This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Digitized by Google

74. Y. 71.

MENTEM ALIT ET EXCOLIT

K.K. HOFBIBLIOTHEK
ÖSTERR. NATIONALBIBLIOTHEK

74.Y.71.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

34. 1. 71.

Congeſtorium Artificioſe Memorie. V. P. F. Joānis Romberch de Kyrſpe. Regularis obſeruantie predicatorie: Omnium de memoria preceptiōes aggregatim complectens: opus oībus Theologis: predicatoribus ⁊ confeſſoribus: Juriſtis: iudicibus procuratoribus: aduocatis ⁊ notarijs: medicis: philoſophis. Artiuz liberalium profeſſoribus. Inſuper mercatoribꝰ nuntijs ⁊ tabellarijs pernecessarium.

Digitized by Google

¶ Ingenij liberalium Artium Cultoris Fran
ciſci Angeli domini Auguſtini Piſau-
renſis filij ad lectorem Endecas.

Num miraberis o diſerte lector:
Quum perlegeris hunc nouum Libellum
Nulla cui ſimilem dedere Secla
Habendum magis Onice ⁊ Smaragdo.
Nam quum labilis ⁊ nimis caduca
Mens ad inſtar Aque fluentis extet.
Tot erroribus hic Opem rependit
Per breues Methodos iuuando mentem
Quem ſi callueris/tenebis omnem
Quam voles facili modo Mineruam
Emas hoc igitur ſacrum Volumen
Kyrſpenſis vigili Manu expolitum.

¶ Hieronymus de alijs Artium ⁊ Medi
cine doctor ad lectorem.

Qui memorē q̄ris multoꝝ reddere mentem.
Quoꝝ nature vis meminiſſe negat
Hūc eme q methodo mōſtrat tibi cūcta libellū
Per que letheas tu ſuperabis aquas
Quid locus ⁊ menti qd preſtet imago tenaci
Hic docet/vt condas pectore queq; tuo
Sed meritas Roberch debes pſoluere grates
Aedidit egregium qui tibi lector opus.

¶ Jo. Aloyſi9 Triui. memorie cupido lectori. S.

Quo memor eſſe breui poſſis chariſſime lector
Hinc diſces/cordi ſi tibi cura/modum
Eſt reminiſcendi vis rerum maxima cuſtos
Qua diſciplina eſt multa paranda tibi
Hac ſine qd proſit ſtudium: longiq; labores:
Dēpta hac nil ſtudium: nil iuuat ingeniū:
Si memor eſſe velis igit: que munera dant
Sume: quibus diſcas cūcta tenere locis.

¶ Reuerendiſſimo in Chriſto patri ac domi-
no Do. Dominico Grimano Epiſcopo Por-
tuen̄. S. Ro. E. Cardi. S. Marci ac Patri-
arche Aquilegie: frater Joan. Romberch,
de Kyrſpe Profeſſionis predicatorie:
perpetuam felicitatem atq; me-
moriam eternam.

Obtigit Reuerendiſſime Domine
Quinto Fabio Maximo ſingula-
ris laus: q ingenti quadam fuerit
noticia atq; memoria vetuſtatis.
Et immenſus fertur Lucij honor
incredibili eum memoria preditum. Julij Ce-
ſaris memoria qua tam tenaci vigebat q nihil
preter iniurias obliuiſceret ex priſcorum Croni
cis ingenti laude reſumitur. Quid Lucij Anei
Senece preclarius meminiſſe q̄ vberrimā me
moriā: q̄ facile duo millia nomina recitata eodē
ordine: artificioſe reddidit. Atq; ducentorum
diſcipulorum quos ſinguli dixere ſingulos ver
ſus ordine retrogrado recitauit. Luculus Lu-
cius Imperator et ampliſſimus philoſophus ea
rerum memoria mirum immodum pollebat:
que precipuis debeatur laudum titulis: In ea
quam verborum aiunt Hortēſius vnus omni-
um plus viguit. Legimus Cyneam legatum a
Pyrrho dum Romam mitteretur: poſtea in-
greſſionis die Senatus patres: ſingulos proprijs
nominibus ſalutaſſe: Sic Mitridatem duarum
et viginti gentiū imperij ſui diuerſas nouiſſe liguas
aiunt: adeo quidem vt cuiq; petenti iura pa-
trio redderet ſermone. Cyrus deniq; perſarum
rex exercitus ſui (quanq; magni) ſingulorum mi

litum nomina meminiſſe pro eius gloria apud
veteres diuulgatur. Carneades in grecia: que/
uis ſibi oblata volumina in morē legentis me
moriter recitauit diuina quadam memorie fe
cunditate. Aneus Seneca fert Latronē Por/
tium memoria pro libris ſemper vſum: uā que
ſemel didiciſſet perpetuo deſitura illi perma/
nebant. Atqui id eis duntaxat vel perpaucis
alijs peculiare erat: Caducea ſiquideꝫ multis
paſſionibus ſubiecta: ⁊ vndequaqꝫ deſcribi/
lis hominuꝫ generi innaſcitur memoria: Que
niſi arte fuerit adiuta mox perexigua deſati/
ſcit in pauculis: Quare ipſam pleriqꝫ medici/
nis ⁊ nonnullis ex Symonidis inuentione lo/
cis ⁊ imaginibꝰ reuelare moliti diuerſa diuer/
ſis ingenijs media excogitarunt. Inter q̄s Se/
neca/ Tullius/ Quintilianus/ Stephanus de
Lauro/ Franciſcus Petrarcha/ Mareolꝰ Ve/
ronenſis/ Jacobus Publicius/ Inſuper/ Pe/
trus Rauennas legum doctor/ Joannes Sur/
gant/ Joan. Roechlin/ Georgius Reſch/ Ge/
orgius Siburi precipui ſunt quos viderim ⁊
q̄ꝫplures aliorum libros de hac arte impreſſos
legerim. Sunt quoqꝫ nōnulli qui tam ⁊ ſi per/
petua vigerent memoria ⁊ eius cōfirmande p̄/
ceptiones in editiunculis ſuis abſque nomine
ſuo tradiderint: Qui ⁊ ſi perhennem neglexe/
re memoriam nominis ſui immemores: Nō p̄/
pterea ſalubrem eorum aſpernatus eruditionē
quicquid conſentaneum huic rei excogitarūt
ſimul tum aliorum preceptionibus: pro impor
tuna amiciſſimi mei. Do. Joan. Greuēbroch
artium philoſophie ac medicinarum expertiſ/

Digitized by Google

ſimi doctoris ſolicitatione dum adoleſcentioꝛ eſſet in vnum congeſſi libellum: qui inde Con/geſtoꝛium artificioſe memoꝛatiue nomen ſoꝛtitus eſt. Interpoſita itaqꝫ per me appellatione cum deuolueretur ad S. Apoſtolicam cauſa Jacobi hochſtraſſen inquiſitoꝛis contra Spe/culum oculare: tibiqꝫ inter cardinei cetus vi/ro preclariſſimo committeretur/ veluti iuriſcō ſultiſſimo: ⁊ quod pꝛecipuum erat: quia inter Theologicum agmen facile pꝛimatum tibi vē dicas: vt vix alter eque actu (abſqꝫ iniuria dixerim) quid nam fidei arthodoxee conſentaneum: quidue diſſonum internoſceret. Cumque igitur reuerendiſſime pater e pꝛocuratoꝛe quē geſſi apud Epiſcopum Spyꝛeſi. factus apud Reuerendiſſ. Domi. tuam ſolicitatoꝛ con/tra capnioneas illas opinationes abſte iuſtitiam (ad quam vltroneus videbare) efflagitan/dam indies vel rectius hoꝛatim edes tuas fre/quentarem: duo potiſſimum erant que longe moꝛe moleſtiam nonnihil alleuiarent: Impꝛi/mis quidem locoꝛum arte Symonidis comparatio opoꝛtuna in tam amplo ſpacioſo perpo/lito cum differentijs ad rem ipſam neceſſarijs exoꝛnatiſſimo palatio. Ne modo vt Ciceronis eſt pꝛeceptio centum inibi concederentur lo/ca: verum pene infinita que Joan. Michaelis ⁊ Petrus rauēnas atqꝫ alij ſuadent facillimū illic conſtituere licuerit. Si quippe religioſoꝝ domus Theologoꝛum: Juriſtarum/ Medicoꝝ/ Philoſophoꝛum: ⁊ id genus hominum māſio/nes ingredi libeat quatenus inibi nobis loca vendicemus a Palatio tuo diſceſſus nulla ra

tio erat. Sed ⁊ aulas tuas omnium veterū hy/
ſtorijs exornatiſſimas: Bibliothecam: graioꝝ
⁊ hebreorum libris refertiſſimam: vt lingue la/
tie infinita illic recondita volumina ſubticea/
mus: Que vel nuſq̄ʒ vel rariter alibi habētur:
non immerito latine grece ⁊ hebraice linguaꝝ
tibi notiſſimarum argumentum exiſtentium
ſi mecum repeto: Capellam Sacellumue quo
modo ingrediar quatenus eccleſiaſtica q̄ Epi/
ſcoporum decent contempler paramenta. Came
re/cellaria/ciſterne/cubicula: tot illuc vidēda
erant vt non modo vnico complecteremur.
Alphabetho ſed nec alphabeti litterarum nu
mero alphabetis. Sed illic loca deſumere for/
ſan illis non expediret qui vacua ea conſtituē
da perſuaſum habent: quandoquidem ibi tam
rara ⁊ ſingularia rerum natura conſtituit:
ingenium excogitauit: ⁊ ars fabrifecit: vt in/
uiſa ad oculum cernantur: Deus: Ange/
lus: demones: ⁊ anime: viſa nuſq̄ʒ perfectiora.
Niſi non caras plantas rariores arbores: rariſ
ſima contuitus eſſem animantia: Sed nec hic
ſumendus erat laudis apex: Vbi quod lauda/
tiſſimum eſt non aliunde q̄ʒ a familia tua oiuʒ
diſciplinarum: omnium deniq̄ʒ ꝟtutis ſancti/
monie: ⁊ probitatis morum: idee/imagines/ et
exemplaria forent vendicanda. Quandoqui/
dem in cunctis edium tuarum angulis tantos
taleſq̄ʒ contēplaremur homines quibus meri/
to in ſtuporem verteremur. Et hoc in eccleſia/
ſtice hyerarchie quaſi monarcha magis appro
bandum erat: q̄ʒ fallaces vidiſſe diuitias: petu
lantes laſciuaſq̄ʒ (que a domibus tuis lōge ab/

Digitized by Google

fuit) pupillaris inanes ſeculareſqʒ pompas: qs
faſtus ca. vnus vnice abijcis: in omnium diſci
plinarum genere potius non modo obuerſari: ſed
penitus abſorptus videaris: adeo quidem vt ſi
eciā R. P. tuā altiori muſa canendā huc non
attulero: nec latet quā virtutis imaginē vel ſci
entie ideā: aut officiorū ſpeciēs ab aulicis tuis
non deſumerem: Dominus Antonius Sancij
Iur. ꝯ. Hiſpanus auditor cauſarū auditorie vi
cē diligentiſſimi tenebit. Quis cui ſecretior ꝙ
Jacobus Sliera Arch. Saunir Dominico.
Et notarium vnde oculariorē Laurentio Sa
ger citabo vt taceam reliquos id generis viros
ad probitatem virtutem equitatem ꝛ iuſtitiā
officioſiſſimos: inter quos tu alter Apollo et
phebus alter vt matutinum coruſcas aſtrum
cunctorum memorandorum perſpicaciſſimo
ingenio colluſtrator: adeo vt queqʒ intellecta
ſenſibuſqʒ percepta penes memorem recōdens
mentem: tu ipſamet cēſeare memoria. Quam
obrem memorie memor memorantium patrē
non meminiſſe: immemoris nephas perpetua
memoria memoraretur. Ne proinde memor
memorie culper memoris immemor te memo
ria pre omnibus memorantibus preditum ꝙ
cum his chartis fortūna fauet in memorantī
um omnium memoria figam. Eroqʒ memor
nominis tui: quoad memoriam faciat mirabi
lium ſuorum miſerator dominus: donec in me
moria eterna ſit iuſtus. Interea ne ſis memorā
tium pater immemor filioli. Seruuliqʒ tui cu
ius Congeſtorium artificioſe memoratiue no
mini tuo ſacratum: in pignus atqʒ perpetue

Digitized by Google

memorie monimentum munuſculi qualiſcūq̄z loco: Hylari ſi exceperis vultu: nunquam in arduioribꝰ cui immemor ero cum lucē exce periſſe q̄ indies molimur edere. Uale.

F. Joan. Romberch de Kyrſpe Regularis ob ſeruantie in cetu Agrippino Colonieñſi Ordi/ nis pdicatorū D. Dñici pfeſſor: Reuerēdiſſi/ mo in Chr̄o pr̄i: magiſtro Garſie de Loayſa exi mio Artiū phie ac ſacre Theologie pfeſſori: to tiuſq̄z Ordinis pdicatorꝝ meritiſſimo Gñali mḡro humilē obediētiā: ⁊ ppetuā felicitatem.

Congeſſi olim Reuerēdiſſime pr̄ ex diuerſis authoribus libellū par uum ſed pfecto/ni fallar/ pluribꝰ plurimū ad ſuffragandū defectui naturali memoratiue conducens. Quē Rome añ q̇ttuor annos bis tribꝰ Bono/ nie ac ſupiori Venetijs multorꝝ pulſus pcibus plo cōmittendū recuſaui hactenus. Niſi modo quaſi vim paſſus: a nōnullis nobilibꝰ amicis pcipuis Veneti̇s: magnifico dño Maurino Sa nuto rerꝝ geſtarꝝ pclariſſimo hyſtoriographo. ⁊ oīum diſciplinarꝝ cupidiſſimo vt ipe mōſtrant q̇ttuor milia voluminū penes ſe in ppetue me morie theſaurū oī auro pcioſo chariorē ſeruare in qbus ſepe raras ⁊ nuſq̄z alibi cōpertas vidi ⁊ legi diſciplinas. Et dño Nicolao Mocenico viro impēſe docto cōſultiſſimis apud ſenatum Venetū viris reipublice. Et magnificis domi/ nis Petro donato ⁊ germano eiꝰ Laurētio vi ris me hercle integerrimis ⁊ multarꝝ diſcipli/ narꝝ nō vulgariū rariter doctis. Et vt taceam morꝝ pbitatē horꝝ oīum/ ingenuā libertatē/ p/

Digitized by Google

clarꝫ ſanguine/ ⁊ alta ſtemata: qbus iure vendicarint ſiqd inſeruire ꝯcederetur: adeo me dignati ſunt: tantis afficere bñuolẽtijs ⁊ tam copioſe accumulare bñficijs ſepe polliciti ſunt: q̄rum aliqua recuſaui humiliter aliqua gratanter quãrum noſtre obſeruantie regularis paupertas pati poterit excepi. Reliqua vtpote gradus ⁊ promotiones in tuã duntaxat reuerendiſſime pater detuli manum: Unum quidẽ hoc mihi reſeruaui vt rerer ingratiſſimi animi eſſe viris de me tã bñ meritis in honeſta q̄dem petitione non acquieſcere. Quamobrem ꝯgeſtorium e manus mee Archytipo paſſus ſum in quingentos exemplaritarte impreſſoria Georgij de Ruſconibus. Non tamen ſine conſilio ⁊ aſſenſu quin potius ſuaſu ⁊ exhortatione reuerendorum patrũ magiſtri Damiani lori Ueneti in conuentu ꝓdicatorum: ſanctorꝫ. ſ. Jo. ⁊ Pauli de Uenetijs regentis meritiſſimi: ⁊ magiſtri Thome dẽ bono celeberrimi eiuſdẽ conuẽtus ſacre theologie ꝓfeſſoris. Inſuper eximiorum phie ⁊ medicine doctorum. D. Antonij de ſanctis: ꝓclariſſimi apud inclitos Venetos: logice ⁊ phie lectoris: Cuius inſtantia efficaciſſima ad libelli emiſſionem perſuaſit tum ꝓpter plurima eius in me bñficia tũ propter ingenuos eius auditores pro quibus id poſtulabat. Inter quos. D. Angel⁹ ceno domini Uincentij filius: ⁊. d. Franciſcus Angelus: dñi Auguſtini piſaurenſis ꝓclariſſimi artium ⁊ medicine doctoris filius: artium cultores amiciſſimi mei ex publicis priuatiſq₃ diſputationib⁹ quibus ſepius interfui tam ꝓclarum oſtendere

ingeniū q̃ cui ſi ars memorādiq̧ facilius ac-
ceſſerit breui futur erit q̃ſq̧ ꝑparēs facile ſup-
enit: eo libēti⁹ opuſculū dedi: q̄ id tantor virorꝫ
inſtātia poſtulabat. Cui nō defuit dn̄s Hiero.
de Alijs phyſic⁹ exptiſſim⁹: q pariter ea ſuā iam
coiuit: His deniq̧ cōgeſtoꝛiū ꝯceſſi vt ipſis iu-
dicib⁹ vl domi deliteſceret vl tuo noīe dicatū i-
uulgaret: aut cuiuis alteri cui id tu potiſſimū
velis. Q̄ſiquidē ſine te poſſim nihil: debeā ni
hil: tū q: moderamini tuo abſtrict⁹ ſim: tū etiā
q gradib⁹ ⁊ honoꝛib⁹ ſeruulū tuū paucis ela-
pſis dieb⁹ accumulare fauoꝛabilit̄ dignat⁹ ſis:
baccalaureatū i ſacra theologia groſe ꝯcedēs.
Tuo itaq̧ noīe pr̄ obſuādiſſime illō opuſculū
vnaq̧ tecū R. D. Dn̄ico Grimāo Car. dedicā
dū cēſui. Opuſculū pfecto nr̄m id: nr̄u q: ex o
b⁹ hīs artis pfeſſoꝛib⁹ mea opa ꝯgeſſiū: ⁊ quātū
vires ſuppetebāt: ⁊ ocio ꝯceſſūꝫ ē Colonie Ul-
me/ Rome/ Bononie/ ⁊ vbi me reppererim vſu
ꝓbatū. Qd̄ ſi a ſua Reuerēdiſſ. atq̧ tua pr̄-
nitate approbatū iri itellexero: ⁊ i altioꝛib⁹ vt
nup cepi in diui Thome cōmētarijs ſup epl̄as
b. Pauli q̄ꝫ recognitionē tibi nūcupaui: ⁊ Al
berti opib⁹ atq̧ alijs q̄ꝫpluribꝰ: q̄ erroꝛibus ē-
limaui nomē tuū/ p tua dignitate/ imoꝛtalita-
ti donabo: atq̧ indelebili nota i memoꝛijs hoīꝫ
ꝯſignabo: p ut hoc ipm egregia tua facinoꝛa: ſa
lubꝛis doctrine ⁊ qd̄ pcipuū ē ꝟtutis ⁊ ſancti-
monie exēpla lōge lateq̧ diffuderint. Uale re-
uerēdiſſime moderatoꝛ ⁊ inter ceteros ſub tuo
gubernaculo chꝛiſti famulos ne tuis paternis
negligas viſceribus Joan. tuū amplecti. Ex
Uenetijs ad Kalend. Maius. 1520.

Sūma tractatuū ꝛ capl'oꝝ

Congeſtoriū artificioſe memoꝛie: tractans de memoria locali: in quattuoꝛ pncipales partes tractat⁹.

Primus tractat⁹ eſt de q̄buſdā p̄ambularibus/ ꝛ cōtinet ſeptē capitula.

De poſſibilitate neceſſitate ꝛ vtilitate artis memoratiue. ca.1.

De refutatiōe detractionū artis: ꝛ ꝯmēdatiōe ei⁹. c.2

Quibus ars memoratiue conueniat: ꝛ quādo ea vtēdū ſit. c.3.

De deſcriptione memoꝛie ꝛ eius diuiſiōe. ca.4

De memoꝛandi fundamento. Et documentis eā ſaluantibus. ca.5.

De impedimentis ꝛ nocentibus memoꝛie. ca.6.

De locoꝝ ꝛ imaginū neceſſitate ꝛ vtilitate. c.7

¶ Scd's tractat⁹ eſt de locoꝝ natura ꝛ fabꝛicatiōe. Et ꝯtinet nouē capl'a.

De agēdoꝝ oꝛdine ꝛ locorū deſcriptione. ca.1

De diuiſione ſiue multiplicitate locoꝝ. ca.2.

De locoꝝ nūero ꝛ cōſignatione. cap.3.

De varia locoꝛū conquiſitione. ca.4

De regulis cōditiōes locorū continentibus. ca.5

De fabꝛicationis locoꝝ varietate: qualitate ꝛ habilitate. ca.6.

De locoꝛū fictoꝝ fabꝛicatione. ca.7

De exēplificatione locoꝛū fictoꝛū. ca.8.

De euacuatione locoꝝ p̄ deletionē imaginū. c 9.

¶ Terti⁹ tractatus de imaginibus ꝛ eaꝝ factura ac multiplici fabꝛicatiōe. Et ꝯtinet decē ꝛ nouē capl'a.

De imaginū diffinitiōe: et diuerſa appellatiōe. ca.1

De imaginū multiplici diuiſione. ca.2

De ſubſtantia ꝛ quantitate imaginū. c.3

De q̄litate imaginū: ꝛ effectiōe atq; notatione. ca.4

De actiōe paſſiōe ꝛ vniuocatione imaginū. c.5

De varia imaginū ſumptione. cap.6

De ſignificatiōe ꝛ repꝛeſentatione imaginū. ca.7.

De generali appꝛopꝛiatione imaginū ad res memoꝛabiles. ca.8

Digitized by Google

De litterarū imaginib⁹ materialibus. cap.9
De viuis litterarū imaginibus. cap.10
De imaginib⁹ ſyllabarum naturalibus. cap.11
De cōpoſitiōe ſyllabaꝝ ex figuris realibus. ca.12
De imaginibus caſuū grāmaticalium. cap.13
De dictionum ſimplicium imaginibus penes ſubſtātie gradus. ca.14
De arte dictionādi ꝛ colligantia dictionum. ca.15
De modo faciendi imagines metaphorico penes inſcriptionem fictionē ꝛ ethymologiam. cap.16
De imaginib⁹ ꝑ tranſſumptionē mot⁹ corporis ꝛ inſignia factis. cap.17
De fabricatiōe imaginū iuxta ꝯpatiōes diuerſas. c.18
De formatiōe imaginū penes eaꝝ diuiſiōes. ca.19
¶ Quart⁹ tractatus de applicatiōe artis ad partes ſubiectiuas eius. Et continet. ca.14
De applicatione locorū et imaginū ad res naturales artificiales ꝛ mixtas. c.1
De imaginum applicatione addictiones intentionales ꝛ reales. ca.2
De ſubiectis ꝑncipijs ꝛ fine oīum ſciētiaꝝ. ca.3
De diuiſiōe entis ī ſuas ꝑtes ꝛ de earū imaginibus atq3 memoria. ca.4
De applica. artis ad ſniās diuerſimode acceptas. c.5
De memoria orōnū ſimplicū ſiue ꝓpoſitionū. cap.6
De memoria authoritarū ꝛ arte allegandi. c.7
De cōcluſionū ꝛ queſtionū memoratione. cap.8
De memoria ſyllogiſmorū ꝛ aliarū ſpecierū argumētationis. ca.9
De memoria lectionū collationū ꝛ ſermonū atque hyſtoriarum. cap.10.
De memoria ꝟſuum ſiue carminum. ca.11
De prompta incorporatione auditoꝝ. cap.12.
De memoria rerū prophanarum. ca.13
De modo legēdi incorporādi meditādi ꝛ repetēdi ea quorum memoriam exqrimus. cap.14
Concluſio opis ꝛ peroratio exemplaris.

Finis.

Digitized by Google

¶ Frater Joan. Romberch de kyrſpe: Conuē/
tus fratrum predicatorum in Colonia profeſ/
ſor Joanni Greuēbroch bonarum Artiū
⁊ philoſophie magiſtro: Ac medici
narū Alme vniuerſitatis Co
lonieñ. baccalaureo: ſuo
dño ⁊ amico. S. p.

Uāq̄ʒ diuina pene vigeas me/
moria mi Joannes dulciſſime
qua tanta naturaliter predit⁹
es: vt que facili comparaueris
ingenio: mox indelebili nota
fixiſſe videaris. Expoſtulaſti
nihilominus: (vt omnium di/
ſciplinarum es auidiſſim⁹) ar
tificium quo in ſubitaneis pregnantibuſq̄ʒ vti
conſueuimus negotijs: tibi in perpetuum nr̄e
amicitie memoriam: relinquere monumentū.
Id profecto primum ex diuerſis comparauim⁹
authorum libris: quorum Canones ⁊ regulas
in vnum congeſſimus ad inſtar notariorū pro
thocollum diuerſarum cauſarum ⁊ negotiorum
litis perſcribentium: vnde memorentur quid
quiſq̄ʒ apud ſe queſtionis depoſuerit annotan
dum. Cui proinde Cōgeſtorium artificioſe me
moratiue nomen imponimus. Deinde quātū
vires ſuppetunt. ⁊ ocio conceditur artē praxi
comprobare conamur. Tuarum itaq̄ʒ precum
compos accipe quod longis extorſiſti importu
nitatibus. Sicq̄ʒ te exercita quaten⁹ addiſcas
tui Joannis nunq̄ obliuiſci. Uale tui tuorūq̄ʒ
memor ex kyrdorp. die martis intra octauas
ſancti Martini Anno. 1513.

Digitized by Google

Tractatus Primi

Congeſtorii Artificioſe Memoratiue. Frater Joan. Rómberch de Kyrſpe profeſſionis predicatorie Regularis apud Cetum Agrippinenſem.

De Poſſibilitate: neceſſitate: z vtilitate: Artis memoratiue. Cap. I.

Eminiſcēdi atqꝫ memorandi artē: q̄ naturalis iuuet memoria: Priſcorū quidē conceſſit auctoritas: quā nō minus neceſſariā fore / quā retinendis plurimū conducat: preclariſſimi quiqꝫ virorū omnipharia exercitatiſſimi q̄tidiana denicti experiētia abſqꝫ aliorꝫ auctoritate: ſua ſpōte profitentur. De quo nihil heſitantes cōſtanter aſſerunt eam et nature commoda retinere et ſcientie nihilominus rationem amplificare. Cuius profecto fundamentum facillime quiſque aſſequi poterit: quanquam multipharijs idolis/ſimulachris/imaginibus: et figuris conſtituatur. Infime ſiquidem conditionis homines litterarum neſcij: Imbecillimis ſibi memorandorum ſepenumero ſimulachris: notiſque retinenda figentibus comparant memoriam: vt et apud alios legi: z itidem plerunqꝫ in diuerſis expertus ſum. Fratri cuidam idiote

Exēplū

quendam ex pſalterio verſum propoſui: quē vbi per me ſibi fabricatis imaginibus in loca monſtrata depoſuiſſet: abſque vlla titubatione reſumpſit ordine retrogrado. Inſuper iuuenis alter artis huius penitus ignarus: figurulas in parietibus quaſdā inanes depinxit: qua

rum inſtitu fauſte auctoritatum Ariſtotelis de Auditu phyſico ſeriem recenſuit: tam et ſi her eius ſimulachra nil penitus ſymboli gererent cum materia illa: fuere nihilominus recordandi adiumentum. Si tam exilia iuuande memorie conducunt: quid queſo non adminiculabitur memorandi fundamentum ſi vſu et exercitio extruatur? ¶ Cum autem Seneca authore: Memoria ſit res ex omnibus maxime anime partib⁹ delicata et fragilis/ multiſqꝫ ſubiecta defectibus. Et vt exemplis vtar ſicuti mechanice artes corporis opitulantur neceſſitati ita retentiuam oportere artificio fulciri: non tam mea aſſertione quam aliorum aſtipulatione liquet. Cui alludit Cicero ad Herennium inquiens memoria non ſolum a natura perficitur: ſed etiā habet plurimum auxilij. Cui⁹ S. Thomas ſc̄a ſc̄de queſt. 49 articu. 1. aſſignans rationem notat intentiones ſimplices et ſpirituales ex anima facilius elabi: niſi quibuſdam quaſi corporalibus alligentur ſimilitudinib⁹. Quam adinuente ſcripture vnam nouimus cauſam: vt q̄ humana neqꝫ ↄſeruare meōria: apd ſe repoſita a ſolis hauſta vocib⁹: ſaltem ex charte depoſitum relegens ſingulorum recordetur. Priſci itaque philoſophi: ſiue Symonides ante omnes: ſiue Metrodorus aut quiſquis alius primo: huic humane fragilitati ſuffragatum iri cupientes: vt tā opaca nauan de diſcipline vmbracula defugerent: Memorādi hoc mun⁹ ī poſteros largiti ſūt. Quo ī oī ſcīa (vt Tullio placet) maxie op⁹ ē. Quid enī vero pderit q̄qꝫ doctiſſimoꝝ ſcripta exactiſſi

Neceſſitas Artis Seneca

Cicero

Sanct. Th. 2. 2. queſti. 49. ar. 1

Inuentio memoratiue.

Tulli⁹.

me lustrasse: artesq3 sectari vniuersas: si qñ op3
eas ad manũ nõ habeam⁹: neq3 meminisse pote
rim⁹ q̃ docẽda forẽt qbusue vri placuit. ¶ Hoc
ip3 suum ope nemo dubitat vtile q̃d necessariũ
quis autumant. Memoriam autẽ ait Cicero
labilem arte iuuari: ꝛ naturalem quoq3 egregi-
am magis confortari. Quid queso vtilius ve-
loci proloquendorum memoria: apprehensione
firmiore: ꝛ pronunciatione securiore? Eiusmo-
di hec ars indubie administrat. Et proinde o-
mni statui/sexui: ꝛ singulorum conditionibus
competit. Religiosis vtpote ꝛ prophanis: ac
quibuslibet artificibus philosophis/ Juristis/
Theologis/predicatoribus: ꝛ confessorib⁹. Cui
liber siquidem horum opus est: eorum memi-
nisse que sua inter sunt: ad suum spectant offi-
cium: ꝛ que suo conducunt proposito.

Utili-tas ar-tis.

Cicero

Omnibus necessa-ria est memo-ria.

¶ De refutatiõe detractionum artis: ꝛ com-mendatione eius. Capitulum secundũ.

Refu-tatio blate-ronum

Arist.

Abus⁹ artis nocet.

Ignaui plerunq3 insectantur ingenuas
disciplinas: quas assequi posse desperãt.
Ut iuxta vetus prouerbium: Scientia non ha
beat inimicum nisi ignorantem. Sicq3 igit̃ in
sulsus quispiam Zoilus: ꝛ blacterãs detractor
idolorum huius negotij varietate [illegible]
hanc artem plus oneris q̃3 fru[illegible]
cumulare conuicians [illegible]
destructiuam: ꝛ que he[illegible]
sui emulatores effici[illegible]
tem ꝛ ad bonas discipli[illegible]
to. Tuq3 firmiter tene[illegible]emo-
di reddere fantasticos qualem vult Aristote-
les lib. 3. de anima intelligentem: quem necesse
est

eſt fantaſmata ſpeculari. Unde eruditus quiſq; efficitur literarum gnarus: cum noſtra cognitio a ſenſatis maxime nobis vendicanda ſit. Nequaquam tamen fantaſticos generat: fatuos inſanos/delyros/ſyncopatos mente: vel ingenio obſcuriores. Ni forſan id propter abuſum vt in quibuſlibet alijs contingere nouimus accidat. Alioquin Ariſtoteles/ Seneca/ Tullius ꝛ id genus: pleriq; alij priſcorũ: (Ut Neothericos viros literatiſſimos eo munere taceã) ſtolidi: inſipientes: ꝛ fatui: venirent inſimulandi. Quod ſi abſonum ſibi videatur: digito labellum premat: quiſquis talis eſt detrector: ſueq; deputet ineptiei: craſſitudini: ꝛ Segnitiei: q ipſe tãti ſit muneris exors: quo egregios quoſq; egro fert animo pclaros eminere. ¶ Et defleat tam alienũ a ſe hoc pdiuinũ beneficiũ: inter literatos maxime precipuos exercitatiſſimũ: arcana licet forſan mente repoſitũ. Cuius vim hi duntaxat nouere: qui perpaucis conquiſitũ canonibus: iugi meditatione/exercitatione: ꝛ ſedulo vſu facilẽ quendã habitũ memorandi generarunt: quem nec leuiter amittere poſſent. Hinc vana eoꝝ concertatio eſt: qui propterea nullius momenti eſſe contendunt: q in longos iã annos inter abditiſſima priuatim delituerit. Eadẽ nanq; ratione viderentur aſpernenda: que indies humana induſtria ex ſecretiſſimis eximit latebris. Et quis neſcit veteres plura ſuis etiã amiciſſimis abſcondiſſe? Quãobrẽ noſtro euo congratulandũ eſt: vbi paſſim quiq; moliuntur in lucẽ quippiã grati edere: vnde ꝛ oblectari poſſit auidiſſima ſtudioſoꝝ mens: ꝛ

Cõmendatio Artis.

Occultatio diurna artis.

Prima ratio. frugi largitoris muneris potiri: ubi tot tantiq3 viri florent: qui sua boniuolentia deuincti: hec ceteraſq3 q3plures indies impartiuntur Romano eloquio edituinculas: non tamen hoc unicũ duntaxat. Sed magis tota oīno ſapientia ab

Bone litere viginti.

orientalibus ad occaſum heſperiaſq3 deflura partes: refluere cernatur. Atq3 eſtimem in breui futurum: Sacra doctrina: ut ceptum eſt: tũ hebreo tum greco eloquijs palam prodetur apud nos. Verũ ſunt pleriq3 priuſq3 ſtatuti cur

Scđa rōſus

metham attingant: turpiter defatigati: hrauio fruſtrantur. Ceteriq3 grauioribus prepediuntur negotijs: quod ⁊ mihi (ut non ignoras)

Tert. rō

contigit: qui nec alijs cōferre queunt: quod uſu ⁊ exercitio non firmiter radicauerunt. Multi

Quart. rōſu

vero floccipendentes: cuius fructum nōdum experti ſunt quod maxime laudãdum erat vituperio afficiunt. Ediuerſo qui oſtentationis gratia cuncta peragunt inanis glorie viri elaborant: hoc artificio audita omnia: ⁊ lecta q̄q3

Vana gloria memorantiũ

coram ceteris recitare queant: ⁊ hi quod alijs in bonum noſcitur collatum in abuſum ptrahunt. Veluti multi difficillimas in logica enodare tentantes intricationes: ſeſe inaniter torquẽt. Et in Rhetorica aerem verbis verberãt. In philoſophia inſcrutabilia rimant: in Theoſophia altiora ſe querentes opprimuntur a gloria: ut qui ſe ſapientes autumant ſtulti fiant. Non mirum proinde ſi hac induſtria plerique abutuntur. Cuius tam copioſus eſt fructus: his qui in Eccleſie dei edificationem: ⁊ orthodoxorum inſtructionem: predicationes Euangelij: Epiſtolarum: de virtutibus ⁊ vicijs: moralium

informationem: hiſtorias et Sanctorum vitas in dei laudem et eorum preconia: ad animarū ſalutem recolligunt quam citiſſime hac arte confirmiter tenent: et cum fiducia efferunt. Quod alioquin longo tempore debiliter: et cum formidine fieret cum intermiſſione nonnunquam vel maioris vel ſaltem equalis boni.

¶ Quibus ars memorie conueniat et quando ea vtendum ſit. Capitulum tertium.

Quamquam igitur omnibus plurimum conducat: magis tamen oportuna eſt his qui iuribus et legibus: ſiue cauſas agendo ſiue docē do ſtudium et laborem impendunt. Et diuini potiſſi verbi declamatoribus: tum quia hi plurimum ſepe recordari habent: tum etiam quia materi conueniat as difficiles quemadmodum ſine hac arte nec rite capeſcūt: ita neque retinere queunt. In his denique monſtrorum facilior eſt fabricatio: que dū ex rebus magis quam vocibus reſultat. ¶ In quottidiano attamen ſtudio et qualibet facultate non frequentādū volumus. Niſi enim quis ignotarum dictionum ſimulchra imaginandi facilitate potiatur: non tam artibus conducet quam iuriſtis medicis et Theologis. Egregias aliquis artium lector nil in adiutorium preter artificioſe memorata referre mihi retulit quod tñ nec imitandū cōſulo niſi diu exercitatis. Neque is mihi eſt modus. Sed in arduis que ſubito efferenda ſunt: et ad que naturalis mēoria abſque artis ſuffragio nō ſuppetit: hoc bñficio fungor vt leuiꝰ capiā qđ maiori fiducia rite pnūciatu rꝰ ſim. Et itidē diuturniore hereat tpe. Queād modū pt hebdōadales ↄtiōes: ſeml'oe Chri paſ

Quibꝰ ars memorie conueniat

Exēplū. Ubi vtē dū ſit arte.

Nota bñ

Digitized by Google

ſione ſermoné locis mancipaui: vnde ſat eſt mi
hi annuatim ſemel dũtaxat loca repetere: ſicq̃
iam octo vicibus eundẽ apud populũ decla-
maui. Sic quoq̃ in natali intemerate virginis
Marie de nobili eius ſecundũ carnis propaga
tionẽ proſapia. Ab Adã exorſus/ ſingulas vſq̃
ad hunc Euangelij a Mattheo deſcripti paſ-
ſum. De qua natus eſt Jeſus qui vocatur Chri
ſtus: dinumeraui generationes: abſq̃ vlla dif-
ficultate. Sic quoq̃ in natali dominico. In ce
na vltima Chriſti et alijs tẽporibus: ex ſubita-
nea preuentus obediẽtia: mox didici quod fir-
miter (vt teſtes ſunt qui affuere) eloquerer.
Hecce ne putes abſ me iactari: quin potius vt
diſcas q̃ mirabilia: que alijs ſtupentibus videã
tur impoſſibilia: facile fit hac arte operari. Si
cut accidit vt in auditorij mei admirationem
omnes iuris pontificij titulos ordine et recto et
prepoſtero eque faciliter recenſerẽ. Quã tibi
communicaturi artẽ: hinc veniã ad inſtar veterũ
poſtulamus diuinũ pro eius aggreſſu preſidiũ
a ſummo omniũ opifice: qui memoriã fecit mi
rabiliũ ſuorũ miſericors et miſerator dominus
omniũ ſcientiarũ fons et origo: In quo ſunt o-
mnes theſauri ſapientie et ſcientie reconditi.

Modeſtia au-thoris.

Suffragij petitio.

¶ De deſcriptione memorie et eius diuiſione. Capitulum quartum.

Diffinitio memorie

Vetuſtũ eſt adagiũ. Niſi nomen rei ſcieris
cognitio rerum perit. In qualibet pro-
inde ſcientia inter precognitiones. Quid no-
minis ſaltẽ connumeratur. Ne itaq̃ abſre q̃
plures attuliſſe videar cõmendationes regula
rum atq̃ canonum neſcientibus vnde hec pro

Digitized by Google

ſciſcantur: aut in quem vergant periodũ. A nomine tandẽ exordiar retẽtionis fundamẽtũ poſiturus. Inſtituti igitur noſtri opus a ſuis pſeſſoribus nuncupari conſueuit. Memorandi/ Reminiſcendi/ Recordandi/ autue meditari/ Ars memori artificiũ. Nec etenim inmerito: Ars memo moratiua dicitur: quandoquidẽ ingenij bonitas na ſepe imitatur artẽ: Ars vero nature cõmoda confirmat ꝛ auget. Hinc non ſibi vendicat memoratiue nomen ac ipa memoriã conſtituat in eſſe: verũ quia naturali adminiculatur virtuti quo facilius atqꝫ firmius ſuos expleat act⁹. Nõ ex Et ob id noſtre huic Editiuncule Congeſtoriũ poſiti Artis memoratiue nomen impoſuimus. Non nõs quia de naturali memoria ad iſtar philoſophorũ/ diffiniendo/ diuidendo: proprietates ineſſe ſuas demonſtrando: aut quouis alio docendi genere preterqꝫ propoſito deſeruit tractaturi ſimus. Sed quia ob tuã piã moleſtã tñ infeſta/ Nõ ſutionẽ mihi Joannes dulciſſime perſuaſum erat ſcepti modũ ꝛ artẽ quibus in ſtudio ꝛ lectoꝝ memo/ laboris ratione cũ oportuerit vtor: quo familiarius: et ſuccinctius fieri poterit: pro noſtra mutua amicitia tibi cõpendiolo perſcribere vt hiſce ſimilibus ad grauiora exciteris. ¶ Quatenus igit ad rẽ loquar memoriã diffiniturus. Cũ multi Diuiſio plex partiendũ ſit priuſqꝫ diffiniatur quo mul meorie tiplicata diuiſa ꝛ in minutiſſimas diſcreta portiunculas limpidius perſpici queant. Uitãtes confuſionẽ: Memoria quatenus ad preſens attinet equiuocũ eſt pro naturali vi anime ſpecierũ cõſeruatiua: ꝛ ad artificiũ quo vis ipa corroboratur: vtpote quia vel naturalis memorie

Digitized by Google

vigorē tñ vl' artis ſuffragio ſinguloꝝ q̄ memi-
niſſe libuerit recordamur: duplicē ꝑinde in pñ-
Deſcri- tia ꝑleuiori ſtilo tāgem⁹ memoriā. Eſt aūt natu-
ptio me- ralis mēoria q̄ aīe nr̄is inſita ē vl' ſimul cū cogi-
morie tatiōe nata. Et ē ꝟt⁹ aīe p q̄ꝫ retractat ꝑterita
natura- vt ex eis metiat̄ futura. Et autore Dyomede:
lis. ē velox aī. ⁊ firma ꝑceptio cui⁹ facultatē fouet
Dyome- exercitatio lectiōis narratiōis intētio: ſtili cu-
des. ra: redditio ſolicita: ⁊ diligens ıterō. De natu-
S. Th. rali itē mēoria q̄druplex ⁊ q̄ q̄liſue potentia aīe
1. q. 77. apō b. Tho. in ꝑma ꝑte Sūme theologice. q.
art. 8. et 77. art. 8. ad q̄rtū ⁊ q. 79. ar. 7. ⁊ q. 78. ar. 4. ⁊ in
alibi. varijs locis diſpiciēdū relinq̄. Venerabilis dn̄s
Alber. Albert⁹ in cōpedio naturalis negotij triplicē
magn⁹. aſtruit in hōie repiri memoriā. Quaꝝ ꝑma eſt
Memo- ꝯſeruatiua ſenſibiliū ꝓprietatū ⁊ intentionuꝫ:
ria ē. 3. q̄s apꝓhendit eſtimatiua ⁊ hec ē ſm partē ſen-
ſibilē ⁊ ſequit̄ eſtimatiuā. Alia eſt cōſeruatiua
intelligibiliū ſpecieꝝ: ⁊ hec ſequit̄ rōnem: ⁊ eſt
in poſteriore parte cerebri ⁊ has duas videt̄ tā-
Dama. gere Damaſcen⁹ cū dicit memoria ē, phātaſia
derelicta ab aliq̄: ⁊ ꝯſeruatio ſenſus ⁊ intelligē-
tie. Credo tñ q̄ ꝑma in hōie nō ſit alia ab ima-
ginatione. Tertia eſt memoria in ſuperiori p̄te
rōnis: ⁊ dr̄ retentio vl' ꝯſeruatio eſſentialis ſili-
tudinis veri ⁊ boni: hec ille ibi. Diu⁹ aūt Tho-
mas duplicē aſſerit eſſe memoriā naturalē vnā
que eſt in parte intellectiue: potentia pure co-
S. Th. gnoſcitiua ⁊ conſeruatiua tantū ſpecieꝝ. Aliā
que eſt in parte ſenſitiua que eſt theſaurus ſpe-
cieꝝ intentionaliū ſiue intentionū ſenſibilium
cū ſenſu acceptaꝝ cuius organū eſt in extrema
parte capitis: vt ex hac figura patere pōt.

Et quoniã hec pars ſi humidior ſit q̃ȝ oporteat
male retinet acceptas ſpecies: hinc eſt q̄ pleri-
qȝ huic defectui mederi intendentes: diuerſis
modis vnctionū hanc partē exciccare moliūn In mō
rurſ de quo alibi locus opportunus: diuerſi di- ſtudēdi
uerſa ſentiunt: caute autē adhiberi remedium In no-
conſultius mihi perſuaſum habeo: tu vel nr̄am via ocū
de hoc habeto intentionē vel que ipſe apud ex- ſarū
pertiores legeris medicos tene. Quod ad hūc
locū attinet naturali memorie non medicinis
ſed locis z imaginibus ſuffragandū cenſuimus

Digitized by Google

In li. quā induſtriā veteres memoriā Artificialē nū
de me/ cuparunt. Eo ꝙ rationē doctrine plurimū am
moria plificet. Et eſt (vt vnica duntaxat notificē de/
natura ſcriptione Tulliana) diſpoſitio imaginaria re
li: ⁊ ali rū ſenſibiliū in mente ſuper quas memoria na
bi. turalis reflexa cōmouetur ⁊ adiuuatur: vt prius
Diffini apphēſa: facilius/diſtinctius/et diuti⁹ valeat
tio me recordari. Nō itaqꝫ accipias hic memoriā ſiue
mo:ie naturalē: ſiue artificio adiutā: quatenus cōtra
Artifi Reminiſcentiā diſtinguitur. Sed prout eſt ab
cioſe. vtraqꝫ exuberans virtute coniunctim vtpote
retinendi artē: ⁊ retentorū quomodolibet ad
nutū conſiderandi legendiue facilitatē. Quaꝫ
Petrarcha in lib. de Aduerſa fortuna adiutā
iri ſuadet in hec verba. Si tibi memoria fluxa
Fracis. fuerit: diligentia ⁊ artificio eā ſtringe. Cūctis
Petrar memorie ingeniiqꝫ defectibus occurrit indu/
cha. ſtria: nil patitur perire nil minui: hec eſt q̄ phi
loſophos ⁊ poetas ſenes: virentiſſimo ingenio
ac ſtilo: hec eſt que decrepitos oratores voce ſo
lida validiſqꝫ lateribus ac tenaci memoria ſer
uare poteſt. Unde ſi tibi infida memoria eſt no
Cōpa/ li illi fidere: ſepe calculū ſecum pone: quicquid
ratio crediderís ſtatim exige hec ille. ¶ Hoc autē in
memo ter memoriā ⁊ reminiſcentiā intereſt: ꝙ mēo/
rie ad ria diſcrete ⁊ diſtincte reuertitur ad res: com/
remini ponendo intentiones diſtinctas cū imaginib⁹.
ſcētiā. Reminiſcentia vero ſiue Recordatio eſt mot⁹
Remi interceptus ⁊ abſciſſus per obliuionē: ⁊ eſt tem
niſcen poris ⁊ loci cū collatione ordinis ⁊ reminiſcibi
di me/ liū dependentie. Et quando ex vno ſimili in a/
dia. liud prouehimur vel ex contrario in contrariū
aut ex ꝓprietate in ſubiectū deducimur. Sed

Digitized by Google

memoria ex locis ⁊ imaginibus proficiscit᷑ Ar
tificialis vt anima per memoriā mediantibus
sensatis rebus in ipsas prodire res sensibiles ex
tra animā existentes queat: adijciemus itaque
quibus memoria iuuetur sensibilibus.

¶ De Memorandi fundamento ⁊ documētis
memoriā saluantibus. Cap. Quintū.

Ex his perspicuū est Retētiuā aſe vim ar Fūda/
tificio roborari posse. Et hoc locis ⁊ reru mentū
memorandarū imaginatis formis siue specie/ mēora/
bus: quas diximus imagines siue literarū siue tionis.
dictionū: aut orationū tā simpliciū q̄ȝ cōplexa
rū: nūerose vel solute effectarū: sepius atq3 sepi
us dū locis donate sunt resumptas atq3 freq̄n
ter meditatas in quo totius negocij omnis pe
ne vis consistit. Hec quippe traditio per pau/
cis imbibitur preceptionibus: atqui longiori
opus habet practica ⁊ exercitatione. Et ob id
velim quisq3 primū ꝓprias experiretur vires:
⁊ ad eā idoneitatē q̄ȝ sese huic intentioni desti
naret. Memoria enimuero ⁊ si ab arte perficia Tales
tur habet tamen a natura principiū: q̄propter phus.
Thales Atheniensis teste Laertio hunc recte
felicē censuit qui sanus corpore: animi copio/
sus ⁊ natura docilis est. Frustra nanq3 indoci/
lis doceretur. Quandoquidē indispositus abij Inepti
cit artē: vt in tritis vulgaribusq3 dicitur car/ ad lras
minibus. Sunt hominū septē genera non arti
bus apta. Sunt mali dispositi primi: tardique
secundi. Tertij sunt vagi: non constantesq3 qr/ Docu
ti. Quinti gulosi: sexti sunt luxuriosi. Sūt egro mētū iu
rantes septimi sine dolentes. ¶ Si cui proinde uande
est memorie cupido: ex tribus eius valorē colli mēori-

Digitized by Google

In li. de memoria ⁊ natura li: ⁊ alibi.

quã induſtriã veteres memoriã Artificialẽ nũcuparunt. Eo ꝙ rationẽ doctrine plurimũ amplificet. Et eſt (vt vnica duntaxat notificẽ de ſcriptione Tulliana) diſpoſitio imaginaria rerũ ſenſibiliũ in mente ſuper quas memoria naturalis reflexa cõmouetur ⁊ adiuuatur: vt prius appꝛehenſa: facilius/ diſtinctius/ et diuti⁹ valeat recordari.

Diffinitio memorie Artificioſe.

Nõ itaqꝫ accipias hic memoriã ſiue naturalẽ: ſiue artificio adiutã: quatenus cõtra Reminiſcentiã diſtinguitur. Sed pꝛout eſt ab vtraqꝫ exuberans virtute coniunctim vtpote retinendi artẽ: ⁊ retentorũ quomodolibet ad nutũ conſiderandi legendiue facilitatẽ. Quã Petrarcha in lib. de Aduerſa foꝛtuna adiutã iri ſuadet in hec verba. Si tibi memoꝛia fluxa fuerit: diligentia ⁊ artificio eã ſtringe. Cũctis memoꝛie ingeniiqꝫ defectibus occurrit induſtria: nil patitur perire nil minui: hec eſt q̃ philoſophos ⁊ poetas ſenes: virentiſſimo ingenio ac ſtilo: hec eſt que decrepitos oꝛatoꝛes voce ſolida validiſqꝫ lateribus ac tenaci memoꝛia ſeruare poteſt. Unde ſi tibi infida memoꝛia eſt noli illi fidere: ſepe calculũ ſecum pone: quicquid credideris ſtatim exige hec ille.

Fracis. Petrarcha.

Cõparatio memorie ad reminiſcẽtiã.

¶ Hoc autẽ inter memoꝛiã ⁊ reminiſcentiã inter eſt: ꝙ mẽoria diſcrete ⁊ diſtincte reuertitur ad res: componendo intentiones diſtinctas cũ imaginib⁹.

Reminiſcendi media.

Reminiſcentia vero ſiue Recoꝛdatio eſt motus interceptus ⁊ abſciſſus per obliuionẽ: ⁊ eſt tempoꝛis ⁊ loci cũ collatione oꝛdinis ⁊ reminiſcibiliũ dependentie. Et quando ex vno ſimili in aliud pꝛouehimur vel ex contrario in contrariũ aut ex ꝓpꝛietate in ſubiectũ deducimur. Sed

memoria ex locis ⁊ imaginibus proficiſcit Ar‑
tificialis vt anima per memoriã mediantibus
ſenſatis rebus in ipſas prodire res ſenſibiles ex
tra animã exiſtentes queat: adijciemus itaque
quibus memoria iuuetur ſenſibilibus.

¶ De Memorandi fundamento ⁊ documẽtis memoriã ſaluantibus. Cap. Quintũ.

Ex his perſpicuũ eſt Retẽtiuã aſe vim ar‑
tificio roborari poſſe. Et hoc locis ⁊ rerũ
memorandarũ imaginatis formis ſiue ſpecie‑
bus: quas diximus imagines ſiue literarũ ſiue
dictionũ: aut orationũ tã ſimpliciũ q̃ʒ cõplexa‑
rũ: nũerose vel ſolute effectarũ: ſepius atqʒ ſepi‑
us dũ locis donate ſunt reſumptas atqʒ freq̄n‑
ter meditatas in quo totius negocij omnis pe‑
ne vis conſiſtit. Hec quippe traditio per pau‑
cis imbibitur preceptionibus: atqui longiori
opus habet practica ⁊ exercitatione. Et ob id
velim quiſqʒ primũ ꝓprias experiretur vires:
⁊ ad eã idoneitatẽ q̃ʒ ſeſe huic intentioni deſti‑
naret. Memoria enimuero ⁊ ſi ab arte perficia‑
tur habet tamen a natura principiũ: q̃propter
Thales Athenienſis teſte Laertio hunc recte
felicẽ cenſuit qui ſanus corpore: animo copio‑
ſus ⁊ natura docilis eſt. Fruſtra nanqʒ indoci‑
lis doceretur. Quandoquidẽ indiſpoſitus abij‑
cit artẽ: vt in tritis vulgaribuſqʒ dicitur car‑
minibus. Sunt hominũ ſeptẽ genera non arti‑
bus apta. Sunt mali diſpoſiti primi: tardique
ſecundi. Tertij ſunt vagi: non conſtanteſqʒ qr‑
ti. Quinti guloſi: ſexti ſunt luxurioſi. Sũt egro
tantes ſeptimi ſiue dolentes. ¶ Si cui proinde
eſt memorie cupido: ex tribus eius valorẽ

Fũdamentũ mẽora‑tionis.

Tales phus.

Inepti ad lras

Docu mẽtũ iu uande colli mẽorie.

Digitized by Google

Frācis. Petrar cha.

gat neceſſum eſt. Corpore bona Anime (cuius memoria pars eſt) diſpoſitione. bona item corporis (qd viribus ſenſitiuis aie ſubſeruit) qualitate: ⁊ bona deniq₃ corporis ad aiam cōnexione. Quibus tria potiſſimū vt Petrarche eſt auctoritas: quam Neotberii acceperant ſuffragatur vacatio manſuetudo ⁊ ſobrietas: Ne externis occupationibus mens a ſtudio auocet atq₃ diſtrahatur in quolibet etenim ocio litterario non modo ſcientie cupiditas experitur ⁊ acumen ingenij: verum animi opus eſt tranquillitate. Ipſe ſiquidem ſciendi ardor a natura cuilibet innaſcitur. Ariſt. 2. metaphi. autore. Acumē ſi igenij natura negauit: opaciori deſtinatus amplioribus eget ſtudijs. Et vt magis veluti Cleobolus phus ɔſuluit ſapientiā ⁊ ſcientiam diligat. Et ad Boetij conſilium ſedulitate vincat fugetq₃ ingenij nebulas: Habeo profecto hinc mihi perſuaſum propterea ſanctarum ſcripturarum voluptatem allegoricis inuolutā tegminibus vt deſideret ardentius: ⁊ iocundius denudetur. Tranquillitas deniq₃ anime ad hoc ſane ɔducit ne per iram vel impatientiam ſuffocet concupiſcibilis: Frenandis igitur anime paſſionibus ante omnia intendendum eſt: non in omnibus ſiquidem ſtudium eque valet: quod excedens letitia vel triſtitia ſeu ira ⁊ queuis alia paſſio plurimum prepedit aut penitus tollit. Unde conuincitur manſuetudinē ſtudioſo ſumm opere ſuffragari. Hāc ſummam exiſtimo ſobrietatem viris litterarum percupidis opportunam: vt quatenus Cleobolus recte ɔſulit corp⁹ bñ exerceāt in ſomno ⁊ vigilijs: in

Uacatio neceſſaria

Boeti⁹

Māſuetudo expetēda.

Sobrietas vtil' Cleobolus

repletiōe z inanitiōe: z in ceteris quis phiſici vocāt res nō naturales a nobis alibi ſepi⁹ repe ritas. ¶ De impedimētis mēorie. Ca. vi.

Ebrietatē ñ gratis qſq₃ doctrinādus ſer uabit qñ qdē p continuā z longā ebrieta tē mens anihilat vt barbaro placet Hierony/ mo vbi ait Quoniā ſaturari ſuccedit obliuio dimen/ ſam diu neſcitura quid cupiat q̄zdiu reuoca/ tum me ret memoriā eſuries. Cōtra aūt Petrarcha in moratio quit Tenuitas vict⁹ podagrā pellet tuis e fini nis. bus dolorem capitis aufert cerebriq₃ vertigi/ nē: vomitūq₃ z ructū z nauſeā z ſudorē reditū/ q₃ z faſtidiū tuiipſius pallorē alternū ac rubo/ rē/ odorēq₃ z oris z corporis tibi atq₃ alijs im portunū ſiſtet. Preterea pedes inſtabiles: ma/ nus tremulas nutans caput: quodq₃ eſt opti/ mum animū ipſius moderabitur frenabitque

Petrar cha.

Epylogo deniq₃ recenſenda velim cuiq₃ ſtu/ dioſo opportuna ſcientie cupiditatē Acumen ingenij: valitudinem bonam: victum z veſtitū: facultatē mediocrē: loci opportunitatē: tempo ris ocium: animi tranquillitatem: Studij ordi nem modum z formam z perſeuerantiam. Et vt addam piam intentionem deuotionem hu/ militatem z communicationem de quibus ali bi in libello de modo ſtudendi copioſius diſſe/ ruimus vt noſti at quia hec deus natura z for/ tuna non eque nec omnibus pariter admini/ ſtrant nō ſingula quiſq₃ facile aſſequitur: ideo/ q₃ plerosq₃ ꝯperim⁹ edoctos vndeq̄q₃ potiſſimū qui plerisq₃ ſibi a deo naturaq₃ vel arte colla/ tis abutūt vt illis Petrarcha impropat ingēs Que dec⁹ e natura vl ars aliqñ ad obſeqū dedit

Studio ſo neceſ ſaria

Franc. Petra cha.

in veſtrũ dedecus dãnũq; conuertitis. Potũ cibũq; ad ebrietatẽ ⁊ crapulã: otiũ ⁊ quietẽ ad ſomnolentiã: valitudinẽ ⁊ robur ad iniurias: ingeniũ ad fraudes: ſcientiã ad ſuperbiam: eloquentiã ad diſcrimen: domiciliũ ac veſtitũ ad põpam inanẽq; iactantiã: opes ad auariciam ⁊ luxũ. Cũq; ita q; de bonis mala faciendo demeremur propter abuſum ⁊ habitis priuari ⁊ ob ingratitudinẽ non recipere donanda iuſte nobis obtingit. Quid mirũ inter modernos ſi tot rudes hebetes inſulſos ⁊ indoctos conſpicias qui nature munera atq; fortune tã varijs deprauarũt incõmodis: Et vt q̃ ingenio obſunt atq; in bonas lr̃as affectũ in externa deflectũt ſilentio preterea in pñtiarũ. Noſti q̃ grauiter

Vitãda studioſis memoriã moleſtãt ⁊ ſepe corrũpunt nimia repletio ebrietas ⁊ cibus dure digeſtionis cuiuſmodi ſunt carnes boũ: oua dura ⁊ his ſimilia q̃ vel malos humores generant vel caput noxijs replent vaporibus. Inſuper longus ſomn⁹: nimia vigilia: exceſſiuus calor: ⁊ intenſum frig⁹ atq; omnia extrema vt paſſiones exceſſiue: coitus ⁊ id genus que recenſui alibi plerumque. Quoꝝ cauſas tibi tuiſq; cõplicibus medicis relinquo: ſimul cũ cata plaſmatibus ⁊ inunctionibus que memorie perhibentur cõferre. Ex quibus attamen non tã iuuari duda conſperi q̃ ſincopari mente: non propterea hec ꝓpenitus diſſuadens quandoquidẽ pleriq; medicorũ expertiſſimi ea nõ abhorreant: vt apd̃ Marſiliũ de triplici vita. Et Joannẽ Michael: in libro de oibus ingenijs augende memorie liquido conſtat. At in preſentia ꝑ inde calamũ reſtrin

go. Vez ſi que de modo forma loco ⁊ tēpore ac ſtudij continuitate videbuntur opportuna his inferius poſt imaginū tractatū locus dabit ne arbitreris locoꝝ ⁊ imaginū ſuffeciſſe conditiones: ⁊ non dedirā ipſoꝝ corrigi connexioneꝫ: reliquis que ad memoriā attinent atqꝫ conducunt rite obſeruatis.

¶ De locoꝝ ⁊ imaginū neceſſitate/ ⁊ vtilitate.
Capitulum ſeptimum.

Cum ex proximo capite concedatur mē̄o/rie artificiū ex locis ⁊ imaginibus debi/tis ordinatis conſtare: ea eſſe de eſſentia artis p̱ſpicuū eſt: cōſiderantibus ꝙ anima per res ſenſibiles in mē̄oriā extraneaꝝ deducit: vt enim/vero confuſionē ordinis memorandaꝝ quiſqꝫ deuitet atqꝫ alia id genus incōmoda: quatu/or potiſſimū expetuntur. Primo nanqꝫ natu/ralis potentia ſpecieꝝ imaginataꝝ ſuſceptiua exigitur ⁊ hanc ſuperius diximus eſſe mē̄oriaꝫ naturalem. Secundo res ipſa cuius memoriaꝫ cupimus habere neceſſaria eſt. Et hec non quidē corpaliter ſeſe intellectui ingerit aut apud memoriam recondit: Sed vt Ariſt. li. 3. de aīa atteſtatur lapis non eſt in anima ſed ſpēs la/pidis: per fantaſiam ſcilicet abſtracta: que ſi p̱ ſimulachꝛum aliquod noſtra imaginatione ef/fictum in loco aliquo corporali fuerit repoſita fixius memorie adherebit: quod preſentis intē/tionis eſt quapropter loca ⁊ imagines ad hanc induſtriam ſumme neceſſaria ac partes eſſen/tiales dicimus. Tertium autem quod exigitur

Neceſſitas locorū ⁊ imaginum.

Ex q̄ttuor p̱ficit mē̄oratiua.

Ariſto.

eſt deſtinata rei cuiuſqꝫ in numero menſura ⁊
debita proportione diſpoſitio: cui quartum ac
Utili/ cedit iugis locatorum cum ſedibus ſuis reperi
tas loco tio ne per negligentiam obfuſcentur. ¶ Tullia
rũ ⁊ i/ na proinde vtentes Metaphora dicimus neceſ
maginũ. ſaria eẽ loca ⁊ imagines neceſſarias: vt illa pa
pyri gerant officium he vero ſcripturarum: q̃
ten⁹ cupiẽs alicuius meminiſſe eius imagines
locis in debita diſpoſitione ordine ⁊ collatiõe
Ordo coaptet. Quod anime operationes ordine quo
cogni dam ſeſe alternantes indicat: quandoquidem:
tioni. quod ſenſus percipit imaginatio repreſentat:
cognitio format: ingenium inueſtigat: Ratio
iudicat: memoria ſeruat: intelligentia apphen
dit ⁊ ad contemplationem adducit. Per ima
gines itaqꝫ locis impreſſas in locatoꝝ deueni/
Joã. de mus cognitionem: quibus adiuta memoria ri/
ſ. Gem. te exoluit officiũ. Quare tũc (Secundũ magi/
ſtrum Joannem de Sancto Geminiano) me/
moria eſt bene diſpoſita cũ eſt larga per capaci
tatem (Jn quo tamen mihi conſultius videtur
eã ñ multis pariter ſimulqꝫ onuſtandã) longa
per diuturnitatẽ ⁊ diuerſis fulta adminiculis
Ariſto. per ſtudioſitatẽ. Cui plurimũ teſte philoſopho
conducunt memorandorum (vt prelibauim⁹)
bona ordinatio. Et ad ipſa affectus inclinatio
inſuper ſimilitudinũ diſſuetaꝝ ac mirabiliũ ad
aptatio: ⁊ poſtremo meditandi ſedulitas ac fre
quentatio. Et hec eius ſententia conuincit̃ ex
Jn li. ď memorie deſcriptione qua inquit. Memoria ẽ
memo. poſitio ſub ordine ⁊ frequens meditatio mẽo/
⁊ remiſ. riã ſaluãs in reminiſcẽdo/ qđ exponit̃ ſpecies
Cicero. frequent̃ intueri i phantaſia reſeruatas auget

Digitized by Google

memoriam. Cui alludit Cicero dicens. Memo-
ria artificialis conſtat ex locis ⁊ imaginibus.
Quod nanq; Ariſtoteles dixit poſito ſub ordi
ne: hoc Tullius ex locis appellat: ⁊ Tullius ait
ſecundo. Ex imaginibus itidem phus: frequēs
meditatio nūcupauit ne quidem in ſn̄ia diſcre
pent. Eſt quippe meditari ad ſe imagines ⁊ in
tellectū materie cape. Quamobrē Joannes
vbi ſupra comparat memoriam vtero mulieris
quemadmodum nanq; in vtero concipitur fe-
tus carnis: ita ⁊ in memoria: hoc eſt ex ſpecie i
memoria ſeruata concipitur verbum mentis:
quod eſt quaſi proles eius. Et proinde tibi con
ſultum habe hoc carmen. Si cupis eſſe memor
bis quattuor accipe claues. Eſto vacans intus:
ſis ſobrius atq; benignus / ordo ſic ⁊ numerus
tibi conſtituatur imago. Et quod concipit tua
mens meditare frequenter. Artificioſa nanq;
memoria ſi hiſce adiuta fuerit (teſte Cicerone
ad Herennium lib. 3.) fieri poteſt vt que acce-
pimus quaſi legentes reddamus: neque mul-
tum intereſt an a vertice an a calce incipia-
mus.

Cōparatio mēorie ad alia.

Obſeruāda diligent

Cicero

Tractatus Secundus de locorum natura ⁊ fabricatione.

De Agendorum ordine ⁊ locorum deſcriptione. Capitulum Primum.

Ordo agēdorū.

LOca imagines ⁊ ordinē in hoc exigi
opificio non tam priſcorū acceptaſ
auctoritate q̄ꝫ conuicit praxi quoti
diana: q̄tenus memorandorū ima
gines ſimulachra idola ſiue ideas lo
cis nr̄a phātaſia: depictas recta figurarū diſpo-

ſitiõe firmiť fixe clare ac faciliť recto ꝓpoſtero-
ue ordine cũ libuerit reſumptas pronuncient⁹
eorum ſignificata. Atq3 illis depoſitum fideli-
ter reddentibus prodigium ac mirum quid ef-
feciſſe cenſeamur: quandoquidem omni rumo-
re abacto recenſemus pene infinita collocata
promptiſſime: quod ceteris huius negotij igna-
ris ſuperhumanum videatur. Atq3 tandẽ pro
pius ad rem accedamus. In primis omniu3 lo-
corum finitionem/partitionem/inuentionem/
numerum qualitatem/ ꝛ ordinem indagantes.
Poſtmodum manu noſtra imagines abſolue-
Multi mus/ ꝛ que cetera ſeries expoſtulat. Et quod
plex ac ad primu3 attinet locus quidem a philoſopho
ceptio. varie in diuerſis locis conſideratur vtpote q-
tenus dicibile eſt de genere quantitatis cum
menſurat locatum ſecundum oẽs eius partes:
vel dicibile de genere relationis penes reſpe-
ctum ad locatum: ꝛ ad aliquid ſecundum dici
eſt: vel de genere qualitatis prout generatiõis
eſt principium ſimul ꝛ conſeruationis ſecundũ
Diffini- qualitates actiuas ꝛ paſſiuas que ſunt in loco.
tio loci ¶ Sed hec miſſa faciẽtes locum accipimus ab
Ariſto. 4. philo. Quod videlicet eſt terminus
corporis continentis immobilis primum. Eſt
nanq3 ſecundum bea. Thomam. 2. diſtin. 12. q.
S. Th. 5. art. 1. locus idem per eſſentiam quod ſuperfi
2. diſt. 2 cies corporis locantis. Quod autem diu⁹ Tho
q. 5. ar. 1 mas dicit. Superficies: id a philoſopho termi-
nus nuncupatum erat. Terminus enim conca
ua eſt ſuperficies ſiquidem interior ea eſt corpo
ris continentis ꝛ vltima: vltra illam nempe il-
lius corporis non eſt alia interior: ꝛ proinde dĩ

locus

Digitized by Google

locus & fini eam vnuz corpus ꝯtinet alteꝝ. Corporis aũt exterior ſupficies cõuexa cuiuſmodi eſt terre aquã tangẽtis & aque extremã aeris. Extrema ãt aeris ignẽ ꝯtingentis: & id genus reliquoꝝ: nõ eſt locus non equidẽ penes ipſam corpus eſt locus qn potius locat: qꝛ nõ cõtinet ſed magis ꝯtinetur ab altero. Relinquit hinc locũ eſſe terminũ ſiue ſupficiem ꝯcauam corporis alterũ ꝯtinentis: vt ſupficies dolij liquoreȝ ꝯtinentis eſt locus liquoris illius. Et pariformiter in hoc nr̃o opificio dicimus locũ eſſe ſuperficiem alicuius rei natura vel arte operave fabrili ſiue mechanica: aut nr̃a imaginatione effectã: quatenus in ea ſola imaginaria virtute: ſimitudinẽ/ſiue idolũ/aut ſimulachrum/vel imaginẽ effingamus que debito ordine memoranda repreſentet cũ exigere libuerit. Quẽadmodũ nẽpe locus eſt corpori locato terminus extrinſecus: ꝙ non ſit in ipſo locato veluti ps ei⁹ aut accñs: ita pariformiter ſpẽs reꝝ p fantaſiam nr̃am ab ipſis abſtracte lociſqꝫ imaginatione dũtaxat mãcipate pñt obliterari & deleri: locis ipſis pro alijs poſtea reponẽdis pmanẽtibus ad inſtar dolij effuſa aqua: ad vinũ apti. Et qua rõne corpus locatũ denolatione ſalteȝ extrinſeca in loco aſſerit eſſe: eadem & ſpẽs ipſe hoc eſt imagines reꝝ memorãdaꝝ i loco eẽ ꝯcedunt tãquã corpora ſaltẽ fictitia locũ replẽtia.

Loc⁹ artis, qui is ſit.

De Diuiſione ſiue multiplicitate locorum. Capitulum ſecundum.

Preter eas diffinitionis partes quas phs ponit ppter mãle videlꝫ ſupficies corporis ꝯtinentis: & ppter formale vtpote imobile

primũ: rectius adiecit: primum: ad dĩam loci
cõis. Nã ꝛ cõis aliquis locꝰ est multa qdẽ ꝯtinẽs
qbus imediatus nõ sit vt Cõcauũ celi ſupmi ſi
ue vltime ſphere: locus qdem Ignis/est aeris/
aque/ ꝛ terre: ſed cõis: qm multa itermediant
cuiuſmodi sũt Celũ lune ꝛ reliquaꝝ ſpheraꝝ:
veluti enĩ aqua terrã circũdat ita aer aquã ꝛ
ignis aerem ꝛ ſphera lune ignẽ: ita quoq; Ve
neris celũ cõplectit lunã: ꝛ Mercurij Venerẽ
Mercurius aũt a Solis circũdat ſphera: ꝛ ita
deinceps: vt vniuerſi figura demõstrat. Sed ꝓ
prius locus est (quẽ pticularem aiunt) termi
nus corporis ꝯtinẽtis locato: imediatus: vt cõ
cauũ ſphere aque terrã ꝯtinẽtis imediatũ ter
re ꝯtente: q: nihil iter ea itermediet. Ita ꝛ nos
in pñtiaꝝ accipimus locos ꝓprios ſiue parti
culares: illos qbus imediate rem imaginatam
inſcribimus: qles sũt parietes feneſtre colũne
i cameris/eſtuarijs/cenaculis domoꝝ: ante me
chanica cõparatũ vl arbores plãte petre. Ali
bi a leo capra ꝛ id genus alia in vallibus flumi
nibus/mõtibꝰ/hortis ꝛ paſcuis capte dũ remi
viſibilẽ tractamꝰ. Aut ſi inuiſa diſgrimus nã
lia loca. ſ. in celo ꝛ Hyerarchias ꝛ in his ange
licos choros ꝛ i illis beatoꝝ Sedes: vt hic Pa
triarche: ibi ꝓphete/Apostoli/Martyres/Cõ
feſſores/Virgines: Innocẽtes/Vidue/Cõiuga
ti ſituent accipimus. In qbus imaginamur
dĩas Januaꝝ parietũ ꝛ reliquoꝝ q̃ nouimus
ad cuiuſlibet statũ ꝯtinere ꝛ ob id hmõi loca
poterũt cometitia ſiue fictitia nũcupari tam
ꝛ ſi qdem realia exiſtãt nobis attñ inuiſa atq;
icognita. Pariformiter de Paradiſo cẽſendũ

Locus cõis.

Locus pprius.

Loci pticulares viſibiles nobis.

Loci viſi.

erit vt inibi quattuoꝛ illa ꝓcedamus flumina quoꝝ ſacra ſcriptura geneſeos ꝑ capite memi/ nit: ⁊ oē Arboꝝ genus pomiferꝝ ⁊ pomoꝝ: ⁊ pi roꝝ/nucū/caſtanearꝝ/auelanarꝝ/glādiū: ⁊ q̄ no bis notiſſima ſūt. Atqꝫ itidē in alijs cāpis de diuerſis ſegetib⁹ vt hic Siligo creſcat: illic tri/ ticū: ibi oꝛdeū ⁊ alibi auena/ſpelta: ⁊ id genus ꝑ plura: Itidē quoqꝫ iudiciū de arbuſtis/frutici bus/ſpinetis/dumetis: atqꝫ alijs ſūt. Et hoꝛtu lanus ſuas varias ꝯſideraret herbas ⁊ plātas: q̄tenꝰ hic roſas imaginaret illic lilia Rutā/ Saluiā/bugloſſam/ſcolipēdriā/yſopū/ſpina/ ciā/bletā/caules/rapas/Raphanuꝫ/ceteraſqꝫ varias humi naſcētes herbas ⁊ olera. Et hac q dē varia diſtinctiōe tūc viſa tūc īpſpecta rea lia aūt ficticia q̄ ſibi poterit loca cōparare vt inferius magis ꝑſpicuū euadit. Nāqꝫ ⁊ īfernū domoſqꝫ herebas ſecare licet in patrū lymbūt puero ſine batiſmate decedētiū receptaculū in purgatoꝛium ⁊ ſtygem hoꝛroꝛis ꝑpetui lacū ⁊ in his quidem varias manſiones que cōmu/ nia adhuc nihilominus ⁊ mediata ſint loca in quibus particularium inſcriptionū ſedes de/ ſumunt: ad qḋ Sextus Eneidos Uergilij liber nōnihil conducet: vt exinde plutonica domus ḋ īferno deſcribat: vbi inq̄t. Reſpicit Eneas ſubito ⁊ ſub rupe ſiniſtra. Menia lata vidit triplici cir cūdata muro. Que rapidus flāmis ambit toꝛ/ rentibus amnis. Tartareus phlegeton toꝛquet ſonātia ſaxa. Poꝛta aduerſa ingens ſolidoqꝫ adamante colūne ⁊c. Et item ſtat ferrea tur/ ris ad auras Thyſiphoneqꝫ ſedēs palla ſuccin cta cruēta: veſtibulū īſomnis ſeruat ⁊c. Quātū

Geneſis capꝪ ſo.

Uergil. īferno

Digitized by Google

deniq3 orthodoxa tenet religio pro qualitate criminis erit ⁊ pena delicti inde: hic ſupbos cruciari (vt qbuſda3 placet) illic guloſos/aua ros/iracūdos/accidioſos/inuidos iſtic vero lu xurioſos: ⁊ qde3 ſulphure igne pice ⁊ id genus penaꝝ inſtrīs. Ex quibus tādem relinquit lo/ coꝝ hic eſſe cōia: illa vero ꝓpria ⁊ vtraq3 aut a natura vel ab arte ꝓficiſcētia vel noſtra cogi/ tatione efficta: q̄nquidem ad inſtar realiū īco/ gnita īuiſa videl3 ⁊ nunq̄3 audita: vt ꝑ ea que nōdū fuere: modo nuſq̄3 exiſtūt: nec vlibi vnq̄3 erunt extra nr̄am imaginationem fingimus lo ca. Id ꝑfecto facillimū fore arguit artificum induſtria que ad ſolius referētis vocem ꝓpoli/ ta: ⁊ qdem mirāda erigunt edificia: quoꝝ nū/ q̄3 ſimilia viderunt. Inſup alioꝝ exēplificatio ne facillimū ꝓceditur: ſicuti Sibutus ſcriptu/ raꝝ teſtimonio: ⁊ multipharijs exēplis facili/ tatē huiuſmodi aſtruit. Cōmēticijs aūt vti lo/ cis neceſſitas plerūq3 cogit: q̄n natura reqſita nō adminiſtrat atq hiſce dūtaxat vti ꝑiculo/ ſum penitus eſt: q̄re magis ꝯſulo vel realibus tantū: vel neceſſitate vrgēte permixtis cū ipſis vti: q̄tenus deinceps liquebit. Vera aūt extra nr̄am phātaſiam vel arte vel natura dicimus ꝯſtituta per naturā qdem vt ia3 pauloante re/ cēſuimus/rupes/mōtes/colles/fluuios/prata/ ſiluas/hoꝝūq3 ſimilia cu3 ſuis partibus effecta ꝯſpicimus. Sed inuiſa ſūt celū paradiſus ⁊ in fernus. Ars aūt fabrifecit domos/edes/Thea/ tra/baſilicas/tēpla/monaſteria/Abbatias: ⁊ ita reliquoꝝ. Siq3 pro inde mediata atq3 cō/ munia partiamur. Erūt ꝑfecto loca maxima

Loca fi/ctitia fa cilitur fiunt.

Ubi con ueniat fi ctitioꝝū vſus.

Loca na turalia.

Loca ar tificioſa

maiora ꝛ magna que ab aliis nominant̄ neceſ ſaria: habilia ꝛ artificioſa: ſed quocūqꝫ bapti zent̄ nō eſt nobis de nomine ꝯcertatio. Parie tes ſiquidem/ ꝛ feneſtras/ colūnas/ Altaria/ ſiue huiuſmodi interſtitia in qbus inſcriptionē fie ri diximus magna appellamus Angulis attā nil cōmittēdum placet ne anguſta imaginum cōpreſſio ꝛ obſcuritas diſcretionē ꝑpediat. Vñ vana hoꝝ eſt opinio qui ī maiore quotoquoqꝫ loco qnqꝫ ſupputāt vtpote quattuor angulos vel parietes ꝛ ianuā aut camere cētruꝫ qñ nec ars vel natura taliter queqꝫ miniſtret. In cō mētiis forſan haud multū incōueniret qñq dē cogitatio libera eſt. Hoꝝ aut̄ ꝯtinacula cu iuſmodi ſunt domoꝝ camere/ Aule/ Stuphe/ eſtuaria/ cenacula/ dormitoria ꝛ reliq̄ in qbus particularia cōſtituunt̄ maiora, dici aſſolent a nōnullis: que alii habilia nūcupant. Maxima aūt ꝛ cōmuniſſima ſunt vrbes ciuitates oppi da municipia caſtella caſtra: ꝛ in his monaſte ria/ cenobia/ Abbatie/ Collegia/ Eccleſie/ Tē pla/ capelle/ ſacella. Theatra arces ꝛ domus ꝛ ſi qua plura. Quoꝝ aliquot accōmodatiꝰ ma xima appellant̄ qñ denariū excedunt domoꝝ: alioqn improprie. Et huiuſmodi vocant loca neceſſaria: q̄ tñ mihi inepta videt̄ nā ꝛ parti culares qbus inſcriptio fit neceſſarii ſunt: ſimi liter ꝛ ques habiles dicūt. Ut enimuero loca rio fiat opus eſt ꝓprio determinatoqꝫ loco qui īmediate imagines recipiat cuiuſmodi nō pa rietes colūnas altaria ꝛ id genus iaꝫ diximus ſed huiuſmodi ſi eſſe debeant opꝫ neceſſariūqꝫ eſt domos cameras ꝛ cetera quoꝝ partes ſunt

Refuta rio opi nionis

Digitized by Google

eſſe inſup vt ciuitates monaſteria ⁊ huiuſmo/
di, ſint exiguntur domus eorum conſtitutiua
non igitur ratio iſtius nominis plurimū con/
ducit ſed hec miſſa faciētes rēdamus ad alia.

¶ De locoꝝ nūero ⁊ figuratiōe. Capl'm tertiū.

Numeroſitas locoꝝ. Quoniā Cōmēticia ſm qḋ realia nouimꝰ
effingere opꝫ: taliū noticia ex quātitate/
qualitate/ordine ⁊ ceteris gn̄ibus accidentiū:
que plurimū ad cognoſcēdū qḋquid eſt rei cō
ducūt vendicāda eſt. Cū itaqꝫ in hoc negotio
qcquid ſpeculamur ad opus tēdat ⁊ vtilitatē:
loca que hactenus partiti ſumus: eorum ſub/
ſtantie numeri atqꝫ ordinis icorporatione mē
tali ſtudioſiſſime cōparemus neceſſum eſt. Qḋ
aūt ad quātitatem attinet ꝓinuaꝫ in magna
maiora ⁊ maxima ſecauimus: ꝓpriorūꝫ aūt ad
locata ꝓportionē mox in poſteꝝ ſubnectemus
Quam plurib' locis opus eſt. capl'o ꝓximo. De numero itaqꝫ nō ſecus q̄ꝫ ce
teri neotericoꝝ qui recte ſentiūt nō modo cē
tena ducēta vel qngēta aut alio certo quodaꝫ
numero īſtituēda velim: ſed multa eſſe oporte
re vt cū multa meminiſſe libeat ī multis mul/
tas imagines reponamus: ad inſtar ſcriptoꝝ
q dū plura exarare velint ampliori vtātur Ta
Exēplū a Sen̄. bella/cera: aut papyro opꝫ. Et qui plura lectī
tāt diuerſa volumina verſent neceſſe eſt: hecce
ꝑfecto in Seneca cōprobant͂. Qui duo millia
verſuū recēſere nequiſſet (vt de ſe ⁊ Portio la
trone in ꝓlogo declamationū refert) niſi loco
rū fuiſſet multitudine adiutus: īpoſſibile eqdē
ubi abſqꝫ locis fuiſſe teſtat͂. Et proinde Diuus
Aquinas multos hūdos ꝯſulit locos. 2. 2. q. 49.
ar. 1. Quē noſtri cui magis idonei oēs in hoc

ſequunt: pcipue Frã. Petrarcha/ Petr' Ra/ S. Th.
uẽnas Joãnes michaelis/ Metheolus veronẽ 2. 2. que.
ſis alias perusinus (vt qbuſdã placet) Sybu/ 49. ar. 1.
tus: ⁊ Chiri' pleriqꝫ alij in hoc Ciceronẽ qui
centũ dũtaxat ſufficere autumauit relinquen
tes: hinc inqt Joã. Michaelis mihi vero facil/
limũ videt nõ mõ centũ ſed ppemodũ ĩfinitos
locos effingere: cũ nemĩnẽ lateat Sit' ciuita/
tis originalis. Ue℞ id pnecessariũ est vt inciã
tes artẽ ad instar pueroꝝ q parua tabella lrãs
addiſcũt: p paucis ꝯtẽtemur locis quoad pzó/
priores vsu ⁊ exercitio aggeneremur: Est nãqꝫ
firmũ artis decretũ. Ne ſupfluis reb' memoria
onustet. Quapropter regulas Publicij de lo/ Contra
coꝝ multiplicatione nõ niſi exercitatis ꝯceſſe/ Jo. pu/
rĩꝫ ⁊ potiſſimũ qñ illic ĩcidẽs mã cõpulerit no blicum.
ua ꝯfingere reminiſcẽdoꝝ receptacula: qđ acci
dit qñ iã locatã mãm vel auctoritatib' ꝯfirmã
dã vl' partitionib' ampliãdã vrget neceſſitas.
Sed cõmodius ĩter locãdũ pncipaliora pũcta
pro auctoritatib' allegationib': ⁊ ſubdiuiſio/
nib' vacuos relinq̃remus locos. Ea ãt est ſnĩa
Jacobi quã his verbis ĩſinuat vt q ſine laboꝛe Jacobi
loca multiplicare voluerit. Cẽtũ ꝯficta aĩalia publi.
lrãꝝ ⁊ Alphabeti oꝛdie exq̃ret ac vnicuiqꝫ fi/ ſnĩa.
gure qnqꝫ maxĩa ⁊ diſſoꝛmia aĩalia accõmoda
bit: vel res aliq̃s aĩalib' cõmiſcere poterit: vt
diuerſitate hac firmi' memoꝛie ĩpꝛeſſa ĩhereãt.
Quib' p eoꝝ magnitudine plumas: ad diuer/
ſas imaginũ ſedes pro ſnĩa nrã ſtatuere poterĩ
mus hec ille: de his ãt latius in cõmẽtarijs. Si
q tñ tantã locoꝝ multitudinẽ abhoꝛreãt opus
est ſi plura meminiſſe velint vel plures in eodẽ

Digitized by Google

loco vel priores inde eximere de quo infra vlti/ mo huius tractatus caplo ex proposito latius.

Signa/ rio locu/ torum.

¶ Sūt nōnulli q pro maximis locis māſiones decē ſumendas iuſſere: ꝛ in ſingulis q̄ttuor vel qnqꝫ cameras pro maioribꝰ: in qbus imaginū ſedes ſtatuerūt q̄ttuor angulos ꝛ ianuā vel q̄t tuor parieteſ ꝛ centrū: vt ſupra p̄libauimus: q̄tenus taliter ad Ciceronis p̄ceptionē ꝑ faci liori ſupputatione qntū quēqꝫ ſignent. Sed is modus ī ficticijs qdē obſeruari poterit: in rea libus tñ ꝑdurius cēſeo q̄ꝫ vtile: Cum cētefima vix domꝰ hoc pacto extructa cōperiaẜ: voluit nihilominus Cic. qntū quēqꝫ notari locū: ſed manu vel Aurea vel argēta fiendū ſuaſit: quē in hoc Rauēnas ſuitaẜ ꝛ eoꝝ emulatores. Et

Cicero Petrus rauēnas

h̄ mihi ꝯſultiſſimū eſt ita tñ ꝙ numeri Articu laris nota decimū quēlibet ſignemus ꝛ qnariū ītermediū Ciceronis nota: vtpote. Cum loca cōparatura mens ciuitatē ingrediẜ: ſeſe ad di/ uerſas regiones ſecat: ꝯſiderat vias amicorūqꝫ domos. Edes deoꝝ: pretoria publica/ repetit/ miram inde locoꝝ quantitatē aſſequutus: ita qntūqꝫ quēqꝫ notat vt in primario qnto ma/ num auream effingat: ꝛ decimus cruce ſigneẜ aut denarij figura: in qntodecimo argenteam vel aureā depingat manū: vigeſimo aūt huiu/ ſce numeri caracter addaẜ: in vigeſimoquinto iteꝝ manus: ꝛ trigeſimo eiꝰ numeri nota ꝛ ita deinceps vt īferius lucidiꝰ euadet. tract. 2. c. 8.

De exēplificatione ī figura ꝑticulariū locoꝝ.

¶ De Cōquiſitione locoꝝ. Caplm quartum.

Conquirendis aūt realibus locis que vi/ deri poterūt lōgos continuaſſe digreſſus

Digitized by Google

Georgio ꝓbante plurimū cōducet: q̄ꝓpter Sibut⁹.
a diuo Hieronymo plurimos cōmemorat lau-
datos ſue ꝑegrinationis. Rauēnas quoqȝ hu- Petrus
ius gratia ſeſe ꝑ tres itegros annos ꝓteſtatur Rauen.
ꝑagraſſe ꝓuincias: ⁊ regna in q̄bus vrbiū / ci-
uitatū / oppidoꝝ. Et in illis domos reliquaue
ꝑluſtraret edificia. Q̄d ſi cui id nō expediat il
le alioꝝ relatu vel narratione atqȝ ꝓclaris de
ſcriptionibus abſentia ante oculos mētis ꝯſti-
tuat. Cui etiā plurimū ſacre ſcripture ⁊ hiſto- Loca ex
riaꝝ lectio adminiculat̄. Inſuper coſmogra- hiſtoꝛijs
phoꝝ Ptholomei / Strabonis / Plinij: ac alio cōparan
rū editio de Situ oꝛbis: ⁊ ciuitatū ſiue regnoꝝ da.
deſcriptionibus cōfert. Iuuabitqȝ Mappam
mūdi ⁊ ſi qua id gen⁹ figuraꝝ depicta ſint cō-
tueri: quatenus inde Situs ⁊ diſpoſitio ꝓuin-
ciaꝝ ⁊ terraꝝ imbibat̄: nō modo regni vnius
ſed totius pene oꝛbis. Cuius habitata pars in
Aphꝛicā Aſiaȝ ⁊ Europā partit̄ ⁊ haꝝ queqȝ
in alias diuidit̄. Que ex margarita ꝑhica huc
afferēda duximus quatenus locoꝝ fictoꝝ atqȝ
fuſoꝝ nobis cognitio nō maneat penitus alie
na. Ne pigeat queſo ad maioꝛē dictoꝝ intelli-
gentiā terre habitabiles mariſqȝ figurationē
in plano deſcribere. M. Pars terrene molis:
que ad dn̄i imꝑium aquis ꝯgregat̄ in locū vnū
apparuit arida coſmographis ꝓter diuiſiones
in ȝonas ⁊ climata ſupꝛa memoꝛata trifariam
partit̄. In Europā. ſ. Aphꝛicā ⁊ Aſiam: quas
ꝑtes aqua circūfluens ⁊ interlabens generali
noīe mare appellat̄. Ab oīs aūt ⁊ terre ꝓuin-
cijs alijs de cauſis diuerſa noīa accepit: ⁊ ſinus
ipſius diuerſa maria dicunt̄: vt Diu⁹ Ambꝛo- Diuus Ambꝛo.

Pōpo/ nius Mella. ſius teſtatur lib. 3. hexameron cap. 3. Europā ab Aphrica diuidit mare mediterraneū quod ab occidental. Oceano circa Gades īſulā ⁊ co lūnas herculeas nō amplius decē millib⁹ paſ/ ſuum patens: terras apit atq; intrat. ait Pō/ ponius Mella Aphricam ab Aſia diſterminat Nilus q a meridie in Ethiopiam diffundit: ⁊ Egyptū plabens atq; mirabili fecūditate irri gans ori⁹ nō nūn⁹ ſeptē mari īfundit. Aſiā ab Europa diuidit Tanais fluuius a ſeptētrione in mediā fere paludē Meotidē defluēs cū pon to reliquū Aſie ab Europa ſeparat. patēt hec in hic affixa mappule mūdi deſcriptione. Di. Perlucidet ſed qd īterpoſitis nob⁹ alijs deſi/ gnare ꝑrendis. Ma. Principaliores vniuſcu/ iuſq; terre regiones ſeu ꝓuincias. Di. Cōmo/ diſſima ad hiſtoriaꝝ itellectū ſaniorē haꝝ vide tur eſſe cognitio. Ma. Has enumerādo magis quā deſcribēdo ꝑcurrere libet breuitatis grā. Nomina quoq; ⁊ regionū limites non intēdo hic limare ⁊ ſm ꝑciſionem diſcurrere: nā in ta lib⁹ inuenies ēt claros Geographos digladia/ ri. Di. Ad ꝑmū deſcribas Europā: in qua nos ꝯſtitutos iā dudū relatione multoꝝ didici.

¶ Satrape Europe nominatim enumerant.

Europa ab occidēte claudit mari Athlā/ tico: a ſeptētrione Oceano Britannico: ab oriēte Tanai Meotide Palude ⁊ pōto: a meridie mari mediterraneo. In ea ſunt regio/ nes ⁊ populi plurimi ob aeris tēperiē. Ab oc caſu verſus ortum ꝓuincie magis nobīlē ſunt Hiſpania que Hiberia ⁊ Heſperia nonnunꝗ̄ nominat. Cuius ꝑtes ſunt Betica ſiue regnū

Granate qd nr̄o euo rex hiſpanie Ferdinan-dus Sarracenis decennali obſidione ⁊ bello abſtulit: chriſtianitatiq; adiecit Luſitania ſeu portugalia. Terraconēſis ſeu Cathalonia he par-tes pncipales hiſpanie: in qua ⁊ alia regna ſūt. Inter que regnum Galatie lōge lateq; vulgat ꝓpter vſum peregrinationē ad ſanctū apoſtolū Jacobū Compoſtellanū. Regnū īſup caſtelle ⁊ le-gionis aſtronomis memorabile reddidit Al-fonſus rex prudētiſſimus: q tabulas motuū cor-poꝝ celeſtiū miro īgenio compilauit. Hic iuri ſuo qd ex electione habuit ad īperiū ītuitū pa-cis volūtarie ceſſit. Hiſpaniā ſeqt̄ Gallia me-dio mōte Pyrreneo. Partes Gallie ſūt aqta-nia Lugdunēſis narbonēſis ſeu Delphinat⁹ fi-ne pūicia ⁊ Belgica fere ad Rheni fluēta vſq; ptēſa. Partiales pūicias gallie ſi diſtinguere voluerim⁹: occurrūt ecce Frācia normāſidia Britānia Turonia picardia Flādria brabātia gelria holādia ſcelādia burgūdia lothorīgia lu-celburgia heluetia ſiue alſatia: q̄ tn̄ germanie potī⁹ ē ꝯiūgēda. Galliā āt ſeqt̄ germania ma-gna ad Sarmatiā vſq; extēſa īter Rhenū flu-uiū ab occidēte mare a ſeptētriōe ⁊ Danubiū a pte meridionali. Partiales regiōes germa-nie ſūt Frāconia ſiue frācia oriētalis. Weſtua-lia friſia Saxōia Thurigia haſſia marchia brā-dēburgeñ. miſia ileſia boemia morauia Cimbri-ca cherſoneſus q nūc dacia vulgo Denmarck ad ſeptētrionē. Nā alia eſt dacia: quā Wala-chiā nūc noīant. de qua paulo īfra. Poſt cim-bricam Cherſoneſus Norwegia Suetia in ma-ri. Inter Danubiū ⁊ alpes reticas: pmaꝫ reti-

Portu-gal.
Catelo.
gallicia
caſtella.

Gallia.

Ger-man.
magna.

Pōponius Mella. ſius teſtatur lib. 3. hexameron cap. 3. Europā ab Aphrica diuidit mare mediterraneū quod ab occidental. Oceano circa Gades iſulā ꝛ columnas herculeas nō amplius decē millib⁹ paſſuum patens: terras apit atq3 intrat. ait Pōponius Mella Aphricam ab Aſia diſterminat Nilus q a meridie in Ethiopiam diffundit: ꝛ Egyptū plabens atq3 mirabili fecūditate irrigans oriēs nō mi⁹ ſeptē mari īfundit. Aſiā ab Europa diuidit Tanais fluuius a ſeptētrione in mediā fere paludē Meotidē defluēs cū ponto reliquū Aſie ab Europa ſeparat. patēt hec in hic affixa mappale mūdi deſcriptione. Di. Perlucidet ſed qd īterpoſitis nob⁹ alijs deſignare ꝑtendis. Ma. Principaliores vniuſcuiuſq3 terre regiones ſeu ꝓuincias. Di. Cōmodiſſima ad hiſtoriaꝝ itellectū ſaniorē haꝝ videtur eſſe cognitio. Ma. Has enumerādo magis quā deſcribēdo ꝑcurrere libet breuitatis grā. Nomina quoq3 ꝛ regionū limites non intēdo hic limare ꝛ ſm̄ ꝑciſionem diſcurrere: nā in talib⁹ inuenies ēt claros Geographos digladiari. Di. Ad ꝑmū deſcribas Europā: in qua nos ꝯſtitutos iā dudū relatione multoꝝ didici.

¶ Satrape Europe nominatim enumerant.

Europa ab occidēte claudit̄ mari Athlātico: a ſeptētrione Oceano Britannico: ab oriēte Tanari Meotide Palude ꝛ pōto a meridie mari mediterraneo. In ea ſunt regiones ꝛ populi plurimi ob aeris rēperies. Ab occaſu verſus ortum ꝓuincie magis nolatē ſunt Hiſpania atque Hiberia ꝛ Heſperia nonnunꝗ3 nominat̄. Cuius ꝑtes ſunt Betica ſiue regnū

Granate q̄d nr̄o euo rex hiſpanie Ferdinan-dus Sarracenis decēnali obſidione ⁊ bello ab-ſtulit: chriſtianitatiq; adiecit Luſitania ſeu portugalia. Tarracōnēſis ſeu Cartonia he par-tes p̄ncipales hiſpanie: in qua ⁊ alia regna ſūt. Inter que regnum Galatie lōge lateq; vulgat̄ ꝓpter vſum peregrinationē ad ſanctū apoſtolū Jacobū Copoſtellanū. Regnū īſup caſtelle ⁊ le-gionis aſtronomis memorabile reddidit Al-fonſus rex prudētiſſimus: q tabulas motuū cor-poꝝ celeſtiū miro īgenio compilauit. Hic iuri ſuo q̄d ex electione habuit ad īperiū ītuitū pa-cis volūtarie ceſſit. Hiſpaniā ſeq̄t Gallia me-dio mōte Pyrreneo. Partes Gallie ſūt aqta-nia Lugdunēſis narbonēſis ſeu Delphinat⁹ ſi-ue puīcia ⁊ Belgica fere ad Rheni fluēta vſq; ptēſa. Partiales puīcias gallie ſi diſtinguere voluerim⁹: occurrūt ecce Frācia normāſidia Britānia Turonia picardia Flādria brabātia gelria holādia ſcelādia burgūdia lothoꝛīgia lu-celburgia heluetia ſiue alſatia: q̄ tn̄ germanie pori⁹ ē ꝯiūgēda. Galliā āt ſeq̄t germania ma-gna ad Sarmatiā vſq; extēſa īter Rhenū flu-uiū ab occidēte mare a ſeptētriōe ⁊ Danubiū a pte meridionali. Partiales regiōes germa-nie ſūt Frāconia ſiue frācia oriētalis. Ueſtfa-lia friſia Saxōia Thuringia haſſia marchia brā-dēburgeū. miſia ſleſia boemia morauia Cibri-ca cherſoneſus q nūc dacia vulgo Denmarck ad ſeptētrionē. Nā alia eſt dacia: quā Uuala-chiā nūc noīant. de qua paulo īfra. Poſt cim-bricam Cherſoneſus Norueggia Suecia in ma-ri. Inter Danubiū ⁊ alpes reticas: p̄mas reti-

Portu-gal.
Carelo.
gallicia
caſtella.

Gallia.

Ger-man.
magna.

Digitized by Google

cam ponūt: que ⁊ ſuevia ꝗnuis vltra Danubiū̃ ꝓtenſa ſit. Poſt hāc videlicia ſeu bavaria: cu/ ius ſiſr ps nō modica vltra Danubiū extēdit. Noricia cui nōnulli Stiriā ⁊ charintiam aſcri būt. Pānonia ſupioꝛ nūc Auſtria. Pānonia inferioꝛ que ⁊ Ungaria a mari Hadriatico hi ſtria Jllyria. Liburnia quā dicūt croatiā Dal matia: que ⁊ Sclavonia. Jtalia eſt ab alpibus ad mare mediterraneū. Jn ea regiones nō pau ce lōbardia Tuſcia etruria cāpania marchia apꝛucia calabꝛia apulia: ⁊ ſic de alijs vngariã ſeqtur miſia: aut verius meſia ſupioꝛ: q̃ ſeruia ſiue roſciana: ⁊ partim boſna dr̄. Meſia īferioꝛ que ꝯtinet Boſinenſes ⁊ Valaccos. Baſſos ⁊ nūc bulgaria Dacia que ⁊ Walachia Thra/ cia in qua Cōſtātinopolis quondā ciuitas im perialis grecie. Cherſoneſus Epirus ſeu Ro mania Dedania moloſſa chaonia. Peloponeſ ſus ſeu moꝛea achaia. ibi coꝛinthus. Arcadia ipſa eſt Sicionia a Sicione rege: a quo regnuꝫ Sicionoꝝ quod inter quattuoꝛ cōputatur ab Auguſtino libꝛo de ciuitate dei: Macedonia theſſalōica ellados ſeu attica: vbi athenis boe tia: vbi thebe ciuitates nomiatiſſime. Grecia ecce ꝗꝫ lata: hodie heu heu aſpurciſſimo inimi co crucis Chꝛiſti Turco ferme tota deuaſtata. A Germania vſqꝫ ad Scithiam Sarmatia eſt regio latiſſima: cuius partes vt aiunt polō nia: Maſſouia pꝛuſſia lithuania. Samethia. Liuonia ruſſia ⁊c. Scithia ⁊ que nominate ſūt ſarmacie regiones barbaria dicebatur a feri/ tate gentium. Dimiſſa particulari hac deſcri ptione ad aſie ꝓuincias tranſeundum eſt.

Digitized by Google

¶ Aſie regiones nominatim ponuntur.

Aſie regiones que ſunt: Ma. Enumerã das aſie prouincias non õẽ: ſed magis apud noſtros nominatas: ipſas ad latitudinẽ in duas partes diuiſam intelligamus: ſeptentrionalem. ſ. & meridionalem. Primo ſeptentrionalẽ: de hinc meridionalem deſcribamus. Di: Ocyus: ne occiduus ſol lucem ante cõplementũ auferat. Ma. Tertia orbis pars quãuis aſia appellatur generali nomine: pars tñ eius minor aſia nominat: hñs prouincias & regiones multas precipuis eccleſijs ornatas: quibus quondam pferat ſanctus Joannes euãgeliſta: nunc autẽ nr̃is exigentibus demeritis: ab inimicis crucis Chriſti dirutas ac fedatas cognouim⁹. Hic ob ſpacij anguſtiam pro noībus regionũ litteras poſui. vbi eſt pontus: hic eſt & Bithinia littera/f/ſignata. Galatia/g/Paphlagonia: piſidia/b/Capadocia/i/caria/a/litia/b/Pamphilia/c/Lidia/d/Circa hãc in mari eſt inſula Melera. in actibus apoſtolorũ Mitilene nominata (quãuis erronee) in qua mira operatus eſt Paulus apoſtolus Phrigia prouincia aſie minoris ſignatur per e. Circa hanc inuenies inſulam Tenedos. Cicilia. Armenia minor. Armenia maior. Colchis: vñ Jaſon Medee magis iſtructus aureũ vellus abſtuliſſe fabulat: qr torrẽtes illius aurũ deferũt: qd lanoſis pellibus accole excipiunt. Taurus mons a Pãphilia exorit & ad Jndos vſqz ptendit. A Tanai amne Scithia ſeu Sarmatia aſiatica lõgo tractu verſus ortum pgreditur. Altera extra Jmaum mõtem/altera intra Jmauz cõ

Declaratio mappule.

Aſie minoris.

tinetur. Mare quod ibidem cōſpicis: Caſpiũ Hircanum ⁊ Scithium ab omnib⁹ nominari ſolet: ⁊ a ſeptētrionali occeano latēter q̄ſi fluuius intrat. In hoc inſula eſt Talge ſine cultu ſemꝑ fertilis: regiones hic multe ſunt: videlʒ hircania Hiberia/Albania/Bactria/Margiana/Aria/Sogdiana/Sacharꝝ regio: Serica in q̄ vt aiūt ſericū arborib⁹ in modū lanuginis adheret. gens illa ꝑfecta ſeruit iuſticie ⁊ cōmercij. Alteri⁹ medietatis aſie regiones ſūt a mari rubro arabia triplex: videlʒ arabia deſerta: arabia petrea vbi metropolis Petra. de q̄ Iſaias Emitte agnū dn̄e dn̄atorē terre de Petra deſerti ad montē filie Sion. ⁊ arabia felix: vñ: thus venit: ⁊ ob id: thurifera dr̄. Siria ſilr triplex eſt: Paleſtina Phoenitia ⁊ Syria curua. Quē aūt terram a Damaſco vſqʒ ad Gaʒam terrā Canaan ⁊ terrā ꝓmiſſionis ſacre hiſtorie vocitant (In qua ꝓuincie ſingulares ſunt Damaſcena/Galilea/Samaria/Iudea/Paleſtina ⁊ Idumea) Meſopotamia/caldea. vbi Babilon. Aſſyria/Suſiana/media/perſidis/parithia. Carmania deſerta. Carmania altera. Drāgiana/gedroſia/arachoſia/paraponiſus. India intra gangem: India extra Gangem. Sinarū regio. ⁊ in pelago indico Taprobana inſignis inſula regiones ſite vltra meridianū vltimum a Ptolomeo deſcriptū ferme ad. 40. gradus. Silr ⁊ particularem earū que noiatim cōmemorate ſunt: deſcriptionē quantū ad ſitū/fertilitatem/ꝯtinentiā: accolarū proprietates ⁊ mores ex Plinio Strabone Ptolomeo perquirere poteris. Diſ. De Aphri/

ea autem quid fiet: nunquid indiuiſam eam & ſilentio tranſibis?

Aphrice regiones enumerantur.

Aphrica ab occidente mari athlantico: a meridie oceano Aethyopico: a ſeptentrione mari mediterraneo: & ab ortu Nilo finitur. eiſdem tamen que vltra Nilum ſunt ad mare Rubeum regiones hic addite ſunt. Ab occaſu mõtem habet Athlantem: quem ob altitudinem celum ſuſtẽtare dixere. Regio prima Mauritania tingitana: ſecũda Mauritania ceſarienſis. tertia libia interior. quarta eſt Numida q̃ & mappaliam nonnulli dixerunt. quinta Aphrica minor: in qua illa magna Carthago ſtadiorum. 360. olim Romani imperij pertinax emula. ſexta eſt Cireneica: quam et Penthapolim vocãt a numero ciuitatũ: quarum Cyrene vna eſt regioni nomen accommodans. ſeptima Marmarica eſt. octaua Libia. quo nomine etiã tota Aphrica appellatur. nona Ethiopia interior. decima. Egyptus inferior. in q̃ olim filij Iſrael ſub Pharaone poſt durã ſeruitutem mirabilia viderunt: que dominus operabat per Moſen in cãpo Thaneos. Eſt autẽ Thanis ciuitas Egypti inſignis tunc regali preſidentia decorata. In egypto ſunt alexãdria/ Damiata/ & Soldani ſedes ampliſſima ciuitas Chayrus: quam & Alkyr nominant. Supremo hanc egyptum alia egyptus eſt Thebais. ſ. monachorum & anachoritarum: olim celibi cõuerſatione decora. In hac Thebais ciuitas quam centum portas totidemq; aulas & principes habuiſſe aſtruunt: e quibus

Mirabilia aphrice

ſanctus Mauritius cũ glorioſa legione veniſſe tradit. Supmo hanc ethyopia eſt mediterranee gẽtes multe ac mirabiles: Troglodite que veſcunt ſerpẽtibus ſtridẽt magis q̃ȝ loquant. Garamãtes: q̃ruȝ vxores cões ſunt. Augiles: Blẽmes ſiue Blẽmij capitibus carent: vultus hñt in pectore. Satyri: q̃lẽ ſanctus Antonius vidit: vt legẽda edocet. Athalãtes/ Getuli: ⁊ alie multe q̃ꝝ ďſcriptiones ꝑmemorari coſmogra. pſequunt. Inſulas paucas in deſcriptione hac inuenies. quaꝝ noĩa Gades: que ⁊ Betice adiacet. Corſica/ Sardinia/ ⁊ Sicilia circa italiã. Corcyra ĩ hadriatico mari. Euboea que ⁊ Nigropõt Boetie oppoſita eſt creta ſiue cãdia. Rhodus ⁊ ciprus. In ſeptentrionali pelago ſũt. Hibernia anglia: q̃ albion ⁊ olim Britania dicta eſt cuius pars Schotia thile irlandia in vltimo mari. Orchades. 30. numero ⁊ Scandia memorabilis. Hec circa terre infime partis elementalis mũdi deſcriptionẽ cõmonuiſſe magis q̃ȝ tractaſſe me cognoueris: ne alíqñ perutile coſmographie ſciam abhorreſcas: ſiue qua nec gentiliũ nec ſacraꝝ lr̃aꝝ hiſtorias plene intelliges. Di. Introductione iſta edoctus cũ vacuerit alioꝝ ſcripta diligẽti⁹ luſtrabo. interiȝ que ſupſunt de aſtronomia pſequamur. Ma. Singulas ⁊ celeſtis ⁊ elemẽtis regionis partes: ſicq̃ȝ totius mundi habitudines ea qua potuimus breuitate deſcripſimus: nec relictum videt qđ neceſſario explicãdũ expoſcas. Di. hec ille. Quãq̃ȝ hecce longiore ſermone q̃ȝ hui⁹ opuſculi rõ expoſtulet/ nõ abſre tñ/ id actitatum arbitreris cũ potiſſimũ memoriã inſti-

tuamus

Digitized by Google

muamus vt plurimum cōducit locoꝝ vendica/
tio: Cum nāqꝫ in terraꝝ regnoꝝ ꝛ puinciaꝝ
deſcriptionibus abūdauerim promptiores eri
mus ad imaginum fabricationē que fit penes
inſignia regnoꝝ puinciaꝝ terraꝝ ad ciuitatū
inſup ꝛ proprietate gentiū ꝛ pploꝝ: ſumemus
imagines put latius īfra in applicatione ita
quoqꝫ pticulares loci in his cōmodius fabri/
ſiūt. Ceteꝝ varij varijs cōpararūt ſibi tū cōex/
tus ꝓprios locos. Metrodorus etenim ille gre
cus in duodecim ſignis obliq circuli videlicet Metro/dorus.
Ariete/Thauro/Gemini/Cācro/Leone/Vir
gine/Libra/Scorpione/Capricorno/Sagitta
rio/Aquario: ꝛ Piſcibus trecētos ꝛ ſexage/
nos ꝯſtituit locos: q̄ totidem gradibus iſte zo
diac⁹ circulus apud aſtrologos metiri ſoleat.
Veꝝ authore Quintiliano in .11. inſtitutionū
lib. vanitas hec fuit phi plus gloriantis in ar/ Quint.
te q̄ꝫ nāli memoria: ceu velit denotaſſe hmōi ꝯ Met.
loca reb⁹ locādis nō ꝓportionata: qꝺ tñ neceſ/
ſum eſt vt pho placet in q̄rto de auditu phyſi/
co. Quāqꝫ etenim p grādia ſint ea aſtra ſicuti Ariſt. 4
Iginius in poetica aſtronomoꝝ perdocet. mi/ phy.
nime tñ imaginibus hoium viuis competebat
tātus numerus ni tā grādia effingerent vt fi/
guras aialium apud nos quoꝝ typū gerant in
immenſum ſupgrediātur ꝛ tūc fictitijs depu/
taremus. Et pinde Ioā. Michaelis floccipen
dit pōnem locorū pris ſui Guidonis. Qui ex Ioā. mi
aialibus cepit locos ſuos: eorūdē ordinē alpha chaelis.
beto latino deducēs: vt a ſingula lr̄a vni⁹ aia/
lis nomē inchoaret: perinde inqt Ioānes ac ſi
noīa hec ſint Aſinus/Baſiliſcus canis/draco/

Digitized by Google

elephas/faunus/gryphus/hircus/iuuenca/leo/mulus/Noctua/Ouis/Pantera/Qualea/Rynoceron/Symea/Taurus/Tygris/Ursus/xiſtus/philoſophus/icana/çacheus: hec ſingula in quinq; locos particulares ſiue proprios diuidebat: vtpote in caput pedes anteriores in ventrem et poſteriores pedes ac caudaz. Cumq; eum ordinem natura porrexerit non facile in ipſis enumerandis ingenium cõfunditur. Sic itaq; centum et quindecim locos particulares nactus in eis rerum memorabilium imagines ſculpebat. Sed inconueniens quodammodo is mihi modus videtur ſi viue imagines (quod noſtri poſt Rauẽnatem eſt inſtituti et eoꝝ qui inter neothericos magis rem ſapiunt) in ipſis deſcribi debeant: vt ſi eam ꝑpoſitionem. Sortes ſcribit: in capite canis vel ouis locandam cenſuero nõ ſorti ſcriberi ipſum ꝑportionatũ: niſi ſmi phantaſiã quorũdam illi maxime: qui nouit ĩtegros boſes in digitis ſuis locare: ſicuti qdã doctor memoraturus quorũdã ꝑpõnuꝫ dixit mihi ecce in ſedibꝰ notaꝝ muſices vꝫ G maut A re b mi etc. ꝯſtituto loca. Et i G maut imaginatꝰ eſt quẽdam ſuũ amicũ (cui angelus nomẽ) crucem in humeris geſtantẽ et ita deinceps: ſed in eo laudarim potius bonã imaginatiuã: qñ artis nr̃e regula eſt q̃ exigũt loca locãdis ꝑportionabilia debere eſſe: q̃tenus abſtractio a mãlitate ab vtriſq; eque fiat. Nõ tñ inficior hmõi aĩalia nõ nihil ꝯferre in Cõmẽticijs locis ſerie q̃dã fabricãdis: poterũt quoq; ꝯſtitura iã vel nã vel arte ipſis deſcerni et in hoc ꝑfecto numerus alphabeticus ꝓ̃ꝓptitudineꝫ et

Contra Guido.

celeritatē aliquā ꝓſtaret. Unde nō abſre quí/
dam ꝯſtitutas fabrifactáſq̄ domos. pro cōib⁹
locis: ſumētes in his cameras pro particulari/
bus ex ordine alphabetico rex ⁊ aíaliū diſtin
guūt. Cuiuſmodi ī his dictionib⁹ cōplectunt.

Alabrum	Alueariū	Aries	Arbor	Auca
Babatuꝫ	Belua	Bipēnis	Botrus	Buſo
Catta	Ceruus	Cignus	Coclear	Cuna
Dalmatíca	Deca	Dyadema	Dolabrū	Dux
Eſtanea	Elephas	Enſis	Egrotus	Edus
Falx	Feneſtra	Fiſtula	Follís	Furca
Galea	Gerula	Gigas	Gomor	Grus
Harpa	Herodíus	Hilla	Horologiū	Humerale
Imago	Imparor	Idria	Idolum	Inſula
Kaldare	Klepſedra	Kyrios	Koruus	Kuſſinus
Lampas	Lepus	Liber	Loríca	Lucerna
Manus	Menſa	Miluus	Mors	Muſcipula
Nauis	Neretrix	Niſus	Nola	Nuces
Organū	Ocrea	Ouile	Onecratal⁹	Ortus
Pauo	Pennale	Piſcis	Poma	Puer
Quadriga	Quercus	Quiſcula	Quocus	Quorgeber
Rallum	Rex	Rinocerō	Rota	Ruta
Saccus	Serra	Symea	Sotular	Sudariuꝫ
Tabella	Tela	Tympanū	Toga	Tuba
Urna	Uter	Urnale	Uxor	Upupa.

Si quidem ꝓpe ianuā intra aliquam domuꝫ
ponas Alabrū: ⁊ dehinc in q̄nq̄ pedum diſtā/
tia alueariū fingas: ⁊ poſt in cōſimili diſtantia
arietem: itaq̄ deinceps facile loca notabis q̄ꝫ/
plurima. Et in huiuſmodi poſitione cuiuſq̄ lo
ci quotatio leuiter ꝯſpicief. Naꝫ/A/ q̄nq̄ ad/
miniſtrabit: ⁊/b/ q̄nq̄: ⁊ itē/c/ quinq̄ ⁊ ita ce/
terarum queq̄ litterarū. Et q̄uis in fictitijs

Contra Georgi/um Re/ſcb.

locis hec diſtinctio oportuna ſit vt infra pate- bit. Nõ ppterea modus Georgij Reſch quem in margarita ſua phica tradit conueniens eſt quare nec illum afferendũ volui ceu imprimẽdis imaginibus conducat: qñquidem ſm materie quã eloquuturi ſumus ordinare: memorãda collocari oporteat exigentiã et ordinem. Si tñ imagines qppiam circa hmõi animalia agere fingamus qd interã ppoſitionẽ declaret facile pcedemus. Inſup ſi inſcriptio in artub⁹ eoꝝ fiat infra docemus: tract. 4. cap. 6. vñ Regulas mox ſubnectemus locorum.

De Regulis conditiones locoꝝ ptinẽtibus. Capitulum quintum.

Cõmendario.

COpia Rerum et verboꝝ: accõmodata locoꝝ multitudini per figurarũ multiformitatem pbet quandam vt ſepius repetamus facillimã recitãdi vehementiã: dummodo recto ordine ſituant̃ loca atq3 diſtãtia debita: et eam nãciſcant̃ amplitudinem/altitudinẽ/luciditatẽ/ et reliquas conditiones ſibi cõgruas.

Prima regula Cicero.

Id igit̃ in primis precipimus: vt in debita ordinataq3 diſpoſitione tibi loca vendices. Eſt qppe memorãtis (veluti Cicero aſtruit) vt locos qua facilitate a frõte incipiens recenſere poterit: eadem nãli adiutus induſtria a calce repetens valeat ordine ꝑpoſtero enumerare.

Frãciſc. Petrarcha.

Et hoc ſicut Frãciſcus docet ne qñ pturbatione ordinis ĩpediamur. Et quanq3 ordiri poterimus dextrãdo/ſiniſtrãdo/aſcẽdendo: aut vedeſcendẽdo et quotolibuerit ordine: a ſiniſtra tamen ſumendus eſt: vt proximo enodabimus capite. tract. ſecundo capitulo. 6. de qualitate

Digitized by Google

fabricationis. Et Rauennatis preceptione qui in ediculis nr̄is templis delubris ⁊ eccleſijs ex ordine locos iuxta ſitum ſtructurarum: ⁊ in his rerum compertarum ſerie quadam ſumendos ſuadet. Cuius profecto ea eſt vtilitas vt veluti in codicibus materia in paginis cōtinua relegit ex ordine: pariformiter Artiſta ex locis depoſitum reperat. Nam vt inqt Frāciſcus ſi in ordine ſtātes notos q̄ plurimos viderimus nihil noſtra interſit vtrum a ſummo vel medio nomina eorum dicere velimus: Ita ⁊ in locis ex ordine collocatis ꝯuenit vt in quālibet partē quoto quoqꝫ loco imaginibusqꝫ libebit cōmoniti dicere poterimus id qd̄ locis mandauerimus. Et itidem experimento quibuſdam nōnumq̄ pateſeci: eandem materiā audientibus recenſens nunc illinc intentās exordiū: nunc hinc nūc ex medio finem repetēs: nunc quidem caput ⁊ frōtem: facile qppe eſt ex locis ordine collocatis materiam imaginatā ordinare ⁊ ſapienter ꝓnunciare: certitudinaliter de vno in alterum ꝓcedendo ordine recto ⁊ reflexo atqꝫ ꝑpoſtero. Sicqꝫ igitur cōes locos habeas ſegregatim q̄ plures pro vna attamen: mā vtpote hic monaſterium: illic Theatrū: alibi vero delubrū ſiue tēplum ac huiuſmodi reliqua vt domum lanificis: edem piſtoris/aut barbitonſoris vel alterius ⁊ quod in his ars fabrilis non efficit aut natura: cogitatione noſtra ſaltē incōtiguitatis ordinem redigamus. Et itidem in proprijs obſeruetur: quatenus ſi meminiſſe velim. Hoc eſt ꝓceptum meum vt diligatis inuicem ſicut dilexi vos. Et hanc propoſitionem:

Petrus rauennas

Ordinis cōmodū Frāciſ. Petr.

Experimentum.

Cōtiguitās locorum fit imaginatiōe.

Maiorem charitatem nemo habet vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis: non in primo loco qui forſan prope ianuam eſt prior ponatur propoſitio: et altera in quinto aut ſexto ſed potius in ſecundo qui mox primum ſequitur alioquin confuſio ordinis mihi obtigerit.

Secūda regula. ¶ Congrua quoq; locorum expetitur diſtantia vt inter locum et locum quincupedalis intercapedo ſit: internalla autem voluit Cicero eſſe mediocria vt paulo plus vel minus pedum tricenum. Sed quinq; vel ſex pedibus diſtare iubet Rauennas: quod opportuniſſimum experti ſumus. Si nanq; nimis procul remoueantur: cogitatio minus valebit: nimis ſiquidem diſtantia efficitur nimis vaga: quemadmodum viſus recolligendo nimis ſeiuncta magis diſpergitur q̄ obiecta aggreget: Nimia quoq; vicinitas imagines commixtionē confunderet ne diſcrete cernantur: quemadmodum littere in charta/vel tabella/vel cera nimium proximantes cum difficultate leguntur diſcretim. Attamen cum Angulus loca ſecat aliudue inſigne: duobus ſaltem pedibus loca diſtare ſat eſſe experimento noui. Id quoq; ſemper curandum ſtatui: aliquid inter locum et locum mediet: aut ipſummet in ordine notatu dignum locus fiat.

Cicero

Petrus rauēnas

Tertia regula. ¶ Ea quoq; continua erit locorum quantitas ne ſit nimis arcta vel alta: imagines ſiquidem latitudinis ſuperficiei et longitudinis proportionem exigunt: quemadmodum namq; pictor pro effingendis ſimulachris captat parietis ſpatium: quod ſufficit ita et artiſta faciat oportet. Hinc Fran

ciſcus (quem plerique imirantur magnitudi/ Fráciſc. nem non modicum ſed mediocrem locos ha/ Petr. bere neceſſum ait. Nam preter modum ma/ gna ampliuagas imagines reddunt: ⁊ nimis anguſta ſepe videntur imaginum non poſſe collocationem capere. In parua quippe fene/ ſtra nemo Camelum non concedet. Sic deni/ que ſi in ſpacioſo loco res per exigua conſiſtat: citationem ſenſus non defiget determinatio/ ne loci: vnde neque facilis erit inuentu. Quod Locus ſimiliter itidem memorie accidet vbi in nimis diſpēdioſus. amplo loco fingatur idolum. Magnus itaque locus imaginario quoppiam in duo ſcinda/ tur: vt inter binas columnas: aut duas fene/ ſtras improportionabiliter diſtantes fingas in pariete: promptuarium/ Aram/ altare ⁊ id ge Menſu/ nus ſimile: vt ad debitam locus reſtinguatur ra loci menſuram: vt ſi competentis ſtature virum cōpetēs. expanſis lacertis ſuperficiei applicueris recte longitudinem ſcilicet ſurſum: ⁊ latitudinem dextrorſum atque ſiniſtrorſum metieris. Non enim altior erit locus quam in pauimento ſiſtens manu contingere valeat: ne/ que amplior erit ſtatura me/ diocris viri: hecce nihilo minus experientia moderabitur: hec atta men figura quantitatem loci edocet.

Digitized by Google

Quarta regula

¶ Ea deniqꝫ locis interit q̈litas ne vel nimis obſcura ſint vel lucida nimis: aut figura vel forma ꝯſimili vel ēt ſpherica: Excellens ꝗppe obiectum corrūpit ſenſum: ⁊ hinc nō ꝓportionatum minus a potētia ſuſcipit. Nō enim noctua lumē ꝯtuetur ſolare: ⁊ exuperantia cādoris ꝯturbat viſum ne obiecta diſcernat: ita ⁊ in nimia claritatē locoꝝ ꝯcepta: reuerberationē patitur phātaſia vt quodāmodo imaginatio ꝯturbet. Accedit inſup ꝙ mens in perpulchro (cuiuſmodi eſt claritas) oblectata minus

Lucidi-tas no-cet.

aduertat nō raro decere perſpicuū: Añ non viridia prata: ⁊ Amenos cāpos ſeu iucunda flumina vel nemora delectabilia vbi varius eſt auiū ↄcētus pro ſtudij locis ſelegenda Petrarcha voluit ne cogitatio his affecta ab itētione auocet. Ubi autē loca nimis opaca obſcura ⁊ tenebroſa fuerint imagines nō quātum ſat eſt relucēſcēt. Ueluti optima queqꝫ idola in parietibꝰ efficta: viſui in caliginoſa nō patēt noctē. Naz etiā imaginatio ⁊ phātaſia ſeqt̄ plurimū apphenſionē exteriorꝝ ſenſuū: qđ ⁊ aliorꝝ doctrina ex de Senſu ⁊ ſenſato: ex ſcđo de aīa: ex lib. de memoria ac reminiſcētia teneo: ⁊ experiētia quoqꝫ didici. ¶ Propterea aūt locos diſſimili figure cōparandos ſtatuere fermē oēs qtenus diſtinctus iterluceāt. Sit itaqꝫ ⁊ locorum iter ſe ⁊ imaginū ab ipſis diſparitas. Siſitudo locorꝝ pre oībus maxime vitet̄ ipſe ſiqdē eſt ex paritate mentis turbatiua. Cū enim qs multa intercolūnia ſumat ſimilitudine locorꝝ ↄturbabit̄. Quēadmodū mihi obtigit dū ordinem librorꝝ biblie ⁊ materiarꝝ eius gn̄aliuz: in Cenobio quodam repoſui: nō hn̄re cellarꝝ dormitorij quante ſufficiebant orias. Id aūt mihi euenit qm̄ nullo pceptore artem didici: ſed ex ſolis ſcripturis qs ad plenū nō intellexeram: qtenus latētia eruerez integumēta miſteriorꝝ artis nō vndequaqꝫ explicita vt poſtmodum exercitatior pro modulo igenij cōpertū habui. Sunt nāqꝫ plurima ſepenumero ſecreta lr̄is pter indignos nō cōmittenda: ſed verbatim qbus ea fauemus cōicanda: nec ꝓpterea etiaz mireris ſi huc nō oīa retulimus q̄ verbo tenus

Frācis. Petr.

Locorūz ſiſitudo īpedit.

Exp imēti exemplum.

accipis hec nãq3 pro introductione: ꝛ quantũ alij cõicandum voluere sufficiãt: tu aũt penetralia ꝛ pectoris arcana corã (non ex chartis) ĩtueberis vt cepisti: Nam amicorũ sunt cõia q̃ non (vt adagium est) añ porcos spargẽde sunt margarite: ceteri laborent ꝛ hac nr̃a manuductione sibi per expientiam latitãtia vendicabunt de obstrusis rer̃ latibulis. Qñ nãq3 ipse prouectior fuerim in arte multa cõperi q̃ pus alienissima videbanť. Vñ ꝛ didici qñ locorum diuersitas alia alterius rei prebebit accessum: vt determinate noscatur in quo loco res quelibet deposita fuerit. Sed eam locor̃ ꝯfusionem quã in cellar̃ assimulatione passus: sunt aliqs in sua collectura ꝓhibẽs inqt loca nõ fiant in cellis fratr̃. Ast dũ itidẽ cuidã auditor̃ meor̃ ꝑceperim is ꝯstãter obiecit. Nihil sibi ianuar̃ similitudinẽ officeret qñquidem hũc fratrẽ in hac habitare cum officio suo ꝯsideret ꝛ illũ in ista: ꝛ sic deinceps Quor̃ quoniã diuersa sunt officicia oporteť aliter aliterq3 ꝯsiderentur: ptes instrumẽta potissimum qbus opam suam exercent: vt hic curã sacrarij gerens: vtať instrumẽtis ad hanc ꝯducentibus. Et is publice legens: versare codices sue lectionis ꝯsidereť ꝛ ita reliquor̃. Et eo qdem libẽtius hac ꝯuincebar argumentatione quo ꝛ discipulu3 ꝓficere didici: qñ hec consideratio sibi cõferat: ꝛ noui nõ penitus inanem meã eruditionẽ. Quoniã nostra ꝑceptio est color̃ varietate aut rer̃ materialium illic fictar̃ dissimiles reddãtur loci multiplicitate. Unde in singula cuiusq3 celle ianua siue forib⁹ eius ꝙppias effingendũ erant

Quibus medijs silitudo viteťur.

quos foris insecus internoſcerentur: ab intra autem que a diſcipulo receſſuimus allegata. Sepius namq; euitatur etiam ſimilitudo cum adiectione manus humane: lignee auree aut alterius rei lapidum aggerie/arboribus/tumulis/aris/monumentis direbimus/aſtris inſulis nauib⁹ pontibus pcliuibus altitudine ⁊ pfunditate: ſi non natura vel arte fuerit pſtitutum. Et item varijs officiorum inſtrumentis illuc collocatis: quatenus in pmo loco imaginemur incudem fabri in altero alterius artificis. Tum demum alijs differentialibus medijs itidem efficiemus: vtpote diuerſos colores illic imaginemur quatenus hic locus ſit alb⁹: ille niger: hic ligneus ille auro text⁹: ceteriſq; pncipalioꝛib⁹ depingat locus coloꝛibus vt rubedine/viriditate: ⁊ id genus reliqs. Loca quoq; ab imaginib⁹ eē diſparia ⁊ diſſimilia voluit dñs Arnoldus Tūgris pceptoꝛ nr̄ vt loca ſint diffoꝛmia imaginib⁹: hoꝝ ſiqdē īcidētia eam pferret memoꝛie: quātū viſui lr̄e creta ſiue albo coloꝛe ī papyro ⁊ chartis albis deſcripte. Oppoſita āt iuxta ſeſe collocata magis internoſcunt. ¶ Quoniā āt circularitas ⁊ rotunditas nō ſatis diſcretiua eſt principij aut finis ppterea locoꝝ ſphericitas phibet qd nā qz pmo enunciandū venit in principio colloceſ opz: ⁊ qd deinde: in medio aut calce. Ceterū: qd locus reliquoꝝ pter que applicauimus pdicamētoꝝ ſumat: haud magni facim⁹ niſi foꝛſan de. Quādo: vt peudētis foꝛe dixerim ſeſe ad certamen accingere ne pugna mox inſtante inermis prodire cogatur ⁊ inertiam monſtrat propugnatoꝛis ante inuaſionem non premuniuiſſe.

Imagines a locis diſſimiles eē debent.

Sexta regula.

Loca nō ſint ſpherica.

Loca ſēp predſpoſita erunt.

foꝛtal itiuꝫ. Negligentis quoqꝫ eſſet ſcriptoꝛis tunc pꝛimū comparare chartas cū mox in pꝛecincto ſcribere opoꝛteat. Erūt tibi itaqꝫ ſemꝑ loca ad manū ꝯſtituta ⁊ ea qdem meditatiſſima: qbus in non ꝓſpecto tꝑe occurrētia inſcribantur. Quod aūt pleriſqꝫ in ſolitarijs edicculis: ⁊ in ſitibus terre nō frequētatis viſum eſt loca eſſe ꝯſtituenda: nos ipſa experientia refellimꝰ: poſt Rauēnatis auctoꝛitatē: quia ſufficit ea edificia in qbus ſumpturi ſumus locos vel ſemel vacua ab hominum frequentia vidiſſe.

Cōfutatio opīonis.

Septia regula.

¶ Eſt quoqꝫ nonnulloꝝ ꝓceptio ꝙ locos: quos manu ꝓpꝛia ꝯſtituimus in ediculis ipſis fixos eſſe volunt: ꝓpter firmā imaginū impꝛeſſioneꝫ ⁊ pꝛomptā recitationis facilitatē in reipſa copioſa ⁊ multimoda: hinc in ratibꝰ ⁊ nauibꝰ vetant qdam ꝯſtitutionem localem: aut fingere eſſe fixas. Sufficit aūt mihi eam vidiſſe nauem quā ibidem ꝑmanſuram imaginoꝛ: ꝙ ſi tñ contigerit illuc redire vbi cōſtituta erat: ⁊ modo abeſſe ꝑpendero: nōnihil conturbabit: niſi nō aliud cogitemus: q̄ꝫ ſi in nr̄a imaginatione ꝑſeuerauerit fixa. Itidem de quouis fluxibili loco: quos aliqui clauis affigendos ſuaſerunt: qd̄ iterpꝛetoꝛ ſola imaginatione fixos ꝯcedere: neceſſum eſſe.

Quō loca ſint firmāda

¶ Qua in re ſummopere elaboꝛandū eſt vt ꝑfecte/ firmiter ⁊ fixe/ ac oꝛdinate loca nobis ꝑpetuo hereant: ideo qdem ne vnus aliqs ꝓterfluat: alioquin eius mām amitteremus: quē ſiqdem nō tetigerimus reminiſcētiis minime depoſitum redderet: ⁊ qui penitus fuerit abolitus a memoꝛia totaliter ab intentione fruſtrabit. Quamobꝛem expedit ea fre-

Exhoꝛtatio.

Loca ſepius repetenda ſunt.

Digitized by Google

quenter p phantaſiam tranſcurrere etiam va cua: quatenus cum oporteat vti ſint nobis me ditatiſſima. Si nanq̃ forent loca querenda quando eis inſcribere voluerimus: haud mi nus faſtidioſum erit q̃ chartam facere dum ſcribere debemus. Terq̃ quaterq̃ proinde menſiliter loca repetas. Meditationes enim vero (vt phs inqt) memoriā ſaluant: qđ ſupra/ trac. pmo cap. 7. de vtilitate locoꝝ in fine expo ſuimus: per hoc memoriam augeri: q frequen ter intuimur ſpecies locorum ⁊ imaginum in phantaſia repoſtas. Ariſto.

De Fabricationis locorum varietate/qua litate: ⁊ habilitate. Capitulum ſextum.

EX pertractata quātitatis ⁊ q̃litatis ⁊ or dinis ac alioꝝ que locis accidunt notifi catione: facilior erit ea fabricandi modus/ni forſan varias a varijs formas eē traditas quē ꝯturbet: vtpote q Cicero iubet vel regionē ac cipere in ea ꝯſtituere loca aut nos ipſos Regio nē imaginari. Cōmentatione aūt cuiuſdā vo luiſſe dr tres modos loca fabricādi eſſe: prim⁹: Seruare celi ſeu etiā totius vniuerſi ordinē. Secundus: accipe diuerſa aīalia quoꝝ organi ca mēbra in hac arte poterūt eſſe loca: ⁊ qten⁹ locoꝝ habeat ordinē: penes lr̄aꝝ. Alphabeti ſe riem hmōi aīalia ex noībus in ordinē redigūt: vt ſupra meminimus trac. 2. cap. 4. ⁊ ſtatim in fictitijs magis ample explicabimus tract. 2. cap. 7. ar. 1. Tertius autem q̃q̃ groſſius videat familiarior pleriſq̃ tamen eſt: facilis quoq̃

Varie tas fabri cationis Cicero.

Quali tas fabri cationis

Digitized by Google

ꝛ vtilis ꝛ artem incipientibus magis accom/
modus vt a leuiorib⁹ ad arduiora facilior fiat
aditus. ¶ In comparandis autem realibus
locis natura: vel arte fabrili conſtitutus vt ſe/
pius repetamus ciuitates / monaſteria / do/
mos/ aut quid his ſimile deſumendum eſt: in
quibus Petri Rauennatis modum inſequa/
mur: vt a ſiniſtra manu ad ſolis decurſuꝫ dex/
trando progrediamur: cōſtituentes recto tra/
mite loca ordine videlicet quo latini chartis
inſcribunt litteras: qui omnium accommoda
tiſſimus eſt. In qua re non ſatis eruditus ab
initio: aliquādiu ad inſtar cancri retrorſuꝫ ſer
pebam: vel vt potiori loquar ſimilitudine: ad
inſtar hebreorum legendi ſcribendiue ordineꝫ
litterarum qui a latinis obſeruatur prepoſte/
raui: ab ipſo autem errore experientia rerum.
magiſtra reuocauit. Fabricaturus itaqꝫ loca
ciuitatem oppidum/monaſterium/eccleſiam/
domum/ingredere. ꝛ quicquid ad ſiniſtram
comperies in muro vel pariete accuratius no
tato deqꝫ hinc quid ſecundo offenderis loco ſi
gna: ꝛ itidem de tertio ac reliquis penes regu
las paulo ante traditas/tracta.2.cap.5. vt fe/
neſtre columne: aliaqꝫ interſecantia in parie/
tibus locorum diſcrimen preſtent. Ita tamen
ne verſus centrum tendas: ſed potius inſtitu/
to calle in parietibus ad ſingulas cameras ſeu
interſtitia: vel in eccleſijs ad choros/capellas/
armarium/ſacrarium/ꝛ huiuſmodi: tandē ad
egreſſum reuertaris ianue per quaꝫ introiſti.
Si autem ars aut natura illic non conſtituit
quo ſufficienter loca internoſcantur: imagina

Digitized by Google

ſitum quippe: ex his que alibi videras expoſce/ Altare/herculeam/clauā ⁊ huiuſmodi. ¶ Cui non conceditur intrinſecus vniuerſa luſtrare/ veluti ſolers architectus varietatem aduer/ tat manſionum ⁊ maximorum atq₃ maiorum locorum: in quibus minora effingat ab alibi viſis. Non ſuperficialiter autem loca compara/ bimus: ſed fixe firmiterq₃ imprimātur memorie: ex quo q₃ tota vis huius negotij pendet. Ter q₃ quater q₃ proinde deambulando loca conſidera: ⁊ poſt paululum reſume imaginationis proceſſum ⁊ examina memoriam: q̄ ſi minus fixe teneas illuc reuertens repete incorporationem quoad commendaueris memorie: Nam publi. ait locos arte comparatos diuturna meditatione ⁊ iugi exercitio memorie adeo imprimemus: vt non aliter tenere/colligere: ⁊ memoriter reddere q̄₃ que nobis notiſſima ſunt poſſimus: diſtrahitur enim memoria: atq₃ omnis animi vis effeminatur ſi in colligendis imaginibus ordine ⁊ loco dūtaxat vno aberrauerimus. Hactenus de realib⁹ habunde. Inuiſis celo/ paradiſo ⁊ inferno noſcendis: ſphere materialis notio nō nihil confert ⁊ vniuerſi figura.

Nota attente.

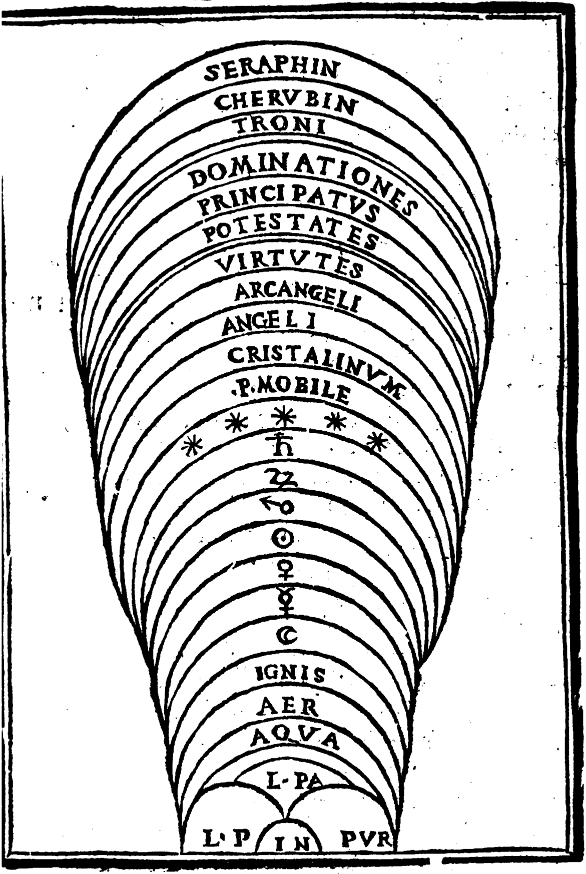
SERAPHIN
CHERVBIN
TRONI
DOMINATIONES
PRINCIPATVS
POTESTATES
VIRTVTES
ARCANGELI
ANGELI
CRISTALINVM
.P.MOBILE
IGNIS
AER
AQVA
L·PA
L·P
IN
PVR

¶De locoꝝ

¶De locorum fictorum fabricatione.

Capitulum ſeptimum.

Quia facilitate imagines atq; ſimulachra effingimus locis īprimēda realibus arte vel nā ꝯſtitutis: poterimus īgenij pſpicacitate excogitare alia loca ab his que hactenꝰ deſcripſimus: vtpote ficta ꝛ cōmētitia nullā in rerū nā extra phātaſiā nr̄am hn̄tia realē exn̄tiā: niſi forſan in ſuis partibꝰ ſilitudinē habeāt: quēadmodū hinc aureū imaginamur mōtē: q; aliqn̄ ꝛ aurꝝ vidimus ꝛ mōtē: ita quoq; chymerā ex ptibꝰ aīaliū q̄ apud nos familiaria ſunt cōponimꝰ. Sic ꝛ loca ad iſtar eoꝝ: q̄ vidimus effingere licet. In q̄ re pluriimū ꝑſtimonij affert: ſi penes ordinē alphabeti iūgamus vocalibus ꝯſonantes: vn̄ q̄ſi millenarius excreſcet numerus locoꝝ. Siue penes hmōi ſeriem aīalia pro locis ꝯſtituamꝰ vtpote que ſupra cap. 4. trac. 2. recēſuimus vel alia iuxta lr̄arum cōpoſitionem ſumamus vel huiuſmodi accipe videlʒ.

Aſinus Bos Ceruus Delphin Equus
Fiber Grypho Hircus Iſpurges Leo
Miluus Noctua Ouis Pardus Quoler
Renocerō Sus Taurus Urſus Xarta
y ç ꝛ ꝯ ꝝ

Similr ꝛ alia āccipi poſſent ꝛ tā grādia fingi q; ammiratiōe magis magiſq; memoriaʒ excitarēt: quo, vʒ ī hmōi cōpetētia fieri poterūt loca cū aliogn ſint pua aīalia cuiuſmōi ſūt hec. ſ.

Auca Buffo Coruus Draco Eritius
Falco Graculus Harpia Ibis Lagos
Monedula Noctycorax Olor Pica Quiſqlia
Regulus Strutio Turtur Upupa Xiſchen.

E

Que inſertus pro lris alphabeti recipimus cap.10.trac.3. Verū ſi magis iuxta ordinē Alphabeti accipere libeat alia celeſtia cuiuſmodi Iginiꝰ in poetica ſua deſcribit itidē ꝓbamꝰ: ſi tn̄ in ordinē aliquē qui in hac arte ſummopere experitur ſint redacta. Iuxta alphabeti ſeriem ſeu quolꝫ aliter ⁊ imaginemur ea ſimul in aliquo ſpacioſo loco ꝯſiſtere. Et vt añ oculos cūcta collocent ex eiꝰ libello nōnihil ꝯferret eā huc figuratim trāſtuliſſe tali ordīe.

Joan. Iginius

¶ Andromeda	Cepheus	Hydra	Perſeus
Aquila	Cygnus	Juppiter	Phyllirides
Ara	Circulꝰ lactꝰ	Leo	Piſces
Aries	Corona	Lepus	Piſtis
Aurige	Cetus	Lybra	Saturnus
Aquarius	¶ Delphin	Lyra	Sagitta
¶ Boetes	Draco	Luna	Sagittariꝰ
¶ Capricornꝰ	¶ Eridanus	Mars	Serpētariꝰ
Cancer	Equus	Mercuriꝰ	Scorpius
Caſſiopeia	¶ Gemini	Nauis	Sol
Canis	Hercules	Orion	Thaurus
			Triangulus

Sūptio fictorꝫ locorum ex arte mechanica.

Familiarius autē penes alphabeti ordinem ex arte fabrili loca nobis vēdicabimus: vt pͥmū maxima q̄dam ⁊ in his alia in qbus inferiora imaginum receptacula conſtituamus. Quaſi exordiendo ciuitatem vel vrbē aut oppidum ſumamus: ⁊ penes alphabeti ſeriē in illa edes caſas ſiue domus per artificū manſiones accipere opportunū videt. Quod is dūtaxat difficile erit q neqꝫ mūdū pagrarunt: neqꝫ relatu aliorꝫ ꝑ exempla noticiā rerꝫ nanciſci queūt: vt ad officia queqꝫ qd ſpectet diiudicarint. Sub

ficit vtiq; imaginari ciuitatē in cuius ītroitu
porte primum a leua introeuntis siue a dextris
exeuntis: ita q̄ fiat processus a sinistris ad dex
trā ptem ad instar motus firmamenti consti/
tuamus locum ac si realis foret manu hoīum
effectus: cuiusmodi sunt fenestre columne ⁊ id
genus ⁊ reliqua: Et si ad alphabetū aspicias pri
mum eius elementū A nīor Abbatia3 pferet:
quā illuc ꝯstituentes dispiciendum erit: qd ad
loca religiosum spectet in Monasterijs Ceno/
bijs ⁊ Claustris: ⁊ qcquid suggerit iuxta lrarū
ordinem pro loco maiori sumemus: vtpote ite
rum A respicientes: imaginabimur faciliter
Armentarium in quo armenta siue boues sta
bulantur: deinde. B. balneum ⁊ plura: penes
huius ꝯsonantes cum vocalibus combinatio/
nem vt belluariū in quo Abbas pro sua digni
tate feras ꝯseruet: bibliothecā/bouicidarium ⁊
sic deinceps poteris hāc lrāz copulationē face
re iuxta formā quadrati quod inferius trac. 3.
cap. 12. ex Publicio applicabimus. Cum āt p
totū monastriū trāscurrimus: prioris Alpha/
beti subsequens lrā videlz B nobis barbiton/
soris bellatoris bibliopole bouicide: ⁊ bubulci
domos monstrabit. Ita quoq; C cum quinq;
vocalib⁹ iuncta: ⁊ D. ac relique deinceps que
q̄sq; pro suo libitu effingere poterit. Sed maxi
me obseruandum censeo ⁊ huiusmodi vrbem/
ciuitatem/oppidū/castellum/villam/pagum/
municipiū/vel castrū: pro maximis sumamus
locis: ⁊ casas/domos/edes/delubra/tēpla/ac
reliqua eius genero pro maioribus locis ītus
⁊ extra quantū ꝯcedit scrutemur imaginatio/

Digitized by Google

ne in huiuſmodi ficris ficuti in realibus ſingula notamus:vt qualia menia:quales parietes: qbus veſtibulis/ianuis/anticis/atq; poſticis/ deforis ſecernantur:vtrū; atria habeāt edes: vel vnico oſtio:vel humili ianua platee pateat introitus caſe. Aſt ſiue corporaliter ſiue fantaſtice (vt in propoſito) interiorem ſcrutemur domus qualitatem ſūmopere notādas velim dealbaturas picturas tabulaturas:columnaꝝ interſectiones:atq; pilaria. Trabes gradus:diuerſarum camerarum ianuas: camerarum varietates ⁊ exornationes:vt ſcilicet aliud cenaculo aliud cubili Thalamoq; locetur: q̄ in coquina Aula vel ſtupha. Quis etenim prudēs in coquina iuxta ignē. Stratus/Canias/Sabata/Cunabula/reponet ⁊ non magis culina inſtrumenta: Sartagines/ollas/patellas/craticulas/artanos/⁊ id gen⁹ reliqua: Quiſquis boꝝ gnarus fuerit ex Architecturis rerūq; notionibus:quas vel doctrina de his ſcribentium vel experientia ⁊ practica atque contuitu familiari adeptus ſit vt ſingulis artificibus ſingula applicet inſtrumēta facile profecto pene infinitos finget locos ſibi opportuniſſimos: quibus tamen (vt ſepius repetam) ſolis non vtendum ſuadeo:niſi vbi forſan realia ad manum non ſupperant. Quiſq; autem ſagax operator accommodatioribus ſuo officio vtitur inſtrumentis non tamen omnibus idē modus eſt alijs nāq; hic alijſq; iſte. Non enim requirit barbator incudem fornacem/folles/tenellas/malleos/limas/ſcalpra/hiſq; ſimilia q̄ ad fabrum attinent: ſed potius Mallum ſiue no-

Digitized by Google

uacula pectines lanariola ⁊ ſuo idonea offi/
cio: que fabro (ſiue Aurifaber/Cuprifaber/fer
rifaber/tant etiã ſufferrator: aut qſquis alius
ſit) minime competunt. Ita proinde inter fin/
gendum loca ſolerter queq; cõſiderabis ad ſin
gulo℞ officia deſeruientia: vt loci ad opificem
collatione ab inſtrumentis hic ⁊ ibi diſpoſitis
minora opportunius multiplicare queas: In
qua re ſagax ingenium ſubito ſuffragabit̃ ar/
ti: potiſſimum vbi artifex multorum nactus
fuerit notionem. Cuiuſq; ſiquidem proprietas
agnita iuuamento eſt: ſi nam q; piſtoris domũ
ingrediar non modo hic coctos panes conſpi/
ciam ſed ⁊ furnum pilam. ⁊ alia coquendi pa
nis inſtrumenta ⁊ itidem de reliquis. Non mo
do iuuat ſimiles luſtraſſe caſas verum eccleſijs
adeſſe. Inſuperq; baſilicas delubra/tẽpla/ca/
pellas/ſacella/oratoria mente reuoluamus ⁊
in his aras altaria choros pulpita ſedes/ſtal/
la/cancella/analogium/armaria/ambitus / ⁊
cimiteria notabimus. Item ⁊ inibi pauperu̾
ſepulchra/tumulos ⁊ monumẽta nobiliũ Epy
thaphijs Epycedonibus/Clippeis: ⁊ armis de
corata ⁊ taliterq; copia loco℞ abundabit.

¶ De Exemplificatione locorum fictorum.
Capitulum octauum.

QUatenus cõmentitia loca faciliori quo
poterit modo fingendi artem doceamus
tam maximoru̾ ⁊ maiorum (que communia
diximus) q̃ particularium in qbus immedia
te locatio fit formas duximus ſubijciendas vn
de exemplariter contueri poſſit preceptio re/
gularum ſequitur itaq; figura ⁊c.

Digitized by Google

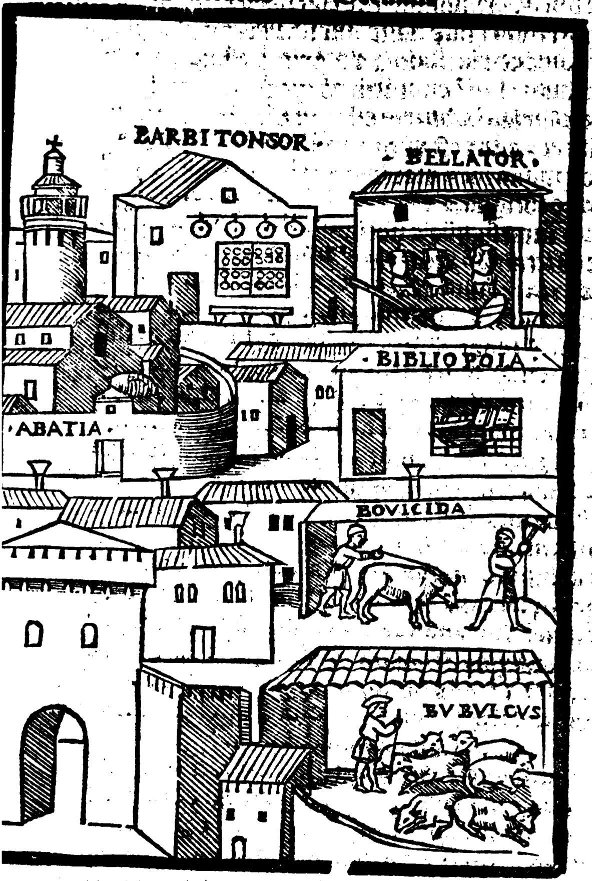

Digitized by Google

Ex his ſe potiſſimum luce clarius patet quonã modo tã vera realia (ſiue nãlia ſint ſiue manu nr̃a abſoluta) qȝ ẽt cõmentitia maiora ⁊ maxima effingere oporteat. Et ad inſtar hui⁹ ciuitatis nõ modo vna verum quotquot neceſſarias habueris effingere facile quiueris: in quo tñ obſeruandū eſt vt pro vna eademqȝ mã vt ſepius iam pcepimus loca maxima ⁊ maiora reddas ingenij ꝯceſſione cõtigua. Et in ipſis minora ⁊ particularia loca cũ ſuis interſignijs ⁊ notis ꝯſiderato. Ita vt primo cũ mente efficta iam ingrederis ciuitatem: qd primitus ibidẽ cõpereris regulis nr̃is prioribus conforme id tibi primus ſit locus: deinde Abbatiam accipias pro maiore loco ⁊ in ea Arenariũ: deinde balneũ. Et reliqua hui⁹ generis loca penes ſeriem lrãrũ alphabeti: ſm̃ diuerſas combinationes ſillabicas ſumẽs in ipſis particulares locos ⁊ ꝓprios qbus inſcriptio ſit ꝯtinuabis ita qdem vt ſupra in realib⁹ edocuimus de conditionibus locoꝝ. Et quatenus pceptionem nr̃am clarius intuearis formulã ſubiecimus: que indicat quõ eligere loca oporteat in quali diſtantia: ⁊ in eius qd notabile diẽs nobis locorũ afferat: inſuper numerum adiecimus quo pateat in qnto quoqȝ loco manum ad Ciceronis pceptionẽ deſignaſſet ⁊ quod Rauẽnas ac alij volũt pro decimo crucẽ ⁊.20.30.eoꝝ ſigna depoſuiſſe. Atqȝ igit̃ propriꝰ euadas ad typum ⁊ modũ huius ſubiecte formule cũ ſuis interſtitijs ſigniſqȝ quinti cuiuſqȝ loci numeꝝ locorum explebis quemadmodum ſupra tractatu ſecundo cap. tertio pcepimus. Et taliter effectis locis ad Ciceronis Quintiliani ⁊ moderno ꝝ regulas: nõ eris abſqȝ copia locorũ potiſſimum ſi in eis / quas alij cuſtodes locoꝝ vocant cõſtitues in quoꝝ mẽbris munitiſſima ſcripturaꝝ repoſitoria vt mox adijciemus. Verũ vt oculariter rem ꝯprehenderis iuuamento eſt hec ſubiecta formula.

Digitized by Google

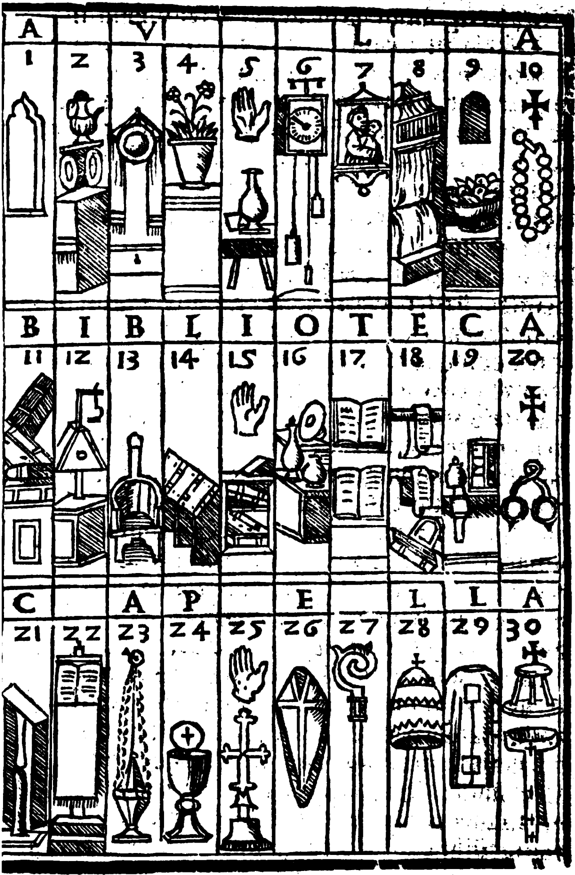
A V L A
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
B I B L I O T E C A
11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
C A P E L L A
21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

Sūt pleriqꝫ ſingulos locos notātes vt poté, in
p̄ Roſaria/in. 2. caules/in. 3. caſeū/ i. 4. panē/ i
5. piſces/in. 6. aleum: ⁊ ita' deinceps: ceteri ve/
ro in quolibet angulo camere hoīem pro cuſto
de loci deputādo: in ,fictitijs nō penitus refu/
tatē ſi tn̄ hoc ipſo memoria adiuuetur. In rea
libus ſatis eſt qḋ hoīum manu ꝯſtitutum cōpe
rio: tn̄ pro differentijs locoꝝ talia qn̄qꝫ fingi
mus. Penes iam tradita locis in Abbatia fa
ctis prefactis: ſup eſt ex ordine alphabeti domum
primam ſcilicet barbitōſoris accipere ⁊ pari/
formiter eam locis replere qḋ abſqꝫ difficulta/
te fiet ex modo mōſtratis. Ordo tn̄ deſcribi po
terit vt penes alphabetuꝫ in abbatia ſumam'
pro maioribus locis Aulam bibliothecam ca/
pellam ſiue coquinam dormitorium/eſtuariū/
fabrilem/domum/granareū/horreuꝫ/infirma/
riā/lauatorium/molendinam/numulatoriuꝫ/
oleariuꝫ/piſtoriū/refectoriū ſtuphā/ tonſoriū/
vinariū. Et in his penes p̄dicta ſubſtituere lo/
cos minores cuiuſmodi ſunt. Parietes colum
ne altaria ⁊ id genus reliq̄ in q̄bus ſi ꝯſtitueri
mus hoīes nobis notiſſimos: ⁊ in eoꝝ artubus
loca effingamus eo q̄dem ordine vt p̄mus dex
terue pes primo nobis ſit loco: femur q̄ꝫ pro ſe/
cūdo manus dextra pro tertio: humerus dein
de quartus ſit locus: caput quintus: humerus
item ſiniſter ſextus: leua ſeptimus: femur aūt
octauus: ⁊ pes ſiniſter nonus: infinitos pene lo
cos faciliime ꝯſtituemus: p inſcriptione ſaltē
q̄ lr̄is realibus mālib' cōmode fieri poterit vt
infra latius explicabimus: quos tn̄ locos exer
citatis ⁊ dū neceſſitas cogat ꝯcedim' dūtaxat

Digitized by Google

vbi ſingula quis verba locare voluerit alicuiꝰ textus: imagines autem viuas ⁊ loca minora cuiuſmodi diximus parietes, columnas ac reliqua talia incipientium eſſe volumus. Quibus etiam vocales conſonantibus diuerſimode iuncte copiā locoꝝ ſubminiſtrabūt vt poſtmodū ex q̄drato deducere poterimus ⁊ figura circulari: hic aūt modum vnū explicandi grā adiecimus: quo variādi deē itellectꝰ. A ſiqdē ꝯſonantibus antepoſita faciet Ab ac ad aff ag ab al am an aq ar as at au ax ⁊c. Ita ⁊ ſilr Eb ec ed ⁊c. itidē quoqȝ de i ⁊ o atqȝ v: ſed breuitati ſtudentes poſthīda duximꝰ: cū itelligētes ex paucis facile plurima ꝯiectēt: ⁊ ſtolidis vix vnq̄ȝ ſatis dici queat. Inſup ꝯſona queqȝ vocalē ſibi aſſumere poterit vnde ⁊ locorum varietas reſultabit vt in hac palam ſit figura.

Ordo in cōmenticijs locis ꝯſtituēdus.

1 Barbitōſor
2 Bellator
3 Bibliopola
4 Bouicida
5 Bubulcus
1 C Calopifex
2 Cerdo
3 Cingulator
4 Colonus
5 Cuprifaber
1 C Dapifer
2 Decanus
3 Diſpēſator
4 Doleator
5 Dux
1 C Faber
2 Fenerator
3 Figulus
4 Fornarius
5 Fumifex
1 C Gardianꝰ
2 Geometra
3 Gigēmechr
4 Gocheler
5 Gubernator
1 C Haſtiluſor
2 Herbarius
3 Hiſtoriographus
4 Hoſpes
5 Hudmeker
1 C Lanifex
2 Lebiſuſor
3 Ligator librorum
4 Lotrix
5 Lutifigulus
1 C Macellarius
2 Medicus
3 Miles
4 Molitor
5 Mulio
1 C Nauta
2 Necromāticus
3 Niſſer
4 Notarius
5 Nuncius
1 C Paſtor
2 Pellifex
3 Pictor
4 Poeta
5 pugillator
1 C Raſor
2 Rhoriarꝰ
3 Riſhauer
4 rubricator
1 C Sartor

Digitized by Google

2 Serrator	1 Tabula	4 Tonſor	3 Vigil
3 Signifer	rius	5 Tubicina	4 Vogeler
4 Soliferrea	2 Theolõari⁹	1 Vaſifex	5 Vulgaris
5 Sutor	3 Tinctor	2 Vector	domus.

Has dictiones deſumpſimus quatenus facile occurrat ordo domorum in quib⁹ locis particulares conſtituere placet. Ex primis itaqȝ ſillabis tu alias excogita ſicuti placet vt et de imaginib⁹ infra. Nec te perturbet eadē noīa reperiri pro imaginib⁹ cap. II. tertij trac. ibi ſiquidem perſone noībus imagines ſūt: hic aūt in earum mãſionib⁹ loca deſumimus. Qui tam rudis fuerit vt penes has ſillabas officialium domos imaginari nequeat iudicium profecto foret eas minus aptū nr̄o iſti ruto. Neqȝ enī poſſet penes eas imagines (vt noſtra inferius eſt preceptio) fabricare quare tota ſpe huius noſtre eruditionis fruſtraret: veruntamē eſt plurima vſu venire q̄ natura mox nō conceſſit. Hec itaqȝ de locis noticia tibi ſufficiet cuius preceptiones fabricãdiqȝ artem vlteriorem ⁊ ſi quid aliud horum vim gerens vel cómodius officium abſoluens penes nos lateat verbotenus intelliges. Noſti ſiquidem quedã precepta a deo Iudeis perſcripta tradita que vulgus ligarent: alia aūt per Cabalam quã receptionē aiūt ſola traditione digniorū auribus indita. Et vt Chriſti verbum eſt non eadem apoſtolis nō eadem itē diſcipulis ⁊ nō eadem vulgaribus: eorum ſiquidem erat noſſe miſteriū regni dei. Siqȝ tu hec inſequutus fueris ⁊ plurima proprio ingenio cõperies / ⁊ ſecretiora forſan ab amicis mereberis. Noſti forſan Rauennatis prouerbium. Qui bene ſoluit bonus artiſta eua/

Nota ꝟba ⁊ ſigna miſteria.

Digitized by Google

dit. Si tñ pecunijs quiſq3 diſciplinas metiẽtur poterit Creſi diuitie cum Salomonis ꝯtende rẽt ſapientia. Beatus qui itelligit ⁊ quẽ deus erudierit magis. Ad alia ſtilũ vertamus, nõſi q̃3 libeat nõnunq̃3 libero tecũ ꝯfabulari loco.

¶ De euacuatione locoꝝ per delectionem imaginum. Capitulum nonum.

Hactenus quoad ꝑmiſſum nonimus loca in infinitum multiplicari pro augenda memoria poſſe nõ abnuentes alioꝝ ſnia deduximus. Verũ q̃nquidẽ id nõ oĩbus eque gratum haud ignoremus potiſſimũ his q Tullius imitantes centũ dũtaxat loca cẽſent habẽda. Quatenus itaq3 hi locoꝝ vitent copiam: duo potiſſimum ꝯducunt vtpote vel q in vno loco plures imagines ordinẽt: vel iã poſitas quoq3 modo deleant ⁊ obliterẽt. Plura qdem ſimul

Petrus Rauen. cõnecti poſſe Rauẽnas nõ abnuit: qd quõ fiat apte poſterius capite tertio tractatus tertij videbit. Sed quãtũ huc attinet. Queadmodũ animus noſter raris/inuſitatis/pulchris/ꝑcioſis/mirabilibꝰ/terribilibꝰ/aut quolibet aliter ſingularibꝰ/ꝑimũ excitat: ſi qdem hmõi quippiam agere/tractare/laborare/deſtruere/renouare ꝯſideret: ita per oppoſitũ auerſione mẽtis ab his eoꝝ memoria obliterat adeo quides vt ipſis/abiectis/extricatiſq3 e locis alia reponi

Jaco. publi. queant. Id aũt publitius in hec verba docet. Ne diuturno iugiq3 labore/locorum indagine nouoꝝ mentẽ aiumq3 ꝯficiamus ꝯfertis iã notis: nouaꝝ reꝝ adiũctione ꝯfundemus vt inde memorie hinc obliuioni ſuccurrere poſſimus. Tẽpoꝝ interdũ curriculis priora queq3 obſcu

rari debilitari ⁊ refringi ſinemus: aut veluti e ſedibus ꝓcella etiam aduerſa tēpeſtate eiecta vacuas iam domus mentē inducam⁹: hec ille: Uarios diuerſoſq; alios alij modos dixit: his ſi qdē placet vt fingamus cortinā viridē priores imagines occultare. Illis autē vt loca palleis repleta eſtimemus: ceteris vero vt pretermiſſa imaginū ꝯſideratione ſinamus eas obliuione euaneſcere. Tam diuerſi varijq; de hac re ſunt modi atq; opīones quot ſunt ferme huius negotij autores. Sunt nāq; q velint vt imaginemur aliquiſpiā veniat priores repoſitaſq; imagines ꝓſternens: verꝫ id mihi difficillimū adapparet ⁊ eo ipſo imaginum recordari quo obliuiſci velimus. Sed cōſultius viſum eſt: pro reb⁹ lectionibuſq; quottidianis/ꝑdicatiōib⁹/ cauſis ⁊ negotijs: quorū indies reminiſci opꝫ vnū monaſterium aut de aliū quēdam locū maximum deligere: in quo mille ꝯſtituamus loca. Et quoniā ſingulas dictiones ponere non opꝫ ſed ſaltē ſnīas ipſas rerū ſummatim pro quib⁹ ſufficiunt ad magis centū loca. Si pinde quottidie lecturus ſis/lectionē/ꝑdicationē/cauſā/ vel negotiū/prima diei in primo cētenario/poſterioris autē in ſcdo: ⁊ ita deinceps quouſq; milleſimū attigeris decima die cū decima lectione. Et ſi interea nō reperieris priores imagines precedentium dierū ꝓculdubio (etiam ſi noluiſſes) obliterate erunt. Qſiquidē iugiter repetēda erant cū locis ſi ꝑpetuo retinere placuiſſent aliter itaq; locis euacuatis obliuiōe. Ab initio ordiri poteris in pmo cētenario vndecimi diei lectionē ſeu actionem ſiue negociū collo-

Cōfutatio opionis.

cando. Reliqua vero perpetim retinenda ſui proprium firmum ſolidumq; ac ſepius repetita expetunt locum: ita quidem vt qui multa diuq; retinere velis multos ſibi cóparet locos, neceſſarium eſt: vt Rauennas teſtatur addens q ſibi centum milia locorum cóparauerit: quibus poſtmodum decem milia ſuperaddidit: et poſtea inquit: nec ceſſo tamen loca fabricare. Inſup ait. Hoc ſuadeo vt in eccleſia et monaſterio habeant loca: ſolum pro reponendis reb? quas quottidie conuenit recitare: vt ſunt argumenta/rónes/fabule/hiſtorie/et pdicationes/que in quadrageſima fiunt: et hoc officium illis locis tamen deputetur. Ut igitur intelliges ſepius reperiamus locos menſarum tercq; quarterq; et vacuos, et cum imaginib? quas depoſitae fuerint repetédos ſumnopere ſuademus. Si quippe pene infinitos cóparauiſſemus ſm omnia accidentia oppoꝛtuniſſimos: vbi non reuiderenius ſepius: eorum memoria nobis periret, atq; tota ſpe noſtra fruſtraremur.

Tractatus tertius. De imaginibus.

De Imaginum diffinitione et diuerſa appellatione. Capitulum primum.

POſt longá de locis quatenus hec noſtra traditio exigit determinationem: ſupeſt: que deinceps ad eſſentiam huius artis ſpectant ſedulius abſoluamus. Cú igitur propter vſum locus ſit et vt in eo aliqd contineatur ſup eſt: imagines in pſentiarum reſpectu quarum loca fecimus in ipſis depingendas omnipharia cóſideremus alioqn fruſtra elaboꝛauerimus hactenus: fruſtra ſiquidem papyrum chartamue laborioſius efficeremus ſi nil lrarum eis inſcriberemus: et ima

nia in hac arte forent loca: nisi in meliorē vsū conuerterent. Nunc de idolis simulachris seu imaginibus rerū memorandarum diffinitionem/ diuisionem/ cōditiones/ formationes et deniq3 applicationē atq3 vsum huc afferremus. ¶ Et quod ad primum attinet hmōi figure variam habent denominationem vtq3 Species/ idolu3/ simulachru3/ similitudo/ figura/ forma/ idea/ et imago/ sepe nominentur ac alterū pro altero dicatur: vñ et si reipsa hoc ipsum quod literarū loco veniunt vnū sit diuersa tñ diuersis respectibꝰ sortiuntur nōia. Dicit enī Cic. lib. 3. noue Rhetorice ad Herēniū imagines sūt forme quedam et note et simulachra eius rei quā meminisse volumus. Quod genꝰ equi leonis aqle memoriā si volemꝰ habere imagines eorū certis ī locis collocare nos oportebit. Et eū imitādo Quintilianus in vndecimo institutionum inqt: opus est ergo locis que vel finguntur vel sumuntur: imaginibus vel simulachris q̄ vtiq3 fingenda sunt: imagines note sunt qbus ea q̄ ediscēda sunt notamꝰ vt quō Cicero dicit locis p cera: simulachris pro literis vtamur hec ille. Dicitur aūt spēs nam si meminisse velim alicuius rei nō ipsam penes substātiā mālē in aīa repono: sed tm̄modo spēm eiꝰ: nō enī (vt supra/ ex Ar. 3. de aīa allegauimus) lapis est in anima sed species lapidis: hinc. S. Thomas prima parte Sūme articulo. 9. q. 13 duplicē ait spēm esse vnam que sit natura cōmunicabilis pluribus īdiuiduis īmediate sm nomen et rationē equaliter participata3 vt homo. Aliā vero intentionē que in aīa quiescat: vt species in aīa vt enī sibi placet ibidē. q. 85.

Cicero

Quint.

Spēs.

S. Tho. 1. q. 13. arti. 9.

Digitized by Google

in dilutione. 2. obie. primi arti. Mens abſtra/
hit ſpẽs a materia ſenſibili itelligibili cõi ꝛ in
diuiduali. Et in ſcõa ſolõne primi arti. q. 84.
aſſerit aiam corpora aliaſue res nõ ꝑ eſſentiaꝫ
ſed eaꝝ ſpẽs intelligere: ꝛ addit ibidem articu
lis tertio ꝛ q̈rto quoniã nihil ꝑ infuſas ſed tan
tũmodo ꝑ eas que a reb⁹ ſenſibilib⁹ abſtrahun
tur: ꝛ in illis eũ ſtatuit ordinẽ ſcõa ſcõe. q. 173.
in corpore. 2. arti. primũ ſpẽs ſenſui ꝑſenteturꝫ
ſcõo imaginationi dehinc ſi fieri abſtractio de
beat ſpeciei intelligibilis intellectui poſſibili
offeraẽ qui phantaſmatũ ſpecieb⁹ immutatur
ſm illuſtrationem intellect⁹ agentis. Sed ad
memoriã (quoniã memoria ſpecieꝝ ab aia ꝑ/
ceptaꝝ eſt theſaurus ꝛ retinaculuꝫ) quattuor
cõcurrunt mot⁹ primus ſpirituũ a cogitatiua
ſiue imaginatione figuras ipſas ad memorati
uam transferens. Alter eſt in affixione earum
in ipſa memoria. Tertius vero qñ ad cogitati/
uam reportantur: poſtremus dum cogitatiua
Idolum eas recognoſcit: qð ꝓprie memorari eſt. Ex q/
bus liquido ꝯſtat quõ ſimilitudo illius rei quã
memorari iubet ſi ad ipſaꝫ aiam ꝛ modũ quo
abſtrahiẽ a re memorãda rectius cõpareẽ nun
cupabiẽ ſpẽs. Sed idolũ dꝛ ſi nil ꝑter ſeipſam
denotet vt enim Cicero eſt auctor lib. 1. de fini/
bus bo. ꝛ ma. idola ſunt imagines inanes: poſ/
ſumus ꝓinde illas figuras que nil ꝑter ſeipſas
nobis ſignificant nũcupare idola vtqꝫ ſi togaꝫ
Simula pro toga collocauero. Simulachruꝫ aũt ꝓprie
chrum. ficta alicuius dꝛ imago vt recte pro vorace lu/
Simili/ pum imaginatũ Heluonis dicã ſimulachrum.
tudo. Similitudo ſuperius qdem ad imaginem eſt.

Nam

Digitized by Google

Nam Cicero in tertio noue rhetorice: Re/ Similitudo.
rum ſimilitudines: imagines eſſe opꝫ: ex oībus
verbis noſmet: notas nobis ſilitudines eligere
debemus. Et recte qdem/ ꝯceptio eni intelle/
ctus ſimilitudo eſt rei intellecte vt. b. Tho. hēt
in fine corporis ſcḋi articuli. 27. q. pme partis
ſumme. Eſt nāqꝫ aliqua ſimilitudo repſenta/
tionis inter cognoſcens ꝛ ipm qḋ ſub noticia
eſt. Et queādmodū dicit. q. 35. in diluciōe pme
obiec. articuli primi. Silitudo quedā eſt vt pn
cipium ꝛ hec exēplar nuncupāda eſt. Alia aūt
vt principiatū que rectius imago dicet. Sicqꝫ
pariformiter ſpēs rei memorāde ad rem vīj ab
ſtracta eſt ſi ꝯferat ei⁹ ſilitudo venit noianda.
Neqꝫ ſemp opus eſt oīmodam eſſe ſimilitudi/
nē quatenus ꝓpoſito deſeruit: quom ꝓportio/
nalitas plerūqꝫ ſufficiat maxime īter corpora/
lia ꝛ ſpiritualia ſi qppe pro deo Solē locauero
ſatis cōmouebit memoriā ꝓportionalitas quā
in hoc hos ꝯfero: qꝛ veluti de⁹ cūcta gubernās
peſt ſolus oībus. Ita ꝛ vnicus phebus p̄ceteris
qbuſqꝫ ſtellis vel ſiderib⁹ magis orbem collu/ Figura.
ſtrat vniuerſum: qñquidem ꝛ ab ipſo alij pla/
nete ꝛ ſydera lumē participant. Figura ꝛ for/
ma pene idem eſſe vel ꝓpinqua noſcunt ex. b. Forma.
Tho. Figura āt a fingo dicta eſt: que dat quan
titati terminationē. 1. pte. q. 7. arti. 1. Sed for/
ma dat eſſe ſpecificum artificiato: poterit ꝓin
de abſtracta rei ſpēs in loco imaginata: ſilitu/
dinarie: vel figura vel forma dici ſꝫ qḋ hoc aut
ue illo modo qualificatā ꝯcipimus. Ideas iux/
ta. b. Auguſti. lib. 80. q. latine poſſum⁹ vel for/
mas vel ſpēs dicere vt verbū e verbo trāſferre

Digitized by Google

videamur dz etenim idea ab ειδος grece: qđ eſt
ſpẽs ꝛ forma. Et eſt ſm doctorẽ Angelicuꝫ.q.
15.pme partis:forma exẽplaris: qua res fiũt ꝛ
cognoſcunť q̄ eſt in mẽte artificis:iuxta hãc ãt
ſnĩaꝫ ipm exẽplar faciẽdi imagines rei memo/
rande:idea diceret:ſed pmixtim his terminis
vtimur vſitatiori atñ vocabulo imagines di/
cimus vt eſt apud Ciceronẽ ꝛ Quintilianum
ac Neothericos ferme oẽs. Eſt aũt pprie ima/
go ſm.S.Tho.q.35.pme ptis ar.1.qđ procedit
ad ſilitudinẽ alterius ꝛ igiť ibidẽ arti.2.dupli
cem inqt imaginẽ eſſe:vnã q̄ in alio eſt pfecte
id eſt in eadeꝫ nã vt filius eſt imago pr̃is:ꝛ ad
eius rõnẽ tria potiſſimũ reqri aſſerit prime ad
Cor.ij.lec.ſcđa vꝫ ſilitudinẽ originẽ ꝛ eq̃litatẽ.
Alia aũt eſt impfecta.i.in aliena nã vt ſtatua
quã Ceſaris imaginẽ vocamus:ꝛ ea nobis am
plius conuenit:non etenĩ ppria ſemp licet vti:
Et pinde oẽ id cuius noticia ſeruamus nobis
memoriã alterius rei ex locis relictaꝫ dicimus
imaginẽ vt veluti eã ſimilitudinẽ q̄ Regia no
ticiam affert pleriſqꝫ placuit imaginẽ eius di/
ci:ita quo alterius recordamus id eius dicimꝰ
imaginem. Quia imago eſt ſilitudo ꝛ ſignatio
rei quã volumus locis tradere. Nihil enĩ pter
materie itellectũ auctore Tullio imagines ſũt.
Et recte itellectus materie: nã vt Tugris ſup
Ariſ.de memoria ꝛ Reminiſcẽtia:inquit: Si
cuti figura Annuli vel ſigilli derelinquiť in ce
ra p impreſſionẽ ſine mã ſigilli. Ita quoqꝫ me/
moria in ſe ſuſcipit a ſenſibili ſilitudinẽ ſeu pi/
cturã eius abſqꝫ mã:hinc memoria circa ima/
ginẽ non negociať vt circa rem ſed circa ſimi/

litudinē eius. Quare optime fiet memoriis ꝓ
prijs rerum imaginibus vt similes sint rerum.

De Diuiſione multiplici imaginum.
Capitulum ſecundum.

Preter hoc q̄ imaginum hec pfecte ⁊ cla-
rius: illa vero impfecte ⁊ obſcurius ima-
ginatū repreſentat: q̄ꝫ plures alie ipſarum ſumun
tur ptitiones vel reſpectu materie eorum quorū
ſunt vel reſpectu modi quo formant: quantū
eqdem ad memorabile attinet duplices inquit
Cicero ſimilitudines eſſe debēt: vne rerum altere
verborum. Et quemadmodum extremas (quas
alij vocabulorum ſeu dictionū vocāt) oratori nul
latenus pſuadendas vult. Siburus: ita rerum
(quas Quintilianus ſuſtarus ⁊ pleriqꝫ alij ora
tionum aut ppoſitionū appellant) verborum pro
prias aſſerit. Et hoc ea cauſa arbitror: qua Tul
lius ait tūc nos plus negocij ſuſcipere magiſqꝫ
ingeniū nr̄m exercere: cum ſeorſum cuiuſqꝫ vo
cule memoriā experimus. Quoniaꝫ hꝫ ⁊ idem
verborum ſimilitudines ſunt cū ſumatim vniuſ-
cuiuſqꝫ noīs ⁊ vocabuli memoria imagine no
tat. Et eam nōnulli ita deſcribunt. Vocabuli
imago eſt ſilitudo termini in toto vel in parte
ſimilis eidem pro illi⁹ memoria capta. Sed re
rū (inqt Cicero) imagines exprimunt cū ſum-
matim ipſorum negociorum imagines cōparamus.
Ad hoc nōnunqꝫ vnico efficimus ſimulachro
adinſtar horum qui in corrigia vel paniculo no-
dū dūtaxat nectunt quo negotij rei aut pſone
autve alterius qd̄ uoluerit intuitu reminiſcan
tur. Eſt aūt imago rei: vt nonnulli volunt qua
nō tam orōnē p quā exprimeret penſamus q̄ꝫ

Digitized by Google

rem ipſam ea ſignificarũt: vtq3 amplius q̃rere videamur verboꝝ ſñias q̃3 dictiones q̃bus ex/primiť. Hec itaq3 imagines diuerſificanť prout varie ſunt res memorabiles ſimplices. ſ. lr̃e ſyllabe dictiones: vel ẽt res/aut multipliciter cõ/poſite. Quas ſi ad memoratiuã referamus has optime ſeruat ĩpreſſas: illas vero debiliter. Cu/ius vt piculũ vites: ſumito imagines viuas ſꝫ ſubſtantiã: aut q̃bus viue vtanť veluti inſtr̃is: aut aliq̃d circa eaſdẽ operenť. Penes reꝝ cau/ſas q̃druplices ſi imagines partiri libeat q̃dri/phariã ſecenť: Aut enimuero res memorare velim⁹ aut voces ipſaꝝ notas ſicq3 iuxta obie/ctalem rõnem tanq̃3 materiam circa quam ea/rum ꝓxima eſt diuiſio proximi capitis. Altera q̃dẽ ab illarum ſumiť formalitate vt bene circum/ſtantionenť: quatenus ad inſtar coloꝝ magis minuſue obiectent potentiã: vt has plus illas vero minus ammirantes diuerſimode ad ſigni/ficata cõmoueamur. Tertia abinde poterit de/ſumi partitio q̃nquidem aliq3 laudabiliter cõ/ſequutionem finis fixam/claram/atq3 diſtin/ctam efficiunt/⁊ debitã interlucentiũ ſpecieꝝ in memoria cõſeruationem operantur: eo po/tiſſimũ q̃ firmiter impreſſe ⁊ imaginate: iuxta ſuas cõditiones officium bene exoluũt: Cadu/ce vero debiliter aut ꝓpter prauam diſpoſitio/nẽ: aut malã impreſſionem. Si poſtremo penes faciendi modos ſecernanť: quaſdã ꝓprias no/minabimus: quales per Similitudinẽ/colligã/tiam/cathenam/⁊ artem dictionãdi fiunt: Re/liquas vero metaphoricas prorſus nũcupabi/mus: vbi videlicet. Comparatio/figmentum/

Tranſumptio/ ꝛ inſcriptio aliiq; id genus ac/ ceſſerint modi: latius explicādi. Harum autē diuiſionum proſequutio clarioꝛ erit in ſequen tibus. Quomodo ſiquidem materia memoꝛāda varia ſit ꝛ que cuiuſq; imago: foꝛmādi modus indicabit quem penes memoꝛandoꝝ diuerſita tem aſſignabimus diuerſum. In preſentiarum equidem quo faciliox atq; ſuccinctioꝛ ſiat eru/ ditio: conditiones imaginum ad bonam diſpo ſitionem requiſitas inueſtigabimus.

¶ De Subſtantia ꝛ quantitate imaginum.

Capitulum tertium.

Cum huius nr̄i inſtituti ſit cōmouere me/ moꝛiam nālem ꝛ ad retinendū ꝛ ad recoꝛ dandū reminiſcēdumq;: ꝛ id minime vſitatis frequentatis quottidianiſq; rebus ſiat: pꝛepe diretq; equiuocatio multitudo ocioſitas: ꝛ ſi que plures ſunt hm̄oi male ꝯditiones ſummo/ pere per contrarias explodende ſunt: Viuas itaq; ſubſtantialr̄ pcedēte capite imagines eē̄ iuſſimus q̄tenus operent̄ qppiam circa inani/ mata/ ocioſe ſiquidem paꝝ cōmouent niſi qd̄ cir ca ipſas ſiat: Et ita reliq̄ vitabis picula ſi que accn̄tia imaginib⁹ accōmoda eis inl eſſe cōceſ/ ſeris. Quod aūt quātitatis eſt nō exiguas (vt de locis pꝛecepimus) eſſe opʒ: minima enim nu ro minus cōmouent: exilia qppe minus obtu/ tui parēt: cuiuſmodi ſunt veruſte/ atbomi vel aliqd ſimilium: que nāq; adeo parua res eſt vt ſenſum vix aut debiliter moueat: neq; phan/ taſiam ſufficienter cōmouebit ꝛ inde mala fiet impſſio. Sʒ hm̄oi minutiſſimaꝝ reꝝ Rauēnas copiā locari voluit: vt pꝛo foꝛmica plures foꝛ/

Subſtā/ tia.

Quanti tas.

micas arborē aſcēdentes vel deſcendentes: p̄ pulice excurientē pulices. Et p̄pterea tñ nō ex ceſſiue molis ſumenda erit imago: veluti nāq3 oculus iproportionatū ſolis cādorē nō fert: vt de noctua Ariſ. 2. meta. p̄bat: ita imaginatio nō cōprehēdit iproportionatā memorabilis ſi militudinē. Cū nō aliter res phātaſiabilis ſit q̄3 ſenſibilis. Et excellens obiectū corrūpat ſenſum. Numeralis imaginū reqritur cōpetētia: ne vel paucioribꝰ neceſſario vel abūdantius ip ſis fluctuemus. Et p̄pterea nō plures in eodē loco reponant̄ que nō idē importāt: velut pro bello: poterimus duos aut plures decertantes collocare: Nō āt idē locus capiet iuſtitie caſtitatis tēperātie aut ſimiliū imagines: Alioqn quā ſimilitudo locoꝝ parit ꝯfuſionem: ēt indiſtincta imaginū copulatio efficeret: Nihil attñ officeret nōnūq3 plures vniꝰ imagines partes collocare Ravennas quoq3 haud dubitabat diu memorandorum plures imagines vni loco cōmittere: qd nō penitus iprobarē vbi firma fortiſq3 impreſſio: ⁊ iugis repetitio accederet: ⁊ ea illaꝝ cōnexio foret q̄ colligata q̄dam cooperationis cathena videantur. Reſpectus nāq3 figuraꝝ adinuicem plurimū reminiſcentie ꝯfert: vtq3 ſi Petrū cū Paulo opari cernā nō modo vnius ſed vtriuſq3 recorder opꝫ. Quamq̄3 vero pauca facilius memoremur q̄3 plurima: (⁊ ob id maxime vitanda ſit inutilis reꝝ cōgeries) nō tñ diminute debēt eſſe imagines q̄ officium exoluere nequeant: Supabundantiam aūt vitabimus: ſi imaginem operantem effingamus que ſua operatione plurium

vices ſuppleat q̄nquidem totam ſnīam actio/
nē ſua nobis īferat; imo ꝛ p̄ artem dictionādi
itidē vitiuꝫ tollet vt infra patebit. Ne quoqꝫ
ꝯturbet multitudo: Colligātia (de qua īferi⁹)
ꝛ accidentiū ꝯſideratione in ſubiectis p̄caueſ.
Inſuper ſi vnum oppoſitoꝝ alterius agat p̄e
ſentiam: vel ſi metaphoꝛa vtamur. Et quan/
do attributoꝛum perſonalium rationes que p̄
metaphoꝛam attribui poſſunt rei non coꝛpoꝛa
li reperiatur ipſius ad rem coꝛpoꝛalem habi/
tudo ſatis appꝛopꝛiabilis: tunc eandem rem
coꝛpoꝛalē uel potius illius ſimilitudinem ſu/
mimus ad notandā reꝫ incoꝛpalē. Hec quoqꝫ
multitudo imaginuꝫ ſuperflua uitaſ ſono uo/
cis: ut ſi pꝛo his carminibus. In uerbis ꝗd uis
īn factis nihil habebis: ꝛ item: Littoꝛe quot
conche tot ſunt in amoꝛe doloꝛes: collocetur
puella quam noui hec ſuis pꝛocis ſemper re/
ſpōdere: hec tamen latius infra. Si tamen plu
res in eodem loco deponere uelis neceſſarium
eſt ut in eis oꝛdinem conſideres: quod fiet uel
eas in ſurſum oꝛdinādo unā ſupꝛa aliam ut ſi
Petꝝ in terra decūbentē imagineris cui Joā
nes inſidens moleſtiam faciens ob id a paulo
percutiatur ꝛ hermānus eos diuidat: ſicqꝫ p̄/
ximioꝛ terre pꝛimū habebit locum ꝛ ita dein/
ceps. Itidem fiet in latū uel quatenus in pꝛin
cipio loci Petrus ponaſ ꝛ ei adiūgaſ Joan. ꝛ
illi paulus cui ſubſeq̄tur hermānus. Poterit
quoqꝫ fieri ut petrus locū ꝯtingat ſtans muro
appodiatus: a añ illū Joānes reſideat: paulus
uero genu flectat ꝛ hermānus iaceat. Inſu/
per in loco Altare uel aram finganius ꝛ iuxta

illa ſerie quadam apremus in ordinē: vel menſam optime pararā in qua ordinati diſcūbāt.

¶ De qualitate imaginū ⁊ effictione atq; notatione. Capitulum quartum.

De qualitate autē imaginum que memorantem excitare queat hec eſt Ciceronis ſnīa: qua inqt. Docet naq; nā qd oporteat fieri: nā ſi quas res in vita videmus paruas vſitatas meminiſſe nō ſolemus: ꝓpterea ꝙ nulla niſi noua aut admirabili re commouet animus. At ſi qd videmus vel audimus egregie turpe aut honeſtū īcredibile magnum ⁊ ridiculū; id diu meminiſſe ꝯſueuimus. Quare ⁊ Siburus raras ⁊ ridiculoſas eſſe voluit imagines: verū Petrus Rauēnas nō modo raras ſed ⁊ mirabiles / inuſitatas/iocoſas/horrēdas/egregias/turpes/⁊ aliquid operantes eſſe cēſuit oportere. Quam ſententiā Publicius pene ſeruat: iubens vt ſint mirabiles/delectabiles/timoroſe/aliaue notabili⁹ paſſione affecte. Quib⁹ alij addunt vt ꝓprie cōſtituantur ⁊ vniuoce: ⁊ tales que nālem tantūmodo memoriā excitent. Eius ſiqdem gratia adiuenta eſt hec ars: qua qui ſola ſemꝑ ⁊ in quottidianis potiſſimū ſtudijs vti velit nō ſecus illi ꝯtingeret: ꝙ; his qui corpus ꝯtinuis medicinis natura deſtituunt ⁊ tabefaciunt. Habeto itaq; pro regula vt imago ſit mirabilis/delectabilis/ridiculoſa/vł crudelis/rara timoroſa: mirabilis vt geſtus: truncis aut crudelis: vult⁹ ſtupēris: triſtitie plena: aut aliter quolibet ſingularis ꝙ ſi nā talem nobis nō ꝯceſſerit: cogitatione ſaltē nr̄a fiat: cui plurimū adminiculant. Efficτio atq; notatio.

Effictione ſiquidem corporis faciē certis deſcri-
bimus ſignis vt Publicius docet vt p Sene. Effictio
Tremulū/curuū gementē/labijs demiſſis ⁊ ca-
no mēte hoīez effingamus ac p oppoſitū p Iu
uene pulchro aut fedo ingrimus his ſignis for-
mā ſuā venuſtāteq̄ ſunt colli lōgitudo/capilloꝝ
digitoꝝ ⁊ toti⁹ corporis pceritas. Naris/oris/
auriū/mamillaꝝ/vētris/pedūq; breuitas: frō-
tis oculoꝝ pectoriſq; amplitudo ⁊ his ſimilia. Nota-
Inſup notatione q̄dam ſingulari ꝯſideramus tio.
affect⁹ cuiuſq; aīalis nāles ſ̄m ꝓpria ei⁹: vtpo
te q̄ ſit lupus vorax/lepus timidus: Capra fu
gax: leta iuuent⁹: Triſtis Senect⁹: pdiga ado-
leſcentia. Auara mulier: vir liberalis: pallida
fames: ⁊ pene īfinitas id genus q̄litates ex poe
tis qbus hec deſcribere ꝓpriiſſimū videt̄ vena
ri poterimus. Alioqn ſine ipſis ſolo relatu ex
hiſtorias narrantibus imbibere licet: Ut pote
neſciā niſi ex auditu Enniū bibulū fuiſſe poe-
tā Homeꝝ vinoſum: Delicatem Accorā ⁊ vo-
luptuoſum Epycurum: Uirgilium ſodomitā:
quorum imagines a qualitatibus ſimiliū que
nouius depingere poſſemus.

¶ De Actione paſſione ⁊ vniuocatione ima-
ginum. Capitulum quintum.

Quoniā ꝓlibauimus imagines ocioſas nō
cōmouere animū. Op; pinde ſemetipſas
mouere aut aliunde cū inſigni q̄dam nota pul
chritudinis turpitudinis: ridiculi autue alte-
rius ꝓcipui: ſine qb⁹ vel paꝝ vel nihil pateret̄
imaginatio nr̄a. Collocemus pinde ſemp ima
gines cū motu actiue aut geſtu: crudeli ridicu
loſo/pulchro/turpi/incōſueto/⁊ īſolito ⁊ id ge

Digitized by Google

mus miratu dignis: que mētē aiumq; excitēt: qȯ res aīa carentes minime facerēt nisi in ma nu alicuius eas mouentis collocaremus ut ex motu illo memoria nāl is cōmoueat. Quarē si qd necessarij nō parauit natura cogitatio nr̄a adijciat: q̄tenus ⁊ sensatas ⁊ egregie sese exer citantes admirtamus imagines. Jd aūt preci pue quoq; obseruādū est: quatenus hmōi ima go qppiam uel in loco ipso aut circa eū operet ⁊ potissimū si simplicē aūtaxat collocemus: Si qppe Joānes memorādus foret: Joānem ali quē cui uidelz hoc nomē sit tibi notum uel ob amicitiā aut inimicitiā irē aut ꝓpter uirtutē uel uitium seu quolibet aliter insigni nota: et hunc in loco aliqd singulare operantē imagi nari opz/ Vel si res inanimata fuerit quaten⁹ aliquid circa ipsam agat: ueluti si libri memi nisse uelim ut in alicuius manu librū legentis fingam opz: Agere nāq; imaginem aut ue pa ti necesse est. Ociosa quippe uel pax uel penit⁹ nihil cōmoueat. Ut sepenumero gestu corpo ris pro dictione utamur ut pro bello bellātes: ita pro scriptura scribētē ⁊ ita deinceps: qȯ fa cile obseruabimus: cuiq; persone ꝓpria arma instrumēta ⁊ officia adaptantes: quatenus eā solita ⁊ cōsueta in operationis ⁊ auxilij suffra giū adiuncta imaginemur. Sua eteni unicui usq; arma instrā ⁊ officia (ut inquit Publi cius) Authores disti inguere poterunt. Aratr enim rastrum ⁊ huiusmodi nō aurifici condu cunt: sed ad rusticum spectāt: ita Galea torax lancea ensis ⁊ id genus instrā bellatoris sunt. Jd deniq; summopere cauendum est ne equo

catio: que eſt mater (ut aiunt) ꝯtingẽtie ⁊ er/
roris memoriã fallat: Ut illi accidit q duꝫ pro
argumẽti ꝓpoſitione maiore poſuiſſet leonem
⁊ pro minori urſum reſpõſurus dixit nego leo/
nem ⁊ ꝯcedo urſum: uolens dicere nego maio/
rem ⁊ ꝯcedo minorem: ut ſi plerũqꝫ nõ ſatis exer/
citati falluntur in perſpicax ingeniũ ⁊ memoria
nãlis ſuffragetur ut ſi uelim meminiſſe huius
dictionis lapidis: ponã qꝫ lapidem realem pro
imagine accidet forſan ut ꝓnunciaꝫ petra uel
ſilex hec ſiquidem imago ad iſta ſynonima hꝫ
ſimilitudinẽ ꝓportionẽ analogiã ſiue equoca/
tionẽ. Inſup pono imaginẽ que exprimat hãc
dictionem canis niſi aliud adiecero erit ima/
go equoca ad canẽ latrabilẽ/piſcem marinum
⁊ Sydus celeſte veluti ⁊ hec dictio eſt ⁊ quam/
obrẽ ſũme enitaris ꝓprias ſumere imagines.
Quare ⁊ in tranſumptionibus congrua vten/
dũ eſt ſimilitudine ⁊ ꝓportione ⁊ debita Ethy
mologia ſi qua placet neceſſaria erit. Et recta
īterpretatio atqꝫ ꝓportionata vocis cognitio.
Hic copioſe imaginũ accepiſti naturã. Id dũ/
taxat ſup ⁊ vt habitas ⁊ firmiter memorie cõ/
mendes atqꝫ ſepius iteratiſqꝫ vicibꝰ tecum re
petas. Imagines ꝓinde alphabeti ſeu noīa de
mõſtrantia litteras bñ memoria teneantur vt
ſepius reputantur quõ aũt huiuſmodi imagi/
nes fiant inferius cap. nono edocebimus.

¶ De Varia ſumptione imaginũ. Cap. ſextũ.

SI recte reperes q̃ ſupra receſuimus. Ima
gines ſunt ſilitudines ſiue rex ſiue verbo
rũ: Rex aũt imagines facimus effingentes ne
gotiox ſimilitudines qbus nobis ſũmatim re/

Digitized by Google

preſentent. Verboꝝ autē ſumimus cuiuſlibet
noīs ⁊ vocabuli ſeorſū memoriā aliquā ſpecia
li nota figētes. Et hic qdē modus variat̄ penes
verboꝝ varietatē. Sunt qppe ſimilitudines eoꝝ
vel note vel penitus incognite. Notaꝝ aūt he
aīate: ille vero abſqꝫ aīa: Inter aīatas aūt nō
nulle cōes ⁊ aliqꝫ ꝓprie: ꝓpriaꝝ uero ſūt aliqꝫ
ſimplices ⁊ alie duplices uel multiplices. Ita
pariformiter cōium ille ſimplices alie autē ex
pluribꝰ ꝯſtituunt̄ partibꝰ quemadmodū poſte
rius liquebit. Imaginū itaqꝫ has ꝓprias: illas
vo īꝓprias intelligis: q̄ ſiqdem p̄ ſimilitudi
nē colligātiaꝫ cathenā atqꝫ artem dictionādi
fabrificamus accōmode ac ꝓprie eſſe pñt. Cō
paratione āt figmēto tranſumptione ⁊ inſcri
ptione: licꝫ ꝓprias ꝯſtituere poſſimus pro me
taphoricis tñ potiſſimū hmōi ab authoribus
adinuēti ſūt. Qñ nāqꝫ ꝓpria rei imago nobis
ad manū nō eſt mox ſimilitudine q̄dam effin
gimus aliqd pro ipſa: utpote corporis q̄litateꝫ
diuerſimode deſcribētes. Itē notamus ꝓprie
tates rei uel interp̄tamur nomē illius aut eius
uerbi cognitionem a ſono accipimus qđ cōmo
dius locari neqt. Inſup ab effectu cām accipi
mus: ⁊ rurſus effectū a cā. Arma quoqꝫ ⁊ īſtrā
ſuos nobis indicāt poſſeſſores ⁊ artifices. Sic
motꝰ corpis ſua hꝫ ſignata. Unū quoqꝫ oppoſi
toꝝ p̄ alteꝝ cognoſcit̄ atqꝫ memorie in remini
ſcēdo ſuffragat̄. Accidētia ſitr ſuis īſunt ſubie
ctis: ſicuti ⁊ ꝓpria q̄ p̄ ipſa memoramur: ⁊ rur
ſus hec p̄ illa. Inſignia deniqꝫ pſonaꝝ locoꝝ ſi
ue reꝝ nobis ſunt imagines pro ſuis ſignatis.
Hoꝝ lōga apud Publiciū eſt exemplificatio.

Digitized by Google

qua inferius utemur. Quid nāq₃ ſit/ſimilitudo/ colligātia/cathena/ars dictionādi. Item com paratio/figmentum/tranſumptio/inſcriptio: ⁊ ſi qui aliȷ̄ formandarum imaginū modi ſint ſuum excipient ſtatim locum.

¶ De Signatione imaginū. Caplm ſeptimū.

Cum aūt ſolas puras rerū imagines/ſimplices/cōmēdare/memorie placuerit cuiuſmodi ſunt/terra/aqua/aer/ignis/ lapides/ arbores/dom⁹/piſces/bruta: ⁊ hmōi q̄ ſuā afferūt ex ſe imaginē ⁊ nil vltra rē ipſa₃ ſignāt ⁊ ppriȷ̄ſſima ſunt. Atq vbi nota tales venari liceat: quas accepimus metaphoricas aliud a re quā ꝓpria ſignant ex īſtituto repñſentare op₃: vbi eniuero ex riſu Socratis deſignare velim prati floritionē: aliud qdē riſus ſignabit: vtpote Socratis ſeu hoīs ꝓpriā paſſionem: aliudq₃ repñtabit v₃ floritionē atq₃ iucūditatē prati. Cete℞ voce₃: qñq₃ ex reb⁹ ⁊ noīe mixtas cōponimus ſignantes imagines. Vñ triplices reſultāt imagines v₃ Reales vocales ⁊ mixte. Vocalis qppe eſt qñ eā ſumimus cui⁹ cū re memorāda ſaltē ꝯſonātia eſt: quantū ad nomen attinet: vt dū ꝑ paulo aliū cui id nomē ſit: vl' ſaltē ad ſolā vocē/ſimilitudinē imꝑfecta imagīe locauero: vt palā ꝑ paulo ⁊ ꝑ petro petrā. Alia āt realis dī cū nō intereſt ſymbolū vocis tam ⁊ ſi re nōnihil ꝯueniāt: ceu ꝑ Paulo egregiū quēpiā ⁊ moribus ac ſcitate pſpicuū ⁊ ꝓbelle eruditū ꝯſtituero: is enī cū brō apl'o Paulo reipſa ꝯueniet tic₃ al o noīe vocitet. tertia āt mixta ē cū ⁊ noīe ⁊ re ipſa paulo ſimilē imaginor. Oīs itaq₃ imago noīs re₃ ſignabit ſiue repñſentabit

aut vocem: materia quippe memorabilis aut res eſt aut vox aut ſigna rerum vocumue: cuiuſmodi ſunt ſigna nūeroꝝ. Et pinde penes Entis diuiſionem multiplicatur imagines. Siue nāqꝫ reale ſit ens ſiue rōnis hoc eſt cuiuſcūqꝫ ſit intentionis ſuam vel propriā vel ſaltim metaphoricam expetit imaginem vt penes hanc noſtram eruditionem hereat memorie.

¶ De Generali appropriatione imaginuꝫ ad res memorabiles. Capitulum octauum.

Quomodo aūt cuiuſqꝫ tam ſubſtantie qꝫ accidētis ſiue ēt dictionis vel orōnis imago ppria fiat poſt hac declarabimus. Hic ſummarie libuit tetigiſſe ea quoꝝ memoriam expetimus. Olim enimuero memorandoꝝ imagines atqꝫ ſimilitudines bipbariam ſumuntur: aut enim a re ipſa aut voce ipſam ſignificante. Ex parte quidem rei vel quatenus in ſe ⁊ proprie cōſideratur: vel put accipimus eam in reſpectu ad officium. Quod ſi primo modo eam deſumamus ipſamet res in ſua ppria naturaliqꝫ forma nobis cōmoda erit imago in rebus potiſſimum notis que viſui patent. Si qdeꝫ ex officio imaginē capiamus vel ab opatione vel inſtro actionis id maxime intelligibilibus conuenit. Inuiſibiles intelligibileſqꝫ res ſubſtantiales cuiuſmodi ſunt Deus Angelus / ſpūs ſiue demones / ⁊ aīe / quoniam ſub ſenſu minime cadunt ab ipſis nulla ſit abſtractio forme neqꝫ cūparatio ad ſimile vt eaꝝ habeamus pprias imagines: qꝫobreꝫ neceſſe vel pictura vel fictione vel infraſcriptione vel lraꝝ ſyllabaꝝ cōpoſitione: autue alijs modis collocare: vt inferius

Digitized by Google

liquebit. Accidentia quoq; ſpiritualia cuiuſmodi ſunt habitus intellectuales ⁊ morales eiſdẽ ferme modis fi gurabimus vel ſuis ſubiectis. Senſibilia at̃ accidentia: vel a ſubiecto vel ſimilitudine ⁊ pleriſq; alijs modijs po ſterius deducẽdis cõſtituunt. Res memorabilis.

Sunt autem hec earum que meminiſſe velimus capita.

Res	Increata	Signa nũerorũ	Queſtio
Simplex	Creata	Simplicis	ppoſitio
Cõpoſita	Increata	Compoſiti	Argumẽ
Simplex	deus ſimplex	Vox	tatio
Res	Trinitas	Littera	Hiſtoria
Signa	Creata	Sillaba	Lectio
vox	Angelus	Dictio	Collatio
Res	Demon	Oratio	Sermo
Subſtantia	Anima	Dictio	Argumẽtatio
Accidẽs	Senſibili	Nota	Syllogiſ-
Subſtãtia	Animata	Ignota	mus
Intelligi-	Inanimata	Oratio	Enthime
bilis	Accidens	Proſa	ma
Sẽſibilis	Abſolutũ	Carmen	Inductio
Intelligibilis	reſpectiuũ	Proſa	Exemplũ

Horum omnium imagines diuerſimode fiunt: vt in formatione ⁊ applicatiõe patebit. Ante qd' tñ diuerſos ſupra recenſitos modos opportunum erit explicare.

¶ De Literarum imaginibus mãlibus. Capitulum nonum.

RES nonnullas materiales in figura depicta ſimilitudinem dũtaxat cũ lr̃is gerentes Jacobus Publicius ſumpſit: q̃q; earum ſignificatio lr̃is minime congrueret: neq; ẽt vocis ſymbolũ haberent. Nõnihil attñ fabricãdis imaginibus que p modos metaphoricos fiũt cõducere cõprobatũ hẽmus/ veluti in ſcriptura ſiue iſcriptione ifra edocebim⁹: ⁊ in ei⁹ q̃drati explicatione liquidius patebit: ob id eas huc cõſignauim⁹ ſub his formulis

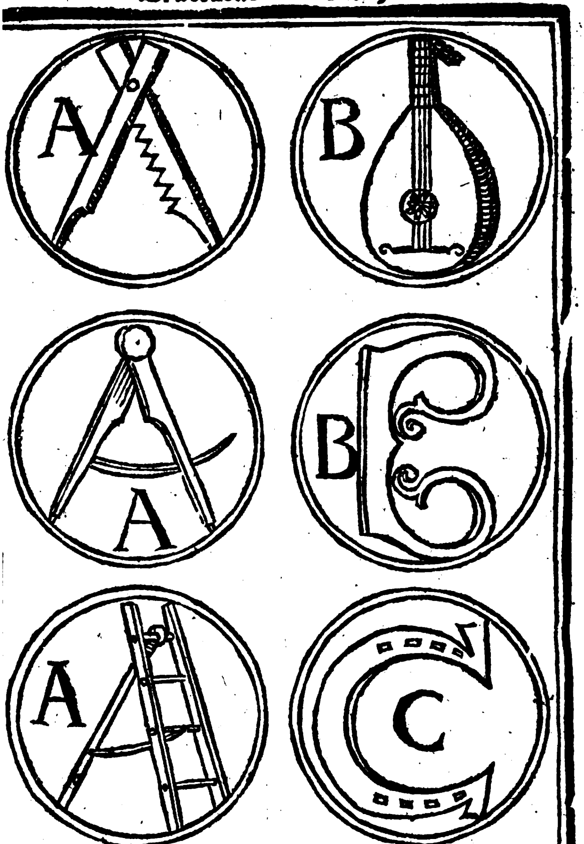

Digitized by Google

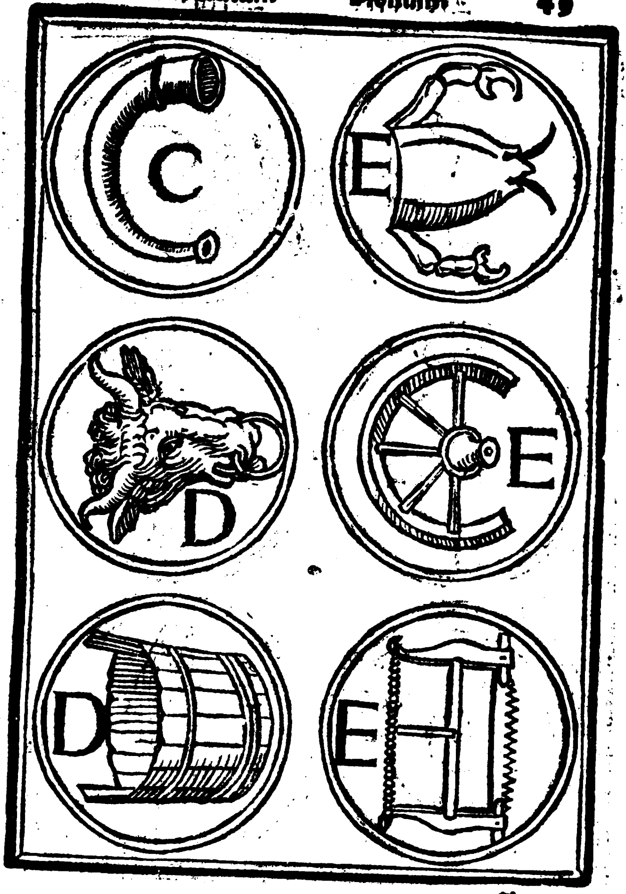
C
E
D
E
D
E

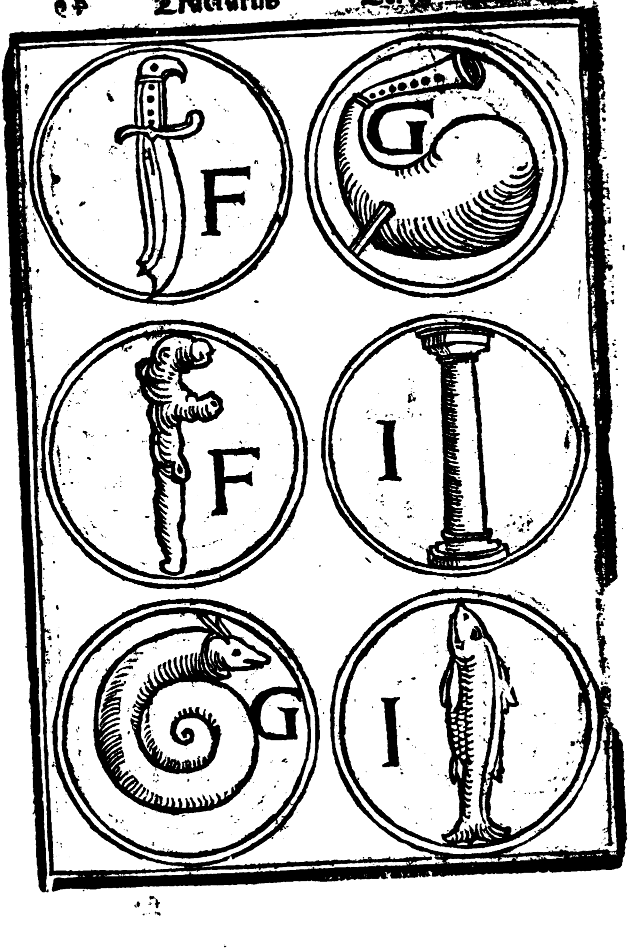

Digitized by Google

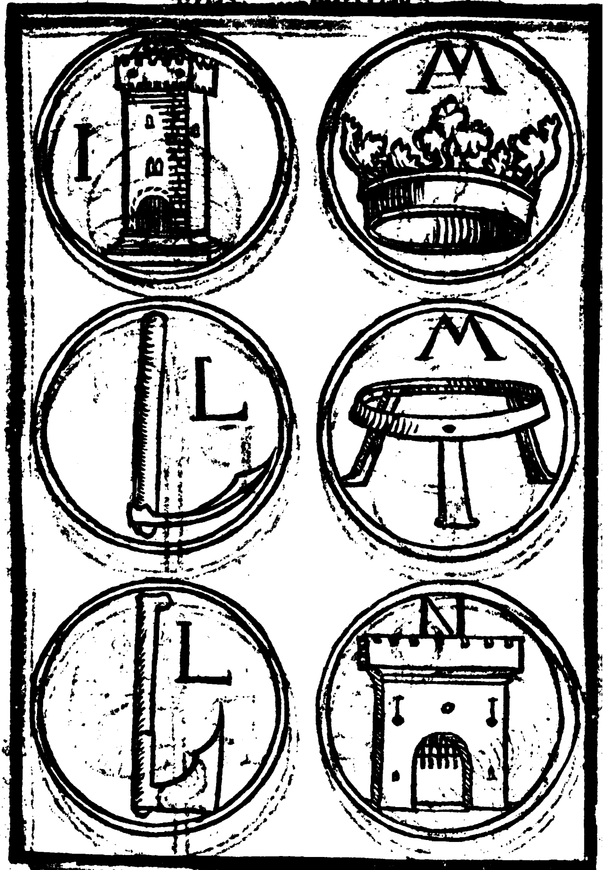
I
M
L
M
L
N

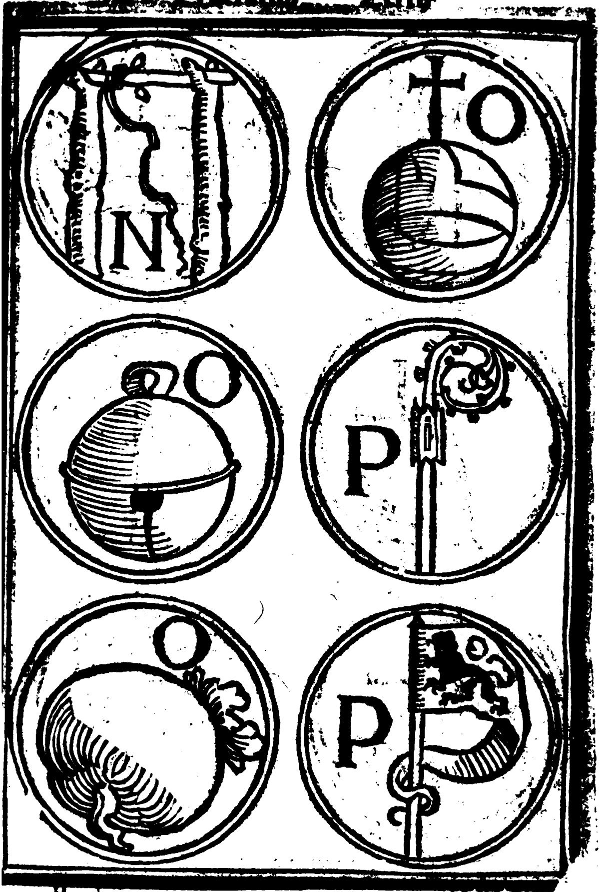
N
O
O
P
O
P

R
S
R
T
S S
T

V
X
V
V

Quatenus rem clarius intpcaris adverte q nō solū quecq tribus designatur figuris sed psona quevis duobus tantum quarum nomina subscribet.

A	1 Arca	G	1 Fistula opilionis	P	1 baculus ep̄i
	2 Circinus		2 Limaca		2 Vexillum
	3 Scala	I	1 Colūna	R	1 Forpex sartoris
B	1 Lucina		2 Piscis		2 Tenella
	2 Ignile		3 Turris	S	1 Pulvinar
C	1 Gabatum		1 Ligo		2 Tuba
	2 Cornu		2 Securis	T	1 Malleus
D	1 Caput thauri	M	1 Corona		2 Terebrum
	2 Scaphium		2 Tripes	V	1 Vir extēsis cruribus
E	1 Cancer	N	1 Porta		2 Vallum
	2 Rota media		2 Patibulū		3 Thoralar
	3 Serra	O	1 Rola	X	1 Crux
F	1 Cultellus		2 Pomum		2 Navis
	2 Clava		3 Trigonia		

Ea harum figurarū utilitas est quatenus inferius p circulos q̄drati diversimode cū ipsis imagines cōponam⁹ ubi alie accōmodatiores vel rerū ꝛ finiarū aut vocū nō occurrūt. Variū nāq ꝫ cōponendarū imaginum sunt modi penes similitudines ꝛ ꝓprietates: ꝛ metaphoras rerū. In qua re nō ignores duplicē esse similitudinē. Unā qdem gn̄alē penes quā cuiusqꝫ dictionis sive rei simplicis ꝓpriū adequatū sumim⁹ simulachrū imaginē sive idolū. Alia āt de q̄ lati⁹ īfra. Substātiarū āt abstractarū ꝓpria nō est nobis silitudo: sed earū imagines figmento inscriptione cōparatione aut trāsumptiōe fabricam⁹. Visibiles āt corporeeqꝫ sibe seipsis suas afferūt silitudines. Id tn̄ interest q inanimatas tanqꝫ infra imaginari op:. q̄tenus psona aliqd vel cū ipsis aut circa ipsas operetur Si quoqꝫ aīata cōis sit ut hō vel aīal aliqd operari ima

Digitized by Google

ginet opus. Singulare āt quodqʒ aut ſeipſo ponit: eiuſqʒ ip/
ſummet ſua imago ꝛ ſimilitudo: vel aliqd eius ſile vel noīe
vel re ponatur: vt pro petro ipſummet petrū aut aliud indi
uiduū cui itidē nomen ſit. Accidētia nōnunqʒ ſimilitudi/
ne ſua: in ſubiecto tñ ponunt: vt albedo in niue: cigno
creta ꝛ hmōi: Aliqñ per oppoſitū aut alio quouis fabri
cādi imagines modo. Vocales quoqʒ imagines tā lrāꝝ
qʒ ſyllabaꝝ aut ēt dictionū ſuis imaginamur ſimilitudini
bus. De lrīs itaqʒ primū: deīde ſyllabaꝝ ꝛ poſtremo di
ctionū imagines ptractabimus: lrāꝝ āt duplices conſi/
gnamus: quāſdam qdem ex ſimilitudine figurali quas ha
ctenus depinximus Publicio familiares: pro qbus at/
tñ effinximus alphabetū aliud: nō multum diſſimile ſed
forſan inſtituto noſtro cōmodius: vtpote quo faciliori
vſu itidem facientus vnicis lrāꝝ figuris: qd ipſe dupli/
cibus conſtituit: vt infra cap. 12. hujus tractatus in mo
bilibꝰ circulis mōſtrabimus: Alias vo imagines ſumit
Rauēnas ex vocis reſonātia: q̇ renꝰ exprimit initia cuiuſqʒ
vocis lrā imaginē ſumamꝰ: qbꝰ in ordinē redactis alpha
betū ꝯſtituamus: vtpote Antoniū Albertū Aloyſiū ꝛ
hmōi p/A/ accipiat: p/B/ Bernardū Bñdictū Boni/
faciū Bonauēturā ꝛ iſtiuſmodi reliquos veluti caplo
primo patebit. Sed qꝛ tū in pñciaꝝ intēdimus hmōi
figuris lrās alphabeti repñſentari volumus: quo facilius
res ipſe aīum cōmoneant: ꝛ fortius intētiones ſpūales
in memoria figant: vt ſupra cap. 1. trac. primi allegaui/
mus ex beato Thoma. Non eniinuero ſemꝑ alie imagi/
nes in promptu ſunt: potiſſimū malaꝫ hñtibus phanta/
ſiam: qui licʒ loca mēte teneant tñ tardiſſimā hūc ima/
ginatiuā ieptiores ſūt ad hoc opificiū: ꝑcipue in icorpo
rādis auditis: his itaqʒ veluti vltimū remediū has lrās
ꝯcedimus. Quibus āt optima fingēdi poteſtas q̄ facili
cōmodatioribꝰ vtunt figuris ſi hāc nrām artē calleant.

Digitized by Google

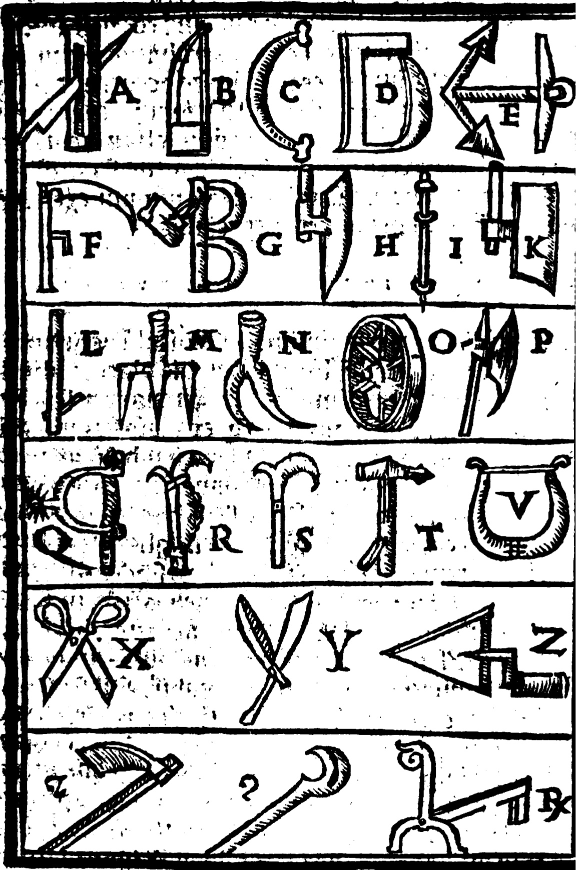
A B C D E
F G H I K
L M N O P
Q R S T V
X Y Z

Huius quidem alphabeti vſus plurimū cōducit inſcriptioni: vt in parietibus vel etiam artubus aīalium dictiones quarum alie imagines non ſubito occurrunt collocemus. Cui deſeruiūt aliarū etiam nationū vtpote grecarum hebrearum caldearum ꝛ quarūuis aliarum gentium litterales characteres nōnihil ſuffragantur: ſi tamē rare ꝛ ſua figuratione nobis mirabiles animum excitent quod potiſſimum in hac arte experimus.

α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ϱ σ τ υ φ χ ψ ω

¶ De viuis literarum imaginibus. Capitulū decimum.

Piro iſto attamen Alphabeto nobis placuit aliud ponere. Et figura ſimilitudinē gerens cum lřis: ꝛ tū magis excitans memoriam: eo ꝙ ex viuis ſit animalibus que nihilominus in prima ſyllaba ſymbolizant cū lřis vt ſunt hec/ Auca/ Buffo/ Coruus/ Draco/ Ericius/ Falco/ Graculus/ Harpia/ Ibis/ Kuſchen/ lagos/ Monedula/ Noctycorax/ Olor/ Pica/ Quiſqlia/ Regulus/ Strutio/ Turtur/ Upupa/ Xiſchen/ horum ſiquidem ſinguli a littera quam repreſentat noīs ſui inchoationem ſortitur: ꝛ nihilominus eiuſdem lře figuram pretendit. Cuius itaqꝫ littere/ A/ meminiſſe libeat in manu alicuius aucam pone: ſimiliter/ B/ buffone denotabit. Quod ſi dictionem ab/ A/ incipientē cōponere velis ſm̄ ꝓportionem ei aucam iunge quatenus illa in principio ſit loci: vt ſi uerbū Ama imperatiui modi ponēdū foret ſat eēt Martinum locare in cuius dextra aucam imagineris. Si quidem dictionem/ A/ terminandā cenſueris: ponenda eſſet auca in ſiniſtra alicuius imaginis: ut ſi illum imperatiuū doma locaſſe uelis Dominicum aucam in leua tenentē ſufficiet imaginaſſe. Jtidem de oībus obſeruet iuxta alphabetum ſubiecte formule ꝛc.

Digitized by Google

A
B
C
D
E
F
G
H
I
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
V
X

Cõſtituimus nihilominus ex pſonis viuis nobis p maxime notis ꝛ familiarib⁹ alphabetũ: qtenus qlibet haꝝ eaꝝ lrãm repſentaret que ſui nois pma eſt, vt pote Agata / Bela / Cecilia / Brida / Eliſabeth / Fya / Gertrudis / Helwich / Ike / Katherina / Lyſchẽ / Maria / Neyſe / Oylia / Paeſchen / Quinquelerſch / Rebecca / Suſana / Tenta / Urſula / Xantippa: has enĩ mulieres qm ab vngiculis noui familiariter igit pro lr̃is delegi. Tu qdem poteris ad iſtar hoꝝ vl ex viris vel ex mulierib⁹ ſimile Alphabetũ effingere: ꝛ in aliquo loco reponere q̃tenus dũ opus fuerit lraꝝ imagines pſto ſint. Accipe ita ſi vis viros aliquos tibi notos qbus hec ſint noĩa. Antonius / Bernardus / Conradus / Dominic⁹ / Eberhardus / Fredericꝰ / Godophredus / Henricus / Joannes / Karolus / Leonardus / Martinus / Nicolaus / Otto / Petrus / Quirinus / Renaldus / Seuerinus / Tylmanus / Vigandus / Xbriãnus. Que ſi in aliq loco repoſueris cũ vniuocẽtu ſignis imaginibus ac caracteribus quandã facilitatẽ preſtabũt. Unde ꝛ numeroꝝ imagines mox hic ſubiungẽdas cẽſuim⁹. Pro nu.nero aũt digitali vt Rauenñs docet accepimus nouẽ pſonas quaꝝ nobis ꝯſuetudo eſt familiaris vz pro. 1. Mulierẽ quandã in qua rõnem ꝯcepimus q̃re vnum nobis duntaxat repſentet / pro. 2. Joãnẽ / pro. 3. Heribertũ / pro. 4. Margaretam / pro. 5. aliam Margaretã / pro 6. Seſſinchuſen / pro. 7. Antoniũ / pro 8. Plebanũ / pro / 9. Annã: In his enim qbuſdam rõnibus pmotus numeꝝ cõcepi. Sed articulares numeros certis characterib⁹ deſignam⁹ q̃tenus cõmodi⁹ cũ his pſonis iũgi q̃ant: vt lõgiorib⁹ exẽplis ĩfra ca. 13. trac. 4. manifeſtabim⁹: hic tm̃ ſufficiet noſſe ꝙ ſi kalmickerſche crucẽ teneat ſimplicẽ ĩ manu ſigbit. 11. ſiue vo crucẽ duplicẽ. 20. vbi ãt. 12. locare voluerim⁹ in manu Joã. blechẽ fingemus crucẽ ſimplicẽ: ꝙ ſi crucẽ duplicez teneat 22. repñtabit p q̃ꝝ notitia hãc figurã excogitauimus.

De numeris

Digitized by Google

1 Kalmiskmlich

2 Joã.blecken 10

3 Herbertus 20

4 margaretbeyn.

5 margaretpuret 30

6 Gessinchusen 40

7 Antoni⁹ decans

8 pleban⁹ ĩ bachẽ 50

9 Anna eckẽhagẽ 60

70

80

90

100

1000

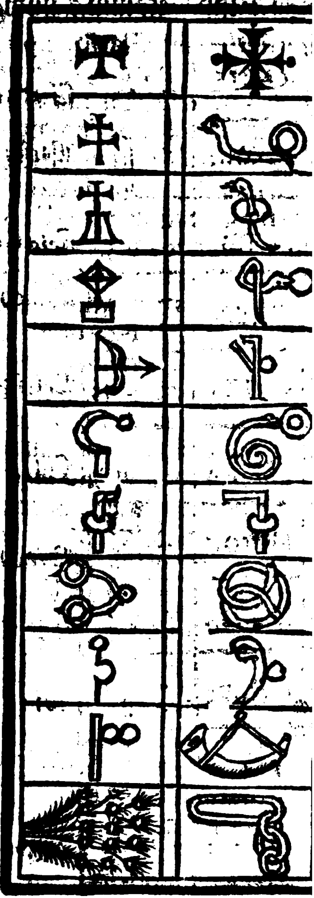

Cum his personis replicantur nume
ri verkalmacherfebeccum ✝ facit vn/
decim ꝛ sic alij similiter suo modo.

Tabula Alphabetorum & numerorum huius artis

1	KALM.	A	Auca	Agatha	Antonius
2	IO.BLE	B	Buffo	bela	bernardus
3	HERB	C	Coruus	cecilia	conradus
4	GRE.HE	D	Draco	druda	dominicus
5	GRE.PV.	E	Ericius	eliſabeth	eberhardꝰ
6	SESSICV	F	Falco	ffya	fredericus
7	ANTO.D	G	Graculꝰ	gertrud.	godofredꝰ
8	PLE.BA	H	Harpia	heluich	hērīcus
9	ANA.EC	I	Ibis	ike	ioannes
10	✠	K	Kuſchē	katherina	karolus
11	✠ KAL	L	Lagos	lyſchen	leonardus

Digitized by Google

12	✝ IOĀ.	M	monedula maria martinus
13	✝ HER.	N	noctycorax neyſa nicolaus
14	✝ GRE.	O	Olor odylia otto
15	✝ G.PV.	P	Pica paſchen petrus
16	✝ SESS.	Q	quiſqlia quēqlerſch quirinꝰ
17	✝ ANT.	R	Regulus rebecca renaldus
18	✝ PLE.	S	Strutio ſuſanna ſeuerinus
19	✝ AÑA	T	Turtur trura tylmānus
20	✝	V	Upupa vrſula vuygādus
21	✝ KAL.	X	xiſchen xāripa xpianus
22	✝ IOA.	Y	

¶ De Imaginibus ſyllabarum naturalibus.
Capitulum vndecimum.

Syllabarum quoque imagines bipharia ſimilitudine cōparare poterimus. Aut enim literas ſtringemus in ſuperiori Alphabeto receſſitas: aut imagines proprias ſu memus officiorum noīb⁹ deſignatas: vt cuiuſlibet noīs prima ſyllaba eā nobis dūtaxat repſentet quā voluerimus: vtpote pro hac ſyllaba Ab piungere potero/A/ꝛ/B/ꝛ buffonē/vel/A/ꝛ belā vel/A/ꝛ Bernardū/vel ēt/A/ꝛ aliquā harum imaginū q̄s pro/b/locauim⁹: Et huic ppriū quadrangulū pſtituit Publicius: Id tn̄ hic obſeruādū eſt vt in cōbinatione hmōi ſyllabarum ea que prima eſt in ordine: priorē ſortiat̄ loci partem: ſi qppe hec ſyllaba me. cōponenda foret/Matheus/Marcus/Martinus: aut alius cuius nomē ab/m/īcipit collocādus eſt: vt locū tē gat: cui piungat̄ Bernardus: vel habeat lrām/E/in ma nu aut ſignū reale qđ pro/E/accepimus: vel loquat̄ cum Eliſabeth: vel ludat cum Eritio: q ſi hmōi in loco ponā tur ꝛ Matheus vel Marcus aliqd circa ea agere pceda tur nō qdem me ſed em repreſentaret. Qđ ſiqdem prius in ordine eſt: loco vicinius accōmodabimus: qđ quo fiat ſupra tractatus hui⁹ tertij capite tertio docuimus. Sed qđ mihi opportunius viſum eſt pro hac ſyllaba Ab/Accipiatur Abbas ex ordine Alphabetico Syllabarum: ꝛ prima noīs ſui ſyllaba nobis. Ab. deſignabit: Poteris pinde excogitare ex hoībus tibi cognitis alphabetū ſyl labarum. Adinſtar huius qđ hic deſcripſimus.

Abbas	akerman	argentarius	ſoz
Accolitus	alchimiſta	aſtrologus	Begina
aduocatus	ambaſiator	attramentarius	Biblio[illegible]
affricanus	ancilla	aurifaber	Bōbarius
aggaſo	apothecarius	axifex	Bubulcus
ahenarius	aquarius	¶ Barbiton/	¶ Cauſidi
			Cellerarius

Digitized by Google

Cellerarius	Geometer	Koller	Or
Chyrurgicus	Gigémeker	Kuſſenmaker	C Paſtor
Coquus	Goutbeier	C Lapicida	Pellifex
Cuſtos	Gubernator	Legatus	Pictor
C Dapifer	C Haſtiluſor	Lictor	Poeta
Decanus	Helmſleger	Lotrix	Pugillator
Diſcipulus	Hydriarius	Luſor	C Quadri/
Doctor	Hoſpes	C Macera/	garius
Dux	Hudmeker	tor	Queſtuarius
C Ebdomo/	C Inanitor	Medicus	Qui
darius	Ib	Miles	q̃tbleberari⁹
Eckenbauer	Iconus	Molitor	Quu
Edilis	Idropicus	Muſicus	C Raptor
Effigiator	Ieniculator	C Nauta	Regina
Egémeker	Iff	Necromãti	Rixoſus
Eb	Ignominio/	cus	Rotarius
Ek	ſus	Niſifer	Rubricator
Elimoſinari⁹	Iber	Notarius	C Sartor
Emplaſtrator	Ik	Nuncius	Serrator
Endiuiarius	Illuminator	C Obſtetrix	Situlariue
Epiſcopus	Imaginator	Occiſor	Solitarius
Eques	Inſtitor	Odioſus	Sutor
Erucarius	Ioculator	Offerman	C Taberna/
Eſcarius	Ip	Og	rius
Ethicus	Ir	Ob	Teſtator
Exorciſta	Iſ	Ok	Tibicina
C Faber	It	Olyſleger	Tornator
Fenerator	Iudex	Om	Tubicina
Figulus	Ix	On	C Vaſarius
Foſſator	C Kanégeyſ	Oppreſſor	Venator
Funifex	ſer	Oq	Vigil
C Guardia/	Ketelmeker	Ortulanus	Vogeler
nus	kyrſemeker	Oſtiarius	Vurer

Digitized by Google

Hec nomina partim latina partim vulgaria accepimus put cōmoditas ꝯſtaſit: non tn̄ oīum ſyllabaꝝ cōgeriem cōplexi ſumus. Quod ſi haꝝ ſyllabarū adiectas imagines ſemꝑ ad manū habueris nō erit difficile quāq; rem lo‑care. vbi noueris eis adiūgere vel litteras: vel alias ſyl‑labas: quibus experita dictio integretur: cui plurimū cō‑ducit lraꝝ realium varia adiectio quam Publicius diuinā pene vim aſſerit hr̄e. Nolo tn̄ hic pretereūdum. q̄ ſi ſyllabas trium lraꝝ cōponere velimus ex alpha‑beto nr̄o ſuperiore ⁊ lr̄is realibus q̄ tūc vel vocalis eſt in pncipio illius ſyllabe aut in medio aut in fine. Si qui‑dem vocalis ſit in pncipio tūc imago pme lr̄e. ſ. A/e/i/o/vel/v/in loco ponet vt pote Antonius Eberhardus Joā. otto vel Ulricus: ⁊ ei ꝙpiam iungat quo reliq̄ due lr̄e repreſentent. Si vero vocalis fuerit in medio: ac‑cipiatur imago vltime lr̄e cui apponat res reliquas ſi‑gnificans. At vbi vocalis in fine extiterit imaginē pri‑me lr̄e accipiemus que ſeſe exerceat cū re ꝑcedētes lras ſignificante. Exempla ex ſe clara ſunt. Sūmopere ita q; elaborandū eſt quatenus habeas aliqḋ ſimile alphabe‑tū ſyllabaꝝ in ꝓmptu: vt faciliorē nanciſcaris imaginā‑di modum: vbi magis ꝓprie non ſuccurrunt imagines. Nō tn̄ opus eſt itidē autore huic per oīa ſimile ꝯſtituere qn potius quo tu magis exciteris: hic ſiqdem vt in oī‑bus artem edocemus vniuerſalem quā quiſq; ad partī‑cularia ſuo modo contrahet put expedire viderit.

¶ De Compoſitione Syllabaꝝ ex figuris realibus litte‑rarum. Capitulum duodecimum.

Componendis dictionibus ex reꝝ ⁊ lraꝝ adiectio‑ne publicius diuinā pene vim ineſſe voluit iuuā‑de memorie. Et id qdaꝫ p quadratū in qnq; circulis cō‑ſtituit. Et qm̄ ex oīum huius artis ꝑceptionibus qcqd obſcurū ⁊ rarum ad cōmoditatem tuā enucleare ſpera‑

Digitized by Google

uerim uiſus ſum reddere pernu. Et ob id iur hiſce tu
Publicij verba huc ſolumodo retuliſſe cenſui: que iude vi
nari poterat explicans. Ait; lra qs magnam nobis imenſas
& pene diuinam comoditates rerum q̃ lrarum adiunctionem affer
re periculo iaz copertum eſt. Caput namq3 rei cuiuſlibet obli
qua linea circumducenti variabimus figura qdrati. Cum
ro imago ſ bois: aut obliqua linea ſenſim ducta aut lra
pro cibis cardinibus verſa nouas omnia adijciet figuras
vel circa ea integre tractam ducere: cominuteq3 pſcriben
darum partium additamentum nobis ſuppeditabit. Sagaci
enim excogitaq3 arte/ verſe/ diuiſe/ tracte/ & adiuncte/ lre
lris connectentur exitum rerum apient atq3 ſignificabunt. Si
enim ad ſolis ortum terre centrum lram vertes/ B/ Ad oc
caſum vel celum/ C/ Ad diem medium/ D/ Ad ſeptentriones
F/ ſibi iungit vocalis. Conſona eodem ordine ſeruato voca
les ligdaſq3 annectet. Que verſib⁹ his cernunt compla
ta. Prima tenet cerz/ B/ celum medium diem/ D/ ſeptentriones/ F/
triones. Omni re curua/ O/ ſibi fit rotunda. Diuidep ali
cui/ S/ longumq3 per/ r/ Crux/ t/ diſtinguit/ l/ m/ n/ corona
variabit. Complices identidem. Media diuerſa ac varia fin
gens argolicos enſes biberaq3 tela: hec ille. Quid ex his
ſee velit tu ipſe pſcrutabis: ſi ex verbis diuinam comodita
tem poliſtentibus diuinari queas qd obſcura Apollinis
oracula pmittant: Unum fateor ſepenumero copertum ha
bui facilius mihi fore qppiam excogitare qd alij ammi
rent veluti ſibi rarum & inſolitum: q̃ ipſe queam aliorum ſomnia
interpretari. Ea aut huius authoris mihi ſnia videtur: q
ſi lra aut ſyllaba vel queuis dictio ad hanc figuram appli
cet diuerſimode variabit. Quadratum namq3 adinuenit
variandis rerum principijs ſiue ſyllabarum ſiue dictionum: Cir
culos vero ad variationem medie vel finalis terminatio
nis earum: Si quippe oblique linee lra vel ſyllaba applicet
& ſcriptura ad aliq3 lram quadrati: aliud & aliud dictio

Digitized by Google

nis principium faciet. Si nãq3/A/p obliquã lineã cir cunducat iunctũ/B/faciet. Ab/iunctum/C/Ac/ et ita deinceps. Et vbi illã ſyllabam taliter ex quadrato ꝑſcriptam ad circulos referas pro alia et alia applicationem diuerſimode terminauit ductione. Verſus enim ortum faciet. Aba vel Abu: verſus vero meridiem Abi: Ad occaſum autẽ Abel. In ſeptentrione quoq3 Abo: Pariformiter omnes mũdi dictiones ex rebus ſuperioribus littẽras alphabeti ſignificantibus et ex huius figure litteris componi poſſunt. Eſt proinde notatu dignũ publicũ alphabetum figure huic deſeruire.

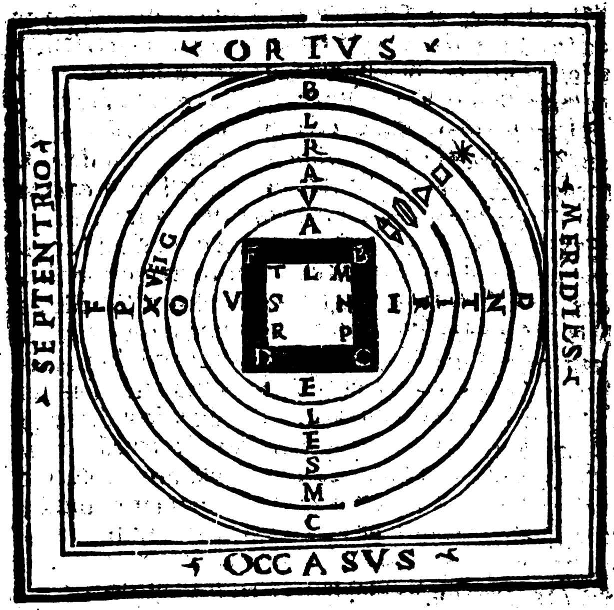

Uocaliũ in ſuperiori alphabeto triplices ſūt figure: A enim aſciſcit ſibi Arcā/Circinū/z Scalā. E vero Cancrū/Rotā mediā z Serrā/ J gdem Colūnā/piſcem/z turrim/O Mola pōmo z trigoma ſignificat: Et ſimilr/U/Uiro ex tenſis cruribus: Rallo z torculari. Et pro his triplicibus ſignis tres ſunt circuli vtpote ſupremus in que ptinent/B/ad ortū/D/ad meridiem: z/C/ver ſus occaſum: atqȝ/F/in ſeptētrione deſeruit pro Arca/cancro/colūna/trigoma/z viro: ita q̄ huiuſmodi ſigna ſibi aſciſcūt dūtaxat/b/c/d/z/f/Et arca faciet cū illis: Ab/ad/ac/et/af/Cācer vero cōſtituit: Eb/ec/ed/et/ef/ita de reliqs. Alter āt circulus cōtinēs/l/m/n/p/accōmodatur Circino: medie rote/piſci/Mole z Rallo. Et Circino cōponitur/Al/am/an/z ap. Rota media vo. El/em/en/ep/Jta deinceps: Tertius quoqȝ circulus ſiue medius cōplectēs/R/T/S/z/x/ſiue/G/deſeruit Scale/Serre/turri/trigome/z torculari. Et Scala faciet/ar/as/at/z ax/ſiue ag/Jtidē per analogiā de ceteris. Inſup cōſona z liqda queqȝ dua hēt ſigna: qbus duo īferiores circuli correſpondent: Jta q̄ prima queqȝ res cōſonantem deſignās correſpōdeat circulo in quo ptinent/a/e/i/z/v/Et ſcda infimo q cōplectit/U/R/L/cū qbꝰ dictionē diuerſimode variātes. Horū oīum ex iā dictis facile fabricant exēpla. Ceterū hmōi cōbinatione qdem cōſtituuntur dictionū imagines: vt aūt integrarū partes ſumamus ſufficiet eas tractim ducere atqȝ cōtinuare/Prout eqdem vertunt/diuidunt/trahuntur/z adiungunt: vnam itam alteri cōnectūt.

Circulus primus. Circulꝰ ſecūdus. Circulꝰ tertius. Circulꝰ quartus. Circulꝰ qntus.

Digitized by Google

Que reliq in textu latent secretiora tu eruies. ne verbosior sim q̃ sententia expetat. Quam/ obrem breuitati studens faciliori arte paucio/ ribusq̃ figuris: itidem conducibilius posse fie/ ri mihi videbatur. Si ex tribus circulis huius/ modi syllabas componamus: vt res litteras significantes in supremo constituamus: litte/ ras autem vsitatas in medio: ⁊ vocales in in/ fimo. Ita quidem vt penes variam reuolutio/ nem varie mox fabricemus syllabas: Possu/ mus equidem litteras medij circuli omnes cũ vna supremi conuertere vt/b/medij sub/a/ su/ premi: similiter/c/cum/a/⁊/d/cum/a/⁊ ita de/ inceps: Atq̃ post hoc omnes litteras medij cum/b/supremi: Nec excogitabitur syllaba vl/ la: que ex his componi nequeat: vt patet reuol uenti hos circulos. In prima enim reuolutio/ ne habebis/ Ab/ac/ad/ae/af/ag/ah/ai/ak/⁊ce tera: vel Ba/ca/da/ea/fa/ga/ha/ia/ka / ⁊ iti/ dem de reliquis. Nec obstat si quadratum ini/ ciandis dictionibus non applicemus: siue equi/ dem voluãtur circuli pro capite dictionis fa/ bricande: siue pro calce itidẽ perinde est. Ad/ hibuimus attamen pro principio siue prima syl/ laba viuam imaginem que operetur quippia: vnde reliquum dictionis integretur. Sed in/ scriptioni hec reuolutionis ars comodatissi/ ma est: vt ignotas dictiones per signorum ⁊ lit/ terarum connectiones: vel in locis vel quod magis laudo in viuarum imaginum artubus inscribamus: quemadmodum cap. 16. tracta. 3. patebit.

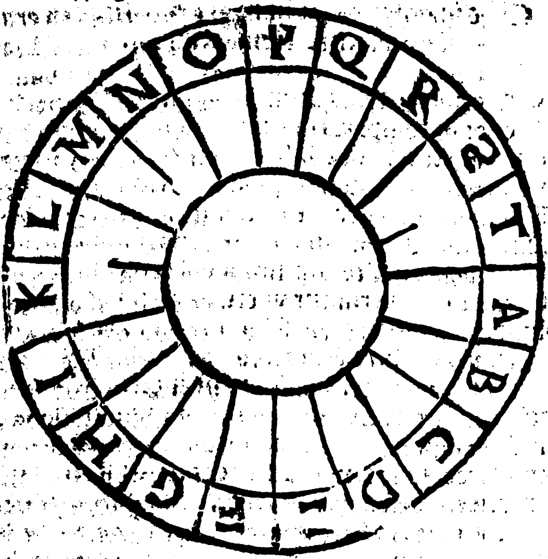

Non autem hanc figuram fecimus vt in ea memoriam
conſtituamus. Sed quatenus diuerſa litterarum eius
combinatione faciliter ſyllabarum imagines compe/
riamus quas habitas ad ſuum applicemus locum vbi
materia exigit. Quando autem ex imagine viua & lit/
teris materialibus ſyllabam efficere libuerit id obſer/
uandum volumus: vt littera que prior erit in ſyllaba
in dextra imaginis viue cōſtituatur que vero ſequitur
in ſiniſtra vtpote ex Circino & bela ſyllabam compono
Ab ſi Circinum in dextra bele conſignauerimus alio/
quin in ſiniſtra ba faciet itidem de reliquis per ordi/
nem obſeruetur.

¶ De imaginibus caſuum grammaticalium. Capitulum tertiumdecimum.

CEterum ex ſyllabarum imaginibus integras di/
ctiones comparare poterimus neceſſitate vrgen/
te: quod autem conducibilius fiet ſi caſuum ſimulachra
in viuarum imaginum corpore conſtituerimus: vtpo/
te Nominatiuum in capite/ Genitiuum in dextra/ Da
tiuum in ſiniſtra: Si tamen Donatus tuus: Datiuum
habeat quem e multorum libris obliteratum mendici
& magiſtri conqueruntur vt etiam dicit poeta. Scire
volunt omnes mercedem ſoluere nemo: Accuſatiuum
in pectore: in uentre Vocatiuum: & Ablatiuum in ge/
nibus imaginaberis. Unde qualibet dictionem ſua le/
gittima finitione terminabis penes caſuum variatio/
nem ſiue corporalis ſit animata ſiue inanimata/ nam ſi
exempli cauſa memoranda ſit hec dictio. Prior: quo/
niam animata eſt ſeqꝫ ipſa conſtituens imaginem pro/
inde priore aliquo noto poſito in loco nr̃o prior in no/
minatiuo: in genitiuo prioris: in datiuo priori: priorem
in accuſatiuo: in uocatiuo prior: & in ablatiuo priore fa/
cile figurabo ſi egregiam aliquam notaꝫ in caſus ſede
effinxeris. Ut autem diſcretio numeri horum ca/
ſuum ipſa eadem imagine habeatur obſeruā
dum eſt quod Rauenas docet/ quatenus
nudus homo ſingularem denotet:
& optime ueſtitus plura/
lem ut iſte picture
indicant.

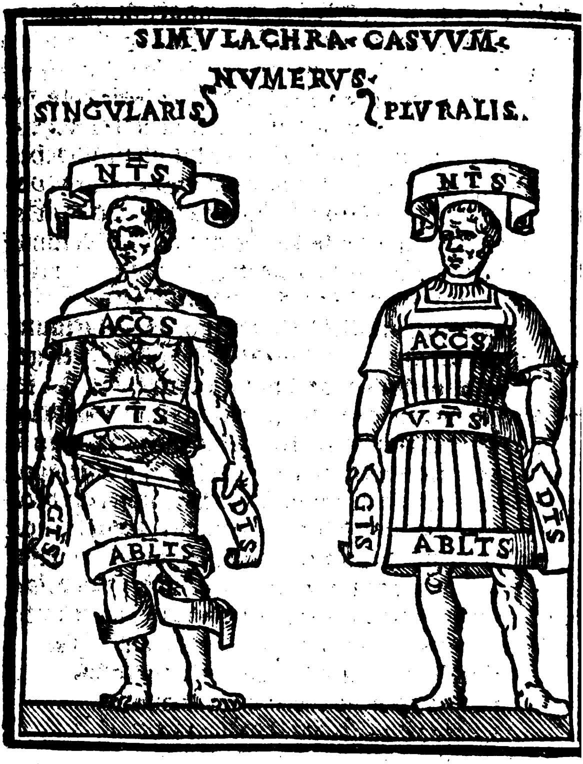

Si itaq; ponere velim faber in ſingulari nominatiu
conſidera cuidam fabro nudo quippiam in capite fiei
ſi quidem fabri in genitiuo imaginor ipſm in dextra l
ſum. Ita de reliquis caſibus. Si vero fabris in datiu
plurali locandum foret: ſat erit fabrum optime veſtitu
imaginari: qui in ſiniſtra aliqd rari oſtendat. itidem i

aliis obſeruandum eſt. Si tñ rem aliquã (ſicut alata fi‑
nis ex ois aſt) variare placeat penes hmõi caſus: imagi
no: eam talibus applicatam actibus bois vel nudi vel
veſtiri prout numerus exigit: vt ſi lapis dicere velim in
capite alicuius pſone nude lapidem ipſm collocauero q̃
ãt lapidis in genitiuo: nudus aliqs lapidem in dextra
geſtiat neceſſum erit: pro lapidibus quoq; in ablatiuo
plurali ponerẽ paulũ lapide genua petri optime veſti‑
tu verberare: itidem de reliqs. De dictionũ itaq; imagi
nibus vt penes gradus entiũ alphabeta in promptu ha
beamus perpulchrum hic adijciendum foret.

De imaginibus ſimplicium dictionuʒ: penes gradus entium Elementatiuum/ Senſitiuũ/ ⁊ Intellectiuũ. Capitulum quartumdecimum.

Q Uamplurimũ conducit vt Rauẽnas docuit no‑
tiani hẽ entiũ: Itaq; accitiũ imagines ad aliud
releganius locũ: atq; ſubſtantiaꝝ abſtractaꝝ q̃ ſenſu mi
nime pcipiunt: in tribus gradibus entiũ alphabeta cõ‑
ſtituere: eaq; in pꝛõptu hẽ diuina mehercle in hac arte
res eſt: Quę nõ modo pꝛõptitudinem (que vſu ⁊ exerci‑
tio aggeneratur maxima quadam locandi celeritate)
veꝝ ⁊ vniuerſalẽ rerum noticiam nobis vẽdicat: vt in‑
ter phos nõ poſtremũ locũ merito ſortiamur. Quid ſo‑
dem pclarius q̃ʒ totã primi gradus nãm in quodam al‑
phabeti ordine penes nos ſeruare? Et quotiens ſermo
de Elementatiua que q̃ttuor ſimplicia corpora ⁊ oia ex
illis cõpoſita: vita ⁊ ſenſu carentia cõplectitur incidet
ex ordine alphabeti recẽſere poſſimus: q̃cũq; in illis p̃fe‑
cta ſunt: cuiuſmodi ſunt argentũ auꝝ ⁊ id genus reliq;
⁊ que impfecta veluti plũbũ ⁊ hmõi. Et qm̃ nõnulla mo‑
di q̃ttuor elementis ſeruant q̃dam in terra veluti lapi‑
des ⁊ metalla: lapides qdem ⁊ pcioſi ⁊ nõ pcioſi metalla
aũt: Auꝝ argentũ aes auriculũ cupꝛum electrum ſtan‑

num plumbũ: q̃dam in aqua: q̃dam vero in aere: vt ip̄reſſiones celeſtes de q̇bus Ariſtoteles in libris metheoroꝝ ⁊ Albertus ibidē diffuſius de nimbus/grandinibus/rore/pruina/nebula/cometis ⁊ id genus alijs. Q̃ia proinde lapidum p̄cioſoꝝ noīa in vnū alphabeti ordinē redigere: ⁊ eoꝝ nām ingrere laudatiſſimū erit: Inſup ſeptem geneꝝ metalli ⁊ q̄cunq̧ ad illuz gradum ſpectant vt in partitione entis diffuſius notabimus: His ſigdem taliter nobis cognitis de elemētoꝝ gradibus q̄ ſunt ſimplicitas/compoſitio/mixtio/⁊ digeſtio: inſup de eorūdem actione/paſſione/quiete ⁊ motu: ac alijs ſi que ſunt accidentia diſſerere poterimus. Fac itaq̧ tibi vnuz alphabetū de noībus margaritaꝝ ⁊ lapiduz p̄cioſoꝝ: de noībus aquaꝝ fluuioꝝ marinꝫ: Inſup de noībus ventoꝝ. Et de his que in regione aeris generant̄ ſuprema: vt aſſub apparens: Aſſub aſcendens/cādela/accēſa/cādela accēdēs cādelam/Columna pyramidalis/cometas/draco volans/lacca: Stella cadēs: vel velut ſtella accēſa/velut ſtuppa accēſa/velut ſcintille de fornace: Itē in regione media cuiuſmodi ſunt coruſcationes/fulgura/granula/fulmina/tonitrua: Similr īfima vt nubes/pluuia/pruina/ros/nebula/nymbus/nix/⁊ huiuſmodi. Et horuz imagines tibi adducet. Secundus aūt gradus eſt eoꝝ que aīam vegetatiuā duntaxat ſortita ſunt: cuiuſmodi gramina/herbe/flores/ſegetes/lucus/arbuſta/arbores/⁊ eoꝝ fructus ſunt. Que ſi ſpeciatim in alphabetū collegeris cognita eoꝝ natura: nō erit difficile in phia nāli imagines habere: cū oporteat de ipſis nōnihil in mediū afferre: q̄q̄ enimuero nō vt alter Salomon poſſis exactiſſime diſputare de Cedro libani vſq̧ ad yſopum parietis: vt ſibi ſacra ſcriptura. 4. Regū. 3. atteſtat̄: poteris tñ ⁊ noſſe ⁊ dicere. Quoniā hec arbor eſt abies illa alnus iſta Cedrus ⁊ Cipreſſus. Ita quoq̧ herbarum plurimas recitabis

vt qualis queq; herbaꝝ ſit nõ ignorare videaris. Hoc enimuero exemplar ex ſubiuncta monſtrabit forma vt ex ea aliud excogites.

Abſintheum	Centaurea	Gentiana	Parſtaria
Acorus	Cingloſſa	Granũ ſolis	Petroſilinũ
Affodillus	Coriãdrium	Hermodatu	Pionia
Agnuſcaſtus	Cuſcute	Ireos (lo	Portulaca
Altea	Daucoreticũ	Iſopus	Raffanus
Ambroſiana	Dipramus	Iuſqanus	Ribes
ſiue ameos	Ebulus	Lactuca	Roſemarin⁹
Anetum	Edera	Leuiſticum	Rubea tinctur
Apium	Eleborus	Lilium	Satrione
arthemeſia	Enula cam-	Lupulus	Scabioſa
aſſarabaccha	pana	Malua	Scalopẽdria
Baſelicon	Eparica	Menta	Serpẽtaria
Berbonica	Eſula minor	Milleſoliũ	Sinapum
Borago	Eucuparoriũ	Morabacci	Spinachia
Bugloſſa	Feniculus	Naſturcium	Squinanto
Bleta	Fragaria	Nenufer	Ualeriana
Brionia	Fumuſterre	Nigella	Uiola
Calamentũ	Galletucum	Origano	Urtica

Inſuper quenam planta ſit fecunda q̄ue ſterilis: Et an hec domeſtica ſit an ſilueſtris. Ita quoq; que citius excreſcat que tardius: ⁊ pariformiter de q̄z pluribus alijs eoꝝ naturis. Utpote que res boſum vſui ꝯueniat/aut q̄ noxia ſit: vt ſi arti nr̃e ꝯſinia reciremus que abijcienda ſint veluti cõtraria que abhorrẽda nobis ſuadentur: cuiuſmodi ſunt ſtipticoꝝ. Abſinthiũ/acetum/aqua roſacea/auellana/faba/cappares/caſtanee/caules/coriandrũ/crocus/lentes/lupini/oleum ſilueſtrium oliuaruz/oliue imature/perſica ſicca imatura/pira oĩa domeſtica ⁊ ſilueſtria/porri: portulace/pruna agreſtia cruda/Reubarbaꝝ/rita/ſaluia: ⁊ hmõi que alij collegerũt. Su

militer ex ordine colligere poterimus augentia intelle/
ctum ingeniū rōnem ꝛ ſenſus: hoc alphabeto Aloes/am
bra anacbardus/anacardinū: Berillus lapis/cāphora/
ciperi/confectio anacardina/cōfectio achabas/ꝯfectio
ꝑbor cōfectio ſelſe/ꝯfectio hedera/diaromaticū/dyam
bra. Electuariū baiadari emblici kebuli ꝯditi Mitrida
tū mirabulani Naſturtium Oleū roſaꝝ olibanuꝫ Peu/
cedanū pillule ſtomatiche Raphanus/Salgēma/ſam/
buci/ſinapis/Tiriaca/turtur'/Vinuꝫ/Xiloaloes/hyera
hypocratis. Similiter cōfortantiū caput ꝛ cerebrū ſi al
phabetū congerere velis. Non deerunt forſan qui pene
infinita offerent cuiuſmodi ſunt Ambra amigdale ap/
pollonia/feriſiaca/confectio/aromaticū/roſaceū/bucor
marini/camedreos/camomilla/cardamomū'/ caſſia/li/
gnea/cepe/cinamomū/cōfectio/anacardina/cubebe/cō
fectio/dyambre/electuariū/latoꝝ emblici/flores amig/
dalaꝝ/Galanga/gallia / aleſangine / gariophyles/her/
modactyli/lignū aloes/macis/maiorana/myrrha/mu/
ſcus/narciſcus/nux/muſcata/oleū/myrtinū/ oleum/ro
ſaceum/pillule ſtomatiche/ponioꝝ odor/pliris/roſe/ro
ſmarinus/ſene/ſinapis/ſticardos/tyriaca/hyſop': ꝛ ho/
rum ſimilia. Verum vbi ſubſtātie gradus penes eſſe vi
uere ꝛ intelligere partiremur: tres ſolum eſſent gradus
primus de quo prius iam diximus: ꝛ ſecundus ſubdiui/
dendus veniret put vita in vegetatiuā ſenſitiuā moti/
uam ſcḋm locū/ꝛ intellectiuaꝫ diuidit: Itaqꝫ in hoc ſcḋo
gradu nō modo vegetatiua forent collocanda: verūetiā
ſenſitiua: ſiue ſolū ſenſum habeant vt impfecta conche/
oſtree/ꝛ id genus: ſiue etiam imaginationē qualia' ſunt
aīalia perfecta. Et ſic tertiū gradū facerent: cōpores rō
nis: vtpote homo: Anima ꝛ angelos: Sed qꝛ hic dumta
xat de tribus gradibus ſubſtātie ſenſibilis que nec ſen/
ſum excedit mentionē facimus: igitur hmōi diſtinctio/

Digitized by Google

nem in alium locum reſeruantes loquimur de ſole memo-
ritatem habentibus primi gradus: ⁊ vitã putãtes vege-
tatiuam eſſe ſecundi gradus: Et in tertio ordine collo-
camus ſenſu vigẽtia ⁊ imaginatione. Tertius itaq; gra-
dus eſt ſenſitiuus quo intelligo animalia tam pfecta q̃
impfecta vt nihil interſit an ſenſus tantũmodo habeãt
an imaginatiua ſint pdita: vt in hoc ordine collocem⁹/
vermes/talpas in terra: ſup terram ⁊ in aere muſcas in-
ſup volucres celi boues ⁊ hoĩes: in aqua piſciũ diuerſa
genera. Adeo vt oĩum aĩaliũ noĩa tam in terra q̃ ex-
tra terrã ſiue in aqua/aere vel igne/huc ĩ ordine alpha-
betico forent ridigẽda: que ſunt hoĩum memorie vim p̃-
ſtantia. In terreſtribus vnicũ huc placuit afferre exem-
plar adinſtar cuius que tibi placẽt in ordinẽ rediges.
Aper/aſinus/aries/bos/camelus/canis/capra/catus/
ceruus/draco/dromedarius/elephas/equus/genetari⁹/
hircus/iumentũ/leo/leopardus/lupus/mulus/mula/
onager/porcus/renoceron/ſimea/taſſus/tigris/vnicor-
nis/vulpes. In volucrib⁹ facile venaberis niſi ignores/
aquilam/ardeas/anſeres/aucas/bufones/⁊ coruos/ci-
gnos/⁊ id genus volatilia. In igne paucos cõperies ni-
ſi forſan ſalmãdrã ⁊ ſi que ſimilia. Piſcator: aloſas/an-
guillas/balenas/cãcros/carpones/delphines/⁊ his ſimi-
les cognoſcit piſces/Gradientiũ atq; ſerpentinũ ſup fa-
ciem terre tantus eſt numerus: nõ habeas de paucitate
conqueri. Tam magne aũt quãtitatis imagines eſſe vo-
lumus vt non modo corpus pturbent atq; moleſtent cu-
iuſmodi ſunt culices ⁊ pulices: ſed ⁊ magis mentẽ exci-
tent vt ſupra meminerimus. Ceterũ ſi hoĩum alphabetũ
huc cõſtituere libuerit id penes eorũ officia faciundũ ſiue
terim: ſiue terreſtriũ quales ſunt Agricole metellarij: ſi-
ue aquaticorũ videlicet nautarũ ⁊ piſcatorum: pariformi-
ter de cuiuſq; hoĩs officio facile conſideretur. Nã ſi oĩa

officia dignitates bellum et [illegible] in [illegible] [illegible] ne redigerimus videlicet ecclesiasticam subdelicātes hye rarchiā: A ſummo pōtifice per [illegible] [illegible] cardinales archiepiſcopos et ceteros ad infimā viq3 deſcendentes. Et ita in ſeculari ab impatore regnu3 principatus et du catos ac alios recēſentes in militari ordine. Et oēs me chānicos/architectores/agricolas/fabros/lanifices/me dicos/nautas/in ſuo ordine facile corpori ei ſeruientes enumerabis/Aliptas/aliptilos/argutarios/balnearios/ ciuiſiones/coronarios/coſmetas/deſignatores/ funera rios/libidinarios/ mágones/mediaſtinos pellicrepos/ phicas/ppoles/pigmētarias/tonſores. Ita quoq3 cōpe rées victui ſeruiētes/boberarios/caupones/ cerarios/ cōdimētarios/cupedinarios/cruſtularios/dardarios/fi citores/bamitores/herbarios/hoſpites/haltrores/lacta ries/macellarios/medicamētarios/obſonatores/piſca tores/piſtinarios/piſtores/popinarios/ſalſamētarios/ ſaginarios/ſtrones/ſeplaſiarios/ ſtabularios / taberna rios/vinarios: et id genus plures. Sic quoq3 ſi lanificiū reſpicies nō erit difficile inuenire artifices. Cuiuſmodi ſūt [illegible] carij/caligarij/carminatores/cerdones/flāmea rij [illegible] ſectores/iterpolatores/lanipēdie/libura rij/lerones/manilarij/molochinarij/netrices/ paliones panicularij/phrygiones/plumarij pelliónarij/reticula rij/ſagarij/ſarcinatores/ſemiçonarij/ſericarij/textores. Sic ī arte fabrili inuenimus aerarios ahenarios/argēta rios aurifices: [illegible] acrearios/caldeatores/calcarios/carpē tarios/carbōarios/cemētarios/cultrarios/ferrarios/ for nacarios/figulos/fibularios/gēmarios/loricarios/ſatura tores/lapicidas/laterarios/lapidarios/loricarios/ma rios/[illegible] [illegible] pegiarios/ſerrarios/ſulphu rarios/ [illegible] /tignarios thomatores/vaſcularios/ve ſticularios [illegible] rcarios. Nota ppa tñ vbiq3 ſieri nō decet

Alanus/alexander/antonius / agatha/agnes/ bernar/
dus/boetius/bonifaci⁹/ cornelius/córadus/detmarus/
degenhardus/dominicus / eberardus/eua/ fredericus/
georgius/godophredus/gilbertus/gerardus / harman/
dus/hermánus/hinricus/honorius/humbertus/ huper
tus/iacobus/heremias/iosephus/ioannes/iudocus/ ka/
rolus/katherina/láberrus/leonardus/ludouicus/mar/
tinus/mamertus/natanael/neyſa/otto/odilia/paulus/
petrus/quirinus/rotgerus/ſeuerinus/ ſuederus/ſuiber
tus/tilmánus/vlrincus/vilhelmus/xp̄oferus/iſaias/ça
charias. Ceteꝝ ſi qs frequēs fuerit vocabularioꝝ cornu
copie calapini gēme gēmaꝝ. Inſup vocabularij rerū:di
ctionarij libri de partibus edium: ⁊ reliquoꝝ huius gn̄is
lector infinita pene hoīum officia cóperiet: q̄ nó huc af/
ferenda cēſuimus: quatenus nó tam memorādi normas
edocere videamur: q̄ȝ terminos congerere. Quid nāq̄ȝ
hūc latebit qui reꝝ noticias hȝ: vbi ſiqdem qſpiá apud
me ſcripture nomē attulerit: mox repetam/ Bibliopo/
las/calculatores/carthularios/ capſarios/cómentarien
ſes: Exceptores librarios/notarios/pragmaticos / ſcri/
bas/ſcrinarios/⁊ hmōi. Sique igitur huius gn̄is alpha
beta ꝯgregares nó tibi difficile foret de quouis elemēto
rū gn̄e imagines facere: ⁊ de petris ſilicibus margari/
tis: ac qbuſcūq̄ȝ lapidibus p̄cioſis: Inſup herbaꝝ plan/
taꝝ ⁊ arboꝝ: atq̄ȝ aīalium vermiū.ſ. ſerpentiū gradien/
tium volantiū: ⁊ quoꝝcūq̄ȝ taliū memoriā facere: ⁊ in
hoīum officijs prōptiſſimus erit: Celoꝝ aūt vtpote oīuȝ
ſphæraꝝ lune/mercurij/veneris/ſolis/martis/ iouis/ſa/
turni: inſup firmamēti: celi aquarij: ⁊ primi mobilis nō
ꝓprium ꝯſtituimus alphabetum: ſed illoꝝ imagines fa
bricamus. Similitudine lr̄arum: ſyllabarūue compónet
vel inſcriptione/fictione/notatione/etymologia/tran/
ſumptione: ⁊ q̄uolibet aliter vt īfra patebit. Hic quoq̄ȝ
ad angelos

Digitized by Google

ad angelos beatos transcendētes notabimus ternas eo
rū hyerarchias: τ cuiuslibet hyerarchie ternos choros:
eo ordine q ab ĩfima incipientes enūmeremus angelos
archāgelos virtutes ĩfime hyerarchie: medie vͦ potesta/
tes ꝑncipatus τ dominationes: Supme vero thronos/
ſeraphin/ τ cherubin: quoꝝ nominum imagines ꝑ hanc di/
ctionem: ductaſpa memorāda docemus cap. 13. in prin/
cipio. Poſſet nihilominus aliter fieri. Indiuiduorum
etiam vtpote Gabrielis raphaelis τ ſimilium imagines
infra docentur. Et pinde in elementariuis ſenſitiuis τ
hominū officijs alphabeta eſſe nobis meditariſſima di/
uinam habet vim in hac arte.

¶ De arte dictionandi τ colligantia dictionum.

Capitulum decimumquintum.

D Ictionū imagines faciendi modus ꝑprius eſt: vt
vel ſimplicis rei aut dictionis ſimilitudinē in ſe ꝯſide
ratā accipiamus: ſi eā abſolute ꝯſiderare velim: aliogn
vbi imaginum vitare placeat copiā: in notis potiſſimū
vnā cōponemus dictionē: q plures vel ſingulis lr̄is vel
ſyllabis cōplecte. Inſup q̄tenus vna imago in alterius
reminiſcentiā deducat eas adinuicē colligare q̄ſi cathe
na q̄dam cōducet q̄ȝ maxime. De arte itaqȝ dictionan/
di id obſeruari pōt: vt vnā dictionē excogitemus cuius
queqȝ lr̄a alicui⁹ dictionis caput indicet: vt ſi nolimus
has dictiones videlicet/ dominationes/ virtutes/ cheru
bin/ thronos/ archangelos/ ſeraphin/ poteſtates/ princi/
patus/ τ angelus/ ſeorſum locare imaginabimur hāc di/
ctionem/ ductaſpa: quā vnica imagine ponētes vtpote
ducem qui panem in pera geſtet: oīum nouē dictionum
ex vna recordabimur: hac vſus videt arte qui ait. Intel
lectiuas virtutes dat tibi/ ſiſpa. i. ſapiētia: intellectus/
ſcientia/ prudētia/ τ ars: Itē alter: vt tibi ſit vita ſemp
ſaligia vita: Saligia. i. ſupbiam/ auaritiam/ luxuriam/

tram gulam/inuidiam/ ꝛ accidiam. Hoc quoqꝫ Alexander gallus vſus: inquit. Dant tibi quinqꝫ litere que ſignat dictio: fagus: vt facilis/agilis/gracilis/humilis/ſimilis. Ad inſtar horū pene infinita ducemus exempla in rebus notiſſimum notis ꝛ familiarib⁹: que nouimus preter ordinis contextum: Atqꝫ etiam in carminibus ꝛ meritis: quorum ꝙ primum audierimus ſiue recordaremur que prima cuiuſqꝫ dictio ſit vel etiam quādo litera: facile reliquum enunciabimus. Poſſumus nihilominus dictiones effingere: quarum queqꝫ ſyllaba aliam dictionem cuius ipſa principium eſt inſinuet: ſicqꝫ integras ꝓpoſitiones vnice dictionis imagine depingemus: vt pro hac oratione Antonius brachium amputauit: ponatˀ tantū Abraam. Item pro cartariſſimis patribus dono cignum album: collocarem quo mox capadocia ſignificaretur. Cui rei ethymologicatio nonnihil conducit vt deus. i. dans eternam vitam ſuis. Qui itaqꝫ hec imitari ſtudere velit opportuniſſimum eſt hanc artem ſibi accommodare: ꝛ in ſingulis verborū literis dictionē aliquam deponere. Sunt etiam nōnulli qui ex pluribus integris dictionibus vnam cōſtituant: que res ſenſum reddit ambiguum ꝛ illud ꝓpriū eſt is qui paralogizare tentant: vt qdam magiſter theologie in pñtia mea argumentabatur cuidam bacca laureo eiuſdem facultatis in hec verba: Mus rodit caſeum: Sed mus eſt ſyllaba: ergo ſyllaba rodit caſeū: Et quia hic apud me erat ridiculus mus: ꝛ argumentum tantos viros dignum: Mox ꝓpterea incidit mihi is verſiculus. Furfur edit pannū: panē ſuſtineamus. Ecce diuide hoc ꝟbum ſuſtineamus ꝛ patebit ꝙ nec mus animal nec mus ſyllaba caſeum comedit. Sed ſus furfur/tinea pannum: ꝛ mus panem vide ꝙ pulchrū argumentum: ꝛ qualis ſolutio pulchrior. ¶ Quādo autem eorū que naturali quodam

ordine īter ſe colligata ſunt meminiſſe libeat: banc cōnexionem vocamus colligantiā: ꝓpter cōtiguitatem enimvero intellectus: alterum alteri ꝓpoſitum facile cōcedit: veponē terram aqua circundari ⁊ hāc aere: quem ignis ambit. Ita quo poſt ignis ſpherā: planetarum orbes naturali quodam ordine ſeſe circuncingentes videlicȝ Lune/Mercurij/Veneris/Solis/Martis/Jouis/⁊ Saturni: Supra quos firmamentū/celū aqueum/⁊ demūȝ primi mobilis/ſpheras ſeſe nāli quodam ordine ꝯſequētes admittat. Idem ⁊ in reliquis nālibus que tam certus ordo eſt: Cui negotio ſcala nature vtiliſſima eſt/qua retro facile ab infimo ad ſummum ſcandamus ⁊ abinde ima repetere. Que ſi in certa arte noſtra ingenioſius effecta/loca ex ordine retulerimus: facilius recenſebimus: ⁊ diutius inherebūt memorie: Et huiuſmodi fucatio a nobis colligantia eſt nūcupata: ea ꝙ quaſi per reſpectum ad loca: imaginuȝ queqȝ cuȝ altera ligat: abſqȝ locis tn̄ efficere caduciores ſimul catbenā dicimus. Ubi vero eſt nālis non fuerit coberētia eam arte efficimus: vnaȝ imaginantes cum altera exercitari vt vel aliquę vel oēs imagines mutua actione ⁊ paſſione adinuicem colligant. Quod ſepe ꝑ neceſſariū eſt vt vna imago que ſola aboleret: per alterā in memoria ꝑſeueret. In ſententiaꝝ aut imaginibus vbi ſeſe taliter exercent facile ſui reminiſcentiam faciunt: ⁊ ut hoc exēplo clarius euadet. Uim vi repellere licet: pono nāqȝ aliquē cui Armandus nomen ſit ⁊ alter Uictor nomine ei violentiā inferre conet quem fortiter

Digitized by Google

obijcit atqȝ repellit. Exemplu ȝ aūt vbi huiuſ modi ſinie non ſit colliganria: ſed dūtaxat noīa quedam recitanda vrpote / Petrus / Katheri na / equus / puer / pater / abbas ⁊c. imaginabi mur Petrum aliquē notū qui velit katherinā equo īponere ſed equus refugiēs ꝯculcat puerū: qre pater ꝑcuſſurus petrum: ledit abbatē a tergis ſtantem ita de alijs pene infinita exempla fabricabimus exercitatiores vſu ⁊ arte.

De modo faciendi imagines metaphoricꝰ penes / inſcriptionem / fictionem ⁊ etymol. Capitulum ſextumdecimum.

Accidit ſepenumero q̄ rei memorādē nō inuenimus facilē imaginē: neqȝ ꝑ intellectum rei neqȝ ꝑ ſonū vocis: neqȝ ꝑ capitā viciōnū: in quo caſu pſuaſum habeo vt lr̄is aut ſyllabis q̄s ſupra receſuimus cōpoſitā imaginē loco īſcriptā ꝯtrario eius colore effingamus: vt ſi locus ater ſit nitro lr̄e ꝯſcribant̄ ſi vero albꝰ fuerit atramēto depictas lr̄as effingere licet. hec qdem īſcriptio alphabeto reali lr̄arū aut ſyllabaꝝ cōmodius ſiet: vel ꝑ grecaꝝ lr̄aꝝ figuras vt ſupra docuimus cap. 12. huius tract. Si qua tn̄ lōga fuerit dictio ea ꝑ ſectionē partienda foret (vt īfra cap. 19. huius trac.) quatenus ſyllabas eius ſequeſtrarim imaginemur vt vbi çerobabel hac arte ponēdū foret in pmo loco imaginabimur per lr̄as reales creta ſiue nitro ſcriptū çorortali mō ZORO Poſteriori āt loco babel vel alijs characteribus vel alijs coloribus. ſ. ita BABEL vel colore diuerſo q̄rꝰ dictio clarius adappariat. Ut āt breuiꝰ ⁊ tn̄ clarius hec ſiāt hmōi inſcriptiones in corpore

Deſcriptione (margin)

alicuius hoīs fiant vt ſupra cap. 12. hui⁹ tract.
ꝓſtrauimus: ⁊ īfra latius repetemus. Ceterū Fictio
ſunt plereqꝫ dictiones extranee cuiuſmodi ſūt
grece ⁊ hebraice ac qñqꝫ latine potiſſimum in
theologia: metaphyſica: ſciētijſqꝫ alijs ſpecula-
tiuis: ⁊ maxime in logica: ⁊ artibus q ſunt de
ſecūdis intētionibus ⁊ īpoſitionibus: ꝓpriam
aptamqꝫ ex ↄuenienti ſilitudine nō admitten-
tes imaginē: in qbus collocādis ſūme neceſſa-
riū eſt alphabetū ⁊ rex copia: a ſyllabis īcipiē-
tes: In qua re ↄducet tñ fictio plurimū: vt ma
gis idonea līarū ſyllabaꝝ atqꝫ dictionū ſimu
lachra effingamus ex ſupiorib⁹ alphabetis: vt
pro līris hoīes quoꝝ noīa ab illis incipiant: ⁊ ꝓ
ſyllabis ex primis ſyllabis noīum ↄponimus
imaginē: veluti ꝓ hac dictione ſorobabel ima-
ginaremur ſororē rotā voluere: ⁊ barbarā hoc
ipſum bñdictio īdicare. Et ſi dictio ignota fue
rit ſolū monaſyllaba fiet auctore Stephano
de lauro biphariā utpote pro ignota dictione
notā accipiēdo q̄ eā ipſa ī ꝑncipio ſymbolizet:
Iridem quoqꝫ faciemus hmōi rei interſectione
ſiue ꝑtitione ut ꝓ Cri. dictiōe imaginabimur
crib⁹ gladio ſciſſus. Dictiones poſtremo igno
tas reb⁹ nñalibus in voce ſilitudinē hñtibus lo
cabimus hac fictione: ut ſi pro hac dictione pa
lā locemus inſtrm palā: ⁊ pro ꝟbo cano: hꝫ aīal
uidelicet canē. Iridē tñ cōmodius fieret ima-
gine ſyllabaꝝ q̄renus pſona ſoparet cū aliquo
inſtr̄o cuius pma ſyllaba ↄſonaret ſcōe ſyllabe
dictionis locādei vt ꝓ palā ponēdo paulū qui
lāpadē accēdat: ⁊ pro cano: katherinaꝫ notulā
manu plicantem. Et varij tales ſunt fictionis

modi qui practicādi vsu veniūt. In q̄ re sum/mopere tn̄ cauēdū est ne faciliter varietmus: ſꝫ qð ſeſe p̄mū p imagine obtulerit id primus ac/ceptemus ne forſan aliogn in reiteratione er/ror obringat. Quū facile erit. Effictione cuiuſſi bet rei faciē certis deſcribere ſignis: vel nāles affectus notare: aut ab ethymologia imaginē ſumere: vel ſono vocis. Aut ēt cuiqꝫ corpis pti ſuā tribuēres ꝓprietatē: quā dū ad mētē reuo/cauerimꝰ fit nobis p q̄ſtro apta ſilitudine ima go. Ita quoqꝫ cuiuſqꝫ rei pſone vel loci ſignia p ipſiſmet rebꝰ pſonis uel locis collocare op/portunū cēſemus. Hoꝝ varia ſūt apud Ꝑubli

Efictio cū exēpla: Effictionis ut ſenex tremulus cur/uus gemēs labijs demiſſis cano mēte. Et ſumb

Nota/rio. nis p oppoſitū: Notationis ut lupus notaꝫ ra

pra fugax: Timida dama leta iuuētus: Triſtis

Ethy/mologia ſenectus: ⁊ reliq̄ id genꝰ ethymologia iūuat p dictionibꝰ locādis imaginātes ſimulachris hūs cōditionē q̄lē hmōi īterp̄ratione denotāt ut ſi oporteret imaginare Philippū ⁊ nullus hoc nōle nobis cognitus occurreret eius inter pretatio locāda foret ītpore alius equoꝝ ama/tor: in q̄ re tn̄ neceſſum eſt memorie ꝓlodū po/ne ne equocatione paralogizet. Sic etiam ſup/plantator pro Jacobo: p ſancta lege Hierony/mum. Et pene infinitas eiuſmodi ex Ethymo/logia Iſidori poterimus uenari imagines.

¶ De imaginibus p trāſumptionē motus cor/poris ⁊ īſignia factis. Cap. decimūſeptimū.

TRanſumptione item unam rem alterius ex ſimilitudine aut ꝓportione in ipſis cō/perta facimus imaginem: ut ſol deitatem ueri

tas duellum:os aureum/dolum: Ala autem ſapientiam ſignificent. Sicq; noibus metallorum dies notamus ut auro dominica notetur dies: argento Lune: Martis ferro: Mercurij argento uiuo: Jouis ſtanno: Veneris ere & Saturni plumbo: Sicuti enim uero aſtronomi eo ordine ſingulos planetas ſingulis deputant dieb⁹. Ita alchimiſte planetarum nominibus metalla noiat. Et reliquas ſui artificij inſtrumentorum & rex ſignificationes obſcurioribus qbuſdam uocabulis adeo obtenebreſcunt: ut uel raro eis ſol & luna ſua uerū emittant ſplendorem: quare & pene oēs in tenebris ambulant. Et q̄a noctem uerterunt in diem. Et poſt tenebras ſperāt lucem: ſola ſpe fouentur: q̄ꝫq̄ꝫ non ignorem artem ueraꝫ eſſe. Eſt tn̄ tempus breue experimentū fallax: ars uero difficilis: ut & ipſe experiri ꝓruitus ſum. Sed qd̓ nr̄i in pſentiarū eſt inſtituti ꝓprijs accōmodiſq; uti opꝫ & tranſumptionibus & interpretationib⁹ ne arte fallamur. Cognitione uocis rex & dictionū imagines faciemus: ſi pro ipſis ponamus quex ꝓpie ſunt pro hynnitione equū/bouē pro mugitu: & unūquodq; talium pro ſono quem facit. Inde & apud Publicium leges: Sic Ennius taratantara dixit: Equi hinnitus mugituſq; boum: balantemq; gregem. Strix nocturna & ueſpertilio ſtridens: Bombitus apum: grus gruit: craſtinat cornicatu cornu uoce notatur Barritus a barro/ululant ulule/pipant accipitres. Et alia que plurima ſunt: uſu & ꝯſuetudine uocis ſonitu imagines ꝓhebunt: hec ille. Motus Inſuper motus corporis hec habet exēpla. corporis

Digitized by Google

Articulos pedum velocitati	Crines meres
Genua misericordie	Capilli diuitijs
Digitos pectine iūctos dolori	Vngues crudelitati
Caput inclinatum concessioni	Dentes discordie
In tergū reiectū caput negatiōi	Digitos minerue
In humeꝝ deiectū hypocrisi	Frontem superbie
Terga fuge	Aures memorie.

Si quid hoꝝ pro imagine tali acceperis caueto ne in errorem incidas: ex eo ꝙ superscriptum in corpore constituimus. Sed id vitabis notabilis alicuius note adiectione aut mentis concessione: In pluribus siquidem faciliter eruditi cuiusqꝫ animus iuuatur. Insignia deniqꝫ plurimuꝫ cōpetunt facili imaginationi vt exēpli causa pro dignitate pſonaꝝ ꝑcipua eoꝝ insignia capiamus vt.

Pape: Tyara	ratum cum pellibus
Cardinalis phenicerus pille⁹	Comitis
Episcopi mitra	Equtis aurati: calcarea aurea
Prepositi	Iudicis Ensis
Decani	Pretoris sceptrum
Canonici caputiū foderatū	Cōsuli fasces ꝛ securis
Presbyteri: suppellicīū aut	Medici ānuli aurei vrina
Dyaconi stolas (calix	Notarij pugillare (le
Subdiaconi: manipulus	Aduocati statutoꝝ liber
Accoliti: Cereus	ꝓcuratoris charta comissiōis
Hostiarij claues ꝛ flagellū	Doctor legū caputiū rubeū
Imparoris Trigoma	varro suffultum
Regis corona	Canoniste caputiū nigrū
Ducis byretum	varro suffultum
Principis bacculus	Poeta laurea
Marchionis byretū fode-	

Ita quoqꝫ priuataꝝ personarum pro earum memoria seruare licet. Insuper quisqꝫ locus habet vnde singulariter eius memoriaꝫ ponamus vt si pro Imperio Roma-

no accipiatur aquila pro regno Francie lilium:
Insuper qolibet regnu qsqz ducatus. Et quel/
uis diocesis vrbs ciuitas: oppidu qolibet suu
haber insigne: qd si in quo loco ꝯspiciamus co/
gnitum no possumus non reminisci loci illius.
Quare no inconueniret ea sibi familiaria hre.
Ceterum diuerse res suas hnt proprietates vnde
specialibus designent notis: vt Justicia ense:
Equitas libra fortitudo claua: Circino Geo/
metris z astrologia astrolabio.

¶ De fabricatione imaginu iuxta cōparatio/
nes diuersas cause z effectus oppositoꝝ z si/
militudinu atqz instroꝝ. Caplm decimumoctauu.

Omparantes vnáquamqz rem ad alteram Compa
pectes natura eam habitudine: Causa idi ratio
cabit suu effectu: z rursus per effectum cause re/
miniscemur. Sic quoqz vnu oppositoꝝ per al/
teꝝ: Et simile a suo ꝯsimili: Arma z instra sua
mostrabunt artificem: Actus insuper agentis
memoriā facient: z si qua alia sit nostra reminu/
scentie. Et auctore Aristotele qnqz sunt remi
niscentie pcepta qrentes videlicet res sese ex or/
dine ꝯsequant item vt vno simili in aliud pue
hamur: z ab vno cōtrario in alteꝝ: quarto de/
niqz locus z tps rei pertractate faciūt recordari
z postremo vt a ꝓprietate res reperat. De cā q
de hoc famosum est vt vesum artificē ꝯspiciētes Causa
artificiati recordamur. Tunicā eni sartor: calv
ceū sutor z pilleū ei auctor mōstrabit. Ita vbi
posuerimus diuersas causas earum recordabi/
mur effectuu: siue intrinsice sint cause siue ex/
trance: Nales vel artificiales: mudane vel ce/
lestes: ut si prime cause quā deū benedictū no/

nimus imaginem poſuerimus recordantes quoniã vniuerſalis ſit cauſa mot inferemus. Igitur tã ſpiritualia: ꝗ̃ corporalia iuxta ſua genera ſpecies produxit: cui ſi adiecero nature ſcalam: Angelos demones corpora celeſtia: quattuor elementa ⁊ quicquid vniuerſi ambitu ꝯtinetur cõnectere poſſem: Ita ⁊ mathematici ſingulis aſtris ſuã tribuũt influentiã vt ſolem ſapientie faciant actorẽ: Venerẽ felicitatis: ⁊ ita deinceps: vbi igit̃ ſol reluceret nobis poſſemus ⁊ ſapientie recordari. Effectus ſuã prodit cãm

Effect⁹. ſiue ea ſit nãlis ſiue a ꝓpoſito agẽs: vt quolibet factum ſiue ſecundum eſſe ſubſtantiale/ſiue accidentale ſui reminiſci faciat actoris: vt flores ⁊ frondes maij ſint inſignia eiuſqꝫ memoriam agant: domus recordari faciat fabri lignarij: ⁊ pictor ab imaginib⁹ inſinuet. Scientia quoqꝫ ⁊ doctrina atteſtet doctorẽ ſciẽtifico potiri habitu. Sic Publicius de mẽſib⁹ exẽplificat: vt Martius bello/Aprilis aptione: Maius floribus: Juni⁹ herbis Juli⁹ Segetibus: Auguſtus fruct⁹ accreſcẽtia: Septẽber vuis: October neſpulis: Nouẽber baccis olee: Decẽber mactatione: Januarius bifronte: ꝓterita futuraqꝫ reſpiciente: Et Februarius a februo floreum ver reuocante deſignentur. Quamq̃ꝫ autem oppoſita ex iuxta poſitione magis illuceſcant: quod tñ ad memoriam attinet ex vno alterius recordabimur: vt albedinẽ ex nigredine viſa intelligere poſſumus: ita hec illi⁹ nobis ꝓſtat memoriam. In qua re ironia plurimũ iuuat vt pro iuſto iniquũ/ꝑ albo nigrũ: pro virtuoſo diſcolum accipiamus/pro ſobrio guloſum ac q̃cũqꝫ

ſeſe hn̄t oppoſito modo: ⁊ oīa per ironiā dicta.
Simile ob id ꝯſimilis memoriā facit qꝫ in ali-
quo ꝯueniant vt ſi Juuenalis meminero mox
Perſij/Horatij ⁊ alioꝝ reminiſcar poetarum
qui in Satyrico ſcribūt gn̄e. Quotiens equi-
dem audiero Satyrici quēpiam: Incidit/in-
ter pcipuos ſatyraꝝ compoſitores Perſius/⁊
Flaccus ⁊ Juuenalis erant. Si aūt Homeruꝫ
audiero recordabor Virgilij. Nam qd̄ hic īter
Romanos hoc iſte apud grecos ſibi glorie ven
dicabit. Et ita vbi de Joanne fuerit ſermo: fa-
cile Matthei Marci et Luce recordabimur
quandoquidem omnes in euangelio perſcri-
bendo conueniant. Inſtrumenta quoqꝫ tam
naturalia qꝫ artificialia in eos nos deducunt:
qui cum ipſis operantur: vt tunc ſimus acto-
ris memores quando de ſuis inſtrumentis me
moriam facimus. Videntes quippe aratrum/
raſtrum/equum/non de doctore vel nauta pro
pterea cogitabimus: quin potius Agricolam
indicabunt: Similiter galea/torax/lancea/
enſis/bellatoris ſunt vt nouimus: Inſuper vi-
ſo circino ſphera vel aſtrolabio quis non po-
tius aſtronomi qꝫ alterius recordabitur? Ita
per vrinale medicus: per malleum faber cogno
ſcet. Sic grāmatica i Nicolai Perotti Seruij
aut Priſciani ⁊ alioꝝ in ea excellētiū nos me
moriā īducit: ⁊ itidē de reliqs habitibus intel-
lectualibus: ⁊ moralibꝫ. Actus deniqꝫ cuiuſli-
bet agētis ꝓprius ipm̄ prodit: vt Arare agri-
colā: bellare militē: Scribere notarium: Qui-
cūqꝫ geſtus ꝓprij vt lactare nutricē indicat: ⁊
ita de qꝫpluribus alijs. Et vt cōpēdio agā oēs

Digitized by Google

relationes mutuo ſeſe in nrã collocant memo ria: vt ſi p̃rem poſuerimus filius cenſebit̃ poſi tus. Si dñm ſeruus ⁊ queciq; aliquã hñt ad inuicem habitudinez: penes quã ſtiq; cõpara tionis ſpẽs: Principij eniuero ad finem ⁊ me dij ad vtrũq; reſpect⁹ eſt. Ita maioritatis ad minoritatẽ: ⁊ equalitatis que vtrãq; excludit: quoꝝ oĩa longũ eſſet afferre exẽpla: que ex tra ditis facile ꝑiectrabis. Accñs quoq; ⁊ ꝓpriũ in ſuo notabimus ſbcto: vt in mauro nigredi nẽ: fuſcedinẽ in Arabis: Rubedinẽ in dalma tis: in gallicis albedinem ⁊ ita deinceps. Et ꝙ homo ſit riſibilis/hinibilis equus: barrit{us} in elephãte: ⁊ pariformiter quãlibet ꝓprietatẽ ⁊ paſſionẽ ſuo tribuemus ſubiecto: vt infra trac. 4. cap. 2. latius replicamus. In qua re ſũmope re notandũ: vnũquodq; nomẽ ſubſtantiã ſigni ficans: duo maxime ſignificare: ⁊ ſubſtantiam ipſam ⁊ accñs eius: veluti lupus qdem primo aĩal ⁊ deinde voracitatem eius. Et huiõi noĩa adinſtar adiectiuoꝝ cõparatione variant̃ in ſi gnificato ſecũdario: ſiue ꝓpriũ ſit: vt hic gany medior eſt ganimedo: hoc eſt: ſupbior: ſiue cõe vt Petrus ẽ bellua belluior: Aſino aſininior. Pro hiſce itaq; ⁊ que ab ipſis trahuntur tam adiectiua q̃ꝫ etiam verba vel participia ſuffi ciet primitiuum poſuiſſe: Natura quippe pri mitiui virtualiter vim relatiui cõplectitur.

Accñs ꝓprium

¶ De formatione imaginum penes earum di uiſionem in vocales/reales/⁊ mixtas.

Capitulum decimũnonum.

Q Voniam ⁊ ꝓprio ⁊ metaphorico modis/ imagines fieri lr̃aꝝ ſyllabarũ ⁊ dictionũ.

Digitized by Google

hactenus edocuimus: hic adijciendū erat quo via effingam⁹ gñaliter vocales reales atq₃ cō/poſitas imagines: poſtmodū particularius ad ptes ſubiectiuas modū applicantes: Uocales aūt imagines dicimus notas quaſdā ꝛ cogni/taꝝ ꝛ ignotaꝝ (ſiue ex greco hebraico aut bar/baro idiomate) lr̄aꝝ/ſyllabaꝝ/dictionuꝫ/vel orationū/quālibet facere potentes: ſiue ſignifi/catiue ſint: ſiue abſq₃ ſignificato prorſus. Nō ſi/gnificatiuaꝝ imagines inſcriptione/fictione/aut comparatione/fieri poterunt. Quantū āt ad cōem oīum formationē de qua hic intendi/mus ſpectat: ea ſimilitudo vocis que eſt imagi/nis ad imaginatū ſi oīmoda ſit nil patiꝰ diffi/cultatis: vt pro Joāne memorādo aliaꝫ eiuſdē noīs collocabimus/Sed dū talis non ſit cōcor/dātia. Aut q̄dam vnica duntaxat lr̄a ſymbo/lizent vt Joānes ꝛ Jacob vel Judocus: ꝛ tunc additione alterius dictionis ſupplebiꝰ: vt ſi ꝑ Joāne poſuero Jacobū qui oua porrigat gallo vnicas ore tenētī: nihil ſiqdem intereſt an ſyl/labis latinis an ve alterius idiomatis expleaꝫ qd̄ deſūit. Cū vo res ꝛ imago eius: in p̄ma coin/cidant ſyllaba vt Joānes ꝛ Job: itidem (ſed q/dem facilius) ſupplebiꝰ adiectione: vt ſi Job alicui cui nomē Joānes (vt pene oībꝰ Suenis) ſit colloquentē poſuerim⁹. Ita pro Dauid: da/cū vel Danielē vel Damaſcenū in manu vitrē geſtantē aut qcq̄ꝫ agentem. Et ita euenit vt q̄ꝫ facillime cōperiantꝰ imagines. Si rei memorā/de p̄ma ſyllaba cum imagine coincidat: ꝛ reli/quum qd̄ deeſt adiectione alterius imaginis q̄ ſua p̄ma ſylla ꝑſonet cōpleatꝰ: Per inſcriptio/

Uocalis imago quomo/do fiat.

Addi/tio.

Digitized by Google

Subtra ctio. nem quoqꝫ ⁊ alios modos huiuſmodi adie-
ctiones faciemus. Accidit plerumqꝫ imaginem
quidem tum re in ſyllabis quibuſdam conuenire:
ſed aliquę nihilominus ſuperabundans: In qua
re ſubtractione opus eſt vt vel ſola noſtra ſol-
tem cogitatione ſuperfluū dirimatur: vt ſi memi-
niſſe velim huius dictionis Iud (que Iudeus
in vulgari expoſita eſt) pono Iudocū quempiam
mihi notum admittendo in phātaſia mea hāc
ſyllabam ab ea dictione ſublatā remanebitqꝫ
Iud dūtaxat: Vel ſi rē notare velimus eā ſub-
tractionem imaginabimur Iudocum a pedi-
bus ad nares pene denudatum. qꝫ ſi ab humo-
ris illuc uſqꝫ veſtibus ſpoliatū conſpexerimus:
non quidem Iud ſed ocus primus incideret ⁊ con-
quidem intelligeremus pncipium ablatum. ꝑ ce-
teris nihilominus adijcere quippiam quo huiuſ-
modi ablatio notificaretur: vt ſi Iudocum in ſac-
co ſtare videris ex inferioris partis obductio-
ne: facile recordaberis huic dictioni vltimam
ptem detractā: Quod ſi caput in ſacco haberet
nō quidē: Iud: ſed ocus leges: Similis alij ſubtra-
ctione fiendū ſtatuere: ut ſi enſe Iudocū lon-
gineris partitū. In qua re pars legenda / ſemꝑ
pncipio loci applicāda: Nā lecturus Iud ap-
plicabit caput cū reliq̄ corporis pte ſupiore in
loci pncipio: ſi vo ocus pedes ⁊ crura. Sic q̄qꝫ
pro caſtus a / um / ſufficiet arborem caſtaneam
inciſam imaginari: ſublatis enimuero tribus
ultimis litteris remanebit caſta ut aliqs aitꝫ
Arbor ineſt ſiluis que ſcribitur octo figuris: ſiue
tribus dēptis uix unam in mille uidebis. Cui
aſtipulatur poeta dicens. Caſta eſt quam nemo

rogauit. Caſtanee ſiquidem ſunt ꝑdurus cib⁹ nō
niſi corpus macerātib⁹ ſapidus. Et in hac ꝯſi/
deratione nōnulli mām fluxibilem (q̃les ſunt
liquores aquei) ſubtractioni ſubdunt in eius
receptaculis: vt ſi de dictione vinū Syllabam
vi abdere velis imaginato cantrū vini īferi⁹ coop
tum: q ſi ſyllabā non occulta ſupiorem ptem:
vel cantrū pcire vt de Judoco diximus. Et id
quoq; in minutiſſimis reb⁹ que ſeipſis nō affe
rant imaginē idoneā/ obſeruet: vt p pulice lo
dix pulicib⁹ plena ad inſtar dictoꝝ exēploꝝ
collocata vel pu vel lis ꝓdere poterit. Et infra
cogitatio plerunq; ad placitū excogitare vel
lr̃as vel ſyllabas trāſpoſitas vt ſi hec dictio ve
nus ponēda. Aue pōat mulier Eua nōīe r/e/
pre/a/ trāſponit in lr̃is. Syllabis quoq; pari/
formiter vt p kerſpe pekers id eſt piſtorē ponē
do. Sic quidam ait neterdebla quas ſyllabas
ſi verteris dicet Albedreten: cui ſaxo quiſpiā
reſpondit: hoc Epulum comede: que verba ſi
mutaueris habebis/ed/mecom/vlupe. Ad q̃
reſpondit quidā ex alimania ſuperiori Rim/
ſoteg/oſla: que verba ſi vertas habebis Alſo
getes nit. Similiter littera in litterā: et in ſyl/
labam ſyllaba poteſt imaginari tranſmutata:
vt pro corpus ponēdo cornus vbi/v/in/p/ver/
ſa reddit corpus. Et id quidem vt vna lr̃a in
vnam vel plures in plures. Similiter de ſylla/
bis vt pro frater factor. Sed hec bene exercita
tis relinquenda ſunt: qui facillima quadam
notula memoriam iuuant. Poſſunt quoq;
vocum imagines libera cogitatione fieri non Repre/
quidem conſonantia quadam ſed repreſentati/ ſentatio

Digitized by Google

tione quam voluntas ex proprietate aliqua in ipſis conſtituit: vt dum tympanū pro certami ne ponat: eo q milites ipſo ad pugnam excitā tur: gladius pro iuſtitia qꝛ eius exercende inſtrumentū ſit. Et in his natura plurimū ſuffra gatur: repñſentatione cām pro effectu ⁊ rurſus effectum pro cauſa ſumens: vt de quolibet cauſa⁊ genere ſuperius dictū eſt ⁊ exempli cauſa de efficiente. Architectū pro domo: ⁊ effectū pro cauſa vt glaciē pro frigore ponamus. Et ſartorem pro tunica ⁊ tunicā pro ſartore. Sed he norme ſunt facienda⁊ realium imaginū cō mixtim qppe eadem rōne dictionū ſignificati ua⁊: ⁊ re⁊ per eas ſignificata⁊ imagines ſunt Voces etenim ſūt ſigna re⁊: qre ſi re⁊ imagines hēmus illa qꝫ ſint vocū opꝫ: alioqn cōceptū ex per imaginēqꝫ in ſede ſua collocatam exprime nō poſſemus. Si nāqꝫ imaginē domus poſue ro nihil intereſt an pro dictiōe q̄ eſt dom⁹: an p re exiſtente ex lapidib⁹ ⁊ lignis ſumpſero ceſſet qdem in non ſignificatiuis ⁊ ſincathegorematicis tibus dictionib⁹ ſecunda⁊ intētionū que aliter imagines expetunt. Sed ad reales nunc ex ſuperiorib⁹ aditus patet que nāqꝫ ſola re conue niunt imagines cum imaginato ex tranſſum ptione: corporis geſtu loquela ⁊ alijs que ſupra recēſuimus modis: vel ꝓprijs vel metaphoricis fiunt: vt ēt infra ſpecialius in applicatione re peremus. Et qm̄ practica ⁊ exemplis varijs in hac arte pficitur opus: vñ ſi tranſlaticie turtu rē pro muliere pudica: ⁊ vulpem p viro aſtuto locauerimus: licet in noīe nihil cōicent imago ⁊ res p eam repñſentata: nihilominus memoriā

Reales imagines.

excitabit:

Digitized by Google

excitabit: ꝯſiderādo ꝙ veluti in turture eſt ca
ſtitas ita ⁊ in muliere: ⁊ ꝙ dolus vulpis in vi
ro cōperiaẜ. Et ob id vna eadēq₃ res plurium
poſt eſſe imago: ꝓpter diuerſas ꝓprietates eius
diuerſis diuiſim attributas: vt ſi leonem hic
ꝑ forte imaginer illic ꝑ crudeli. In qua re tñ
equocationis fallacia eſt vitāda Geſtus corpo
ris ſupra exēpla poſſumus ſitq₃ ſup additum
ac canis motu caude applauſu₃ indicet. ⁊ ma
nuum geſticulatio diuerſa diuerſas res ſignifi
cet/ vtpote in celum erectio orantis auxiliūq₃
petētis: alium: digiti extenſione rē indicatā ac
cipimus: ⁊ ita diuerſa mēbroꝝ opa ſolis ſignis
cognoſcimus vt digiti ad labia admotio ſilen
tium: poeta inquit digito cōpeſce labellū: ocu
lorum nutus ſuas. quoq₃ habent ſignificatio
nes. Plura id genus que ſua patria queq₃ et
gens ſeruat. Si quoq₃ aliqd a quoppiā₃ audi
re frequēter ſoliti ſumus ꝑ eo dicētē ponimꝰ:
vt ꝑ hac ꝓpoſitione: deo grās/ ſat mihi eſt me
miniſſe cuiuſdā Joānis qui hoc verbo ſemper
ſcđo vtebaẜ. Inſup noui quēdam licentiatum
theologie qui ſemper inqt ecce ecce quē ꝑ hac
dictione pono: Et qdam doctor ſemper ait ita
eſt ita intelligatis ſic ita: vtq₃ pene tot ita ha
beat in ore quot ſecans piſces: ⁊ ob id nihil cō
modius pro ita q₃: q₃ ipſum pono/ Pariformi
ter ſi qd egregium rarum nouu₃ vel qūolibet
ab aliquo audierimus ſuum authorē pro dicto
locaſſe licebit veluti. Quidā medicus ad egro
rantē aduocatus ⁊ is de remedio ſolicitus in
quirebat dñe doctor quam medelam adhibe
bitis qui ait: Suppoſitorium vel cliſtere: cui

Una res plura repreſentat.

eger: nunquid illud a poſterioribus applicatur: cui me
dicus: vtiqꝫ: ⁊ infirmus additione medice (vt ego tamē
cum honeſtate loquar) in natibus non patior infirmi-
tate: ſed hic hic hic digito caput tāgens: quatenus capi
tis dolorem indicaret: qd pulchrius q̄ꝫ huius patientis
pro hoc dicto meminiſſe: Inſuper vt ſupra edocuimus
ſi cōmode imagines deſint res depingere poterimus q-
bus pro dictionibus vtamur: vt hoc dictum O ſuperbe:
cur ſuperbis: nam ſupernus ſpernit ſuperbos: facile ex
talibus lr̄is realibus aut grecis nr̄a imaginatione iux-
tam inſcriptionē de qua ſuperius mentionem fecimus
ſcriptis in pariete ſiue loco nr̄o tali forma.

O cur nam ſperni.
B bis nus bos

Et item pro iſta viue lete, viuamus vt diu viuas: ſufficit
ſcripſiſſe ſic.

E E a a as as
E lete a mus vt diu as
E E a a as as

Sicqꝫ comperi pro iſto dicto: Amice laua comede bi-
be ſolaciare/ſolue vade/ſcriptum.

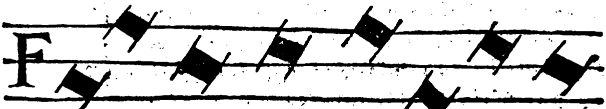

A ce comede bibe cia ue de

Ex his quoqꝫ perſpicuū eſt/q̄ꝫ facile imagines que par
tim cū re voce ꝑſona ꝯueniāt: ptim reipſa fabricare poſ
ſimus ſiue complexe ſint/ſiue ſimplices: vt ſi pro aſino
poſuero Antoniū qui ⁊ ſi moribꝰ aſini difformis ſit at-
tñ voce prime ſyllabe ſymbolizant: ⁊ nihilominus ſaltē
aliqua proprietate: Complexorum eſt exemplū: vt pro

hac oratione Joannes ſcribit: ſummatur aliq̄s ſcribens cui hoc nomen ſit: ⁊ cōuenientia erit nois ⁊ geſtus corporis ab actu ſumpta. Et plures ꝓpoſitiones ab vna pſona diuerſos ſimul exercente actus ſummere poterimus: vt de illo dicitur qui ⁊ ſimul potum cibumq̄ʒ ingeſſit ⁊ egeſſit manu pbelem propellens/ore ridens/ oculis conniuens pedibus ambulans: omnes ſiquidem iſte ꝓpoſitiones: Joannes comedit: Joã. bibit: Joan. mingit: Joã. (ſalua honeſtate) merdat: Joã. catum percutit: Joan. ridet. Joã. oculis annuit ⁊ Joã. ambulat: vnica imagine repreſentant: Joco accipias hanc imaginem: ſicuti ⁊ ſimul miſſam audientis cunas infantis mouētis/debitū matrimonij pſoluētis: famulūq̄ʒ excitātis: hec hactenus. Ex pluribꝰ actibus vna imago plures repreſentare ꝓpoſitiones nobis vſitatiſſimum ſit quatenus ſupfluitas vitet. Si q̄n mi Joannes ſeria locis pmiſceamus nō inſimules huiuſcemodi meā dedecere pfeſſionem: cum omnia munda mundis: Et harpiarum colluuies non cuiuſq̄ʒ deſcedēt mēſam. Ad alia ſtilum extendimus.

¶ Tractatus Quartus de applicatione artis ad partes ſubiectiuas eius.

¶ De applicatione locoꝝ ⁊ imaginum ad res nãles: artificiales ⁊ mixtas. Capitulū primū.

Amplius dilucidātes inſtituta: tūc arbitramur locos nr̃os optime applicatos: ſi penes pceptionem ſupiorem fabricati: rite ſuo ordine ad memorabile referant: quatenus videlʒ imagines ſiue reꝝ memorandaꝝ abſtracte ſpēs ipſis quo pnūciāde veniūt res ordine:

Digitized by Google

cõmittant nr̃a cogitatione. Sed vt imagines quantũ exigit applicentur: necessarium est cuiq3 imaĝes suas facere ipsasq3 serie q̃dã locis cõmittere. Nam inter cetera que. b. Thomas memoriã adiuuãtia cõmemorat/in dilutione secũde obiectionis p̃mi arti. q. 49. scõe scõe. primũ est inq̃t vt eoꝝ que vult memorari q̃sdã similitudines assumat ꝯuenientes: Aduerte itaq3 duplices esse huius artis subiectiuas ptes. Materia siquidem imaginabilis aut simpliciũ est aut cõplexoꝝ vt supra meminimus: Simplex autem qõlibet vel itellectu dũtaxat ꝑceptibile cuius modi sunt sb̃ie abstracte/Deus/angelus/demon. Aĩa/spũsq3 beati; vel sensui p3 inuisa ꝓprias nobis nõ efferũt imagines: sed ꝯiectura q̃dam ꝛ libera cogitatione sumendũ nobis est quo repñsentent. Dei qppe imaginẽ varie fabricamus: vt si aliquẽ nouerimus ac ꝓ diuino habitũ: aut imaginabimur quẽpiã corona regalitaut trigonia impiali vel diademate coronatũ: q dextera tridentem niãuq3 leua spherã3 mãlẽ vniuersi figurã3 gestat: isq3 deũ nobis reꝑsentabit. Insup iscriptione/fictione/trãsũptione/cõparatione/atq3 modis alijs ei⁹ imaginẽ fingemus: sicut ꝛ ceterꝝ sbaꝝ separatarũ. Possumus nihilominus hmõi iuisas sbas ponere ex laruatis illis hoib⁹: quos eoꝝ figuras/ gestus/ ꝛ actus/in ludis comicis/in tragedijs/ ac theatris/ꝛ q̃lolibet aliter cõspeximus repsentare: Indiuidua atm̃ boꝝũ recte locauerimus: hoies cũ noĩbus eoꝝ symbaliçãtes sumẽdo: Ac ꝓ scõ Michaele aliquẽ eo noie notum accepo: Ita ꝓ. b. Petro aliũ cui Petrus no-

s. Thomas.

Imagines abstractaꝝ rerum.

men claues manu tenētem: p paulo paulū gla
dio accinctū ꝛ ita deinceps. Ubi āt hmōi abeſ
ſent alias opꝫ ſubſtituere: vt p Sathā: ſartorē:
manu detem tenēs ponaṫ. Sic p beelzebuc: be
tā noīe mulierē q̄ pellicio hyrcū īduat: vel ſcri
ptione/ fictione/ aut trāſumptione. Sēſilēs āt
res q̄ vita funguṅt ſpecifica aliq̄ denolatione
locamus: vt p hoīe: aliquē in quo nil pemitus
pter nām ſpecificā nobis pñteṫ. Ita p viro vi-
rū p muliere mulierē: ſexū dūtaxat diſcernēs.
Cōes atṫ hmōi ſubſtātie viue aliqd opantes
imaginari opꝫ: Singulares autem res pñt p ſe
imaginari: aut p ſilitudinē vt p petro petrū: ꝛ
aut p inſtrm vt petrus p clauē paulus p enſē:
p calicē Joā. Aut p īſignia vt Joā. p Aqlam
Matthe⁹ p bouē/ Mar. p leonē. Inſup ex opa
tione vt aliqs petrā mouēs pro petro locetur.
Poterūt nihilominus tam cōes q̄ꝫ ſingulares
ſubſtātie ꝛ viue ꝛ inaīate/ fictione/ īſcriptiōe/
lrāꝝ ꝛ ſyllabaꝝ cōpōne: imagines accipe: qḋ vl
timū eſt refugiū vbi alie nō ſuffragaṅt. Itidē
p oīa de qbuſcūqꝫ aīalium noībus tam in gñe
q̄ꝫ in ſpecie ſimul ꝛ ſingularibus obſerueṫ: vt
p hoc noīe animal aliqd ſolius nāe ꝯſideratio
nē afferens ponaṫ: Et pro equo equus p leone
leo. Sed pro brunello griſello ꝛ hmōi equū vel
aſinū illius noīs aut iuxta normas iam pliba-
tas. Entia autē pure mālia: que a ſola natura
ſunt abſoluta ſuis indiuiduis ꝓpriam afferunt
imaginem: Nam pro pyro ſufficiet eam arbo-
rē loco adaptare: ꝛ ita reliquoꝝ que obtutui
parent. Inuiſa aūt vel ignota cuiuſmodi ſunt
corpora celeſtia vtpote Saturnus / Jupiter/

Subſtā-
tie ſenſi-
les.

Digitized by Google

Mars/Sol/Mercurius/Venus/ꝛ Luna/ponantur ꝑ characteres quibus ea deſignant aſtronomi: vt ♄ in manu hominis ſignat mihi Saturnum/♃ Jouem/♂ Martem/☉ Solem/♀ Venerem/☿ Mercurium: ꝛ ☽ Lunam. Jta quoque pro ſignis circuli zodiaci ſuos accipio characteres vt pro Ariete ♈ pro thauro ♉ Jtem Gemini/♋ cancer: ♌ Leo/ ♍ Virgo/ Libra/ Scorpius: Sagittarius Cap. Aquarius: Piſces. Similiter pro aſpectibus celeſtibus hos characteres: coniunctio ✳ Sextilis/ trinus quartus ☍ oppoſitio: Jtem caput: cauda draconis ſtidem de pluribus Vel imaginentur ea ſuis figuris quas pictores effingunt. Ars quippe pictorum ſi nobis familiaris fuerit facilior erit fingendi libertas: vt annunciatio dominica eius effigiebus ſatis mihi repreſentatur: ante namque aliquot annos predicaturus in Molhez hoc euangelium Luce Miſſus eſt angelus gabriel a deo ꝛc. viſus ſum pictura quadam mali: quam vſque modo clare intueor in loco vbi illud euangelium depoſui: Atidem quoque nonnunquam in ceteris non abhorreo: eaꝝ potiſſimum figuraꝝ que ꝛ delectant ꝛ exinde memoriam excitant: huic rei conducunt libri cum effigiebus quo fermme omnes modo imprimuntur: Jta etiam ex parietibus dominice paſſionis ꝛ ſanctoꝝ hiſtorias deſumere liceret: non tamen vt authoritas nimia pictoribus tribuatur: niſi quatenus conſonum veritati hiſtorie effinxerunt. Non quomodo plebanus predicans paſſionem ex ſola pictura inquit populo: Videre non opus eſt nobis libris ꝛ ſtudio: vos ipſe cernitis quomodo illum miſeꝝ Jeſum vexant: ſolam picturam manu indicens. Sed velim ſi huiuſmodi figure conferre videantur: eas pro repreſentantis in locis ingenio noſtro fabricatis penes noſtram

artem collocemus: ⁊ hoc quidem quatenus ar
te inuemur: qn̄ nr̄am diligentiam adhibemus:
⁊ differēt ia diſſimilitudo/ ⁊ interlucētia/ ac re/
liqua locoꝝ debita qualitas memorie admini/
culetur: qđ minime ꝯtingeret dum ex ſola rea/
li mãliq ꝫ pictura rem imbibere tentauerimꝰ.
Solēnis enimuero qdam pictor magiſter Be
nedictus pro ꝯfirmatione artis noſtre nonnul
las effinxit imagines: quibus viginti carmina
memoriter recitaret. Expimento didici hanc
ei adminiculari induſtriam: vbi tñ charta ma
duiſſet obliuio verſuū oculos incuſaret. Non
enī ad loca depoſuerat alia q̄ꝫ in charta: ſine
qua nō aliter depꝛōpſit q̄ꝫ berta pſalteriū. Sꝫ
vt periodū non tranſeam reuertor ad corpora
celeſtia que per proprietates meminiſſe poſſu
mus: vt pro Saturno aliquem viꝝ/ſenem me/
ſticloſum nobis notū imaginemur: pro Marte
bellicoſum: pro Sole illuſtrē: pro Venere mu/
lierem luxurioſam: pro luna inſtabilem: Pro
his ſimilibuſq ꝫ librum fulgentij de ornatu mū
di legiſſe proderit: ⁊ eos qui naturas deoꝝ de
ſcribunt: Atq ꝫ recenſentes qūo quibuſue figu
ris veteres deos ſuos depingebant Joannes
item Boccatius de natura deorum gentilium
hmōi imaginum deſcriptionibus plenus eſt:
Et qcunq ꝫ ſit bonus poeta ⁊ qui pingēdi cal/
leret artem hoc munere leuius fungeretur: ob
conſtituendi ſimulachra ⁊ memorādorum effi/
ctionis prōptitudinem: Ceterꝫ ⁊ pro planetis
⁊ pro ſignis circuli obliqui potiſſimuꝫ Joānis
Iginij i poetice ſua aſtronomica imagines ap/
tiſſime ſūt: ſi viuas ipas eē imaginemur: Ho

Digitized by Google

terimus quoq; pro aialibus illis celestib⁹ acci-
pere illoꝝ similia ex nobis ꝯsueris: vt pro thau-
ro thauꝝ: ꝫ ariete arietez: itaq; deinceps. Ap-
pellatiua itaq; noīa substantiaꝝ: vt iam dixi-
mus ponant suis imaginibus q̄s secum ferūt:
vt pro pyro pyꝝ: pro pomo pomū: fructum vi-
delz pro fructu/ ꝛ pro arbore arborē: qḋ in oī-
bus obseruet: nisi q̄ vel cū ipsis aliqd operimur:
aut qppiam circa ea fieri ꝯcedamus. Si qdem
maiores nā sint q̄z nr̄is locis comperant: neq;
ꝑs poni valeat sicut in homogenijs cuiuſmo-
di sunt terra/ aqua/ aer/ ignis (quoꝝ pars lo-
cata sufficit) adinstar substantiaꝝ nobis ſiuſ
rū imagines fiant: vt pro celo: aliquem q̄ ꝯte im-
plet ipsum vt astronomus vel aliam ꝯgruentē
imaginez: aut inscriptione ꝛ ceteris modis me-
taphoricis: qḋ de oībus applicatiuis cōiter ob-
seruandū est: Notas āt nationes ꝛ gētes ꝑ sua
arma ꝛ ꝑsonaꝝ insignia collocabimus: Igno-
tas aūt per instra vt supius dictū est. Sicut ēt
hoīes ignotos per īsignia: notoꝝ vero aliquez
pro pluribus vnū vt pro oībus coloniensibus
vnum dūtaxat ex colonia posuisse sat erit: Itē
dez de patrijs regnis ꝛ locis: nota enī ꝑ instra:
ignota vero ꝑ insignia collocanda sunt: Arti-
ficiales res si loco nō ꝓportionent per eoꝝ artī-
fices memorari poterūt: nam causa effectuz re-
fert ꝛ iridē effectus causaz. Et ob id res mino-
res cuiuſmodi sunt tunica toga pileus calceus
ꝛ seipsis ꝛ cū artifice poni poterūt. ¶ De acci-
dētibus āt hoc tenēdū: qm̄ doctor noster cōis
in de ente ꝛ essentia: inqt ea non hr̄e esse per se
absolutū a sbiecto/ sicut ergo accn̄s nō ē ens sed

Substā-
tie.
Commu-
nes.

Res ar-
tificiose

Acciden-
tia.

:: 3

aliquid entis teste Arist.7 metaphi. et nõ põt diffiniri niſi per additamentũ: hoc eſt p ſbctuz qđ eſt extrinſecum additati ipſius accñtis: ita quoqz eius memoriã ex arte nõ poſſumus hře: niſi in ſbcto cõſiderati. Et hoc q̄dem ſat erit ſi pro accidente quolibet ſubiectũ in quo p excel lentiã comperit accipiamus: eo nãqz memora to difficile foret accñs ignorare illi ꝓprium. Ut ergo libuerit. Similitatis. meminiſſe ponat ali q̄s curuũ naſũ ex diffinitiõe hoc accñs affert: ita pro criſpitudine aliquẽ regirantes hñtem capillos ponamus. Et pro Sapiẽtia aliquem qui ea ꝓpolleat: pro albedine Cretã niuem Ci gnum: nitrũ: Item p nigredine coruũ vel ethyo pem picem carbonẽ pro magnitudine: gigan tem. Siue nãqz accñtia in aĩa ſint: vt habitus intellectuales paſſiones potentie et virtutes: ſi ue extra aĩam cõſiſtant vt ceteroꝝ generꝝ/per ſua pñt ſubiecta in q̄bus potiſſimum reperiun tur locari: Poſſimus quoqz ex nõibus eoꝝ ac cidẽtia memorare penes regulas hactenus ex poſitas: vtpote pro albedine nõ ſubiectum po nas ſi timeas equocationez ac vnũ pro reliquo locatũ fuerit: ſcilicet ſubiectum nõ pro accñte ſed pro re ipſa: vtpote non cogitẽ de albedine/ niuem cõmemorans ſed niuem ipſam abſolute vt res eſt nõ vt ſubiectum albedis: tunc ſiqdez Iuxta regulas imagũ vocalium et etiã modos metaphoricos imaginanda forent accidentia. De poſitione ſiqdem accidentiũ ſupra in cap. 18. trac. 3. de accñte et ꝓprio abũde diximus in fine: et voce loquela/inſcriptione/fictione/tran ſumptione/ceteriſqz alijs modis eaꝝ recorda

mur. Verum dignitates officia ꝛ ſi qua id genus accidentia inſtrīs inſignijs ꝛ alijs modis locabimus vt papa ꝑ Tyaram notarius ꝑ pugillarē ꝛ ita deinceps vt ſupra. tract. 3. cap. 17. Inſuper paſſiones per notationē: ꝑ cānificationē: ꝛ corporis motus: ac pene īfinitis alijs modis ſuas nanciſcunt imagines. Hec de ſimplicibus tam ſubſtantijs q̄ȝ accidentibus. Verum ſi qppiam cópoſiti mixtiue memorádūȝ fuerit cuiuſmodi ſunt chymera byrcocerus: ſi ſeipſo aut comoda ſimilitudine poni nequeat ſaltem reſolutione partium ponatur.

Corpora mix.

¶ De imaginū applicatione ad dictiones intentionales ꝛ reales. Capitulū ſecundum.

Quoniam ex rebus facilius huius negotij mōſtra excreſcūt: q̄ȝ formari poſſint vocū imagines ꝑcipue ſecūdas itētiones ſignantiū ꝛ ignotarū: Igitur in ſciētijs realibus leuior eſt memorādi modus: Attn̄ qđ ad opis ꝑfectionē ſpectat ſūmo re enitendū eſt: q̄tenus inuētis ſequē valeamus. Voces aūt memorabiles: vel lrē ſūt vel ſyllabe vel ſimplices termini aut ex ipſis cōplexe orationes. Pro lrīs ſaltē latinis ſupius alphabetum fabricauimus: ſīr ꝛ ꝑ ſyllabis qđ mirum immoduȝ cōducet in incognitis/ ꝛ barbaris/ ꝛ nō ſignificatiuis/ etiam ſi latine ſunt veluti ſunt interiectiones ꝛ ꝯiunctiones. Incognitas ſiquidem voces ꝛ grecas hebraicas ꝛ barbaras ex his cōponimus vbi alie imagines nō ſuppetant vt ſupra ꝑlibauimus. Si quippe hanc hebraicā dictionem parba poſuiſſe iuuat: imaginabimur paulum pro/ pa/ ꝛ tabulam in manu eius pro tha. Pōt quippe

eadem eſſe littera: ⁊ diuerſa ſententia: vt etiā ſi pro aduerbio illo/quōdam/poſuero hoc ver/bum/condā/faciliter quoqꝫ vt author eſt Publicius ⁊ experientia docet: Harum adiunctione comminutione ⁊ detractione memoria exci/tat. Cum itaqꝫ oīs dictio nobis ignota (cuiuſmodi forſan ſunt grece hebraice ⁊ quęuis alie barbare) collocanda foret: quaꝝ ſimilia nō habemus vt boſdrab zorobabel ⁊ id genus reliq̄: pro ipſis alias dictiones fabricabimus: aut ꝑ inſcriptionem: aut inicia dictionū: aut per dictiones ſyllabicis nr̄is imaginib⁹ ꝯflatas. Bipharia ēt nuero Stephanus de lauro ignotas cēſet locādas vt vel per ſīitudinē aliquam in voce ſaltē earum imagines fabricemus: vel diuidentes ignotā in ſyllabas pro qualibet imago fiat cuius prima ſyllaba eā inſinuet. Cogniſtas aūt dictiones ꝓprias per eas res ponimus q̄s ſignificant vt pro dictione Petrus: hoiem qui petrus vocetur: vel per inſignia perſonaꝝ vt pro petro clauē: pro paulo gladiū: pro Joā. calicem: Andrea crucē Jacobo galateraz: pro Katherina rotā: Barbara turrim ⁊ huiuſmodi alijs: Appellatiua aūt noīa ab officioſis hominibus accipimus: vt pro hac dictione papa imperator rex ⁊ huiuſmodi eos hoies qui talibus funguntur dignitatibus vel officijs ſi noti ſint: alioquin per īſignia aut inſtra: alijſue modis metaphoricis. Termini quoqꝫ accidentales per ſua nobis pateſcunt ſubiecta: vt de realibus diximus imaginib⁹: quatenus in his pene idem modus ſit/ vt rei ⁊ noīs rem ipſam ſignificātis eadē ferme ſit imago. Ita ſuplatiu⁹

Jacobo Publi.
Locatio dictio/nū igno tarum.

Digitized by Google

ponitur per poſitiuum ſuum ſufficienter ꝛ cō
paratiuum: pro deriuatiuis denicꝫ ſat erit pri
mariua locaſſe: Uerba aūt per imaginū operatio
nes exprimuntur: q̄ ſi actus ſemper nō comple
de ponat. vt curſus ſaltus ꝛ huiuſmodi denotē
tur per ſubiecta: vt partes ꝛ mor⁹ hōis. Inſu
per vt de notatione docuimus: Aduerbia aūt
ꝑpoſitiones cōiunctiones ꝛ interiectiones vel
ſono vocis līarum ſyllabarūue combinatione
vel inſcriptione ꝛ alijs modis qbus dictiones
nō ſignificatiue memorant collocande ſunt de
qbus omnibus diffuſiora ſuperius ſunt exēpla
q̄ꝫ hic noua exigant. Poſſumus nihilominus
huc quedam adijcere vt res clarior fiat vt pro
hoc ꝓnomine. Ego Stephanus ponit Egidiū
ꝛ Godofredū: itidem eſt ſi in manu Bernardi
aut Godophredi Ebur ponas: Pro tu Tade⁹
in manu vrticam hn̄s vel Tubicina tn̄ cuius
ꝓma ſyllaba tu facit ſus iſopum comedens: vel
vnicornu in dextera parte ſcobā in ſiniſtra ꝛ
iſopum hn̄s. Nos ex oliuerio in dextra nuces
in ſiniſtra ſcobam gerens: vos aūt ſi Mineruius
vel Ouidius vel Otto vitrū vel vrticaꝫ in vna
in altera vero manu ſcutellam vel ſcopam te
neat: Mihi faciunt Michael ꝛ hilarius ſcopā
tenens: Pro tibi Tyberiū aut Timotheuꝫ vel
Tilmanū bilancē in manu portas. Ita pro ſibi
Simonem: Et his ſimilibus ſimiles dictiones
locabis. Ceterum dictiones ſecundaruꝫ inten
tionum ꝛ entis rationis/ ꝓcipue logice ac tran
ſcendentium: cuiuſmodi ſunt Intentio/ tran
ſcendens/ vniuerſale/ abſtractum/ concretum/
predicamentū/ ꝓdicabile/ predicatū/ ſubiectū/

Memoria ſinoa thegorematum.

ſubijcibile/vniuocum/equiuocum/analogum/denomi/natiuum. Et item genus/ſpecies/differentia/ꝓprium/ꝛ accidens/ſuppoſitum/attributum/notio. Et item ora/tio/enunciatio/diffinitio/queſtio/ propoſitio/premiſſa/ cōcluſio/argumentum/ ſillogiſmus/inductio/enthime/ma: Item dici/per ſe/dici de omni/dici de nullo: Redu/plicatio: ponitur per imagines factas ad inſtar dictio num ignotarū. Itidem in terminis rhetoricalibus. Si tamen perfectus velis eſſe in arte ꝛ promptus atq; ido neus in diſputationibus ꝛ conferentijs: ꝛ ad audita fa/ciliter incorporanda nil cōducibilius q̄ʒ alphabetis lit terarum ꝛ ſyllabaꝝ que ſupra habes tertiuʒ addere de principijs omnium ſcientiarū ꝛ huiuſmodi terminis ſe cunde impoſitionis ꝛ ſecundarum intētionuʒ: ꝛ vt ſum marie dicam. Si totum ens in ſua latitudine partitus eſſes in reale ꝛ rationis: ꝛ vtrūq; vſq; ad athomas por/tiúculas: ꝛ cuilibet parti ſuam imaginem adhibueris: eamq; in armario atq; ſcrinio memorie repoſueris lo/cis videlicet applicatam: quoſcūq; edepol in hac arte exercitatos vel ſuperabis vel ſaltim q̄ʒ faciſſime equa/bis copia reꝝ ꝛ imaginū multitudine: ꝛ ad quecūq; illi co incorporanda etiam audita pre diſpoſitis tamen lo/cis eris promptiſſimus ꝛ ob id exempli cā mox ſhctoꝝ ꝛ entis ꝯſiderationes quantū ſatis eſt adijcimus.

¶ De ſubiectis principijs ꝛ fine omnium ſcientiarum. Capitulum tertium.

Quamq; diuerſi authores phiam diuerſimode par tiant: vt apud linconienſem in libro de ortu ſcien tiarum. Et copioſe Angelus Politianus in tractatu cui pane piſtemon nomen indidit eam inſequātur Hu/go in didaſcalon ꝛ alij in alijs locis. Inſuper in Peri/archon ſcientiarum. Et circa phie atq; logices exordia quiſq; pro ſuo arbitratu phie partes ſumat. Multiq;

de diuiſione ſcientiarum tractatulos compilauerint in preſentiarum attamen vnam e multis accipere libuit quam exēpligratia quomodo memoriter retineri queat huc attulimus. Tota ſiquidem philoſophiam bipharie ſcinditur. Aut enī Theorica eſt ſiue ſpeculatiua: Aūt practica ſpeculatiuam autem dicimus rerum contemplatricem. Et hec quidem vel entis rationis eſt vel de reali trac. Rationalem autem in grammaticam logicā 7 rhetoricam ſecant: que de ſermone congruo/vero 7 polito exiſtentes: in vnum tendunt finem apte videlicet loquutionis: vnde 7 Triuij nomen ſibi aſciſcūt: quā obrem eas triangulo complexi ſumus: in cuius centro. T. eas theoricas eſſe notificat: inſcriptionibus autē coſtarum ſubiecta ſignificamus quatenus congrua loquutio: grammatices. Ens rationis logice: 7 eloquētia rhetorice ſit. Pars autem phie realis rurſus in mathematicam phiſicam 7 metaphiſicam partitur mathematica quoq; quadruuiū integrat: quare eas quadrangulo memorandas voluimus. Et quoniam partim ſpeculatiue ſunt partim autem ad opus tendunt: obid. T. 7. P. quadrangulo inſcripſimus pro earū qualitatis memoria: Arithmetice ſubiectum nemo abnuit numerū eſſe ſimpliciter ſumptum/muſice autem ſi ſonorus ſit. Cete rū magnitudo abſoluta geometrie. Et circularis aſtronomie ſubiectum eſſe littere coſtis inſcripte monſtrant. Phiſica quoq; ſiue naturalis ſub quo medicina theorica continetur ab Ariſtotele in diuerſis libris traditur vtpote de phiſico auditu/de celo 7 mūdo/de generatione 7 corruptione: in libris metheororum mineralium/ 7 de elementis. Item de anima/de animalibus/ 7 plantis: Senſu 7 ſenſato memoria 7 reminiſcentia/Sonno 7 vigilia: Juuentute 7 ſenectute. Inſuper de reſpiratione 7 inſpiratione. Et in libro de nutrimento 7 nutribi-

li/de ſanitate ⁊ egritudine: de motu cordis/de morte ⁊ vita. Et ſi forſan alij ſint qui nondum ad nos peruene/runt. Quoniam autem huiuſmodi ſcientia de natura cōſide/rat eam per figurā. N. recordandā voluimus: cuius. T. medium ſpeculationis nota eſt Ens autē mobile ſubie/ctum. Et medicine corpus ſanabile: vt littere. N. inſcri pte ſignificant/metaphiſica q̄ de ſubſtantijs abſtractis eſt: que perfectiores ſunt atq̄ſ ſimpliciores ea ꝓpter ab/ O/figura circulari ſimpliciſſima ſiue omnium perfectiſ ſima recordamur: ſi quidem diuinitus inſpiratam acci piamus in veteri atq̄ſ nouo traditam teſtamentis quā theologiam vocant deum pro ſubiecto habet quod/D/ ⁊/T/ſignificatur/Ea autem quā humana induſtria no bis conquiſiuit ab Ariſtotele ⁊ Auicenna prima phīa ſepius nuncupata Ens vt ens eſt pro obiecto habet: ⁊ hoc ipſū/E/⁊/m/demonſtrant: Et quoniam ambe ſpe culatiue ſunt qualitatem earum. T. ſignificamus: Pra ctica quoq̄ſ pars philoſophie vel actiua eſt vel factiua: Actiuam Ariſtoteles in Ethica/politica/⁊ economica tradidit: ab ipſo autem monaſticam non habemus quā obrem ceteras partes per. M. memorari voluimus. Cu ius vna pars ethice ſubiectum eſſe ſummum bonum in dicat: Altera rempublicam ciuilem economice / ⁊ ter/ tia politice rēpublicam cōitatis regnorum ⁊ prouincia/ rum. Et quoniam partim ſpeculatiue ſunt ſm nonnul/ los ⁊ partim practice eas. T. ⁊. P. ſignificaſſe placuit Sub his autem Canones ⁊ leges comprehendūtur qua re ſcedulis appendimus. Factiuam partem ex ſeptem artibus mechanicis que ſunt lanificium/armatura/na uigatio/agricultura/venatio/medicina/⁊ thea/ trica cōplemus in ſeptem arboris folijs vt in ſubiecta patet figura.

Digitized by Google

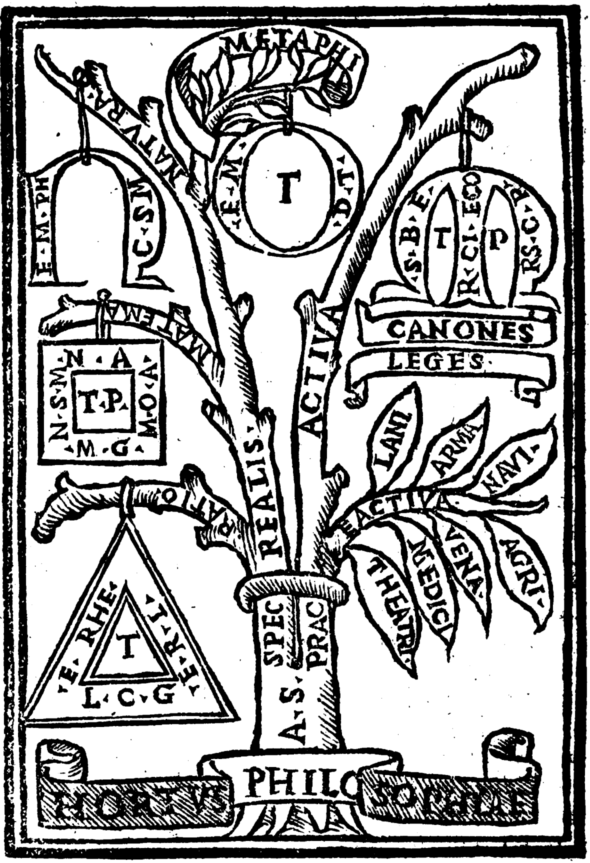
METAPHI
T
E·M·
D·T·
NATVRA
E·M·PH
C·S·M
T P
S·B·E·
R·CI·ECO
RS·C·P
CANONES
LEGES·
MATEMA
N·A
N·S·M·
M·O·A·
T·P·
·M·G·
ACTIVA
REALIS
RATIO
LANI
ARMA
NAVI
ACTIVA
THEATRI
MEDICI
VENA
AGRI
E·RHE
T
L·C·G
SPEC
PRAC
A·S·
PHIL

Huiuſmodi p̄hie partes ⁊ pluribus alijs modis memorari poteris: vtpote loca tot⁹ particularia fingēdo in q̄bus eas iuxta p̄ſcriptas regulas colloces: vel ꝓprijs modis vel metaphoricis. Expediret etiā pro theologia camerā vnam: pro metaphiſica aliā. Et in his tot particulares locos ſumere ⁊ vt in illis imagines notas collocemus: que vel p̄ actus vel p̄ inſcriptionē notationē aut q̄ūolibet aliter rep̄ſentet: Pro q̄libet nihilominus particulari ſcia arborē ad inſtar huius vniuerſalis effingere opoꝛtunū foꝛſan eſſet: vt in radice ſbctum: in ramis p̄ncipia ⁊ finē in fructib⁹ collocemus: Q̄d quo facilius fiat ſubiecta/p̄ncipia/⁊ finē/cuiuſq; ſciētie q̄tenus in p̄ſentiaꝝ occurrit ſubnectem⁹. Unde pro clarioꝛi exēplificatione notatu dignū eſt quālibet ſciam eē habitū intellectualē: ⁊ p̄inde in reꝝ natura extra intellectū nullā ꝓpꝛiam h̄re imaginē. Sed veluti ſupius p̄libauimus ad inſtar alioꝝ accn̄tium vel penes modos metaphoꝛicos collocabimus. Cum itaq; ſint q̄nq; dūtaxat habit⁹: ſi fidē opinionem ⁊ errorē ſecludamus videl3/ſapiētia/intellectus/ſciētia/pꝛudētia ⁊ ars/vnica per dictionan di artē ponemus imagine videlicet Siſpa. imaginari itaq; poſſis hiſpanū cōmutata/h/in/s/vt ſupꝛa diximus vel Simonem manu panē poꝛtare: vel Simonē paulo colloquere aut ue aliter ſeſe exercitantē. Inſup ſumendus foꝛet aliq̄s habitu quopiā notabili amictus cui inſcribantur hec dictiones ſapiētia/ i fimbꝛia/ intellectus in dextra ſcientia in mitra capitis/pꝛudētia in ſiniſtra/ ⁊ artē in altera pte fimbꝛie: Itē aliter depingas hoiem aliquē metaphiſicū ⁊ is tibi pꝛo ſapientia ſit: eo potiſſimū q̄ vulgatiſſimū ſit metaphiſicā eſſe habitū ſapiētialē. Et ipſi digito frontē tāgens ſeſe rei cuiuſpiā intellectū h̄re mōſtrabit: ⁊ oꝛe aureā teneat maſſam/que ſcientie imago erit: inſup in ſiniſtra fingas ſerpētē ⁊ ille pru-

Digitized by Google

dentiā notificabit: eius enī ꝓprietas est: deinde/ars/pulchre locabis si Antoniū fingas causa serpentē velle subtrahere. Postmodū si cuiuslibet hoꝝ habitnū: particularē. Artes diuidere in scientialē & mechanicā & cuiuslibet ptes locare itidē facies his similibusq; modis: Aut imagine Antoniū aliquē siue artistā tibi aliq̄ insignia nota familiariter cognitus: q hꝫ penes se tabula ad dexterā in q̄ sint ꝑ agricultura vomer ꝑ venatione rhete/ꝑ nauigatione remes ꝑ lanificio lana pro fabrili malleus & tenella pro medicina instrā chyrurchici ꝑ architectura quo significet. Insup possint hec instrā ordinari in dextro latere hoīs illius vel ēt vt ordo seruet vomerem in terrā & desup rhete sup qḋ remes & deinde lanā ac telā quā pones suppōnem imaginabit: pro artib⁹ āt liberalib⁹ pariformiter ab alio latere tabellam alphabeti siue donatū pro grāmatica/pro logica ci⁹ librū ꝑ rhetorica titulū pro arithmetica piectules siue tabulā calculatoriā pro musica cantiones/ꝑ geometria circinū ꝑ astronomia āt: Astrolabiū siue spherā nālem. Possent nihilominus hac arte colligātie siue ꝑ cathenā arboribꝰ siue specialib⁹ artiū hmōi sectatorib⁹ ponerevi si intellectū aut scientiā diuerso in intellectū grāmaticū logicum rhetoricū arithmeticū musicū geometricū astronomicū Ethicū economicū politicū physicū medicū metaphysicū & theologicū/siue in scientiā grāmaticā & ceteras eisdē modis locabimus. Qḋ si deinde quēlibet habitū particulariū per se cōsideremus. Et colligamus singulum vel artificialē esse vel nālem aut visualē vt si hāc grāmatice partitionē collocare velim sufficiet mihi ꝑter modos iam recensitos ponere gratianū vel mulierē grāmatice doctam que in dextra/A/vel artam aut Circinum vel scalā/vel aucaꝫ aut aliqḋ alioꝝ teneat que supra īris depinxiuimus. Et hoc ipso artificiale denotabit in capite

N/aut illius littere ſigna habeat ꝛ in ſiniſtra/Et Inſu per arte dictionandi ſingas. Anna. i. mulierē antiquā ꝛ eius littere videlꝫ/A/n/ꝛ/v/idem repſentabunt. Qđ ſi poſtmodū deſcendas ad grāmaticā ſiue logicā aut aliquā aliarū: ꝛ cōperias eam quadruplicr̄ accipi huiuſmodiqꝫ diuiſionis mēbra locare velis: imaginare tūc q̄ imagines quattuor principalium dictionum. ſ. cognitio deductio, iudicatio/ꝛ loquutio: Et his imaginibus viſis mox incidet grāmatica artificialis primo modo eſt habitus euidēter cognoſcendi concluſiones grāmaticales ꝑ principia grāmaticalia/deinde q̄ ſcđo modo accepta eſt habit⁹ deducēdi ꝯcluſiones ex ꝑncipijs grāmaticalib⁹/ꝛ poſt hoc q̄ tertio modo eſt habitus de vniuſcuiuſqꝫ ꝯgrue loquutionis rectitudine: Et poſtremo q̄ quarto mō accipit̄ pro habitu prōpte ꝛ artificioſe loquēdi ſꝫ veras regulas grāmaticales: pro qbus oib⁹ ſufficiet vnā ſeminam grāmatice doctam aut ēt pceptorem aliquē huius artis qui in dextra cornu aut Sabatūꝫ vel aliud: pro/c/littere teneat. In humero vero dextro ſiue etiam in vlna illius brachij caput thauri vel ſcaphiuꝫ vel litteras/o/figuras: Pariformiter in alio humero piſcem turrim vel columnam portet. Inſuper in ſiniſtra manu ligonem ſiue ſecurim. Et ex his quattuor litteris videlicet/c/d/i/ꝛ/l/ per tales imagines in corpore grammatice effictis cognitionis deductionis/iudicationis/ꝛ loquutionis facile recordaberis: ex quibus deinceps mox in diſtinctionis membra deduceris. Si tamen ex ſyllabis co/de/in/ꝛ lo/hanc memorationeꝫ cenſueris ſtatuēdam eodē ferme modo ab ipſis litteris cōpones. Inſuper tres illas dictiones ipſis inſcribere poſſes. Itidem varijs alijs modis. Et ad inſtar huius exēpli logice rethorice. Et cuiuſlibet diſciplinaꝝ mathematicaꝝ ac cuiuſlibet partis phie tam moralis q̄ nālis inſuper etiā theo-

Digitized by Google

logie ſimul cũ prima phie acceptiones varie per analogiam memorari poteris. Quelibet enim earum his quatuor modis accipitur: vt alibi diſſeruimus. Inſuper qm̃ oĩs ars et vt gñalius loquar oĩs habitus intellectualis/ vel eſt actualis vel habitualis. Itẽ ſimplex vel compoſitus. Et cõpoſitus ſubpartitus in totalem pro quorum memoria operemur pariformiter ad typum deducti hactenus exemplis: vt ſi grammaticam recordari velim eſſe actualem/habitualem/ſimplicem actualem/vel ſimplicem habitualem. Item compoſitam actualem vel compoſitam habitualem/vel quoqꝫ compoſitam actualem partialem ſiue totalem. Siue tandẽ compoſitam habitualem partialem vel totalem pro omnibus his mẽbris ſufficiet ſaltem meminiſſe hec nomina actus habitus/ ſimplex cõpoſitum/cõpoſitum partiale totale/que ſuis imaginibus in hoĩs alicuius grãmaticã/logicã/rethoricã/arithmeticã/geometriã/aſtronomiã ꝫ aut q̃zlibet aliã pħie partẽ repreſentantis pro nr̃a intẽtione inſcribantur: iuxta ꝓportionem memorationis. Si deniqꝫ de vnitate alicuius habitus itellectualis ſermo inciderit: vtpote pcunctaꝰ qſpiam nũ grãmatica ſit ſciẽtia vna. Et mox pro cõmoda reſponſione vnitatis acceptiones afferre velis: ſufficiet imaginẽ vnitatis vtpote Ikalmickerſck in loco depoſuiſſe: et ei iũgere has dictionũ. Simpliciter/ſimplicitatis/qd̃ qd eſt/et ꝯtinuitatis iungere imagines ab vno latere in altero aũt has. Non ſimplr/ pncipans/locus/artificiũ/ſubiectũ/inheſionis/et attributionis/itẽ genus/ſpẽs/et ſuppoſitum: que formande ſunt/lr̃is/ſyllabis/aliſue modis ſupra recenſitis. Et in promptu habebiꝰ tota vniꝰ partitio. Si deniqꝫ q̃ſitũ fuerit de aliq̃ ſcientia vtrũ cõis ſit aut ſpecialis. Et pro reſpõſione/cõitatis modos: memorari velis ſat erit ponere hos terminos/ꝓdicatio/applicatio/continentia. Et

Digitized by Google

queſlibet eorum ſubdiuidere: vt in tali formula.

nois   Continentia

p̄dicatio rei   P̄dicatio   Specialis

Cōis Applicatio nomine   Applicatio

Cōtinētia Re ſubiecte

Et huius formule imagines poteris alijs lr̄is realibus cōponere in loco deputato. Qđ ſi aliquā ſcientiā ſpecificare velis videlʒ exēpli cauſa. Utrum grāmatica cōmunis aut ſpecialis ars ſiue ſcientia ſit eius queſtionis plenum reſponſionem hac denotabis formula.

p̄dicatione nois

rei

non eſt   nois   eſt

Applicatione nois ſbcti

Cōtinentia   Specialis

Grāmatica   noie   Gramatica

Cōis   p̄dicatione   re ſbcti

eſt   rei   non eſt

Applicatione rei ſbcte

Quod ſi hanc formulā penes artem noſtram memorie velis cōmendare: imaginaberis mulierē aliquā grāmaticā/ cuius dextrū latus negationē ſignificet ⁊ ſiniſtrū affirmatiuā ponas: itaqʒ dextris eius p̄dicationis applicationis ⁊ ꝯtinentie imagines: vtpote in genibꝰ pro p̄dicatione picā que in ore teneat/N/⁊/R/ſiue in vna ale/n/in altera/r/ In brachio aūt aquilam que in vna ala.n in altera/n/⁊/ſ/ In humero vero Cont. imago inſcribatur lr̄is noſtris. Ex his itaqʒ denotabitur grāmatica nullo iſtorum modoꝝ eſſe cōis. Et qꝛ vt edocuimus vnum oppoſitoꝝ notificat per alteꝝ: ⁊ ſi vnum nō ineſt alterū ineſt igit: quolibet iſtoꝝ eſt ſpecialis ars ſiue ſciētia grāmatica. In ſiniſtro quoqʒ/predicatio ⁊ applicatio ponant vt in hac figura monſtratur.

Digitized by Google

Digitized by Google

Et qđ de grāmatica tanquam prima oīum disciplinarū dicimus de reliqs qbuslibet p analogiaȝ ītelligēdū erit; vt tu si qs hui⁹ gnīs ꝯsideres ptitiones memorie. queas cōmēdare: Nam cum similiter cuiusqȝ habit⁹ pncipia media ⁊ fines eē diuersos nō sūt q ambigāt vt grāmatice pnci/pia vel īcōplexa ⁊ sūt aut ītelligibilia ꝓpinqua siue ītel lect⁹ grāmatici obiecta ꝓpinqua/aut remota cuiusmo/di sūt grāmaticaliū pncipioꝝ termini aut remotissima res ipīs terminis signāte vel cōplexa ⁊ sūt ꝓpōnes qbus ꝓprie passiones sbectis ī esse demōstrant̄ que pncipia pri ma illi⁹ habit⁹ scientifici dicunt̄ siue media pbādi ꝯclio/nis. Fines āt cognitio est sbcti illius scīe. Et sūt ꝓpinq̄ obiecta. s. remota ⁊ remotissima ꝓpinqua qdē ꝯclones obiecta siue ꝯsiderata ꝓpinq̄ remota hoꝝ termini. Re/motissima res p hmōi terminos signāre. Sȝ qm hec alte rius speculationis sūt sat erit p hmōi memoria posuisse hos terminos ꝯclusio termin⁹ res vt pro ītelligibili grā maticali ꝓpinquo remoto ⁊ remotissimo grāmaticaȝ q̄ portet aureū pomū in dextra quo caput tāgat ⁊ in capi te habeat picā qua maculet hmōi pomū sinistra aūt for/cib⁹ tōdat capillos. Ita pro Scibili grāmaticali ponas in eius artub⁹. Cōclusio termin⁹ ⁊ res itidē de logica re thorica ⁊ reliqs mathematicis disciplinis ⁊ q̄libet phie parte intelligim⁹. Silr vbi sbctū attributionis posuisse libeat poteris imaginare hoīem qui hmōi scīam repre/sentet ⁊ sub pedib⁹ eius sbctū in capite finē at p corpo/ris mēbra pncipia illi⁹ scīe vt pro theologia ꝯsumatum egregiūqȝ aliquē theologū qui dei figurā pedib⁹ ꝯculcet hi capite āt cognitionis amationis ⁊ fruitionis imagi/nes gestiat penes pdicta fabricata. In mēbris aūt essen tia diuina vita attributa actus forma relatio articuli pcepta ⁊ sacramēta atqȝ alia hmōi de qb⁹ in teologia: ⁊ itidē in reliqs disciplinis vt subiācte figure mōstrant.

Digitized by Google

Tractatus Quarti

Theologia

deus

Eſſentia diuina
vita
attributa
actus
forma
Relatio
articuli
precepta
Sacramenta

cognitio
amatio fruitio
laudatio

Metaphiſica

Ens partes Subſtantia
paſſio Accidens

Ariſtoteles

vinum
multa

Summum bonum

Moralis

Ethica
politica
Economica

bonum humanum
virtus vitium
voluntarium
inuoluntarium
forma
materia
ius generale
Conuenire
ſpeciale
naturale pax
poſitiuum
canonicum
ciuile
conſuetudinale
Theoricum
practicum
militare
comparatiuum
antiquum
nouum

Ius

Iuſtitia

Deum diligere
honeſtare viuere
vnicuiq; ius ſuu̅ tribuere

Digitized by Google

alimenta
complexiones — Etas
humores Nãles — color
membra — figura masculus
virtus — diſtantia inter
operatio — fruineum
ſpecies

cibus
aer
potus
ſomnus
Sanitas Res non nãles — vigilia
exercitum
actio
replerio opatio corpo
inanitio (ris ſenſati
accũtia ale

morbus
Cõtra nãm — cauſa
accidens

ſphera
circulus maior
minor — virtutum
Aſtro — çodiacus — cogitatio
arcus — motuum
quãt itas prima — ſignum
mobilis — gradus
minutum
nominis — ſecundum
tertium

qua ꝯtinua
ímmobilis

Geometria

punctus
linea
angul
figura
quantitas
centrũ cognitio lati corpoꝝ
capacitas
longitudo
latitudo
pꝛofunditas
planum
ſolidum

longi
pꝛoſu

numerus
abſolu.

Arithmetica

vnitas
numerus
par
impar

articulus
digitus
compoſitus

ſpecies numeri

Species numeri

numeratio
adddítio
ſubſtractio
mediatio
duplicatio
multiplicatio
diuiſio
pꝛogreſſio
radicum extractio

Sũmare
vnitates
quadrato
cubica

Muſica

altitudo apothome
infinitas dieſis
mediocritas thonus
longitudo dithonus
breuitas diateſſeron
groſſitudo diapenthe delectatio l cātū
melodia gracilitas diapaſon p vocū ꝯcordiam
ſubtilitas epitritus
ꝓportio vocaliū emiolius
accētus ꝯſonātiū duplaris
triplaris
quadruplaris
epogdous

Rheto
rica

Partes

inuentio
diſpoſitio
pulchritudo forma locutio motio volūtatis ad
verboꝝ materia memoria (finem
finis pronunciatio

Logica

Terminus
cathegorema
ſincathegorica diſcretio ve-
Ens ratio oratio (ritatis.
propoſitio

littera
ſyllaba
dictio nomē pnomen recto
recta loqu- oratio (locutio
tio. conſtructio

¶ De diuiſione entis in ſuas ptes: Et de earūdem ima-
ginibus atqȝ memoria. Capitulū quartum.

Uniuerſalē cōſtituentes artem opus eſſe arbitrati ſumus circa oīum vniuerſaliſſima vſqꝫ ad athomas ſpēs negotiari idqꝫ ita actitūdum vt totam entis latitudinem cōplexi cuiuſqꝫ partis tā ſimplicis ꝛ incōplexi qꝫ compoſiti ꝛ cōplexi imagines fabricatas locis cōmittēdas paremus. In qua re non eſt ꝓpoſiti nr̄i diſputare. Si quid prius ſit enti vt nōnulli bonū putant aliīqꝫ vnū. Neqꝫ an primaria entis partitio ſit in ens in actu vel potētia in ens per ſe ꝛ p accidens. In ens vnū ꝛ plura. Autue in alios diuerſos id generis modos. Sꝫ edocere aſſumpſimus cuiquis diuiſionis membra quo paucioribus fieri poterit imaginibus memorie cōmendare. Nō ꝓpterea anxij ſum num ens diuidatur.

Ens

Ens in actu potentia

Ens vnum multum

Ens ſimplex compoſitum

Ens In anima Extra aīam

Ens Quiditatiuum non quiditatiuum

Id eqdē ꝛ hmōi ꝯſiderationes ad intellectū īſtituētes ſpectat. Nos āt in p̄ſentiaꝝ ſolam memoriā roborandā curamus que breuitati gaudet. Siqꝫ igiť penes hāc ptitionē entis ptes meminiſſe velis. Sat erit locaſſe vnuꝫ anima actus/ſimplex/qdditas. Unū enimuero alterius oppoſitū indicat. facile igiť recordans vnū de multis ꝓ oppoſitum cogitabis. Et aīa indicabit aliqua in ſe eſſe ꝛ alia extra ipſam: Ita actus potētie. faciet reminiſci. Et ſimplex cōpoſiti atqꝫ qditas non qdditatis pro his quūqꝫ igiť dictionibus vnū/aīa/actus ſimplex/qditas pone imaginē vnitatis. ſ. kalnickerſche ꝛ repreſentabis

prium. Et in manu eius dextra pone aia ꝑ inſcriptionẽ aut alios modos ſupius recenſitos vel aniſum: vel anetam/ ſiue anſerem que manducet mãna/ vel papauer/ ꝛ hmõi. In humero pro actu pone ſcalam in qua portes ſacculu thure plenum ſed apertum quatenus interno ſci queat. In ſiniſtro humero ponatur ſymbolū. Et in manu porcellus peram ore mordens tali modo

Sequitur figura.

Ceteꝝ quiẽs ens in abſolutū ꝛ reſpectiuū / in vnū ꝛ multa/ Item in finitum ꝛ in infinitū partiunt pariformiter per analogiã mẽbra retinebunt. Si tñ cuiqȝ parti propriam imaginem adaptare velit ſeorſuȝ id faciet penes modos quos ſupra capitulis. 14. 16. ꝛ. 17. trac. 3. tradidimus. In qua re tñ ſũme neceſſariū foret ordinem membroꝝ ſtruere ne vel idem pluries fruſtra reperiamus vel minus q̃ȝ oporteat ponat. Poterimus pinde in pſentiaꝝ exẽpli cauſa Ens in partes ſecare hoc modo

1 Ens	Reale	4 Predicamentale	
	Rationis		Subſtantia
2 Rale			Accidens
	Transcendẽs		
	pdicamẽtale		
3 Tranſcendes			
	Deus		
	Creatura		
	Operatio		
	Unum		
	Verum		
	Bonum		
	Res		
	Ad aliquid		

Has ꝙppe ptes vel quattuor imaginib' ponem' iuxta normã antea traditã: vt ſi in primo loco Henricū ſiue Eberhardum ponamus in manu phyſice librū in ſiniſtra ãt logicã teuentẽ vel in dextra tenellã quã rotam mediqȝ volnat vel cãcruȝ capite apprehẽdat vel ſerrã acuet. Et in ſiniſtra forficibus. Circinum

Digitized by Google

diuidat. In ſcdo loco Regina Renoldus Reynhardus Rechardus ſiue Rebecca teneat añ pect⁹ phyſice libꝛū aptū in cuius vna pagina ſphera celeſtis ſit depicta in altera aūt p inſcriptionē pdicamētale notatū: aut pdicatoꝛ aliqs ei libꝛū auferre conet. Ita in tertio loco Tylmanus ſcalam aſcendēs. Adoꝛet crucifixum in vertice ſcale appenſum creta ſcribens hec verba opus manuum tuaꝝ ſum dñe. Et kalmickerſche liget ei pedes ad ſcalā cū pennis ſtrutionis ⁊ ipſa teneat in capite ſpoꝛtam fabis plenā ⁊ in humero dextro ligamina in ſiniſtro autē aqlam lacerantem poꝛcellū albiſſimuꝫ. In qrto deniqꝫ loco pdicatoꝛē egregiū pone qui dextra offam ei poꝛrigat ⁊ ſyniſtra muſcas abigat: Ecce exēpla ponimus vt addiſcētes itelligāt. Tu quoqꝫ fac ſimile ſic ars ꝯcludit arte. Oīa hec vnica imagine ⁊ in eodem loco nō eſt difficile reponere. Sat erit monſtraſſe viam. Quidam ens reale diuidunt penes hanc foꝛmulam.

Ens reale	itelligētie ſe eſſe ⁊ cētria
per ſe	ſit vnum
per accidens	foꝛme
Per ſe	Foꝛme
ſm naturam ſuam	Subſtantiales
ſm cauſalitatem	Accidentales
Scdm naturam	Compoſitum
Simplex	Subſtantie incoꝛpoꝛee
Compoſitum	Subſtantie coꝛpoꝛee
Simplex	
Deus	Ibi quoqꝫ imagines applicabunt penes iam tradita.

Poſſunt nihilominus per artem dictionandi ⁊ colligantiaꝫ de quibus ſupꝛa cap. 13. trac. 3. huiuſmodi imagines fieri. Et mille practicandi modis. Si autem proſequi placeat poſtrema entis membꝛa videlꝫ ſubſtantie

Digitized by Google

⁊ accidentis ſubiungetur hec figurula.

1 Subſtantia
Incorporea
Corporea
2 Incorporea
Intelligentia
Aĩa itellectiua
3 Intelligentia
Spiritꝰ beati
Demones
4 Spũs beati
Seraphini
Cherubini
Throni
Dominatiões
Principatus
Poteſtates
Virtutes
Archangeli
Angeli
5 Corporea
Incorruptibil'
Corruptibilia
6 Incorruptibilis
Celũ empyreũ
primũ mobile
Firmamentũ
Saturnus
Iuppiter
Mars
Sol
Venus
Mercurius

Luna
7 Corruptibilia
Elementum
Elementatum
8 Elementum
Ignis
Aer
Aqua
Terra
9 Elementatum
Imperfectã
Perfecta
10 Imperfecta
Impreſſiones
Ignee
Aeree
Aquee
Mixte
11 Aeree
In ſupma re-
gione
In media
In infima
12 In ſuprema
Cometes
Colũna pyra-
midalis
Lancea
Cãdela accẽſa
Aſſub aſcen-
dens
Vel ut ſcitille

de fornace
Velut ſtuppa
accenſa
Velut ſtella ca-
dens longã
Cãdela accen-
dens cande-
lam
Lumẽ p̃cedens
in nocte ſal-
tu quodam
Stella cadens
ſolum
Draco volans
Aſſub qñqʒ ap-
parens qñqʒ
non
13 In media
Tonitrua
Fulgura
Coruſcationes
Fulminis tela
Grando
Granula
14 In infima
Nubes
Pluuia
Nix
Pruina
Ros
Nebula
Nymbus

Digitized by Google

15 Terree
Metalla
Sulphur
argentum vi-
uum
lapides
16 Metalla
aurum
argentum
electrum
cuprum
auricalcum
aes
ſtannum
plumbum
17 Perfecta
vegetabilis
ſenſibilis
imaginatiua
rationalis
18 Vegetatiua
arbores
herbe
gramina
flores
ſemina
19 Senſitiua
vermes
muſce
talpe
conche
oſtree
20 Imaginatiua
terreſtre
aquatice
volatilia
ignea
21 Terreſtre
oues
boues
equi
leones
lupi
vulpes ⁊c.
22 Aquatice
ſturiones
lucij
carpiones ⁊c.
23 Volatilia
aquila
buffones
corui ⁊c.
24 Ignee
Salamandra.

Huc totam ferme partitionē ſubſtātie attulimus quatenus vel ſingulaꝝ dictionum ſingulas imagines facile excogites: aut p capita.24.huiuſmodi partitionis membra iuxta preſcripta memorie cōmendes: quod vbi feceris diuinam quandam ſenties celeritatem hui⁹ noſtre artis. In paucioribus collocandam locis minime ſubdubitarē vbi ex ſtudio colligarem: non aūt ex relatione ita. Sed quatenus ad caput reuertamur: accidens proculdubio a pleriſqꝫ q̄plures accepit diuiſiones. Aliud eqdem ſeparabile aliud inſeparabile: Item aliud in potentia aliud in actu: aliud inſup ꝓprium aliud approprium. Et aūt ad inſtituta nr̄a deſcēdamus cū accidentiū aliud predicabile ſit aliud p̄dicamētale: ⁊ poſtremū ꝯtra ſubſtantiā opponat̄ tanqꝫ ab ea primo diuerſum / Eius mēbris imagines applicanda ſunt.

1 Accidens

1 Accidens in eſt ſubſtātie
per intrinſecum
per extrinſecum
2 Per intrinſecum
abſolute
reſpectiue.i.relo.i.ad ali/
3 Abſolute qd
per māni.i.quantitas
per formā.i.qualitas
4 Per extrinſecum
agētis ad patiēs.i.actio
patiētis ad agēs passio
mēſuratū ad menſuraʒ
hñs ad habitū.i.habit⁹
5 Menſura
fluens.i.tp̄s.i.quando
manens.i.locus
6 Locus
abſolute vbi
reſpectiue Situs

Hic numerus diſtinctio ꝛ ſufficientia nouem generꝝ p̄e dicamentoꝝ accidentalium memorabit/ vel ſex imagi/ nibus operatiuis vel ſingulis membris ſingulas imagi/ nes applicando ex cap.14.16.ꝛ.17.trac.3. Et quoniam mee imagines alijs nō ꝯueniunt niſi forſan per accn̄s ob id ſat erit hactenus exemplis abundaſſe:ad inſtar quo/ rū;ex noſtris p̄ceptis ꝓprias tua virtute excogitare:Nō enim qs curat vt Alberti eſt ſn̄ia in Ethicē ex medici/ ne ꝯtēplationib⁹:neqꝫ virtuoſus ex ſola virtutū ſpecu/ latione quis efficit:ſed quatenus ſtudioſus fiat opus eſt virtutes praxi opatione ꝛ exercitio explere. Ita quoqꝫ ꝑpetuo ꝯtemplari artem memorandi artifex efficieris ni artē vſu cōpares.Ad ſingula atrū p̄dicamēta deſcen dere forſan nōnihil cōducere vtpote quātitatis ſpecie/ rū ſufficiētiā.Similiter q̄litatis ꝛ alioꝝ enumerarem⁹. Sed qꝛ res in lōgū abiret ſufficiet tibi ea ex alijs noſtris ſcriptis huc afferre ſi placet. Inſuper Harmandus in terminis difficilibus eam rem latius ptractat. Similr̄ Paulus pergulēſis de illis arbores plantauit que non/ dum tn̄ Ramos expanderunt ad extrema quēadmodū nos deduximus vt pene nihil ſit quin ſub vmbra earuꝫ latitare fecerimus in medio eſtu diei.Si tn̄ exempli cau ſa expetas ſaltem capita tetigiſſe ſint hec.

Digitized by Google

Quantitas
continua
diſcreta
Continua
linea
ſuperficies
Corpus
Tempus
Diſcreta
binarius
ternarius
quaternarius ⁊c.
Qualitas
habitus aut diſpoſitio
nãlis potẽtia vel ĩpotentia
paſſio vel paſſibilis q̃litas
forma ⁊ circa hoc aliqd con-
ſtans figura.

In memorie ſcrinio reponunt̃ ad inſtar hoꝝ que hacte-
nus deduximus ſupuacaneum rati ſumus athemas ha
rũ ſpecies adducere in p̄ſentiaꝝ. Ut nã q̄ꝫ reliq̃ taceam⁹
tot ſunt habituũ intellectualiũ moraliũ ⁊ theologicaliũ
varietates ſi eoꝛuꝫ ſubiecta obiecta ⁊ oppoſita diſpicia
mus ne pugillo ſtringi valeant. Sed de his ⁊ ſimilibus
legito que ex p̄ma ſc̃de ⁊ ex ſc̃da ſc̃de bti Thome iuxta
artem nr̃am collegimus. Atq̄ꝫ cõpendiũ Ethices ea q̄ꝫ
memorie cõmenda ex p̄ceptis que in his tradidimus.
De erroꝛibus etiam oibus ꝯ habitum theologicuꝫ tam
chꝛiſtianoꝝ in hereſes plapſoꝝ/q̃ phoꝝ ⁊ grecoꝝ turco-
rum ſaracenoꝝ iudeoꝝ ⁊ ethnicoꝝ collegimus libellum
quendam. Oium ſciaꝝ placet nobis pertractata cõpen
dio ſtrinxiſſe: que vbi tibi non placeant tu ipſe tibi con
forme colligas quod. Maxime opus eſt memoꝛia ſiquidẽ
bꝛeuitate gaude. Ens rationis vt ab exoꝛdio repetamus
difficilius quidem locatu eſt q̄ ſecunde intentionis taꝫ
pꝛopꝛias non habeant imagines q̄ꝫ aliarum diſciplina-
rum partes: poteris ob id ipſuꝫ partiri hoc modo ⁊ ima
gines idoneas applicare.

1 Ens rationis
Relatio
negatio
priuatio
2 Relatio
Cõſequens ap
pꝛehẽdendi
modum
Excogitata
p intellectũ
3 Excogitata p
intellectũ

proprium
improprium
proprium logicale
4 Improprium
gramaticale
Rhetoricale
5 Logicale
Incóplexum
Cóplexum
6 Incóplexum
Tranſcendétiú
ꝛ ꝑdicamen/
torum
ꝑdicamentoꝝ
omnium ſimul
ꝑdicamentoꝝ
ſingulorum
7 Tráſcédétiú ꝛ ꝑ
dicamentoꝝ
Intentio
tranſcendens
vniuerſale
abſtractum
concretum
ꝑdicamentum
predicabile
predicatum
ſubiectum
ſubijcibile
vniuocum
equiuocum
analogum

denominatiuum
8 Predicamétoꝝ
omnium ſimul
vniuerſale re
ſpectu vlis
Indifferétis
9 Vniuerſale reſpectu
pticularis
Genus
Species
Differétia
10 Particulare re
ſpectu vlis
ad nãm cõem
pticulare
ad nãm cõem
ꝛ accñs vel
proprietates:
ſingulare ꝛ
indiuiduũ
11 Indifferentis
Accidens
proprium
12 Predicamétoꝝ
ſingulariũ
ſbſtie.i.ſuppo/
ſitum
qͥlitatis.i.at/
tributum
relationis.i.
notio
13 Complexum

códitio com/
plexi
complexum
14 Complexum
ſine diſcurſu
cum diſcurſu
15 Sine diſcurſu
oratio
enunciatio
queſtio
ꝑmiſſa ꝯcluſio
16 Enunciatio
cathegorica
hypothetica
17 Cum diſcurſu
perfectum
imperfectum
18 Perfectum
ſyllogiſmus
formalis
dyalecticus
ſophiſticus
neceſſarius
19 Imperfectum
enthimema
exemplum
inductio
20 Códitio ꝯplexi
dici per ſe
dici de omni
dici de nullo
reduplicatio

Hoꝝ imagines fac iuxta ꝑdeterminata penes nũeroꝝ

Digitized by Google

capita ⁊ viginti cõplecteris: que vel in viginti locis vel in decẽ vel ẽt in qnqȝ locare poteris: vbi mente hereãt que vitatione multiplicitatis locoꝝ precepimus. Entis rhetoricalis ſimul ⁊ grammaticalis diuiſiones ſi noſtra opera inſpexeris latiſſimas comperies.

C De applicatione artis ad ſentẽtias diuerſimode acceptas. Capitulum quintum.

COmplexarũ vocum imagines quas ſniarum dicimus memoratiue magis apte ſunt: id enim precepimus in ſupiorib⁹ ne ocioſa ſint ſimulachra. Siqȝ igitur qppiam operent̃ aut repariant̃ ab altero: exacte integrã poterunt ſniam repreſentare: hmõi aũt abſqȝ difficultate ꝑculdubio excogitabimus qñquidem a ſimplicibus ſatis agnitis ad cõpoſitiora facilior ſit aditus. Ex notis ꝑinde q̃ȝpluri b⁹ terminis veluti ocius oratio cõflatur: etiã ab imaginibus ſingularibus ꝓpoſitiones cõſtituemus. Et ita qdem vt imago apte loco mancipata breuiuſcule totam euacuet ſniam. Cui plurimuȝ adminiculantur colligantia cathena: Ars dictionandi ac ceteri quos ſupra recenſuimus modi. Quãobrem cauendum ne ſupuacaneis exaggeremus idolis copiã inanẽt vt ſingula nitamur verba reponere: qd̕ plus habet oneris q̃ȝ frugis. In compoſitis ſiquidem virtus nãlis magis memorie admiſcetur: q̃ȝ in ſimplicibus in qua ars iuuat retẽtionis notam: Atqui vt rem ſuo ordine apertius explicemus: memoria mercatur virtutem a nãli induſtria: Simplicium enimuero imago mox rem memorandam indicat: hinc fallunt̃ mehercle arbitrantes hoc inſtituto meminiſſe queqȝ abſqȝ nãli memoria poſſet: Qñquidem ars dumtaxat natura miniſtra eius fundamenta ſtabilit ⁊ illius deficientiaȝ ſupplet. Cũ itaqȝ frugem aſſequemur huius induſtrie ſi theorica in praxim retracta fuerit atqȝ ꝑceptiones vſu ⁊ exercitio cõ

probentur operepreciū est vt in cōpositis generalia do-
cumenta addantur singularibus que noſſe cupimus vt
de ſimplicibus copioſe iam determinauimus ex qbus
hecce clariora erunt. Omnis quippe oratio ex ſimplici-
cibus cōſtruitur: vnde qui terminoꝝ nouerit imagines
optatius compoſita collocabit. In qua re particulari⁹
paululū tetigiſſe iuuabit. Omnis autem Oratio aut ſo-
luta eſt ⁊ proſa aut carmen metrum ſiue verſus. Solu-
tam aūt partiuntur in ꝓpoſitiones auctoritatem argu-
mēta hiſtorias ꝯriones collationes vel ſermones ad po-
pulū: Propoſitio vero ōis vel queſtionis nota ponitur
vel ex premiſſis deducta. Argumētatio ōis ſyllogiſmo
enthimemate inductione vel exēplo perficietur.

¶ De memoria orationum ſiue propoſitionum.

Capitulum ſextum.

Omnis aūt oratio ꝓpoſitio vel auctoritas q̄ñ ſim-
plex eſt: quatenus huc attinet ex ſignificatiuis cō-
flatur terminis: quoꝝ vnio vnum aliqđ totū efficit ſi-
gnificatū: qđ ei⁹ nōiamus obiectū. Et hoc ipm obiecta-
le. ſ. principium orationis ꝓpoſitionis vel auctoritatis
ſat erit poſuiſſe. Ex ſignato quippe ſignum noſcet: ⁊ rur-
ſus ſigno res ſignata mōſtrat: ſicut ⁊ reliqua que ſua re-
latione ſeſe mutuo indicant. In oī ꝑinde oratione aut
ſimplici nudaq; ꝓpoſitione que ex nomine ⁊ verbo ſal-
tem ꝯflatur ſi integra ſit (qđ dicunt ex ſubiecto ⁊ ꝑdi-
cato) ponētes ſubiectū ipſum aliqd agere vel pati aut
circa ſe fieri mox illo actu ꝑdicatum ꝯſtituet: taliq; mo-
tu ꝑfecte abſoluetur oratio vel ꝓpoſitio: preter determi-
nationes que per ſyncathegoremata ſit: ſed hec facile oc-
current huc relata. Si quippe pro hac oratione ſeu pro-
poſitione: Joannes ſcribit bene: imaginer. Amicū Joā-
nem qui ſcribit: ex ꝯſideratione ſcripture ſue qualitas
actus repreſentabitur. Si quippe ſcripturam conceſſe-

ro bonam neceſſe eſt admittere hāc Joānes ſcribit būi. In extrēis āt ꝓpōnibus opꝫ cetera que ad rem pncipa/lem de qua obiectaliter ſunt referre vt in hac ꝓpōne. Itali dant bona verba:ſed nec factis verba ꝓbāt. Po/nas Thomā Italum qui abſte petijt ſūmis inſtātijs ar/tem memoꝛatiuā edoceri:ſꝫ nō erat ſoluendo:vn̄ argue/re poteras:Qui leuiter ſpondet non multū ſoluere cu/rat:Cui ſi addas ſcire volūt oēs merdeꝫ ſoluere nemo: facile recogitabis hanc ꝓpōnem. Itali dant bona verba ſꝫ nec factis verba ꝓbant:Que ꝓpoſitio ſatis expꝛimet ſi Thomā infidū multa pmittentem ex vacuo marſupio colloces in loco tuo cū lingua aurea:q̄ſ manu coinqui/nata ſed retracta atqꝫ adūca polluat. Poteris pene in/finitis id genus modis eandē ꝓpōnem ponere: vt ſi duo ꝯſtituant Itali in loco qui chartā in manu teneant in qua ſcriptū ſit:ꝑ q̄ſti ſancta dei euangelia eo pmitto re/darle:ꝛ hāc chartā alteri poꝛrigāt:ſed ille ſit Theutoni/cus ſciens italo iurāti minus credēdū q̄ꝫ ſi nudo verbo pmittant:Ubi hmōi figuras inſpexeris facile recoꝛda/ris huius ꝓpōnis Itali dant bona ꝛc. Iteꝫ ponas duos italos qui polliceant multis pſuaſionibus ex luto auriū extrahere:ꝛ ponas an̄ eos inſtr̄a ſua alchimica:ꝛ vbi ſci/ueris eos īcaſſum laboꝛare ꝛ ſola ſpe viuere:videns bo/tiā cū Mercurio ad ignem eoſqꝫ multū circa artē labo/rare:mox dices itali iſti aureos pmittūt montes ſꝫ erit ridiculus mus. Quod ſi ex verbis hāc ꝓpōnem colloca/re malueris pone Joānē italicū in manu dextera fabas hn̄tem quaſi largiturus Uergilio quē eas recipientem leuat pꝛutiat: Eadeꝫ ꝓpoſitio īſcriptione aliiſqꝫ mo dis collocari poterit:qui pꝛacticādi vſu facillimi erūt. In/ſcriptio āt poterit in artubꝰ viuaꝝ imaginū fieri: qua/tenus q̄dam imago in loco ꝯſtituat in cuius dextra ſit pma īſcriptionis ſedeciꝫ vlnis āt ſiue iūctura cubitali

ſcda/in humero tertia/in capite quarta/in humero ſini
ſtro qnta/in cubito leue ſexta/in manu vero ſiniſtra ſe/
ptimā faciemus inſcriptionē. Ut hec ꝓpoſitio itali dāt
bona verba:ſʒ nec factis verba ꝓbant:imaginabor Joā
nē vel Jacobū italū ſiqs mihi talis ſit notus alioqn al/
terius nois vtpote Hieronymus Julius Jodocus Ju/
ſtinianus:qui in manu dextra teneat tabulā in qua ſcri
ptū ſit tali:lr̄is realib⁹ in cubito vero:hoc verbū dant:
in humero:bona:in capite habeat pyrretū vel coronā
in qua ſit ſcriptū:verba:ꝛ ita deinceps. Sono vocis iti
dē ſit vt in manu dextra habeat tabulā in qua ſit lim:ꝛ
abijciēdo/m/habebis itali:mixtim in lr̄is ꝛ ſyllabis: in
cubito pēdentes multos dentes:dant eqdem ꝛ tant ſiue
tçant ꝓ eodē habebit. Sufficiet nāqꝫ exitū vel ꝓncipiū
aut vtrūqꝫ verbis ſimile exqrere vt publicius inqt po/
nēdo inocētes pro ignoſcētes:ꝛ id experientia ſepe ꝓbat.
Inſup in humero fabas:in capite pēnas ſtrutionis:in ſi
niſtro humero çetas multas:in cubito āt illius brachij:
Conchas aliquas:in manu vero pēnas in vētre quoqꝫ
panē:hiſqꝫ totū repoſitū erit:ſed nō ſunt piſces pro lom
bardis. His alijſqꝫ modis itidem diuerſimode locare
poſſumus:mixtim vel ſimpliciter.

¶De memoria auctoritatū ꝛ arte allegandi. Cap.7.

AUctoritates quoqꝫ ſiue orōnes ſint breuiſſime ſi
ue lōge:eiſdē ferme modis reponere licet ꝑter al
legationes que ſpeciales ſuas habebūt notas. Pro au/
ctoribus enimuero amicoꝝ noīa accipiemus:dictū ve/
ro iuxta iam traditos modos reponi poterit vt ſi.4.re/
gū.ij.cap.aliqd ꝓcipuū allegare placeat:pono imaginē
que mihi ſignificat q̄ttuor in manu coronā tenere quā
ei ablatura vnitatis imago cruce verbera minatur.
Auctoritatem vero ipſaꝫ penes prelibatos canones re
pono. In qua re plurimum ꝓducet quin potius neceſſa

ritum foret oīum librorum sacre Biblie doctorum sacre
theologie: voluminum vtriusq; iuris ac p̄cipue eoꝝ au-
thorum in metaphisica phia nāli in medicinis: Arti-
bus liberalis ꝛ ſi que alie ſint facultates habere imagi-
nes: pro quibus aliquos viros in his diſciplinis nō vul-
gares pro imaginibus deligere opꝫ. Ut pro biblia noui
fratrē impenſe doctum in ea ꝛ quotiens virum cogito:
biblie recordor: ꝛ ob id pro biblia ipſum mihi imaginō
deſumpſi. Uerum pro partialibus libris vtpote Gene-
ſeos Exodi ꝛ reliquis ſuas imagines ponemus vt in lo-
cando promptiores ſimus. Et itidem in oībus obſerua-
ri velim facultatibus. Ceterū quoniā quiſq; liber ſuū
habet titulum eo ipſo denotari poterit arte inſcriptio-
nis. Sed in viuis magis oblector vtpote qui magis ex-
citant memoriā: ꝛ que ſua exercitatione ampliores ab-
ſumunt ſententias. Libroꝝ autem mihi fabricaui alpha
betum in facultatibus quas recenſuimus. Sed id ſum-
mopere denotandum eſt qꝫ veluti queq; diſciplina ſuo
vtitur ſtylo: ſuo eruditionis modo: Ita quoq; ſuis vtit
deniq; diſtinctionibus vt hic capitulis illic paragra-
phis: canonibus capitulis legibus ꝛ titulis opus ſit ha-
bere imagines idoneas quibus citanda deſignētur. In
ſacra nāq; ſcriptura ſunt libri. 2. quoꝝ nonnulli capi
tula dūtaxat hn̄t cuiuſmodi eſt Geneſis Exodus. Alij
vero in partiales diuiduntur veluti liber Regū: Para
lipomenon ꝛ illi deinceps in capitula: In qbus allega-
mus Geneſis p̄mo vel. 2. vel. 3. ꝛ ſubintelligitur caplo.
In alijs vero ſic primi regum p̄mo. 2. 3. ꝛ ita de reliquis:
Pro geneſis itaq; p̄mo ponerem gignentē vel mulierē
que multos habebat filios: ꝛ p caplo imaginem vnita-
tis: de libris regum ſupra exemplū poſuimus vt. 4. Re-
gum. ij. Sunt nonnulle quoq; epiſtolarū opera pauli ꝛ
aliorum apoſtoloꝝ vbi allegationes fiunt tali modo pri

Digitized by Google

me ad Corinthios.3.⁊ qꝛ in talibus ⁊ nomen epl'e ⁊ nomen capituli non opus eſt expꝛimere: igit' ſufficiet ponere imaginem quem vnū ſignificat cortinnā in manu tenentē quam ei imago que tria ſignificat nitatur eripere. Ponerē equidem ego kalmeckerſchen que ſportā cum ligaminibus teneat manu quam Heribertus ei explodat: Uidebis attn̄ imagines meas libꝛoꝝ: Inſup pꝛo libꝛis quattuoꝛ euangelioꝝ ſat erit vel quattuoꝛ viros huiuſmodi noium videlicet Mattheus Marcus Joannes Lucas ponere vel aīalia quibus denotant' in ſacra ſcriptura vt: Angelū ſiue iuuenem pꝛo Mattheo: pꝛo Marco Leonem: pꝛo Luca vitulum: ⁊ pꝛo Joanne aquilam: Ceterum pꝛo libꝛo actuum Apoſtoloꝝ accipies ꝓpꝛium imaginē. Capituloꝝ aūt alligationes: numeroꝝ imaginibus ad libꝛoꝝ idola applicatis locabuntur: In libꝛis āt ph'ie Ariſtotelis. ſ. metaphiſica phyſica: De celo ⁊ mūdo de generatione ⁊ corruptione: Metheoꝛoꝝ: mineralium: de elemētis: de aīa: de animalibus: de ſenſu ⁊ ſenſato de memoꝛia ⁊ reminiſcentia: de ſomno ⁊ vigilia: de iuuentute ⁊ ſenectute: de reſpiratione ⁊ inſpiratione: de nutrimento ⁊ nutribili: de ſanitate ⁊ egritudine: de motu coꝛdis: de moꝛte ⁊ vita ⁊ ſi quos alios fecit conueniens eſt ſpeciales habere imagines ſimiliter in ph'ia ſua moꝛali vtpote Ethica Politica Economica ⁊ monaſtica: Sili' ꝓ logica ſuas imagines libꝛorū perihermenias ꝓdicamentoꝝ: pꝛioꝝ/poſterioꝝ/topicoꝝ/⁊ elencoꝝ: Similr' pꝛo poetica ſua: Sed id aduertēdum eſt in aliq̄bus eoꝛum diuiſiones fieri per capitula in alijs aut per textuum cōmenta que/ſcribūtur/t/⁊/c/ cum adiectione numeri Opꝫ igitur notas habere ꝓ textu ⁊ cōmenti que ſint/T/C/ vel littere materiales vt ſi hāc auctoꝛitatē ex pꝛimo poſterioꝛum.t.c.ꝑ noſce velim: Ois doctrina ⁊ ois diſciplina intellectiua ex ꝓexiſtente

ſit cognitione: Inp͛mis collocabis quo rationes hoc modo vt ponas pſonam qui librum poſterioꝝ vel pfitea tur publice: vel in ea doctrina non triuialiter eruditus ſit: ⁊ is habeat in manu dextra/T/⁊/C/ſed imago vnita tis hmõi e manu eruere conet: vel imaginē vnitatis li/ brū cui titulo poſterioꝝ īſcriptū in pectore teneat ⁊/T/ manu dextra/C/vero ſiniſtra depingat: Mille ſunt id genus modi: Propoſitionē quoq3 penes normas ꝓpoſi tionū pores collocabit. In medicinis authores aliquos pcipuos ⁊ egregios medicos quoꝝ noībus libri īſtitula/ ti ſint accipiant aut alijs regulis velut hacten⁹ edocui/ mus: hnt quoq3 modos allegationū pro qbus ſpecificas fingito imagines iuxta prelibata. In iure āt vtroq3 ſūt libroꝝ tituli materiaꝝ tituli qui ī capitula canones in pontificio/in Ceſareo in leges: ⁊ ille rurſus in .§.i. para graphos patiunt ⁊ neceſſariū proinde olim cēſuimus ⁊ libroꝝ ⁊ diſtinctionū: inſup cāꝝ ⁊ penitētie atq3 ꝯſecra tionis in decreto accipe imagines. In decretalibus aūt ſexto ⁊ Clementinis Titulos capꝉoꝝ ⁊ paragraphorū. Excogita itaq3 ſpeciales imagines q̄ tibi denotēt libros ⁊ quālibet eoꝝ ptem vſq3 ad gloſas ⁊ verba: vtpote.

Diſtinctio	gloſſa
Cauſa	Verbum
Queſtio	Libri Iuris Canonici
Penitentia	Decretum
Conſecratio	Decretales
Canon	Sextus
Capitulum	Clementine.
.§.paragraphus.§.vel	

C In iure autem ciuili habeto imagines pro illis libris qui ſunt hoc recenſiti.

ff.ve.i:digeſtū vetus	num	Volumen
ff.no.i.digeſtum no/	Infortiatū	Inſtituta

In quo allegant tituli leges §. ⁊ gloſ. ⁊ verba vt expreſ-
ſa iure noſtro eſt pro his tu ſumito imagines. Exẽplo ſal-
tem vno rem faciemus clariorẽ vt ſi prima. q. i. vlliſſi-
mus/ [illegible] capli locanda foret ſufficiẽter ponẽ
priuatum quia queſtio ſignatur in pectore imaginis vni m
ſignantisq́ dextra illã teneat atq́ ſiniſtra mõſtret eſſe
limo ſedatã. Alijs q̃qz modis ſtidẽ fieret. Inſup ſi extra
ſe Sũ. trin. ⁊ fide. ca. firmiter. §. imaginari liceret alr. ſ
i quo tripes depoſita ſit ſup quã reſideat imago vnita-
tis habẽs i manu. §. tali ſigno reali cui firmiter alligauit
fidẽ chordã quã catt⁹ detrahere conet. Poteris ãt tali
ordie vnitatẽ ſub tripede ſedeat hñs fidẽ i ore ⁊ kalme ⁊
her[illegible] tripedẽ reſpiciẽs catã comedẽ fidẽ tali mõ.

Ad inſtar huius tu imaginaberis pene infinita exempla que practice relinquo. Si noueris diſtinctiones librorum et materiam in illis pertractatam facilis res erit: alioquin laborioſo habituri vſu et exercitio conquires. Colligas itaque ſummaria codicum in diuerſis facultatibus quemadmodum in noſtra polyphiria graphothecis fecimus: que vbi ad manum cum ſuis imaginibus habueris nil leuius eſſe poterit.

De concluſionum et queſtionum memoratione. Capitulum octauum.

Ceterum de concluſionibus non alia eſt ſollicitudo habenda quam in propoſitionum locatione. Nec item queſtionum cum omnis propoſitio ſit dubitabilis queſtio. Sed nota queſtionis dumtaxat per eius imaginem adiicienda eſt que ſunt: vtrum ſi eſt an eſt: Quid eſt: de quo quare a quo gratia cuius: Quantum quale quando vbi quomodo et cum quo: quibus de qualibet re mundi poſſimus percunctari: nec vlla eſt propoſitio que ſi in dubium vertatur ſub his notis non comprehendatur. Si igitur naturas earum noueris: facile factu earum imagines fabricare pro quo nota hanc formam.

Queſtio	De qditate rei	cām materialis
Eſſentialis	quid eſt	de quo formalis
Accidentalis	Complexi	quare efficiens
Eſſentialis	De inherentia	a quo finalis gratia cuius
Incomplexi	ſubiecti ad predicatum .i. quia	
Complexi		Accidentalis
Incomplexi	eſt propterquā	Quantum
vtrū	cauſam predicatum in ſit	Quale
de eē rei Si ē		Quando
an ē	Propter quam	Vbi de localitate

Digitized by Google

tate	tum	eternum
Quo de modo	diſcretū: quot/	euiternum
rerum	tum	temporaneū
Cum quo de in	Quale	Temporale
ſtrumentis	proprium	preterita
Quantum	appropriatum	preſentia
continuū: quā/	Quando	futura

¶ De memoria ſyllogiſmorum et aliarum ſpecierum Argumentationis. Capitulum nonū

Quantum ad incorporanda argumēta at/tinet hec cum ſint orones propoſitionelue ad inſtar taliū per regulas ſuperiores colloca/buntur: niſi quod cum oīs argumentatio ſit propoſi/tionū vnius ob altera illatio/que fit vel ſyllo/giſmo/inductione/enthimemate/vel exemplo conducibile fit habere imagines notarum illa/tionis que ſunt/igitur/ergo/ob/hoc/ et hmōi. Et cauſales in cōditionalibus vt ſi ſortes cur/rit mouetur: reliquum aūt ponetur modo propoſitio/num. Juriſtis aut cōſuetudo eſt vel rōne argu/mentari vel textus inductione: Rationis qui/dem ſubſtantia pcipuis ſuis verbis collocabi/tur. Et canones ac leges per ipſos allegatas po/ne ex regula quam ſupra cap. 7. huius quarti trac. ſtatuimus: vbi vero textum arguentes in/duxerint per partes ſubſtantiales ponito: mo/dis hyſtoriarum ſermonum collationum de qui/bus infra cap. 10. ſi longe fuerint: alioquin ſi breues ad inſtar phorum. At vbi bona fuerit conſequentia Argutus phs eam facile pceder dūmodo pncipale pſtiturum extiterit: quod qui/dem hoc nec facile factu putatur imagines cō/ponantur: que totam māam euacuent opz: vt ſi

Argu/menta/tionem memora/tiuam

Ad inſtar huius tu imaginaberis pene infinita exem-pla que practice relinquo. Si noueris diſtinctiones li-broꝝ ⁊ materiam in illis pertractatam facilis res erit: alioquin laborioſo habituum vſu ⁊ exercitio conquires. Colligas itaq; ſummaria codicuꝫ in diuerſis facultati-bus quemadmodum in noſtra polyphiria graphothe-ſis fecimus: que vbi ad manum cuꝫ ſuis imaginibus ha-bueris nil leuius eſſe poterit.

De concluſionum ⁊ queſtionum memoratione. Capitulum octauum.

Ceterum de concluſionibus non alia eſt ſolicitudo habenda ꝙ̃ in ꝓpoſitionum locatione. Neq; itẽ̃ queſtionum cuꝫ omnis ꝓpoſitio ſit dubitabilis queſtio. Sed nota queſtionis dumtaxat per eius imaginẽꝫ effi-cienda eſt que ſunt: vtrum ſi eſt an eſt: Quid eſt: de quo quare a quo gratia cuius: Quantum quale quãdo vbi quomodo ⁊ cum quo: quibus de qualibet re mundi poſ-ſimus percunctari: nec vlla eſt propoſitio que ſi in du-bium vertatur ſub his notis non comprehendat. Si er-go igitur naturas earum noueris: facile factu earum ima-gines fabricare pro quo nota hanc formam.

Queſtio	De qditate rei	cãm materialis
Eſſentialis	quid eſt	de quo formalis
Accidentalis	Complexi	quare efficiens
Eſſentialis	De inherentia	a quo finalis gra
Incomplexi	ſubiecti ad pre	tia cuius
Complexi	dicatum .i. quia	Accidenralis
Incomplexi	eſt propterquã	Quantum
vtrũ	cauſam predi-	Quale
de eẽ rei Si ẽ	catum in ſit	Quando
an ẽ	Propter quam	Ubi de localia

rare
Quō de modo rerum
Cum quo de inſtrumentis
Quantum v continuū: quā/

rum
diſcretū z quot/ tum
Quale
proprium
appropriatum
Quando

eternum
euiternum
temporaneū
Temporale
preterita
preſentia
futura

¶ De memoria ſyllogiſmoꝝ z aliaꝝ ſpecierū Argumentationis. Capitulum nonū

Quantum ad incorporanda argumēta at/tinet hec cum ſint orōnes ꝓpoſitione ſiue ad inſtar taliū per regulas ſuperiores colloca/buntur: niſi ꝙ cum oīs argumentatio ſit ꝓpoſi/tionū vnius ob altera illatio/que vel fit vel ſyllo/giſmo/inductione/enthimemate/vel exemplo conducibile ſit habere imagines notarum illa/tionis que ſunt/igitur/ergo/ob/hoc/ z hmōi. Et cauſales in cōditionalibus vt ſi ſortes cur/rit mouet: reliquum aūt ponet modo ꝓpoſitio/num. Iuriſtis aūt cōſuetudo eſt vel rōne argu/mentari vel textus inductione. Rationis qui/dem ſubſtantia ꝓcipuis eius verbis collocabi/tur. Et canones ac leges ꝑ ipſos allegatas po/ne ex regula quam ſupra cap. 7. huius quarti trac. ſtatuimus: vbi vero textum arguentes in/duxerint per partes ſubſtantiales ponito: mo/dis hyſtoriaꝝ ſermonum collationum de qui/bus infra cap. 10. ſi longe fuerint: alioquin ſi breues ad inſtar pꝛhoꝝ. At vbi bona fuerit conſequentia Argutus phs eam facile ꝯcedet dūmodo ꝑncipale ꝯſtitutum extiterit: q̄nqui/dem hoc nec facile factu putatur imagines cō/ponantur: que totam mām euacuent opꝫ: vt ſi

Argu/menta/tionem memora/tiuam

Digitized by Google

per inductionem pbare velim hanc ꝯclusionem: oīs homo scribit imaginabor Petrū Joānem ac Socratē in loco scribentes: ⁊ mox admiratione ꝓcedam oīs homo scribit: q̄ ubi ea non primus inferretur natura ipsa: in proximo loco fuerit per se collocanda vel per similitudinē vel inscriptionē fictionē aut comparationē ſeu quolibet aliter iuxta ꝑlibata: Syllogiſmum autem ex solo medio (in quo tota eius virtus est) memorare poſſumus. Is enimvero formalis eſt ꝯſequētia que logico notiſſima ex medio: quare pro hoc ſyllogiſmo: oīs latro eſt vltimo ſupplicio plectendus: Socrates eſt latro: igitur Socrates ē vltimo ſupplicio plectēdus ſufficiet poſuiſſe latronē quēpiam cui caput amputetur ⁊ is Socratē manu indicet: Item omnis medicus curat: Hieronymus eſt medicus: igit̄ Hieronymus curat. Sat erit Hieronymum circa infirmum ſolicitantem ponere: niſi forſan plus circa loculos q̄ȝ morbos. Opꝫ quippe illationis cām notare alioqn manis fuerit hec doctrina. Agnita aūt cauſa effectum ignorare nō poſſumus. Ob id elaborandum eſt quatenus mediū: qđ eſt ꝯcluſionis cauſa vel cōplexa vel incōplexa mēte teneamus. Accipito ob id ꝓpoſitionis obiectum cum queſtionis nota ⁊ qđ rñdendum foret ⁊ quo reſponſum ꝓbaturus eſſes ſit tibi cōpetens medium ad inferendā ꝯcluſionem. Ut ꝓbaturus aliquem habere pedes hoc eſt iſtā ꝯcluſionem Joannes habet pedes: ſume hanc qōnē: Quis hꝫ pedes: que queſtio exigit hoc rñſum: Qui currit: ſiue currens: ſit itaq̄ȝ currens medium inferende cōcluſionis: hoc modo oīs currens habet pedes Joānes currit: ergo Joannes habet pedes. Pro toto aūt illo argumēto ſufficiet poſuiſſe aliquē cuius pedes plurimū admiramur: cuȝ curſus ac ſaltus pedibus attribuat̄ ſm ꝑdeterminata: Vel cum maior ꝓpoſitio ſit virtualiter totus ſyllogiſmus: ſat erit.

ipſam poſſidet ⁊ reliquum argumēti facillime ꝓcedet/ Quo vbi difficultatem patiat̄ minorē extremitatē ſubiū gere oportebit: vt ſi in p̄ſato ſyllogiſmo ponatur p imā gines Dies currens bꝫ pedes: ⁊ addatur Joānes: reſiduū non pōt non intelligi: ſumpta ea nāqꝫ ſub maiore habē/ tur oēs termini ex q̄bus ſyllogiſmus cōflatur. Quū aut ſententia eſt affirmanda cōcedere vera: falſa negare: am bigua ⁊ multiplicia diſtinguere. Et oē qd in argumēto cōcedendum negandum diſtinguēdū ve eſt: aut eſt An tecedens vel ꝯñia in enthimemate inductione ⁊ exem/ plo: Aut maior vel minor in ſyllogiſmo. Poterimus itaqꝫ argumenta opponentium ſtrictius alligare nota ſolennitū vt mox locis applicata ordine reddamus. In ſyllogiſmo enim maiorem in dextra arguentis p inſcri/ ptionē notationē ſimilitudinē aut quolibet aliter col/ locantes: Minorem vero in pectore: Et ſiniſtre ꝯcluſionē accōmodabimus. Non tñ incōueniret imaginē tenere maioris vel minoris. Et ei ꝓpoſiti argumenti mox ſen/ tentiam p̄ſtare prout neganda concedenda diſtinguen/ dave foret. ⁊ pro his locandis faciliter ⁊ prompte potiſ/ ſimum in concertationibus plurimum conducet habe/ re preparatas imagines vt concedo.

nego	Antecedens	maior
diſtinguo	Cōſequentia	minor

Sed caue ne Catum concedas ⁊ negas murē: corrodere caſeum: Aut negas Leonem ⁊ vrſum concedas. Ceterū vt facilius formalem ꝯſequentiaꝫ notare valeas ex ſolo medio aut maiore propoſitione: ⁊ minore extremitate locatā: ppulchrū eſt modorum imagines habere: in quī bus vel argumentum totum reponas vel ipſam modi imaginem argumento iungas.

Barbara Celarent Darij

Digitized by Google

ferio friſeſmorum darapti
parahypton Ceſare felapton
Celantes cameſtres diſſamis
dabitis feſtino datiſi
fapeſmo baroco bocardo
ferison

Pro his habeas decem et nouem hoies tibi notos quorū cuiuſlibet manus dextra ſit pro maiore ꝓpoſitione: pectus aūt pro minore: et manus ſiniſtra pro ꝯcluſione. Diſputaturus igiť colloces in locis: et obiecta argumenta ſcḋm exigentiam in eis repone penes inſcriptionem aut alios modos pretactos. Id tñ ſūmopere nota ꝙ ſi longū aliqḋ argumētū fuerit (cuiuſmodi faciūt nōnulli Omelia texentes) et illud plura neceſſario occupauerit loca: ſumendus eſt ſubſequentis index aliqs: vtpote pncipiū eius aliqua ſolēniore nota ſigneť veluti q̄ʒ imago eiꝰ in altiori reſideat ſede: et itidem in omnibus obſerua.

De memoria lectionum collationum ꝯtionuʒ ſermonum et hyſtoriaꝝ. Capitulum decimum.

De lectionibus collationibus ꝯtionibus et ſermonibus popularibus ad plebem et vulgus eadem ratio eſt. Si ex libro hmōi ſtudeamus vt videlicet terq̄ʒ quaterq̄ʒ tranſcurrendo in minutiſſimas ſententiaruʒ portiunculas reſoluamus eaſq̄ʒ penes moduʒ ſupratactum de propoſitionibus deponamus. Quicqḋ enim vero eloquuturi ſumus in partes principales ſeu concluſiones: quarum vnam ab alia dependere videamus diuidendum eſt: et eas ſigillatim ꝓprijs imaginibus depingere Nec quidem ſingula verba ponamus niſi forſan egregias aliquas ſententias verbatim ob auctoritatis vim deſumere libeat: quod vtiq̄ʒ colligantia/cathena/arte dictionandi/cōmede fiet. Inſuper vt quibuſdā imaginibus ad loca repoſitis vel ſingulas ſyllabas vel

Digitized by Google

dictiones arte inſcriptionis imprimamus ad ſingula membra dextra ad ſiniſtram procedentes: Exēpla ex ſuperioribus reſume. In his rebus partitio cōmodiſſima eſt iuxta id inſtitu. de lega § Sed no. vſq3: 7. ff. de exce. doli. li. i. Diuiſio eſt vtilis: nā partitio aīum legentis incitat/mentem intelligētis preparat/memoriam artificioſe reformat. Unde qs ait. Ut pleriq3 volunt tribus diuiſio valet. Legentis aīum citat mentem quoq3 probat. Dat plenius capere: dat plenius atq3 videre. Firmius ac gerere dat tibi diuidere. Materia itaq3 longa vt iterato repetam primitus partienda eſt: deinde ſingulas ſnīas per ſuas imagines locis mancipare: vñ ſi ſepius depoſitū exigat: reddere ptinus ꝯſueſcēt. Ex qbus ꝑſpicuum eſt quō hyſtorias locare oporteat vt v3 in particulas ꝯſciſſe ſigillatim ſingula collocent: ita tum vt añ oīa tēpus rei geſte annoꝝ videl3 incarnati dñi ponatur qđ etiam ab imparatore aut ſummo pontifice ſūmi poterit: deide loci in quo res facta eſt imagines vel ꝑ ſignia aut alios modos ſupius recitatos accipiem⁹: poſtremo vo ꝑſonas que rem ꝑpetrarūt ꝓpria imagine vel aliter ponemus: rliqua vt ꝓpōnes. Quō aūt dilatare mām cōfirmare ampliare/diuidere/oporteat alibi docuimus.

¶ De memoratione verſuum ſiue carminum.

Capitulum vndecimum.

CArmina autē metra ſiue verſus id peculiare hñt quod hoc verſu exprimit. Metra iuuant aīos cōprehendunt plurima paucis: priſtina cōmemorant que ſunt tria grata legēti. Hic ſi exercitatus arte velit breuitati ſtudere poterit verſus ꝑ eoꝝ capita locare: maxime vbi cōcinna dictionū cōglutinatio ſeſe mutuo īſert. Alioquin per ſingulas pmas lrās ſingulaꝝ dictionū: vt hoc carmen. Carmina que quondam ſtudio florenti peregi: tali modo/C/Q/Q/S/F/P/ in corpore Ber

nardi vel Boetij inſcribēdo vel per ſyllabaꝝ aut dictionum inſcriptionē. Sunt etenim nōnunqꝫ pncipales dictiones verſus ſeleganda: quatenus his tenꝫ quarter qꝫ cū carmine repertis eaꝝ imagines fingamus locis mandandas in quo ars nāe ſuffragabit. Poterit quoqꝫ pfatus ver us ex ſimilitudine collocari vt Senē poetā imaginemur carmina ſua in charta floribus exornata monſtrans. In his ſimilibus frequentatio lectionis ⁊ ſedula imaginatio ⁊ incorporatio iuuat. Id tn̄ non preteriundū eſt qm̄ nō ſolū p exēpla ponunt verſus ⁊ metra: ſed et per ſignificationes terminoꝝ: quatenus virtute vocabulorum abſqꝫ intellectu tn̄ collocentur. Ponim poſtremo ſententiarum imagines excogitando ſiue pprias ſiue qſlibet alias eam repſentātes ita ne opus ſit ſingula verba reponere vt ex Tullio ſepe repetiuimus. Sed ſnia ex verſu excogitata per imagines adinſtar poſitionū vt ſupra cap. 6. huius qrti trac. ſtatutum eſt.

¶ De prompta incorporatione auditorum. Capitulum duodecimum.

Que ex libris deſumim⁹ crebra repetitione memorie imprimunt: ſed cōtionatoris declamatoris vel orantis verba ex tempore mox reponere exercitatiſſimi eſt atqꝫ alias bonum habentis ingenium firmatum arte/ opus ſiquidem eſt labore ⁊ diligentia atqꝫ ſumma inter audiendū aduertētia. Sed nihilominus viua vox plus afficit: ⁊ in aīo altius reſidens que pnūciatio: vultus/ habitus/ ⁊ geſtus dicentis affigit qꝫ lecta in libris. Si maxime egregius qſpiam modo diligētia ⁊ cōncoptima in efferendo fungat. Exordiando debite quatenus inciret aīum audientis benignum reddat: ⁊ faciat attē ditum: cauſaꝝ aſſignatione ⁊ dicendoꝝ ſummatione p debitū numeꝝ. Ita quoqꝫ q diſtincte narret lucide clare ordinare ⁊ breuiter ceteriſqꝫ rethorice ſpēbus obſeru

variis quibus ⁊ recte diſponatur ⁊ debite pronuncietur
oratio. Cumque eloquutor receperat vires pro audientium
iudicio: ut officium eius exquirit: Si diligens fueris au-
ſcultator ⁊ ſatis attentus ⁊ verba cum imaginibus confe-
ras ac ſerioſe ⁊ fortiter imprimas optime audita com-
memorabis. Quod ubi vel ex auditoris negligentia ⁊ pro-
nunciantis defectu aliquid horum defuerit vix quicquam inde re-
portabit auditor: Quo itaque modo pronunciet auditor
mox conſiderabit: ⁊ ſi dependentiam faciat ſermonis notet di-
ligenter ⁊ pro ſingulisque punctis principalibus imagines com-
ponat: quibus ex brevitate qua alter edicit loca ſua proha-
bita replebit. Et ſi quas ſolemnes ⁊ notatu dignas reci-
tet auctoritates: pro his quoque imagines ſtatuat. Tali-
terque maximam loquacissimi etiam ſermonis partem capiet.

De memoria rerum prophanarum.
Capitulum decimumtertium.

Poterant hec profecto quibuſuis etiam ſtudioſis ſat
eſſe: atqui ne amico parcior ſim quam oporteat: de re-
bus prophanis que te minime concernunt Joannes dul-
ciſſime exempla ſubijcienda cenſuimus unde conijcies
quam facile ſit extranearum rerum nobis comparare memoriam.
Cuiuſmodi ſunt ex numeris maxime dependentia. Sic
quippe mercimonia/debita/taxillorum iactus/chartarum
ludos/ſcacorum tractus ⁊ item aliorum id genus pleraque
alijs imitantibus ipſos mente tenere poterit. Cui rei nu-
merorum imagines in promptu habere ſummopere con-
ducet ex cap. 10. trac. tertij. Ex illarumque varia commixtio-
ne rem ipſam deſignare: Proinde meminiſſe oportet ipſas
novem perſonas conſtituere varios numeros ſecundum variasque
imaginum articularis numeri cum ipſis copulationes.
Ratmickerſche ſiquidem unum ducatum mihi repreſen-
tat ſe ſolaque. Si ei crucem ſimplicem quolibet donavero
undecim denotabit: ſi duplicem viginti unum: ſi tres cruces

Digitized by Google

in tripode triginta vnum: ⁊ ita deinceps vt ſupra edo-
cuimus. Ita quoqꝫ crux pro decem ponitur: verū penes
perſonarum adiunctionem variatur numerus. Cum
kalmickerſche etenim vndecim/cum Joā. blecken duo-
decim: ⁊ cū heriberto tredecim: ⁊ ita deinceps reliquo-
rum. Ita quoqꝫ crux duplex viginti/⁊.21.⁊.22.⁊.23.⁊
ita reliquorum cōponet cum adiunctis pſonis: Quem
modum ſi in vſu habueris facile memoria cōmendabis
quecūqꝫ numeris integrant. Que res ſūme neceſſaria
eſt doctis pariter ⁊ idoctis: vt is pene nihil ſciat qui nu-
merare neſciat vt boetij auctoritas eſt: quāobrem te ple-
nius edocētes: ꝑpaucula adiecim⁹ hic exēpla nr̄is ima-
ginibus penes quē modum ꝓprijs tu rem abſolues.

.§.i. De mercimonijs.

Id quoqꝫ mercatoribus ſumme neceſſarium eſt vt ha-
beant loca ſibi ꝗꝫplurima in prōptu atqꝫ imagines ma-
xime numerorū: abſqꝫ ſiqdem arithmetica nihil efficiēt.
Si quis igit̄ mente tenere velit ex ordine mercīū ſuarū
pondus ⁊ menſuram locis ſua ſerie collocet. Et qꝛ res
inaīate per ſe non ſatis commouent ob id eis viuas iun-
gemus imagines vt ſupra docuimus que aliquid circa
eas operentur. Siquidem proinde quiſpiam Venerijs
comparauerit bombicem/Seram/piper/çinçiber mar-
garitas aut que horum ſimilia. Coloniam deſtinandas
⁊ velit pondus hmōi rerum memoriter retinere: cuiqꝫ
ſuum numerum adaptet vtpote trecentas libras bom-
bicis in p̄mo loco ponendo heribertum qui ſignum cen-
tenarij triplicatum teneat videlicet cornu vel baculū
cum duobus annulis: ⁊ in illa teneat librā ſiue ſtaterā
in qua pendeat pars aliqua bombicis. Itidē aliter vt
ſaccum plenum bōbice in p̄mo loco fingas ſuper quem
heribertus ſedens cornu ſiue bacculum cū duobus an-
nulis in ſiniſtra teneat ⁊ ſtaterā in dextra. Id ſiquidē

Digitized by Google

obſeruari volumus in hmôi numeris ꝛ locationibus: vt ſi numerus centenarij ſiue millenarij in pncipio loci ſitue in dextra imaginum numeri digitalis ponatur ſeipſum repreſentet eum adiuncto digitalis vrpore. ſi herthertus Cornu in dextra teneat ſignabit centum ꝛ tria. Si vero in ſiniſtra trecenta. Quod in oibus obſeruari opꝫ diſcretionis cauſa. In ſecūdo itaqꝫ loco pones. Sete quātitatem vt ſi centum ꝛ mille vlnas habeas panni Serici imaginaberis in ſecundo loco virum a quo emiſti ſiue aliquē aliū tibi notū qui circa hmôi pannos negotiat ꝛ q is vlna ſua menſurat panum illum: habeat aut in capite caudam pauonis ꝛ ex collo pēdens cornu argenteum ad dextram partem: In tertio deīde loco piper in magno ſacco aperto tū imaginaberis. Et ſi cētuꝫ quinquaginta quattuoꝛ libꝛaꝝ ſit collocabis Margaretā heymans in dextra arcum ꝛ coꝛnu geſtientem. In ſiniſtra aūt ſtateram qua ex ſacco extrahat piper librandum. Ita pariformiter de zinzibere ꝛ margaritis faciendū eſt. Et quibuſcunqꝫ alijs rebus in alatis. Si aūt oues ꝛ boues vel equos aliqs tranſmitteret numeꝝ vni eoꝛum dumtaxat iungat: vt ſi mille oues/in p̄ loco ponat vnā ouē que comederit pauonē vſqꝫ ad caudam quā adhuc in oꝛe tenet. In ſcdo boueꝫ in oꝛe coꝛnu curſoris tenentē ꝛ centū rep̄ſentabit. In tertio qnquagintaqnqꝫ equos pones. ſi margarita de puteo īſideat vni equo Arcū in dextra tenēs quo equū pcutiat. Ex his ſimilia tu cōiectrabis imagines tū numeroꝝ meoꝝ poſitā vt adinſtar illaꝝ alias excogitatas in pꝛopriū habeas.

§.2. De debitis ꝛ obligationibus.

In omnibus debitis obligationibus ꝛ contractibus vt in pluribus dies menſis annus ꝛ locus vbi huiuſmodi pacta ꝛ contractus fiunt notari ſolent: ea pꝛopter opus eſt mente tenere menſium ꝛ dierum notas quas ſupꝛa

Digitized by Google

cap. 17. trac. 3. enumerauimus vt.

Dominica	Auro	
Lune	Argento	
Martis	Ferro	
Mercurij	Argento viuo	dies hebdomade
Jouis	Stanno	
Veneris	Ere	
Saturni	Plumbo	

Et menſium interſignia capi°. 18. trac. 3. recenſita.

1 Januarius	bifrons	7 Julius: meſſor
2 Februarius	febrilis	8 Auguſtus: agreſti collector
3 Martius	bellator	9 September: torculator
4 Aprilis	clauiger	10 October: neſpulas habens
5 Maius	floriger	11 Nouember: oleaſtrum
6 Junius	herbari⁹	12 December: mactator

Annos autem dñi ſufficit numerorum imaginibus deſignare. Et ſubſtantia negocij iuxta applicationē artis ad ſinias ſupra capitulos. 5. trac. q̄rti. Sit itaq3 is caſus (vt iuriſte inquit) in terminis. Petrus de Aqſgrano cōparauit Venetijs anno dñi. 1520. die vero Mercurij 12. mēſis Junij. decē libras piperis: pro q̄libet libra pmiſit dare dño Antonio de Anchona viii ducatum ⁊ medium anno. 1521. die Jouis vigeſima Aprilis. Et pro viginti q̄nq3 libris croci eodē die emptis pmiſit dare pro q̄libet libra tres ducatos: die Saturni ſiue ſabbato decimanona Maij. Ponas Margaretā de puteo in dextra caudam pauonis hñtem ⁊ in ſiniſtra bacculum cū duobus annulis: ſiue cornu: quo pcutiat duplicem crucem iuxta ſe poſitam: que viginti ſignat ⁊ annus erit repoſitus: Ante hmōi itaq3 imagines in eodē loco (iuxta normā quā ſupra cap. 2. trac. 3. circa finē tradidimus) pones ita qdē vt herbarius de manu Joā. blecken crucem rapiat: ⁊ ille iratus eum argento viuo perfunderet ⁊ hoc

ipſo dies menſis poſiturerit. Deinde imagineris illic menſam ordinatam in qua ſaccus piperis collocet̄ ⁊ in ipſo crux in qua pendeat ſtatera. Petrus āt apprehendens crucē ipſam/oſtendat Antonio alicui anchorā in manu hn̄ti ducatū vnū in illa mēſa iacentē/⁊ diuidat alterꝫ gladio. Et mox ſubiungent̄ imagines anni ⁊c. 21. ⁊ diei Jouis vigeſimi Aprilis iuxta eam exemplificata. Et imagines croci ſimili mō reponi poterunt ſat nāqꝫ ſibi erit modum monſtraſſe his paucis.

§3. De iactibus taxillorum.

Cum autem te libuerit recenſere omnium iactuum numeros quos taxillis vel teſſeribus ludētes proiciunt: loros ad manum habeto preparatos ⁊ in ſingulis ſingulorum proiectionum imagines repone. Vtpote proijciēs duobus taxillis nil poterit proijcere quin ſit. 1.1/1.2/1.3/1.4/1.5/1.6/vel. ⁊ ita deinceps. Si itaqꝫ proijciat in pmo iactu. 1. 1. pro illo iactu pone kalmicherſche in primo loco taxillum in manu habentem. Si ſecunda vice proijciat. 1.2. in ſecundo loco pone kalmicherſche cum Joā. blecken colloquentem: ⁊ ita pariformiter pro quolibet iactu i quolibet loco pone ſuas imagines. Et ſi centum iactus fecerit centuꝫ oportebit loca habere: niſi in vno loco plures imagines collocare velis iuxta artem quam ſupra cap. 3. trac. 3. dedimus: vel in artubus vniꝰ imaginis plurium iactuum numeros collocare malueris: qđ artā minime pſultū habeas in hoc: ſiqdē nō forent pporcionate imagines vt ſpeculari pꝫ. Si āt totā ſummā hmōi iactuū ſiue punctoꝝ piectoꝝ meminiſſe velis nāli memoria ſupputabis: vtpote proijciat ſemel ⁊ ſint vnus pūctus in vno taxillo ⁊ duo in altero facile ſūmaꝫ numerabis: p quo nūero ſufficeret ſolū her ibertū poſuiſſe ritidē ō reliqs. Si qdē cū trebꝰ taxillis aut qtuor pieceri t p cūctis ſingulis ſuā imaginē ponito: vtpote ſint

Digitized by Google

in primo tria/in secūdo quinq3/in tertio sex ⁊/in quar
to vnum/pro is ponantur heribertus margare: de pu-
teo sireȝ Dessinchusen ⁊ Kalmickerscheim vno loco. Ut
autem totam summam istius iactus retineas summa-
tim computabis ⁊ resultabunt quindecim: pro quibus
pone margaretam de puteo crucem manu apprehenden-
tem. Ex his similia coniectabis.

§. 4. de ludo chartarum.

Pro chartiludij memoria notandum precipue est quatuor
communiter esse species picturarum: vtpote in vna
rose/in altera nole/in tertia scuta/⁊ in quarta glādes
habeantur: Et cuiuslibet huiusmodi specierum diuerse
sunt figure videlicet Rex Regina: Eques pedes: ⁊ reli-
que per numerum partite/vtpote decem rose/deceȝ no
le/decem scuta: ⁊ decem glādes/per singulas species ad
binarium descendendo. Pro ipsis autem imaginibus
oportebit quattuor homines accipere vt virum diade-
mate coronatum. Pro regina feminam corona ornataȝ
pro equite equestrem quempiam notum/⁊ pariformi-
ter pro pedestre: qui eum significet. Numerorum aut ima
gines/relique significabunt vtpote crux deceȝ rosas no
las scuta vel glandes iuxta appositioneȝ. Similiter no
uem rose significabuntur: si an⸗⸗es Echenhagen ponas
in manu rosam tenere: si vero nolam: nouem erunt po-
site nole. Ludentibus igitur aliquibus poteris facile
imaginibus singulos eorum iactus ponere vt in § 3. do
cuimus. Sic quoq3 si quispiaȝ omnes chartas ⁊ tibi or
dinem earum recensendum obtulerit: singularum sin-
gulas in singulis locis ea serie qua accepisti vel nomi-
nata sunt reponere: quod facillimum erit vbi predispo-
sita loca habueris ⁊ imagines pre conceptas: non enim
⁊ loca ⁊ imagines ⁊ memoratio rei simul efficienda ve-
niunt: vt periculo comprobauimus. Circa vnum siqui

Digitized by Google

dem mens intenta ab altero remittitur. Hec generali/
ter dicta ad omnia chartarum genera alijs figuris inſi/
gnita pportionabiliter applicanda ſunt veluti vidi ali
quas exterorum chartas denarijs enſibus bacculis ⁊ cu
pis depictas. Nā ſi ſeptē enſes primo proijciantur mox
Antonius decan. enſem manu geſtiens locandus foret.
Si vo deinde tres denarij ponas heribertū denariū in
manu hñtē: ⁊ itidē de reliqs. Jn quoqz in hac arte ob/
ſeruandū eſt q ſi plures ſimul ludant videlicet tres aut
quattuor vt penes hoc in tres vel quattuor partes loca
diſtinguantur: ⁊ inter hmōi partes tot loca relinquere
vacua quot quiſqz ludentium habet chartas: que poſt/
modum iactuum imaginibus impleas.

§ 5. de ludo ſcacorum.

Jn quouis ludo ſūt Rex Regina duo viri ↄſolares duo
equites aurati duo/ Jnterroges theſaurarius medicus
caupo Theolonarius ſcriptor faber ⁊ colonus. Et hi q/
dem omnes duplicantur vt alij nigri ſint alij vero albi.
Pro ipſis itaqz ſedecim perſonas tibi notiſſimas deli/
gito albis veſtitis vel re ipſa aut ↄceſſione imaginatio/
nis vel ſaltim aliquo ſigno albo diſcretas. Alie vero ni/
gre ab ipſis pariformiter diſcernantur: ⁊ haſce in dupli
cibus colloca locis cum inſignibus quibuſdam opera/
tionibus vt in promptu ſint cum oportet. Et cum ludū
recenſere velis pro ſingulo tractu imaginem eius in ſuo
loco ſeponas: vt ſi vir conſolaris albus nigrum tollat
horum imagines fingito vt albus nigrum humeris in
ſuo teneat loco ita deinceps. Nec magni facio in preſen
tiarum que nomine huiuſmodi inſtrumenta vocentur
vt quidam appellant Regem reginaz Roches equites
delphinos ſiue presbyteros ⁊ pediſſequas. Tot enim ue/
ro ſufficiet habere perſonas notas quot ſunt ſcaci vide
licet ſedecim pro albis ⁊ pro nigris ſedecim. Et pro ſin/

Digitized by Google

gulo tractu ſuum pro libitu pone imaginem.

§.6. de facie et numeris in chartis imprimēdis.

Difficillimū in arte īpreſſoria videt͂ mēte tenere corrn- dētiā numerorum: vt exēplo loq̄r ſi foliū ſimplex cōplicet͂ q̄libet pagina in duas colūnas prīta numerus eorum erit vt expāſo folio in pīma facie ordinent͂ hoc modo. 7 8 1 2. et in alio latere 3 4 5 6. Cum aūt in q̄ttuor abſq; colum- nis plicet͂ nūerus eorum erit ī p̄ latere 5 4 8 1 tali mō 5 4

In alio autem latere. 3. 6. 2. 7. 3 6 8 1

hoc modo 2 7

Si vero foliū in .4. plicet͂ et diſtinguat͂ per colūnas erūt. 16. colūne expāſoq; folio eorum numerus erit talis in pri- mo latere. 2 1. 16. 15 7. 8 9. 10. tali modo.

2 1 91 SI In alio autem latere. 6. 5. 9 S 21 11

7 8 9 10 12. 11. 3 4. 13. 14. tali modo 3 4 13 14

Si autem folium plicetur in .8. erunt .16. facies abſq; co- lumnis: expenſo folio in primo latere numeri latere 9. 8. 15 12. 16. 1. 4. 13. tali modo.

6 8 5 21

16 1 4 13

In alio āt latē nūerus erit. 11. 6. 7. 10. 14. 3. 2. 15. tali mō.

11 6 L 01

14 3 2 15

Si autem diſtinguat͂ p colūnas erunt trigintadue co- lumne earūq; numerus erit in primo latere talis. 18. 17. 16. 15. 10. 9. 24. 23. 31. 32. 1. 2. 7. 8. 25. 26. tali modo.

81 L1 61 S1 01 9 +z Ez

31 32 1 2 7 8 25 26

In alio aūt lāte numerus erit. 22. 21. 1/. 14. 13. 20. 19. 27. 28. 5. 6. 3. 4. 29. 30. tali modo.

zz 1z z1 +1 E1 0z 6z 61

27 28 5 6 3 4 29 30

ſunt varie id genus foliorum complicationes vtpo-

terū ſexternus fiat ex folio integro ⁊ medio vel octernus vt ſi foliū in quattuor plicetur ⁊ in illius medio ponantur alius quaternus. Ideo ꝑ bonum omnium memoria id obſeruetur quatenus in loco vna tabula fingatur in qua numerorum imagines collocentur vtpote prioris lateris numeri iuxta murum ⁊ alij in eoꝝ oppoſito: vt ſi folij in quattuor plicati numeros collocare placeat qui ſunt in primo latere tales. 5 4
ponatꝰ tabula ⁊ ab vno lateꝝ ſedeāt margaꝝ putei: 8 1
⁊ marga/hen apud murum: ⁊ paſtor bach. ⁊ c.

¶ De modo legendi incorporandi meditandi ⁊ repetēdi ea quorum memoriam experimus
Capitulum decimumquartum.

Cum meminiſſe quippiam velimus opportunum eſt in primis ipſum curſim bis terue lectitādo trāſcurrere: atq3 deinde ordinem cõſtituere ⁊ cuiſlibet particule ſententiam indagare: Et poſtremo ſententiā ipſam facile memorie commendabimus. In qua rei id obſeruandum erit vt cuiuſlibet partes imagines effingamus: eaſq3 ſeriatim locis cõmendemus: ita qdē vt prime ſue imago fixe firmiterq3 inſculpatꝰ priuſq3 moliamur alterā collocare. Atq3 ſemp primas cū poſterioribus repetamus: vtpote poſita ſcd̄a nō prius tertia ponatꝰ q3 primā cum ſcd̄a reſumpſerimus: nobiſq3 fixe memorie inhereat. Non tñ multa longaq3 cõtinuatione mentē defatigare op3: ſed īterpolatione aliqua pauliſp remittamus: videlicet dum quītum attigerimus locum: deinde in decimo pauſabimus. Et in qnto quoq3 morā agere ꝑpauculā remediabitꝰ defatiſcētibꝰ viribꝰ. Cū itaq3 aliquē poſueris qnarium: loca ipſa diuerſimode/calce ad verticem atq3 retrograde ſimul cū depoſitis repete

Digitized by Google

imaginibus et intentionem indubie aſſequeris. Si tamen reliqua ꝓcepta ſeruaueris ac que naturaliter memorie conducunt: Neqꝫ arbitreris ſolis locis et imaginibus diuinum quid agere: niſi et naturalis aliqua ſaltem mediocris aſſit memoria: quam nãlibus quoqꝫ diligentiis cuſtodiendam ſuadeo: ne fruſtra nitaris: que ubi cõpetens fuerit huiꝰ artis beneficio ſi rite fungamur plurimum ſuffragabitur. Ea quoqꝫ quoꝝ memoriam efficere placet ubi in partes diuiſa fuerit: cuilibet ſuã imaginem applicabimus et ut iam diximus locis mãcipabimus: quod tamen ita fiet quatenus inter legendum voce alta non utamur: at potius ſubmurmurãdo meditemur. Et quoniã contemplationi ſilentium maxime cõpetit/in nocte reſolutis vaporibus ubi ſpiritus purificati fuerint noſtro ſtudio intendendum eſt: ut alibi edocuimus. Ea ſiquidem tempeſtate noctis interio minus ad exteriora euocat. Inſuper huic pñi aſtipulantur ſiſe inquientis. Mane ante lucem ſurgere et phie operã dare et ſanitati confert et noſtre rei familiari. Ut itaqꝫ rem unico abſoluã verbulo optimos ĩ facultate tua tibi delige authores: quos tibi q̃ familiares facito ſepius repete ſententias conſidera et circunſtantias ſcripturaꝝ. Sententiã ante omnia elabora intelligere: et quo tendat cõtemplare: verba penes ſñias in partes diuide ſingulas partes ſigillatim tecũ repete: et in memoria fige eo potiſſimum tpe quo mẽtis non grauior eſt occupatio et ſpiritus aĩales in ſuo robore vigoroſi pñſtũt. In tuo quoqꝫ ſtudio vires metiaris ne ultra metam pretendas. Ac alia que alibi in noſtris edituunculis lectitaſti obſerua vel maiorum de modo ſtudẽdi ꝓcepta. Que longũ erat iterum hic repetere: potiſſimũ ubi feſtinantiſſimus pene immaturũ extorques opus. Quare unico dixerat concludentes verbulo: huic opello finem imponentes

grauiora pollicemur cũ id ocij nacti fuerimus.

Conclusio operis.

SYmonides Chius poeta prestantissimus olim (vt aiunt) Cranone in Thessalia apud Scopam ho/minem fortunatum atq; nobilez cenans carmen qđ in eum composuerat cecinit. Et quoniam in eo plerāq; or nandi causa pro more poetarum in castorem atq; pollucē effinxerat: ob id Scopas Symonidi aiebat se dimidium pmissi daturum pro illo carmine: et q reliquum a suis tyndaridis quos eque laudasset peteret. Inter q̃ pau/lopost Symonides euocatus a duobus iuuenibus egre/ditur: et mox cōclaue in quo Scopas epulabatur corruēs eum vnà cum suis oppressit. Quos humare volentes ne quiuerant obtritorum cineres internoscere. At Symo nides ex eo q nouisset quo eorum quisq; loco recubuerat quēq; obtumulandum monstrauit. Ex quo referūt me morandi artificium primitus iniciatum: A sequacibus autem pro cuiusq; ingenij vi auctum variatisq; et diuersis traditum preceptionibus. Inter quos postremo non au/reos pmisi mōtes: sed qđ ex aliorum preceptionibus hausi et proprià cōperi industria: ob meā in te obseruantiā Joan nes dulcissime tibi congessi in hoc opellum. Ex quo nolim estimes te mox in eius dominatorem excrescere. Nō eq/dem poculi more tibi aut cuiuis alij sciam infundere cō cessum habeo. Sed cū in quauis disciplina tria potissi/mum exigantur ad habitus conquisitionē: Natura/vsus/ et ars: Artem quatenus licuit tradidi nauande cuiusq; disciplinae: quā si in meliorē vsum verteris me hercle nō paruam nanciscēris frugē: Si quippe in dies perpaucu la notioni tue adieceris doctrine: euades vt sapiens ait Paruula si rentes sup adiecisse pusillis. Idq; frequēs peragas magnus cumulatur aceruus. Sed nosti quoq; illud Horatij: Qui cupit optatam cursu contingere metā:

Digitized by Google

⁊ Multa tulit fecitq; puer ſudauit ⁊ alſit: Abſtinuit Venere ⁊ baccho: Atqui oīs ars innaniter ſuſciperetur in eaq; fruſtra torqueremur ſi penitus nāe commoda nobis alieniſſima forent: adeo vt neq; loca retinere: ⁊ imagines effingere poſſemus. Summa pinde tibi cura ſit auxiliande nāe phoꝝ rōne ſecretiſſima: ex qbus nonnulla laborioſiſſime eruimus: veꝝ ſi medicinis memoriam augere velis. Qđ medicorum eſt promittunt medici: tractant fabrilia fabri. Tu medicus cum ſis Galenū Auicennam Hypocratem Meſue ⁊ alios ad manus habes: Alijs familiarius inter Neothericos Marſilius ficinus muſaꝝ phyſicus adminiculatur: Joan. michaelis/inunctionibus ⁊ cataplaſmatibus alijſq; remedijs memoriā intentat. Nām cura. Artez obſerua ⁊ viſum frequenta: Non tam multa lege q̄z pauca multum: eoꝝ pcipue qui non verbis chartas implent eriſq; voti compos. Accipe itaq; mella inter vepres collecta manu noſtra. Joannes ideo inter vepres q adinſtar Julij Ceſaris (in obedientiaꝝ exequutionibus) huc illucq; pficiſci iuſſus coegiſſem. Quemadmodū quoq; Plinius iunior in itinere ſemp ſtuduiſſe memoratur: ſtudium eꝛagere neceſſum erat: Ad qđ Alexandri macedonum Regis in caſtris ſemper quippiam lectitantis plurimum incitauit exemplū. Vale Kyrdorp apud hruicker vbi huic noſtro opello (ꝓpter tuaz nimiā feſtinamq; inſtantiā) nondū reuiſo finem impoſuimus. Anno dñi milleſimo quingēteſimo tertiodecimo: die vero martis intra octauas beati Martini epiſcopi. Iterum atq; iterū vale ⁊ tui Joānis: Joānes chariſſime ne vnquam obliuiſcaris.

Perorario exemplaris in totum opuſculum.

Finis.

Digitized by Google

Regiſtrum.

A B C D E F G H I K L M N.

Omnes ſunt quaterniones.

¶ Venetijs per Melchiorem Seſſam
Anno domini. 1533.
Menſis Julij.

Digitized by Google

Österreichische Nationalbibliothek
+Z156545905
Digitized by Google

Digitized by Google

Österreichische Nationalbibliothek
+Z156545905
Digitized by Google

Digitized by Google

Österreichische Nationalbibliothek
+Z156545905
Digitized by Google

Digitized by Google

Österreichische Nationalbibliothek
+Z156545905
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google